

Riksdagens protokoll

2009/10:51

Onsdagen den 16 december

Kl. 09.00 – 19.22

Protokoll
2009/10:51

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 december.

2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december

KrU5 Tid för kultur

Punkt 1 (Nya nationella kulturpolitiska mål)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

147 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 25 c, 23 fp, 20 kd

För res. 1: 114 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 16 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 4 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 2 (Kulturlagsfrågor)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

283 för utskottet

20 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 86 m, 25 c, 23 fp, 21 kd, 13 mp

För res. 2: 20 v

Frånvarande: 15 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 3 (Ny kulturutredning)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

269 för utskottet

13 för res. 3

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 85 m, 25 c, 23 fp, 21 kd

För res. 3: 13 mp

Avstod: 20 v

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 4 (Jämställd kultur)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

154 för utskottet

22 för res. 5

126 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 85 m, 24 c, 23 fp, 21 kd

För res. 5: 2 s, 20 v

Avstod: 111 s, 1 m, 1 c, 13 mp

Frånvarande: 16 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 15 (Nya stipendier till verksamma konstnärer)

1. utskottet

2. res. 22 (mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 17 (Kulturtidskrifter)

1. utskottet

2. res. 23 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

148 för res. 23

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 24 c, 23 fp, 21 kd

För res. 23: 115 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 5 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 21 (En utvidgad satsning på Skapande skola)

1. utskottet

2. res. 28 (s)

Votering:

166 för utskottet

115 för res. 28

20 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 24 c, 23 fp, 21 kd, 13 mp

För res. 28: 115 s

Avstod: 20 v

Frånvarande: 15 s, 12 m, 5 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 22 (Kultur och hälsa)

1. utskottet

2. res. 29 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

148 för res. 29

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 24 c, 23 fp, 21 kd

För res. 29: 115 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 5 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Punkt 1 (Näringspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 25 c, 23 fp, 21 kd

För res. 1: 115 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Prot. 2009/10:51

16 december

Punkt 4 (Fordonsindustrin)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

155 för utskottet

115 för res. 2

33 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 25 c, 23 fp, 21 kd

För res. 2: 115 s

Avstod: 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Punkt 1 (Energipolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

148 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 23 fp, 21 kd

För res. 1: 115 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 3 (Solenergi)

1. utskottet

2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

147 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 24 c, 23 fp, 21 kd, 1 mp

För res. 3: 115 s, 20 v, 12 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 5 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Punkt 6 (Energieffektivisering)

1. utskottet

2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

148 för res. 6

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 24 c, 23 fp, 21 kd

För res. 6: 115 s, 20 v, 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 5 c, 5 fp, 3 kd, 2 v, 6 mp

Prot. 2009/10:51

16 december

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2009/10:156

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:156 Hemslöjden och handlingsplanen för de kulturella och kreativa näringarna

av Anne Ludvigsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 21 december 2009.

Skälet till dröjsmålet är nationella samt utrikes resor.

Stockholm den 15 december 2009

Näringsdepartementet

Maud Olofsson (c)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2009/10:35 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelse

2009/10:74 till kulturutskottet

5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2009/10:FPM38 Förordning som syftar till att bekämpa momsbedrägerier
KOM(2009)427 till skatteutskottet

2009/10:FPM39 Rapport om administrativt samarbete på momsområdet
KOM(2009)428 till skatteutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Trafikutskottets betänkande 2009/10:TU8
Näringsutskottets betänkande 2009/10:NU10
Finansutskottets betänkanden 2009/10:FiU2–FiU5 och FiU9

Utnämningsspolitiken

7 § Utnämningsspolitiken

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU13
Utnämningsspolitiken (skr. 2009/10:43).

Anf. 1 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att det på riksdagens bord i dag inte finns ett enda förslag från regeringen vad avser utnämningsspolitiken. Det enda som kommer från regeringen är en mycket tunn och innehållslös skrift. Där lämnas en redovisning av vilka statliga myndighetschefer som regeringen utser och de titlar de har, vilka lagar och bestämmelser som gäller för dessa tjänster och allmänna arbetsgivarpolitiska ståndpunkter som finns i regeringens chefspolicy från 2005, det vill säga något som den tidigare socialdemokratiska regeringen har tagit fram.

Exempel på detta från skrivelsen: Rekrytering av statliga myndighetschefer ska även fortsättningsvis genomföras av ansvarigt departement, står det på s. 20. Man häpnar! Vid vissa tillfällen kan externt rekryteringsstöd användas, står det på s. 24. På s. 26 står det att "statsförvaltningen behöver myndighetschefer som besitter en god ledarskapsförmåga". "Chefsutveckling i olika former bör erbjudas såväl nya som erfarna myndighetschefer", står det på s. 29. Så här fortsätter det.

I kap. 3 finns tio sidor med redovisning av resultatet av de tillsättningar av statliga myndighetschefer som regeringen har gjort under mandatperioden. Av 87 tillsättningar – och då har man räknat bort tillsättningar av rektorer och landshövdingar – har enligt regeringen 35 gjorts efter intresseanmälningar inom angiven tid.

Men statistiken kan beskrivas på ett annat sätt.

Enligt en undersökning av riksdagens utredningstjänst har av 93 utnämningar till och med mars månad i år 10 skett enbart genom att man sökt kandidat via annons. Ytterligare 30 har gjorts genom att man sökt kandidater via både annons och konsult. 38 utnämningar har skett genom en helt sluten process.

Detta är resultatet av den moderatledda regeringens utnämningsspolitik. Det ska naturligtvis ställas mot den retorik som präglade de borgerliga partierna före valet och de vallöften om en helt reformerad utnämningsspolitik som de borgerliga partierna gick till val på.

De borgerliga partierna har under en rad år kritiserat den socialdemokratiska utnämningsspolitiken. Inte minst har det visat sig i reservationer i konstitutionsutskottet.

Under förra mandatperioden höjdes tonen. Exempel på detta är en artikel på DN Debatt i januari 2005 från Kristdemokraternas ledare Göran Hägglund, som säger att han ska sparka det han kallar s-märkta generaldirektörer: Politiskt tillsatta chefer sparkas efter maktskiftet! En borgerlig regering gör rent hus i myndighetstoppen!

Två rapporter under våren 2006 från de borgerliga partierna utlovade en reformering av utnämningsspolitiken efter valet. Även här var tonfallet hårt och fyllt av övertoner. Där stod att Sverige blivit en form av enpartistat där partibok är nödvändig för att kunna göra karriär och att myndigheternas oberoende hotades.

Centerledaren Maud Olofsson fyllde på i augusti 2006 med uttalandet: ”Det är inte bara ett socialdemokratiskt parti som styr landet utan det är en maktapparat. Vi ser också en socialdemokrati som använde hela statsapparaten för att ge förläningar till dem som har partibok. I andra länder skulle detta kallas korruption.”

Det handlar inte bara om utnämningar eller att avskeda generaldirektörer. Nu är tonläget sådant att det på fullt allvar hävdas att demokratin är hotad, kanske till och med redan försvunnen, i och med att väljarna så ofta har röstat fram en socialdemokratisk regering. När Mats Odell, som nu har ansvaret för utnämningsspolitiken i regeringen, konfronterades med dessa uttalanden efter valet konstaterade han att valrörelser har sin egen dynamik.

De förslag som fanns i den rapport som kom våren 2006 och som skulle genomföras efter ett regeringsskifte innehöll utannonsering av alla tjänster och nomineringskommittéer. Efter tester av de kandidater som hade anmält sig skulle det lämnas förslag från statsråd till riksdagen för utskottsförhör. Sedan skulle det komma ett förslag från berört utskott till regeringen som därefter skulle utse den person som man föreslog.

Sedan kom valet 2006, med känt resultat. Nu skulle det göras rent hus. Korruptionen skulle stoppas, och vägen bort från enpartistaten skulle anrättas – allt genom en förändrad utnämningsspolitik.

Men vad hände? Jo, i rask takt började man utnämna moderater. Per Unckel utsågs i november 2006 till landshövding i Stockholms län. I slutet av oktober utsågs Carl Cederschiöld, moderat. Han skulle få i uppdrag att lösa trafikproblemen i Stockholmsregionen. De första exemplen på vad som hände är en räkka av borgerliga utnämningar.

Den politik som skulle göra rent hus med politiska utnämningar och den påstådda vänskapskorruptionen följdes av beslut om utnämningar av Hafström, Ehrenkrona, Starrin, Leissner, Furmark, Hamilton med flera.

I slutet av november 2006 försökte statsministern återta initiativet när det gällde utnämningsspolitiken. Han lämnade ett kortare pm till utvalda riksdagsjournalister. Under rubriken ”Reformering av utnämningssmakten” redovisades en lista om nio steg som tillsammans skulle utgöra vägen till en ny utnämningsspolitik. Exempel från denna lilla skrift är att man skulle göra en genomgång av befintliga myndighetschefer och lägga fram en kravprofil för befintliga chefer samt en nivåindelning av utnämningssmakten, beslut om ändring av sekretesslagen och tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen.

Men hur blev det? Jag ska ta tre exempel.

Det första exemplet: När det gäller tillsättningen av generaldirektör för Banverket gick ansökningstiden via annons ut den 26 oktober 2007. Den 10 januari 2008 fattade regeringen beslut i anställningsfrågan. Den person som fick tjänsten lämnade in sin ansökan den 7 januari 2008. Alla vet att regeringen inte fattar beslut på underlag som varit inne i Regeringskansliet i tre dagar.

Genom att man, som i det här fallet, använt rekryteringsbolag och haft bara muntliga föredragningar finns det mycket lite dokumenterat i det här anställningsärendet – en helt sluten process som syftar till att kringgå offentlighetsprincipen.

Det här kan jämföras med vad ansvarig departementschef för det departement som skötte rekryteringen av generaldirektör för Banverket sade här i denna talarstol tre månader efter regeringsbeslutet: ”Vi är otroligt stolta för att det redan nu är transparens. Det är öppenhet. Det finns en möjlighet att följa hela den här processen.”

Jag tycker, fru talman, att detta är ett hycklande utan like. Ingen utomstående, inte ens om det hade funnits andra kandidater – man vet inte om det över huvud taget har funnits några – har en chans att väga meriter eller annan lämplighet hos den som fick tjänsten jämfört med de andra kandidater som den här konsultfirman eventuellt har tagit fram.

Det andra exemplet gäller tjänsten som generaldirektör för Svenska kraftnät. Där påstod vår statsminister att rekryteringen skett med extern konsult i konkurrens med andra. Sanningen är att det bara fanns en enda kandidat för den där konsulten att bedöma – ingenting annat.

Sedan har vi det tredje exemplet: rekryteringen av hela folkets rikspolischef. Där hade man en annonsering som gav hela 27 sökande. Men regeringens bedömning var att ingen av dem var tillräckligt kvalificerad. Utnämningen fick ske efter handplockning.

Om kandidaterna i de här tre exemplen var väl lämpade för posterna tar jag inte ställning till i detta sammanhang. Det är det viktigt att understryka; det är ingen värdering av dessa personer. Däremot, och det är detta som den här diskussionen handlar om, kan jag konstatera att regeringens rekryteringsprocess inte på något sätt uppfyller de stolta orden om ökad öppenhet och transparens – det som skulle präglade utnämningsspolitiken, det som man uttalade från de borgerliga partierna före valet.

Ett av huvudnumren har varit det här med annonsering i den så kallade nya utnämningsspolitiken. Det sägs också i den skrivelse som vi nu debatterar. Den tidigare målsättningen, som lades fast hösten 2008, ska ligga fast.

Men hur man ska tolka det här med annonsering är ytterst osäkert. Synen på vad som ska annonseras eller inte har skiftat över tid. Från arbetsgruppens uttalande före valet om att allt ska annonseras har det varit varierande ställningstaganden. Till exempel har Mats Odell på drygt ett halvår helt bytt uppfattning när det gäller synen på annonsering. I september 2007 sade han: ”Jag är för min del beredd att också pröva att för första gången i svensk historia annonsera efter landshövdingar.” I april 2008 sade Mats Odell: ”Det finns fortfarande fall där det är naturligt att inte annonsera. Det gäller till exempel landshövdingar.”

Hur annonsering efter kandidater till högre statliga tjänster ska användas som metod är uppenbart ett problem för den borgerliga regeringen. Det är ett virrvarr av lösa uttalanden, ogenomtänkta utspel och ett inkonsekvent agerande. Systemet för utnämningar är i dag splittrat. Olika departement verkar göra lite som de vill, vilket får till följd att det i nuläget är nästan omöjligt att följa processerna eller att hitta den röda tråden i utnämningsspolitiken. Dokumentation är bristfällig. Också genom att använda konsultfirmor har regeringen på olika sätt försökt tricksa och fixa för att dels undvika att behöva göra processen offentlig, dels försöka dölja sitt misslyckande med annonseringens resultat.

Man visar fram en ny generaldirektör som tillsatts efter det att tjänsten har annonserats ut men utan att riktigt vilja kännas vid att annonseringen inte gett tillräckligt kvalificerade kandidater. Den process som med en socialdemokratisk regering kallades för korrupt är nu den process som den borgerliga regeringen använder sig av bakom sin kuliss av öppenhet och transparens. För att på något sätt göra processen lite mer rumsren har man nu kommit med ett förslag som vi inte hittar här utan som kommer att diskuteras efter årsskiftet – ett förslag om mörkläggning av hela rekryteringsprocessen.

En stor inskränkning i offentlighetsprincipen är resultatet av den moderatledda regeringens utnämningsspolitik – en mörkläggning av rekryteringsprocessen. Sedan tänker man sig kanske – det vet vi inte, men möjligtvis är det så – från regeringens sida att tillsätta en utredning om myndighetschefernas anställningsvillkor.

Det har varit ett inkonsekvent handlande samt pinsamma och taffliga försök att dölja debaclet genom ett oförtröttligt upprepande av fraserna om öppenhet, transparens och spårbarhet. Nej, den metod som ska gälla framöver beträffande utnämningar är mörkläggning.

Jag yrkar bifall till reservationen i detta betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde samt Phia Andersson, Billy Gustafsson, Yilmaz Kerimo, Torbjörn Lövendahl, Helene Petersson i Stockaryd och Tone Tingsgård (alla s) samt Marianne Berg (v).

Anf. 2 ANDREAS NORLÉN (m):

Fru talman! Debatten handlar om regeringens skrivelse till riksdagen om utnämningsspolitiken – regeringens syn på hur den bör använda sin rätt att tillsätta de högsta cheferna för de drygt 200 förvaltningsmyndigheter och affärsverk som lyder direkt under regeringen.

Utnämningsspolitiken har stor betydelse av flera skäl. Det första skälet är uppenbart: De statliga myndigheterna är viktiga. Myndigheterna har en nyckelroll när det gäller att genomföra den politik som regering och riksdag fattar beslut om oavsett om det är Försvarsmakten som ska försvara riket mot yttre fiender, Finansinspektionen som ska bevaka stabiliteten i det finansiella systemet eller Vägverket som ska bygga vägar där regeringen vill.

Myndigheterna är också medborgarnas främsta kontaktpunkter gentemot staten. Arbetsförmedlingen, den nya Pensionsmyndigheten och polismyndigheterna är alla exempel på myndigheter som har mycket kontakt med medborgarna och som fattar beslut som har stor betydelse för enskilda människor. Mot bakgrund av detta gäller det att finna den chef för respektive myndighet som är bäst lämpad att leda en många gånger komplex organisation.

Det andra skälet till att utnämningsspolitiken har stor betydelse är att utnämningssmaktens utövande säger en hel del om regeringen och regeringens syn på statsförvaltningen. Enligt regeringsformen 11 kap. 9 § andra stycket får man endast fästa avseende vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet när man tillsätter en statlig tjänst. Föreskriften binder även regeringen. Syftet är att regeringen och andra som tillsätter statliga tjänster inte ska få ta hänsyn till omständigheter som objektivt sett inte är relevanta. Det gäller till exempel om en person har sagt något kritiskt om regeringen eller tillhör ett politiskt parti som inte ingår i regeringen.

Hur kan då regeringen gå till väga för att utöva sin utnämningssmakt? Man skulle kunna tänka sig att regeringen valde att utse myndighetscheferna genom en helt sluten process där kandidater till chefsposter vaskas fram av ministrarna och deras närmaste medarbetare eller kanske av statsministern personligen rent av. Någon kandidat får sedan ett erbjudande om att bli generaldirektör, kanske helt överraskande för vederbörande själv. Regeringen skulle också kunna befästa slutenheten genom att låta bli att dokumentera hur processen har gått till, till exempel vilka krav som har ställts på den person som man har utsett till generaldirektör.

Om regeringen skulle välja att agera på det sättet skulle det kunna tyda på att regeringens främsta ambition är att handplocka myndighetschefer som är följsamma gentemot regeringen. Man kan konstatera att en sådan sluten rekryteringsmetod utesluter alla dem som inte känner statsministern, berört statsråd eller någon av statsrådets närmaste medarbetare. Det blir tydligt vilka som är på insidan och har chans att få en generaldirektörspost och vilka som är på utsidan och inte har en chans.

Regeringen skulle med en sådan metod riskera att missa dugliga personer som skulle kunna göra en utmärkt insats i statens tjänst men inte får chansen. Regeringen skulle också sända den tydliga signalen ut till samhället att ledande statliga tjänster är förbehållna en liten privilegierad grupp. Genom att inte dokumentera vilka krav som ställs på den person som ska få tjänsten skulle regeringen också omöjliggöra en granskning av om regeringen har levt upp till grundlagens bestämmelser om att enbart sakliga grunder som förtjänst och skicklighet får ha betydelse när man tillsätter statliga tjänster.

Fru talman! Ett så slutet sätt att sköta utnämningssmakten på skulle väl ingen regering välja? Jo, det var så det gick till under den socialdemokratiska regeringsperioden.

Den dåvarande statsministern Göran Persson frågades ut av konstitutionsutskottet om utnämningsspolitiken våren 2006. Han fick då flera frågor om kravprofiler, det vill säga krav som har formulerats i förväg och som den som söker en viss tjänst måste uppfylla för att kunna komma i fråga för tjänsten. Om en kravprofil finns arkiverad kan man i efterhand granska om den person som fick tjänsten uppfyllde de krav som ställdes.

Utgångspunkten för frågorna till Persson den gången var att det med något undantag inte fanns kravprofiler arkiverade för de generaldirektörstjänster som den dåvarande regeringen hade tillsatt. Göran Persson sade bland annat: Jag måste säga att när jag tittar på en sådan kravprofil kan jag förstå att den inte läggs till akten, därför att den tillför inte särskilt mycket i sak. Det är inte särskilt upphetsande, om jag uttrycker mig försiktigt.

Detta visar att den dåvarande regeringen inte var intresserad av att det skulle gå att i efterhand utvärdera om utnämningarna levde upp till regeringsformens krav på att enbart skäl som förtjänst och skicklighet får beaktas. Det ger också en fingervisning om att det inte fanns någon strävan att professionalisera och strukturera rekryteringsarbetet. Vilken stor organisation eller vilket stort företag skulle i dag anställa ledande personer utan att noga göra klart för sig vilka krav man ställer på den person som ska anställas?

Jämför Göran Perssons uttalande med vad alliansregeringen anför i den skrivelse vi nu debatterar! Det står så här: ”Regeringens första steg i reformeringen av utnämningsspolitiken var att introducera en obligatorisk beredning av kravprofiler inför varje beslut om anställning av en myndighetschef. — — — Efter en avslutad rekryteringsprocess läggs kravprofilen i akten, vilket får till följd att dokumentet blir en allmän handling som kan lämnas ut. Var och en kan då utifrån handlingen göra en bedömning av dels vilka krav regeringen formulerade inför rekryteringen, dels om den person som slutligen fick anställningen i fråga också uppfyllde de i förväg uppställda kriterierna. Med den nu införda ordningen ökar möjligheterna påtagligt att i efterhand granska regeringens sätt att utöva utnämningsspolitiken.”

Synen på kravprofiler sammanfattar på ett tydligt sätt den förändring som har skett inom utnämningsspolitiken. Den förra regeringen sade: Det är inte särskilt upphetsande. Alliansregeringen säger: Möjligheterna att granska regeringen utökas påtagligt. Skillnaden i ambition och inriktning är mycket stor.

Förutom det konsekventa och professionella arbetet med kravprofiler innebär alliansregeringens öppna rekryteringsmetoder en viktig förändring av utnämningsspolitiken. Inte mindre än 54 gånger har regeringen genom annonsering i olika tidningar meddelat att en generaldirektörstjänst eller motsvarande befattning är ledig och inbjudit alla att anmäla sitt intresse. Totalt har 1 200 intresseanmälningar inkommit till Regeringskansliet till följd av annonseringen. Det är ett imponerande resultat, och det visar att signalen har gått fram. Generaldirektörsposterna är inte längre reserverade för en privilegierad krets av personer som känner statsministern eller hans medarbetare. På så vis har regeringen fått en

mycket bredare grupp av personer att välja bland när en befattning ska tillsättas. Kvalificerade personer som aldrig tidigare har tänkt sig en statlig topptjänst kan anmäla sitt intresse och komma i fråga. Av dessa 54 tjänster har 35 eller nästan två tredjedelar tillsatts med en person som har lämnat in en intresseanmälan. Det visar att intresseannonseringen har betydelse även i praktiken.

Samtidigt markerar regeringen tydligt i skrivelsen att det finns ett antal tjänster där det av särskilt angivna skäl inte kommer att bli aktuellt med intresseannonsering. Det handlar till exempel om landshövdingar, domstolsordförande och överbefälhavare. Målsättningen är dock tydlig: Intresseannonsering ska vara huvudregeln.

Fru talman! Det blåser nya vindar inom utnämningsspolitiken. När generaldirektörstjänsterna ska utlysas ska öppenhet råda. I efterhand ska det vara möjligt att granska om den som har fått tjänsten uppfyller de krav som ställdes. Det är viktiga steg i riktning mot en bättre statsförvaltning och en utnämningssmakt som utövas på ett mer demokratiskt sätt.

Anf. 3 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Det blåser nya vindar, säger Andreas Norlén. Men hur kan det då komma sig att regeringen kommer hit med en skrivelse när det gäller utnämningsspolitiken? Det finns inte ett enda förslag. Det finns inte någonting.

Däremot finns det ett förslag som handlar om mörkläggning av hela rekryteringsprocessen. Jag tänker på det citat som Andreas Norlén läste upp ur skrivelsen om hur man skulle kunna gå in och värdera. Ni ska ju sekretessbelägga hela rekryteringsprocessen. Hur ska man kunna göra den bedömningen om man inte kan ta del av vilka de sökande är? Det är väl inga nya vindar? Inte ett enda förslag har ni kommit med.

Var är alla era vallöften? Ni gick till val på att reformera utnämningsspolitiken, eller hur? Det var en väldigt viktig fråga. Ni gjorde den till ett av de stora huvudnumren. Ni anklagade den socialdemokratiska regeringen för att vara korrupt. Det är mycket allvarliga anklagelser, Andreas Norlén.

Ni presenterade en rapport om hur detta skulle reformeras. Ni skulle göra upp med korruptionen. Ni skulle gå vägen från enpartistaten och från maktkorruptionen till något nytt. Vad kommer ni med? Ingenting.

Vad är anledningen, Andreas Norlén, till att det saknas förslag när det gäller utskottsförhör till exempel? Vad är anledningen till att ni inte föreslår nomineringskommittéer? Vad är anledningen till att ni vill mörklägga hela rekryteringsprocessen där regeringen ska få bestämma vad som ska vara offentligt? Ni vill inskränka offentlighetsprincipen. Vad gör ni av era vallöften, Andreas Norlén?

Anf. 4 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Låt mig berätta vad det här meningsutbytet mellan mig och Berit Andnor inte handlar om. Det handlar inte om att Berit Andnor är upprörd över att alliansregeringen har gjort för lite för att reformera utnämningsspolitiken. Den här debatten handlar i stället om att Berit Andnor är störd över att regeringen har gjort så mycket för att reformera utnämningsspolitiken att den regering hon själv satt i framstår i dålig dager, och det vill hon till varje pris försöka dölja.

Den som läser kammarens protokoll från den här mandatperioden finner ett antal debatter där Berit Andnor i högt tonläge med olika mer eller mindre konstruerade argument har försökt misstänkliggöra, förlöjliga eller, på vanlig svenska, såga regeringens utnämningsspolitik, och nu är hon i gång igen.

Berit Andnor gör ett stort nummer av att regeringen har föreslagit att det ska bli möjligt att sekretessbelägga intresseanmälningar till generaldirektörsbefattningar. Det blir en debatt som vi får ta efter nyår. Bakgrunden är, som Berit Andnor är väl medveten om, att det finns personer som drar sig för att anmäla intresse för den typen av tjänster därför att intresseanmälningarna blir offentliga och deras nuvarande arbetsgivare och arbetskamrater får reda på att de hellre vill arbeta någon annanstans, och det kan vara negativt.

Den här spelade upprördheten är en utmärkt illustration av hur hon anstränger sig för att konstruera argument för att kunna angripa regeringen. I sin motion med anledning av det här förslaget från regeringen om sekretess för intresseanmälningar öppnar hon och hennes partikamrater för att sekretessbelägga intresseanmälningar om den sökande ber om det. Man skulle säkerligen i princip få en sådan begäran i samtliga fall. I realiteten skulle resultatet bli detsamma som med regeringens förslag.

Jag skulle vilja fråga Berit Andnor hur många öppna rekryteringsprocesser Berit Andnor bedömer att vi hade fått se om Göran Persson hade fortsatt som statsminister. Hade det varit fler eller färre än de 50 vi nu har sett?

Anf. 5 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Låt mig konstatera att jag inte fick ett enda svar på de frågor som jag ställde till Andreas Norlén. Mandatperiod efter mandatperiod, i valrörelsen och i de löften som lämnades av de borgerliga partierna har utnämningsspolitiken varit en väldigt viktig fråga. Det är ni som har haft det höga tonläget, Andreas Norlén. Det är ni som gick till val på att reformera utnämningsspolitiken. Det var ni som anklagade den socialdemokratiska regeringen för att göra fel.

Nu har ni chansen. Ni har suttit i fyra år. Vad kommer ni med? Jo, ni kommer med ett förslag om att mörklägga rekryteringsprocessen. Det är klart att man blir upprörd, och det är inte bara jag som blir upprörd. Jag utgår ifrån att alla de som trodde att ni skulle göra någonting är väldigt upprörda också. Det är ett hyckleri, Andreas Norlén. Det är att bryta vallöften, och det är det som jag diskuterar. Det är det som vi granskar. Vad gör den här regeringen? Vad gör den moderatledda regeringen? Vad gör den borgerliga majoriteten i denna riksdag? Ni står inte för det ni gick till val på. Var är alla dessa förslag? Det finns inte ett enda förslag att diskutera i dag. Det är ynkligt. Det är bedrövligt.

Jag gick dessutom igenom att ni försöker måla upp en bild av att ni på något sätt har någon form av öppenhet och transparens i dag, som ni sedan ska förbyta i mörkläggnings och för sig. Det är inte sant. Det är det, Andreas Norlén, som den här debatten handlar om. Det var ni som gick till val på att reformera utnämningsspolitiken. Det var ni som sade att ni skulle ha utskottsförhör. Det var ni som sade att nu skulle det bli nomineringskommittéer. Det var ni som sade att nu skulle det minsann annonseras överallt och att det skulle vara helt öppet. Det blir ingenting

av det hela mer än ändringar i sekretesslagen och inskränkningar av offentlighetsprincipen. Varför, Andreas Norlén?

Anf. 6 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Som sagt var: Nu är hon i gång igen för att misstänkliggöra regeringens avsikter. Vi har fått höra det i kammaren ett antal gånger den här mandatperioden, och nu får vi höra det igen.

Jag tycker att den här skrivelsen innehåller en ganska tydlig redovisning av ett reformerat utnämningssystem. Direkt under regeringen lyder ungefär 200 myndigheter. Nu har 50 av dem fått generaldirektörer som har tillsatts efter ett öppet rekryteringsförfarande med intresseannonsering. Över 30 av de här myndighetscheferna har valts bland de personer som har anmält sitt intresse efter annonsering. En fjärdedel av myndigheterna leds numera av personer som har tillsatts efter öppen annonsering. Jag tycker att det är ganska imponerande resultat efter bara tre år.

Jag konstaterar att Berit Andnor inte gjorde någon uppskattning av hur många öppna rekryteringsförfaranden vi hade fått se om Göran Persson hade fortsatt som statsminister. Det är lätt att inse varför. Det enda givna svaret hade varit noll. Det fanns ingen som helst ambition i den regering Berit Andnor själv satt i att genomföra någon form av reformering av utnämningssmakten. Det är glädjande att Berit Andnor nu känner ett sådant engagemang för en fortsatt reformering av utnämningssmakten och utnämningsspolitiken.

Jag är säker på att det kan finnas ytterligare goda förslag som kan förbjäna att genomföras, men jag tycker att resultatet så här långt är väldigt tillfredsställande. I 200 människor från alla delar av det svenska samhället har skickat in intresseanmälningar för att få en högre statlig tjänst. Är inte det bra? Jag tycker att det är väldigt bra. Svenska folket har fått en tydlig signal att generaldirektörsbefattningarna inte längre är reserverade för en privilegierad elit av ministrarnas vänner. Det tycker jag är utmärkt. Jag tycker att det är utmärkt att de här intresseanmälningarna har varit av så hög kvalitet att 35 av 54 tjänster där öppen rekrytering har tillämpats har tillsatts med en person som har lämnat in en intresseanmälan. Jag är nöjd, Berit Andnor.

Anf. 7 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är få områden i konstitutionsutskottet under denna mandatperiod som väckt sådant engagemang och en sådan hetta i de socialdemokratiska leden som just utnämningsspolitiken, och lite festligt är det allt. Jag brukar skämtsamt säga att den största förändringen och betydelsen av alliansregeringens reformerade utnämningsspolitik kanske framför allt rör Socialdemokraternas helomvändning i frågan.

Från att ha varit hårt kritiserade från flera håll under sitt mångåriga regeringsinnehav för en slutenhet och icke-transparens vid utnämningar försöker de nu bära öppenhetens fana. Det är bara att gratulera och inse att det ligger något i att sent ska syndaren vakna.

Dock kan jag se i reservationen från oppositionspartierna att det är de stora penseldragen som används. Man pekar svepande ut områden där man vill öka rekryteringsprocessens transparens. Det handlar om kravprofiler, rekryteringsprocessens spårbarhet och en systematisk uppföljning av utnämningsspolitiken. Uppenbarligen menar man att konstitut-

ionsutskottets mer generella administrativa granskning eller de särskilda granskningar vi gör specifikt i varje ärende i stort sett varje år inte är nog, utan de vill ha en än mer noggrann uppföljning. Det välkomnar jag.

Utöver dessa breda penseldrag skriver de att man vill återkomma med mer detaljerade förslag. Efter tre år i opposition har man uppenbarligen inte kommit fram till hur processen konkret ska förbättras ytterligare. Jag ser med tillförsikt fram mot dessa detaljerade förslag. Med tanke på de senaste årens totala omsvängning från Socialdemokraterna kan det bli riktigt intressant.

Som framgått av tidigare talare på oppositionssidan går debatten ut på att läxa upp regeringen för utnämningsspolitiken. Upprepar man kritiken många gånger kanske den så småningom blir sann. Socialdemokraterna är allt lite frustrerade över den positiva utvecklingen med tanke på det dramatiska tonläget.

Under den nuvarande regeringens tid har utnämningsspolitiken reformerats till det positiva. Man har gått från slutenhet till öppenhet, från stängda rum till annonsering och från knapp dokumentation till obligatoriska kravprofiler.

Dokumentationen kan givetvis bli än bättre, bli än fyllare, vilket KU också har påpekat i tidigare ställningstaganden och i det ställningstagande som vi justerade i går, KU10, och som vi ska debattera i januari. Ju mer dokumentation som finns desto lättare blir det för konstitutionsutskottet att göra uppföljning och granskning.

Trots en del brister är utnämningsspolitiken i dag helt annorlunda än vad den var tidigare, vilket jag tycker är mycket glädjande.

Fru talman! Arbetet med att se över och förbättra och öppna utnämningssmakten och politiken för detta pågår kontinuerligt. Ett led i detta är givetvis den skrivelse om utnämningsspolitiken som vi i dag debatterar. I skrivelsen redovisas resultat och de förändringar av utnämningsspolitiken som gjorts samt bedömningar av hur regeringen ser på sin roll som arbetsgivare för statliga myndighetschefer.

Regeringen anger i skrivelsen att man ämnar fortsätta med dessa öppenhetsreformer. Det är en demokratireform som alliansregeringen nu genomför steg för steg. Man ökar förutsägbarheten. Man ökar spårbarheten. Man ökar öppenheten, och man får in större professionalism med konsulter och andra kunniga. Kravprofiler, utannonsering, oberoende konsulter och öppna processer är glädjande inslag.

I skrivelsen redovisas regeringens erfarenhet av intresseannonsering. Sedan den 20 september 2007, då regeringen redovisade sitt mål om att intresseannonsering ska vara mer regel än undantag, har 67 anställningsbeslut fattats, varav 50 har föregåtts av intresseannonsering. Detta motsvarar 75 procent.

Totalt har, som Andreas Norlén har påpekat, 1 200 intresseanmälningar inkommit till Regeringskansliet med anledning av dessa annonser, vilket om något tyder på ett visst intresse och en öppenhet som tidigare inte brukades.

Som mest har 55 personer anmält sig som intresserade av en specifik tjänst. Den annons som genererat minst antal intresseanmälningar lockade faktiskt hela fem personer. Det framgår också att den absoluta merparten av dem som blivit slutliga kandidater har lämnat in en intresseanmälan.

Prot. 2009/10:51
16 december

Utnämningsspolitiken

Jag välkomnar regeringens fortsatta arbete med öppenhetsreformer på området. Det är en viktig demokratiinsats. Det påtalas att de ska fortsätta med upprättandet av kravprofiler, intresseannonsering som huvudregel och externt rekryteringsstöd.

Vidare menar jag att det är viktigt med god dokumentation. Vid regeringens tillträde i oktober fanns med några få undantag endast anställningsbeslut i den akt som rörde ett visst anställningsärende. Numera finns det betydligt mer dokumentation i underlag, även om den i vissa ärenden kunde ha varit mer fullödlig, vilket konstitutionsutskottet också har påpekat såväl tidigare som i det betänkande vi justerade i går.

Anf. 8 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Med anledning av Annie Johanssons inlägg vill jag bara lämna en sakupplysning till Annie Johansson och för protokollet. Vi har redovisat en rapport där vi har våra förslag när det gäller utnämningsspolitiken under rubriken Sverige förtjänar en professionell utnämningsspolitik.

Där kan Annie Johansson läsa lite mer. Hon kan ägna julen åt detta.

Anf. 9 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Berit Andnor lämnar talarstolen när jag ska svara henne.

Jag välkomnar, som jag sade inledningsvis, Socialdemokraternas helomvändning i frågan. Jag tycker att det är viktigt att samtliga partier står bakom en öppen rekryteringsprocess och att vi går från slutenhet till mer öppenhet.

Jag ska med glädje läsa Socialdemokraternas rapport. Men jag kan konstatera att den utveckling som har skett de senaste tre åren inte hade skett om Socialdemokraterna hade fortsatt vid makten. Kanske kan en tid i opposition vara nyttig för såväl eftertanke som idéutveckling.

Anf. 10 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag lämnade talarstolen. Det var inte meningen. Jag trodde inte att vi skulle ha någon debatt. Jag ville bara lämna en sakupplysning. Jag ber om ursäkt för detta.

Anf. 11 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! Den här debatten rör viktiga frågor. Mycket av demokratin återspeglas i staten och statens tjänstemän.

Statens tjänstemän ska tjäna medborgarna och utföra de politiska beslut som fattas av regering och riksdag. Det är viktigt att tjänstemän följer grundlagar och övriga lagar och sedan också politiska beslut, så länge de fattas inom ramarna för grundlagen.

Jag vill påminna om ett exempel. Jan-Erik Wikström var kulturminister i den borgerliga regeringen på 70-talet. Han berättar i en bok han skrev efteråt om sin tid som statsråd. När regeringen tillträdde 1976 och han samlade tjänstemännen på Kulturdepartementet för ett första möte med dem bar majoriteten av dem en röd partinål på rockslaget. De här statstjänstemännen på Kulturdepartementet bar alltså socialdemokraternas röda partinål när den borgerliga regeringen tillträdde 1976.

Det visar på problemet med långvarigt socialdemokratiskt regeringsinnehav, som på något sätt har undergrävt den demokratiska statsförvaltningens oförvitlighet. Som det står i grundlagen ska det vara förtjänst och skicklighet och inte partibok som ska styra i statsförvaltningen.

Men det finns också positiva exempel. När Jan Björklund och Lars Leijonborg 2006 tillträdde som nya ministrar och skulle genomföra Folkpartiets och alliansens utomordentliga utbildningspolitik samlade de sina tjänstemän. De hade läst igenom alliansens motioner och satt sig in i den politik som den nya regeringen ville driva och var beredda att sätta i gång arbetet. Så det finns både positiva och negativa erfarenheter.

Vi kan se på den övergripande bilden av tillståndet inom statsförvaltningen före regeringsskiftet 2006. Det finns en organisation som heter Transparency International. Det är en organisation som är internationell och som jobbar mot korruption runt om i världen. Man har gjort en genomlysning av den svenska utnämningsspolitiken och den svenska statsförvaltningen.

Det finns tre viktiga kriterier för att utnämningsspolitik ska vara bra, så att säga. Det första kriteriet rör den krets som är inblandad när det gäller att utse dem som ska utnämnas. Det andra kriteriet rör öppenheten kring utnämningssprocessen. Och det tredje kriteriet gäller vad man sätter upp för formella meriter och krav i den här processen.

Transparency International kom fram till att Sverige inte uppfyllde något av de här kriterierna före valet och påpekade att det fanns en risk att den här slutenheten, som omgärdade utnämningsspolitiken, kunde leda till att särintressen främjades.

Jag tycker att mina två föregångare, Andreas Norlén och Annie Johansson, på ett förtjänstfullt sätt har redovisat vad alliansen nu har gjort för förändringar vad gäller utnämningsspolitiken. Jag kan bara upprepa något.

Vad gäller öppenhet har vi infört en ny öppenhet i processen genom att annonsera om tillsättningar. Det sker inte i samtliga fall. Chefen för Säkerhetspolisen, landshövdingar och överbefälhavare är till exempel tjänster som inte är lämpliga att utlysa öppet, utan dessa bör utses av regeringen. Men det är mer regel än undantag numera att använda annonser. Därmed kan alla medborgare komma i fråga för en sådan statlig tjänst.

När det gäller den krets som är med i utnämningsspolitiken har man lyft ut detta från enbart Göran Persson till respektive departement.

Sedan har de formella meriter som ska finnas i processen nu förts in genom att vi har kravspecifikationer vid varje rekrytering. Regeringen ska innan rekryteringen inleds ha tagit fram en generell kravspecifikation för alla generaldirektörer men också en specifik som kan behövas till exempel om man ska rekrytera en generaldirektör för Vägverket – vad behövs då för specifika kriterier?

Regeringen skriver i skrivelsen, och jag tycker att det är klokt, att man inte offentliggör den detaljerade kravspecifikationen i samband med att man offentliggör att tjänsten är öppen. Man offentliggör kravspecifikationen när man väl berättar offentligt vem som har fått tjänsten.

Det är för att hindra att de som söker ska kunna lusläsa kravspecifikationen och anpassa sina svar i intervjun till vad de tror sig veta att regeringen vill ha. Man vill kunna ha ett förfarande kring intervjun där

personerna inte är påverkade av kravspecifikationen utan svarar utifrån vad de har för inneboende kvalifikationer och erfarenheter.

Det är de förändringar som alliansen har infört. Vi har hört i debatten från Berit Andnor kritik mot alliansens reformerade utnämningsspolitik. Det är ett ganska högt tonläge, får man säga. Men jag tolkar det som att Socialdemokraterna erkänner att det var betydande brister under den förra regeringen. Jag välkomnar att Socialdemokraterna nu har sett ljuset tillsammans med oss och vill att vi fortsätter på den här vägen.

Berit Andnor tog upp några enstaka exempel, där det kanske inte har gått helt enligt boken vid utnämningarna. Men det kanske inte är så konstigt. Man är i en reformprocess, och allt sköts inte längre av en enda person som Göran Persson. Det ligger decentraliserat ute på statsråden och departementen.

Om man läser Socialdemokraternas reservation och den debattartikel som har varit i Dagens Nyheter ser man att det efterlyses öppenhet, kravprofiler, spårbarhet, systematisk uppföljning och sekretess för dem som söker och inte vill att deras namn ska offentliggöras. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att det är det som vi genomför.

Jag ska också läsa rapporten och se om det finns något som gör att vi ytterligare kan skruva till rattarna så att det blir på ett bättre sätt.

Sammanfattningsvis, fru talman, är jag mycket nöjd med den reform som vi har genomfört inom alliansen. Det har inneburit färre chefer som har tillsatts med politisk bakgrund. Bland de chefer som har tillsatts med politisk bakgrund har dessutom majoriteten varit socialdemokrater. Det är något helt nytt.

Jag följde utnämningsspolitiken under den förra regeringen. Det var också då mest socialdemokrater, fast då var det en s-regering. Nu är det en alliansregering som har tillsatt socialdemokrater och visar en öppenhet för alla partier och personer som är dugliga från olika partier att komma i fråga som generaldirektörer.

Jag har också sett fler kvinnor som generaldirektörer och fler generaldirektörer med utländsk bakgrund. Vi har sett att människors livschanser har ökat. 1 200 personer har fått en chans att söka en tjänst som generaldirektör. En del av dem har också fått bli en av statens främsta tjänare.

Fru talman! Jag tror att om Transparency International kommer hit igen skulle vi få ett helt annat resultat i en sådan utvärdering.

I detta anförande instämde Gunnar Andrén och Helena Bargholtz (båda fp).

Anf. 12 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att det är jättebra att oppositionen håller tummen i ögat på regeringen när det gäller utnämningsspolitiken. Varje regering behöver en sådan opposition. Så fortsatt med det!

När jag lyssnade på Berit Andnor tänkte jag att det blir aldrig som man har tänkt sig. Jag funderade vidare på den historiska processen. Jag kommer inte ihåg om det var Hegel eller Marx, men Marianne Berg kan väl justera mig på den punkten. Det handlar om tes och antites.

Den förra socialdemokratiska regeringen stod för en tes, där man ska ha minsta möjliga öppenhet. Vi i oppositionen hade en motsatt uppfatt-

ning. Det skulle vara mycket av öppenhet. Många av förslagen kom till då som Berit Andnor refererade.

När man kommer till den praktiska verkligheten blir det en syntes av detta. Det blir aldrig som man har tänkt sig. Hon redovisade också en del märkliga uttalanden som var roliga att höra.

Det intressanta är att när alliansregeringen nu står för syntesen kommer, som även en del andra talare har varit inne på, Socialdemokraterna med en antites som driver utvecklingen framåt, inte bakåt utan framåt. Det är intressant att se vad nästa syntes blir.

Jag välkomnar att oppositionen engagerar sig i frågorna och tar tag i detta. Så småningom kanske vi kan få en mycket bra utnämningsspolitik i Sverige som alla kan vara nöjda med.

Det har diskuterats här om generaldirektörer och så vidare. Det handlar om en övergång från en kultur till en annan. Där finns det övergångsproblem. Så småningom upptäcker man – det har regeringen gjort – att ambassadörer och landshövdingar ska sättas i en grupp för sig.

Men vi har något som vi har enats om i Grundlagsutredningen och i förarbetena till grundlagspropositionen på området. Vi kommer att få en stor öppenhet när det gäller domarutnämningarna. Det är också en framgång utifrån det här tänkandet.

Anf. 13 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Andreas Norlén målar upp en bild av att föregående regeringar med dåvarande statsminister Göran Persson tillsatte myndighetschefer via sina vänner. En privilegierad elit, tror jag att han nämnde.

Det har han friheten att säga. Men på vilket sätt i formell mening skiljer sig det från den nuvarande regeringens sätt från Reinfeldts sida? Okej, han kanske kör med annonsering. Han kanske använder sig av kravprofiler. Men till syvende och sist är det ändå formellt regeringen som beslutar.

Vad är det som utesluter att man kan säga att de som tillsätts som myndighetschefer i dagens Sverige tillhör Reinfeldts vänner, den privilegierade eliten? Andreas Norlén gav en bild av föregående regeringars tillsättningar. Vad är det som säger att alla de myndighetschefer som tillsattes var några som regeringen kände? Så behöver det inte vara. Det är svårt att granska i alla fall.

Kan Andreas Norlén peka på ett exempel bland myndighetschefer under föregående regeringar som inte uppfyllde regeringsformens krav på förtjänst och skicklighet? I så fall är det allvarligt. Det är det som regeringsformen talar om. Det är det som är det viktigaste.
(Applåder)

Anf. 14 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Låt oss komma ihåg vad debatten handlar om. Debatten handlar om regeringens skrivelse om en reformerad utnämningsspolitik, ett nytt sätt att rekrytera ledande statliga befattningshavare.

Poängen är att skapa en större öppenhet, att visa för svenska folket att inte bara de som känner statsministern och hans medarbetare kan komma i fråga för en ledande statlig befattning. Det är den ena poängen.

Den andra poängen är möjligheten att granska i efterhand om den person som slutligen får en viss befattning lever upp till de krav som

regeringen ställde när man gjorde sin rekrytering. Det handlar om öppenhet och transparens.

Jag vill påstå att det är en väsentlig skillnad i dag jämfört med hur det var tidigare.

Självklart är det fortfarande regeringen som fattar beslutet, eftersom det är regeringen som har utnämningssmakten enligt regeringsformen, men regeringens sätt att utöva utnämningssmakten och de ramar som finns för regeringens möjligheter att utöva den är vad vi diskuterar här. Det är det som är intressant för konstitutionsutskottet att ha en debatt om.

Då vill jag fråga Mikael Johansson: Är det inte bra att man har öppnat upp rekryteringsförfarandet så att även andra än de som är bekanta med statsråden och deras närmaste medarbetare kan komma i fråga för en tjänst? Är det inte bra att 1 200 människor har sökt tjänster efter intresseannonsering? Är det inte bra att de här intresseanmälningarna var av så hög kvalitet att regeringen i 35 av 54 fall, när man har haft intresseannonsering till en generaldirektörsbefattning, faktiskt har valt en av de sökande till tjänsten?

Är det inte bra, Mikael Johansson?

Anf. 15 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är jättebra. Det är alldeles utmärkt. Jag tror att det historiskt går att visa att det var borgarna och vi i Miljöpartiet som drev på den här utvecklingen under föregående mandatperiod. Vi hade då vissa reservationer gemensamt.

Det är jättebra att det tas steg mot en tydligare öppenhet där vi vanliga människor kan granska vem som är tillsatt och varför han eller hon är tillsatt.

Men det jag reagerade på i Andreas Norlén's inlägg och det han upprepar nu är när han pratar om att inte känna statsministern och då syfta på Göran Persson. Vilka myndighetschefer kände statsministern eller statsråden då? Kan Andreas Norlén säga att samtliga myndighetschefer som tillsattes under föregående mandatperiod kände någon i regeringen? Måste det ha gått till på det sättet eller kan det ha gått till på något helt annat sätt?

Jag kan också konstatera att Andreas Norlén faktiskt konstaterar att det formellt sett är regeringen, nuvarande regeringen med Reinfeldt i spetsen, som beslutar i de här ärendena, och detta kan leda till misstanken att det fortfarande är som Andreas Norlén försöker utmåla om den föregående regeringen, det vill säga att myndighetschefen måste känna statsministern för att kunna bli myndighetschef. Går det att misstänka att det är på det sättet måste vi bryta den möjligheten och öppna upp det ännu mer.

Det är det vi försöker ha en debatt om och skapa press på att nuvarande regering tar ytterligare steg utifrån vad de själva lovade i valrörelsen.

Anf. 16 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag är glad över att jag och Mikael Johansson är överens om att den här utvecklingen är positiv och viktig och att den stärker demokratin.

Jag är också väl medveten om att Miljöpartiet var med alliansen i ett antal reservationer under den förra mandatperioden för att driva på utvecklingen i en positiv riktning. Det är alldeles utmärkt, och jag hoppas naturligtvis att vi kan fortsätta det samarbetet även framöver. Nu har vi tydligen lyckats få med oss även Socialdemokraterna på den vagnen, och det är naturligtvis väldigt glädjande.

Mikael Johansson hänger upp sig på den formulering jag använde om att känna statsministern eller statsråden. Vad det handlar om är att illustrera det faktum att om en liten krets rekryterar i en sluten process är det klart att rekryteringen bygger på att man plockar personer som man har kunskap om. Det måste ju vara personer man har kännedom om finns och har förmåga att utföra det här uppdraget.

Har man däremot en öppen process får man in anmälningar och ansökningar utifrån, 1 200 stycken som vi har konstaterat, där ett antal personer anmäler sitt intresse och säger att de står till statens förfogande och gärna vill ha uppdraget.

Det är klart att det blir en mycket bredare urvalsprocess om man har ett sådant system – vilket ju är det gängse i många andra sammanhang – än om man har en process där en liten krets personer handplockar en person och utnämningen kommer som en blixtnär från klar himmel.

Jag vill påstå att det på alla områden finns en betydande skillnad i dag jämfört med hur det har fungerat tidigare. Jag ser fram emot ett fortsatt arbete i de här frågorna så att vi kan få in ännu fler intresseanmälningar och att regeringen kan tillsätta ännu fler generaldirektörer utifrån ett öppet rekryteringsförfarande. Det är en god väg framåt. Låt oss vandra den tillsammans.

Anf. 17 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis jättepositivt att det går mot ett öppnare sätt när det gäller rekrytering. Men när det kommer till vilka det ska stå emellan kan det även med nuvarande regering finnas en misstanke. Det finns ju en massa borgerliga politiker som har blivit utnämnda till myndighetschefer.

Hur ska vi hantera detta gentemot väljarna? Hur ska vi kunna redovisa öppet och peka på att de här personerna har blivit utnämnda efter förtjänst och skicklighet? Det är samma problematik som den föregående regeringen har haft att försöka förklara.

Än så länge har det inte varit den debatten som har varit i fokus: Vem har fått det här *bara* på grund av partibok eller något annat? Trots allt verkar dåvarande och nuvarande regeringar ha lyckats i sina rekryteringar.

Det svåra är att skapa en process som är så öppen att vi inte kan bli anklagade för att ha tillsatt någon bara för att vi känner personen i fråga, utan det är för förtjänst och skicklighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Anf. 18 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas 19 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 som rör tryck- och yttrandefrihet. Av dessa 19 motionsyrkanden rör 13 meddelarskyddet för privatanställda i framför allt skattefinansierad verksamhet som övergår från offentlig regi till privata företag.

Jag stod i denna talarstol förra året i samma fråga. Tyvärr har ingenting hänt, trots en flod av motioner även i år. Jag skulle kunna hålla samma anförande som förra året, men jag väljer att bredda frågan ytterligare.

Fru talman! Att kunna påtala missförhållanden inom skattefinansierad verksamhet när det gäller vård, skola och omsorg är en viktig del av vår demokrati och för insyn och granskning av offentlig verksamhet. Men om verksamheten övergår i privat regi upphör meddelarskyddet för anställda, och det är saklig grund för uppsägning att bryta mot den lojalitetsplikt som anställda har gentemot sin arbetsgivare.

Går man ut på nätet och söker på ”privata vårdgivare” och ”klagomål” får man väldigt många träffar som vittnar om vårdgivare som får allvarlig kritik av länsstyrelsen för framför allt låg bemanning – betydligt lägre än vad som är avtalat vid tillståndsgivningen för att få driva verksamheten. Det handlar om bristande rutiner vid medicinering, brister i dokumentation och brister i kvalitetsarbetet.

Dessa brister kommer fram när länsstyrelserna gör oanmälda besök, och man frågar sig hur stora mörkertalen är eftersom länsstyrelserna omöjligt kan hänga med i den takt som verksamheter övergår i privat regi i borgerligt styrda kommuner och landsting. Länsstyrelsens oanmälda besök aktualiseras ofta av att anhöriga slagit larm om missförhållanden.

Även Riksrevisionen har påtalat problemet i sin granskning *Statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg*. Där säger man bland annat att varken regeringen, länsstyrelserna eller Socialstyrelsen tar ansvar fullt ut för att säkra kvaliteten i privat äldreomsorg.

Man säger också att det kan vara svårt för personalen att veta vad de får säga på sin arbetsplats. Personalen får å ena sidan inte röja företags-hemligheter men är å andra sidan skyldiga att anmäla allvarliga missförhållanden enligt lex Sarah.

I rapporten riktar Riksrevisionen kritik mot regeringen för att inte skaffa sig tillräcklig kunskap om äldreomsorg i privat regi och om den fungerar tillfredsställande.

Insynen är enligt Riksrevisionen sämre hos privata utförare, till exempel genom att medborgarna inte har samma rätt att ta del av handlingar som vid offentlig verksamhet. Att personal har meddelarskydd och att repressalieförbudet gäller för arbetsgivare är en säkerhetsgarant för att människor i behov av vård och omsorg inte ska bli utsatta för missförhållanden.

Föreningen Grävande Journalister har låtit genomföra en enkätundersökning bland riksdagsledamöter våren 2009. Resultatet av denna undersökning visade att stödet för ett utvidgat meddelarskydd till att även

omfatta anställda i privata företag som utför tjänster på entreprenad åt offentlig verksamhet är betydligt starkare i riksdagen än i regeringen.

Åsikterna går isär inom allianspartierna. Medan majoriteten av riksdagsledamöterna från Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna som har svarat på enkäten tycker att skyddet för personal i privata företag är för dåligt anser de flesta av Moderaterna att det är bra som det är i dag. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker samtliga att meddelarskyddet ska omfatta även privata företag.

Fru talman! Även om frågan har visat sig svår att lösa i tidigare utredningar är det enligt vår mening oacceptabelt att skyddet på detta sätt uteblir beroende på vilken form det allmänna väljer att bedriva verksamheten i. En lag om skydd för meddelarfrihet i offentligt finansierad verksamhet i privat regi ska bygga på principen att denna så långt som möjligt ska vara densamma som för offentliganställda. Regeringen bör därför se över frågan i syfte att lägga fram förslag till de lagändringar som behövs. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 2 i detta betänkande.

Anf. 19 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! I detta betänkande, KU14 Tryck- och yttrandefrihetsfrågor, vill jag först av allt yrka bifall till reservation 1 gällande information om meddelarskydd för offentliganställda och yrka bifall till reservation 4 gällande hets mot folkgrupp som här gäller personer med könsöverskridande identitet, det vi i vanliga fall kallar transpersoner. Att de i dag som grupp står utanför samhällets skydd är helt oacceptabelt. Transpersoner bör inkluderas i hetslagstiftningen. Det är förkastligt att det inte finns i dag.

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet anser alla partier tillsammans att transpersoner bör inkluderas i hetslagstiftningen genom att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen respektive 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen utvidgas till att även omfatta hets med anspelning på könsöverskridande identitet eller uttryck.

Fru talman! Arbetslivet är sådant att de flesta av oss tillbringar en mycket stor del av våra liv på arbetsplatserna. Frågan om yttrande- och meddelarfrihet på arbetet är därför en central demokratifråga. Många är de som inte känner till sina rättigheter när det gäller meddelarfriheten, att de anställda inom den offentliga sektorn har ett grundlagsskydd för yttrande- och informationstrygghet, att de har rätt att kontakta massmedier och berätta om olika missförhållanden utan att riskera att bli trakasserade eller avskedade. Det finns också offentliga arbetsgivare som inte har någon koll på eller tillräckliga kunskaper om förbudet att söka källor.

För att råda bot på och komma till rätta med den okunskap som finns på området – om rätt att främja ett fritt meningsutbyte och tillförsäkra alla på arbetsplatsen deras grundlagsskyddade rättigheter – anser Vänsterpartiet att det behöver vara obligatoriskt att personalen inom offentlig verksamhet ges information om meddelarfriheten och efterforskningsförbudet.

Den borgerliga regeringen och borgerligt styrda kommuner och landsting har genom ändrad lagstiftning och genom olika stimulanser ökat takten avsevärt när det gäller privatiseringen av offentligt finansi-

Prot. 2009/10:51

16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

erad verksamhet, en privatiseringsiver utan dess like. Men man har inte sett till konsekvenserna. En bland många negativa konsekvenser av denna snabba omvandling av den offentligt finansierade välfärden är att personalen som går från att vara offentliganställd till att bli privatanställd får helt andra villkor för sin anställning.

När en offentlig verksamhet tas över av ett privat företag ersätts personalens meddelarfrihet och skyddet mot efterforskning och repressalier med en tystnadsplikt. Privatanställda har lojalitetsplikt mot sin arbetsgivare. Ett brott mot denna plikt kan i sin värsta form leda till uppsägning.

Låt mig ta ett exempel som kanske många av er känner till. Förra året arbetade en undersköterska på ett äldreboende i Lerums kommun, ett äldreboende som Attendo Care var arbetsgivare för. Undersköterskan slog larm till arbetsgivaren om att den underbemanning som rådde på äldreboendet kunde orsaka att de gamla kunde råka ut för till exempel fallolyckor. Det var för lite personal, och man kunde inte som masken dela sig och vara överallt samtidigt. Det säger sig självt.

Detta var en punkt som kvinnan framförde, ett av många missförhållanden. Men Attendo Care struntade i detta, reagerade inte trots att hon hade rapporterat om dessa missförhållanden.

När arbetsgivaren inte lyssnar, ingen reagerar, vad gör man då? Naturligtvis går man vidare. Det gäller ju de äldres väl och ve, trygghet i boendet och naturligtvis också personalens arbetssituation. Så hon skrev, som många i hennes situation hade gjort, ett mejl till kommunen och informerade om situationen. Vad blev det av detta? Jo, hon blev uppsagd av Attendo Care av personliga skäl med motivet att hon var illojal mot företaget.

Detta är dagens Sverige. Vänsterpartiet anser därför att offentligt finansierad verksamhet i privat regi regleras i lag och att det så långt som möjligt ska vara samma skydd för meddelarfriheten som för de offentliganställda.

Högeralliansen avstyrker motionerna. De är inte beredda att stärka meddelarfriheten i offentlig verksamhet i privat regi.

De säger också nej till Vänsterpartiets förslag att utreda förutsättningarna för anställda i helt privat regi att få utöva sina grundlagsskyddade rättigheter. Högeralliansen anser i dag som tidigare att det är helt i sin ordning att många anställda på sina arbetsplatser inte ska kunna ta upp eventuella missförhållanden som kan förekomma.

De tar inte heller någon notis om Riksrevisionens rapport.

Fru talman! Att känna rädsla för att meddela sig är illa, att dessutom tvingas till tystnad är verkligen illa i en demokrati som vår.

Anf. 20 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Vi debatterar här tryck- och yttrandefrihet, viktiga frågor. Jag kommer i mitt anförande att uppehålla mig vid avsnitten om meddelarskydd och hets mot folkgrupp. Karl Sigfrid kommer senare i sitt anförande att beröra de delar av betänkandet som rör Internet och Internetoperatörerna, varför jag inte kommer att beröra den delen alls i mitt anförande.

Tryckfrihet, yttrandefrihet, meddelarfrihet, de delar som ingår i vår svenska yttranderätt, är oerhört viktiga och centrala i vårt samhälle. Det är ju ingen slump att det är lagstiftning som ingår i våra grundlagar.

Samtidigt är detta lagstiftning som vi aldrig kan ta för given, oavsett om det handlar om tidningar, arbetsplatser eller medborgare som yttrar sig på stan. Kort och gott: Vi behöver fortsätta att debattera frågan och hålla den levande i samhällsdebatten. Visst är ett fritt och öppet meningsutbyte med respekt för den enskildes personliga integritet ett självklart och grundläggande värde i vår demokrati.

En fråga som har berörts från företrädare för oppositionen handlar om meddelarfriheten. Den omfattar i dag offentliganställda, och man vill att den ska utökas till att omfatta personer och anställda inom den privata verksamheten som är finansierad av offentlig verksamhet.

Det här är ingen ny fråga. Vad jag förstår har företrädare för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet motionerat i dessa frågor under många år när ni själva har innehaft majoriteten. Vad jag förstår har det inte blivit någon lagändring då. Vi befinner oss nu i ett läge att det finns en yttrandefrihetskommitté. Det hade varit klädsamt om ni hade sagt något om att frågorna finns med i kommitténs arbete.

Rätten att yttra sig och meddelarfrihet är utan tvivel en viktig fråga. Därför blir jag illa berörd när jag läser till exempel tidningen Dagens Samhälle – den får vi alla i riksdagen. Där förekommer artiklar om att anställda, oavsett om det handlar om offentligt, kommunalt, statligt driven verksamhet eller landstingsdriven verksamhet, diskrimineras trots att det finns en lagstiftning, just för att personerna har yttrat sig och tagit upp missförhållanden.

Detta förekommer också som ni nämnde för privatanställda medarbetare. Men där finns en annan lagstiftning. Det är svårt att bryta ut en enda del av ett lagstiftningspaket när det gäller den privata verksamheten, som ser annorlunda ut. Det är därför det är så viktigt att frågan bereds och utreds innan förändringar görs. En ändring i en del av en lagstiftning kan påverka en hel verksamhet i övrigt.

Här har tagits upp en fråga om att vissa delar i den utbildning som arbetsgivare ska erbjuda medarbetare ska vara obligatorisk och lagstiftas från Sveriges riksdag. Det är olyckligt om vi börjar peta ut meddelarfriheten som en del som ska vara obligatorisk. Vad är det mer som ska lagstiftas som obligatorisk för en arbetsgivare att informera medarbetare om?

En fråga som inte har berörts av en enda av oppositionens företrädare i debatten är att det finns en möjlighet inom den privata verksamheten att reglera meddelarfriheten. Det handlar om anställningsavtal mellan arbetstagare och arbetsgivare. Det handlar om anställningsavtal som ligger på kollektivavtalsnivå; arbetstagarorganisationer och arbetsgivarorganisationer. I de verksamheter som är upphandlade har kommunen möjligheter – landstinget också för den delen – att i sina anbudsförfaranden driva frågan om meddelarfrihet. Visst finns frågan med i lagstiftningen.

Fru talman! Jag vill gå vidare i mitt anförande för att nu beröra den lagstiftning som handlar om hets mot folkgrupp och den lagstiftning som omfattar transsexuella personer. Även här missade Marianne Berg att ta upp en del som redan finns i lagstiftningen, nämligen diskrimineringslagen från den 1 januari 2009. Den talar om att främja rättigheter och möj-

Prot. 2009/10:51
16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

ligheter oavsett könsöverskridande identitet. Det finns en diskrimineringsombudsman. Det talas om att lagstiftningen ska gälla i hela samhället oavsett om det handlar om yrkesliv eller privatliv. Självklart finns här en lagstiftning som också omfattar transsexuella personer. Det sades inte heller i något av era anföranden om att Yttrandefrihetskommittén också i sitt fortsatta arbete har med frågan om könsöverskridande identitet.

Anf. 21 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Frågan är inte given i Yttrandefrihetskommittén. Det är jag som har lyft upp att man även ska passa på att titta på den frågan. Det kanske krävs ett direktiv från regeringen.

När det gäller den enkätundersökning som jag hänvisade till i mitt anförande säger en folkpartist som svar på en fråga från tidskriften Scoop att de har en piska på sig att de fyra partierna måste komma överens i frågan. Folkpartisten hoppas att ett större och reglerat skydd ska ordnas snart.

Är det Moderaterna som sätter stopp för att frågan faktiskt inte kommer in i Yttrandefrihetskommittén som ett direktiv från regeringen?

Anf. 22 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Jag kan naturligtvis inte svara på hur enskilda riksdagsledamöter har yttrat sig i olika utredningar. Den frågan förutsätter jag att Phia Andersson kan ställa till berörda personer, i det här sammanhanget berört parti.

Från alliansens sida samarbetar vi i dessa frågor. Vi har en gemensam politik där vi driver frågan om att det finns en lagstiftning. Om det ska bli ändringar måste dessa grundas på ett utredningsarbete. Precis som jag sade i mitt huvudanförande går det inte att bryta ut en del ur ett lagstiftningspaket som rör privata företag och direkt applicera den lagstiftning som rör den offentliga sidan. Det kan krävas andra delar som måste ändras. Därför är det viktigt att också slå vakt om den lagstiftning som vi har nu.

Phia Andersson kanske kan säga något om möjligheten för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer att reglera meddelarfriheten via avtal. Det är också något som görs.

Anf. 23 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det här samarbetet upplever ändå någon ledamot som en piska. Det är viktigt att ta upp frågan när det gäller vårdavtal, precis som Margareta gör. Det är återigen en folkpartist, regionråd i Skåne, som i en artikel om samhälle och politik säger att krav i vårdavtal inte ger medarbetare rättsligt skydd mot efterforskning och repressalier. Lojalitetsprinciper är viktigare. Det säger en folkpartist i ett debattinlägg. Han är regionråd i Skåne och bör väl ha en kunskap i frågan eftersom han lyfter upp den.

Kommer Margareta Cederfelt och Moderaterna att medverka till att det blir en utredning där man verkligen går igenom detta? Vårdavtal håller faktiskt inte, säger borgerliga politiker själva. Frågan är viktig. Den skyddar tredje man. Är man beredd i sin privatiseringsiver att utsätta äldre och andra vårdbehövande för säkerhetsrisker när det finns en ga-

ranti genom att personal kan tala om missförhållanden utan att för den sakens skull vara rädda för att bli uppsagda från arbetet? Kommer Margareta Cederfelt och Moderaterna att medverka till detta?

Prot. 2009/10:51
16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Anf. 24 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Precis som jag sade i mitt inledningsanförande är tryck- och yttrandefrihet viktiga frågor som alltid måste lyftas upp.

Eftersom Phia Andersson refererar till en undersökning av Scoop kan jag säga, av egen erfarenhet, att i Stockholms läns landsting under mandatperioden 2002–2006 styrde Phia Anderssons partikolleger Socialdemokraterna, och där fanns på samtliga sjukhus skrivna klausuler att medarbetarna inte hade rätt att yttra sig gentemot medierna.

Kontrollera detta och gör rent i eget hus! Men jag hoppas att vi kan driva frågan om tryck- och yttrandefrihet på ett seriöst sätt så att den fungerar.

Anf. 25 STEFAN TORNBERG (c):

Fru talman! Det känns alltid högtidligt att tala om tryck- och yttrandefriheten i vår kammare, för det handlar om fundamenta både för vårt arbete och för den svenska demokratin. Grunderna för ett öppet och demokratiskt samhälle handlar om ansvarsutkrävande, en fri debatt, rätt till självbestämmande, rättssäkerhet och inte minst en grundmurad respekt för mänskliga fri- och rättigheter.

Vi är säkert alla överens om att verklig trygghet finns endast i ett fritt och öppet samhälle. Utan fria och självständiga individer finns heller inget öppet samhälle. Det är också lätt att enas om alla människors rätt att uttrycka sin mening. Det ser vi nog alla som självklart.

Lite svårare blir det när det handlar om rätten att uttrycka obekväma åsikter, felaktigheter och rena dumheter. Men det är just det som yttrandefriheten handlar om. Yttrandefriheten kan aldrig bli politiskt korrekt, utan den måste alltid vara oberoende av den tid vi lever i och kunna prövas utifrån just den självklara rätten att få uttrycka den opinionen. Idéer och uppfattningar måste få brytas mot varandra i ett demokratiskt samhälle. Det är mycket viktigt att vi kommer ihåg det, att vi inte tillåter oss att drivas fram av tillfälliga opinioner och omständigheter i det samhälle vi lever i.

Det här är inte självklart överallt. Vi har ett engagemang, även från denna kammare, till exempel för den svenske journalisten Davit Isaak som sitter fängslad för att han ville ha möjligheten just att uttrycka sina åsikter. Vi har den senaste veckan fått uppgifter om hur man i länder nära Europa förbjuder partier att verka eftersom de enligt förvaltningsdomstolen där har haft en felaktig agenda. Till och med i ett av våra grannländer ingriper man i dagarna förebyggande med frihetsberövande mot demonstrationer. Det kanske tillfälligt kan tyckas rationellt, men jag ser det som ett stort hot mot yttrandefriheten.

Det känns bra att vi nu har en yttrandefrihetskommitté som arbetar med ett mycket viktigt uppdrag, som ska vara klart 2011. Uppdraget är tydligt: Yttrandefriheten ska stärkas, inte försämrats, men den måste också anpassas till ett modernt samhälle. Den snabba teknikutvecklingen och kommunikationsmöjligheterna gör också att teknikberoendet i dagens lagstiftning är otillfredsställande och därför måste kunna prövas.

De frågor som har diskuterats här, bland annat meddelandefriheten, är en viktig del av offentlighetsprincipen. För Centerpartiets del är det självklart att meddelarfriheten är intimt förknippad med offentlighetsprincipen, och där offentlighetsprincipen råder ska det även finnas ett meddelarskydd. Meddelarskyddet råder i det allmänna, och därför ser vi inte möjligheten att även privaträttsliga subjekt ska omfattas av ett meddelarskydd.

Däremot är det viktigt att påpeka att yttrandefriheten omfattar alla medborgare i vårt samhälle. I det exempel Marianne Berg lyfte fram i debatten hade inte meddelarfriheten hjälpt, för det handlade inte om att lämna uppgifter till medier, vilket är syftegrunden för meddelarfriheten.

Om man utvidgar meddelarskyddet ytterligare finns det en risk att man utarmar offentlighetsprincipen, som ju är en viktig del av vår demokrati, vår möjlighet att få insyn i det allmänna.

Jag ser också en liknande risk med en utvidgad hetslagstiftning. Ju fler undantag vi inför från yttrandefriheten, desto svagare yttrandefrihetslagstiftning riskerar vi att få. Därför är det viktigt att det prövas noggrant, att det prövas i ett sammanhang och att det prövas med omsorg, till exempel i den yttrandefrihetskommitté som nu arbetar med de här frågorna.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Yttrande- och tryckfriheten intar en nyckelroll bland de olika fri- och rättigheterna. Betydelsen för demokratin och rättsstaten kan knappast överskattas. Den svenska tryckfrihetsförordningen går tillbaka till 1766 och har ända sedan dess varit en liberal hjärtefråga. I denna ingår särskilt offentlighetsprincipen, som numera har kommit i internationellt fokus, och begreppet transparens utgör en viktig del av de kriterier på så kallad good governance som har antagits inom EU.

Med nya medier och ökad användning av informationsteknologi vore det lätt att tro att de reella förutsättningarna för yttrandefriheten har ökat och att medborgarnas möjligheter att delta i det offentliga samtalet har ökat. Så sägs det också gärna i högtidstalen om IT-frågor. Men verkligheten är betydligt mer blandad. De nya medierna behandlas inte likadant ur yttrandefrihetssynpunkt som traditionella medier. Dagstidningar och tryckta medier har en särställning. Deras betydelse för opinionsbildning och kontroll av statsmakten går tillbaka många hundra år och har knappast minskat även om mediekonsumtionen förändrats avsevärt de senaste decennierna. Till viss del beror de skilda villkoren från yttrandefrihetssynpunkt på skilda tekniska och praktiska möjligheter.

Medielandskapet förändras hela tiden. De tidigare skarpa gränserna suddas ut. Detta leder till problem eftersom lagstiftningen ser så olika ut. I ett antal motioner om mediepolitiken har Folkpartiet krävt sådant som att avskaffa filmcensuren, vilket nu är på gång, och att lagstiftningen som rör medier ska göras så teknikneutral som möjligt. Detta har huvudsakligen syftat på annan lagstiftning än yttrandefriheten. Men vi i Folkpartiet menar att det på grund av den ökade teknikblandningen och mångfalden i medierna föreligger ett principiellt behov av att harmonisera så att yttrandefriheten mer liknar tryckfrihetens mer långtgående friheter.

Jag tänker alla de bloggar som vi ägnar oss åt, meddelanden på Facebook och liknande. Hur uppfattas de? Vilken rättslig status gäller? Det här är väldigt komplicerat, och jag känner att vi i konstitutionsutskottet skulle behöva ha en ordentlig genomgång av vilka lagar som gäller för olika typer av meddelanden. Om vi inte kan det, hur kan vi då förvänta oss att medborgarna ska förstå det?

Ur liberal synpunkt är grundhållningen enkel. Tryck- och yttrandefriheten ska vara så vidsträckt som möjligt. Rätten att yttra sig tillkommer inte bara den som torgför populära åsikter eller uttrycker sig på ett hyggligt och snyggt sätt, utan också den som vill chockera, driva med företeelser, häda eller visa upp sitt eget dåliga omdöme. Sedan är det i den fria debatten som vi andra får bilda opinion och ta avstånd.

Men yttrandefriheten är inte absolut. Vi har förbud mot ärekränkning av enskilda. En annan sådan inskränkning är bestämmelsen om hets mot folkgrupp, som jag vill beröra lite närmare.

Bestämmelsen om hets mot folkgrupp är det lagrum som sätter den yttersta gränsen för vilka kränkningar man får rikta mot ett kollektiv. Ordet folkgrupp används ibland om alla slags grupper, oavsett om det är politiker, ungdomar eller pensionärer. Men i lagens mening handlar det om grupper som är allra mest utsatta för förföljelse och hatbrott.

Bakgrunden är förstås bland annat nazismens folkmord. Tredje rikets systematiska hatpropaganda var nödvändig för att göra befolkningen psykologiskt förberedd för Förintelsen.

Det var också strax efter andra världskriget som Sverige slutligen införde ett förbud mot hets mot folkgrupp. Pådrivande för detta var inte minst den liberale publicisten Manne Ståhl, som ledde Karlstads-Tidningen i totalt 37 år och bland annat var ordförande i Publicistklubben.

Han var också riksdagsledamot och en av de politiker som drev fram förbudet mot hets mot folkgrupp.

I slutet av 1940-talet fanns det ingen förståelse för att inkludera homosexuella och bisexuella i hetsbestämmelsen, trots att homosexuella hela tiden varit måltavla för nazismens attacker. Också i dagens Sverige är homosexuella föremål för hatpropaganda från den nazistiska rörelsen. Ett antal homosexuella har också mördats av nazister i Sverige.

Folkpartiet liberalerna var därför pådrivande för den lagändring som slutligen kunde träda i kraft 2003 och som innebär att hets med anspelning på sexuell läggning också omfattas av hetsförbudet. Sedan dess har debatten fortsatt i många partier. Folkpartiet fortsätter att driva frågan.

2003 års lagändring omfattar inte könsidentitet. Därmed ges inte transpersoner det skydd som homosexuella och bisexuella åtnjuter i dag. Folkpartiet har varit starkt pådrivande för att öka skyddet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter i samhället. Jag är glad över den diskrimineringslag som trädde i kraft i år och som alliansregeringen och demokratiminister Nyamko Sabuni har tagit fram och som Margareta Cederfelt just har beskrivit.

Just nu pågår Yttrandefrihetskommitténs arbete med att se över tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Kommittén har ett brett mandat, och konstitutionsutskottet hänvisar i sitt betänkande till att frågan om hets mot folkgrupp kan komma upp i det sammanhanget. Vi får se till att den gör det.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Men det är också viktigt att vi ger varandra och hela samhället en chans till analys och eftertanke inför de kommande lagändringarna på yttrandefrihetens område. Den här typen av lagstiftning som gäller våra grundlagar måste få ta tid. Den får inte stressas fram.

Det finns tunga principiella argument i vågskålen, inte minst för att ge ett enhetligt skydd åt alla de personer som omfattas av hbt-beteckningen, det vill säga homosexuella, bisexuella och transpersoner. Men samtidigt måste vi vara ödmjuka och säga att vi behöver mer underlag om utbredningen av hetspropaganda som är explicit riktad mot gruppen transpersoner. Därför ser jag fram emot att få återkomma i frågan när Yttrandefrihetskommitténs förslag har presenterats.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 27 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Tryck- och yttrandefrihetsfrågorna är oerhört väsentliga för en fungerande demokrati. Det är ett område som vi behöver ständig bevakning på och kontroll över.

Sverige har en internationellt sett intressant lagstiftning. Vi är unika i och med att vi är det enda land som har en detaljreglering på grundlagsnivå. Många länder har en väldigt god yttrandefrihetslagstiftning, men man har oftast bara mer svepande formuleringar i grundlagarna och sedan har man detaljlagstiftning i övrigt.

De undersökningar som har gjorts pekar på att man har ett fullgott skydd för tryck- och yttrandefriheten runt om i Europa. Vi är unika när det gäller ensamansvaret. Det finns inget annat land i världen som har ensamansvar på samma sätt som Sverige har. Det finns meddelarskydd i andra länder, men inte på den nivå som den svenska lagstiftningen har, det vill säga att särskilt offentliganställda har möjlighet att läcka eller lämna ut även sekretessbelagd information till medierna. Ett sådant skydd finns inte någon annanstans. Vi är det enda land som har en brottskatalog på grundlagsnivå.

Rent juridiskt och statsvetenskapligt är den svenska konstruktionen väldigt intressant.

På området utanför det som är grundlagsskyddat i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen gäller Europakonventionen, regeringsformen och även Europadomstolens praxis på området. Det är detta som har gjort att flertalet av Europas länder har en bra lagstiftning på området.

Den svenska lagstiftningen är dock inte utan problem. Om jag får en publiceringsidé är jag skyddad genom anskaffarfriheten och meddelarskyddet om jag avser att publicera den i ett grundlagsskyddat medium, till exempel om jag vill skriva en bok. Då har jag fullt grundlagsskydd från tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för min publiceringsidé. Men om jag har samma idé och avser att publicera den på min blogg finns inte det skyddet. Då gäller bara det skydd som finns i regeringsformen eller Europakonventionen. Man kan fundera på om det är rimligt att det är på det viset.

Det finns alltså en del saker att ta tag i för yttrandefrihetskommittén i det fortsatta arbetet. Det är ett väldigt abstrakt område. Det märker vi som sitter i kommittén. Det krävs verkligen att man inte är sömnig när

man diskuterar de här frågorna eller nyss ha ätit lunch, för då kan det gå helt snett.

Men det finns också andra problem med vår officiella tryck- och yttrandefrihetslagstiftning. Lite elakt sagt brukar man nämligen säga om Sverige att där kan bara tänkas en tanke åt gången. Jag tror att Stefan Tornberg var inne på detta. Den politiska korrektheten kan ibland sätta stopp för den faktiska yttrandefriheten. Det kan vara ett bekymmer, men det kan man inte lagstifta bort, utan man måste ägna sig åt opinionsbildning för att få medierna att inse att man bör spegla den pluralism i åsikter som faktiskt finns. Där finns nog en del att göra för våra svenska medier.

Det finns en tendens som är närmast allomfattande att man fokuserar på ytan och på spelet och mindre på djup och substans i mediebruset. Där finns en del att göra framöver för dem som har ansvaret på det här området, tror jag.

Det finns ett par frågor som har väckts när det gäller meddelarskyddet för dem som utför offentliga uppgifter i privat verksamhet, liksom när det gäller skyddet för transpersoner. Nu är tanken att vi ska ta upp de här frågeställningarna. Phia har väckt frågan om meddelarskyddet, och jag har väckt frågan om skyddet för transsexuella. Men det var redan klart från början att de här frågorna inte kommer förrän under 2010 när vi har löst de svåra bitarna om vilken typ av grundläggande skydd vi ska ha för tryck- och yttrandefriheten. Det ligger alltså i den tidsplanen.

Det är i dag svårt att ha någon synpunkt på hur långt vi har kommit i dessa frågor, men jag tycker att det är angeläget att vi diskuterar dem i kommittén, så att vi får en ordentlig analys på området.

Anf. 28 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s):

Fru talman! För nästan nio månader sedan, närmare bestämt den 25 mars, hade vi samma debatt som vi har i dag. Bland annat gäller den frågan om hets mot folkgrupp.

Vi från oppositionen har inte ändrat ståndpunkt, och vad vi kan se har heller inte majoriteten gjort det. Majoriteten skrev i sitt ställningstagande i våras att frågan kan komma att ytterligare belysas genom Yttrandefrihetskommitténs arbete, och så skriver man också nu. Men nu skriver man att frågan inte är avförd från utredningen och att man därför vill avvakta resultatet av kommitténs arbete. Bekymret är väl inte att frågan inte är avförd. Bekymret är väl egentligen att den inte på riktigt är införd.

Frågan är väckt av oss ledamöter, bland annat Ingvar Svensson, och jag själv har också tagit upp den, men den finns inte i några direktiv. Det finns inga garantier för att den kommer att rymmas inom uppdraget eller inom den tidsram som kommittén har till sitt förfogande. Ingvar Svensson sade i sitt anförande här att det är tanken, men i slutet säger han: Vi vet inte hur mycket vi hinner med.

Frågan om att tillföra begreppet könsöverskridande identitet i lagen om hets mot folkgrupp kommer i ett annat läge om riksdagen har gett ett tillkännagivande. Det blir en annan tyngd och regeringen har att hantera tillkännagivandet på något sätt, kanske då lämpligast genom ett tilläggsdirektiv till utredningen. Men majoriteten vill inte göra ett tillkännagivande till sin regering.

Frågan är om ni verkligen vill tillföra eller se över möjligheterna att tillföra begreppet könsöverskridande identitet i lagen om hets mot folk-

Prot. 2009/10:51
16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

grupp. Eller är detta ett bra sätt att fördröja frågan utan att behöva ta ställning eller att få bort den från dagordningen för ett litet tag?

Margareta Cederfelt tog upp i sitt anförande att det här begreppet finns med i diskrimineringslagstiftningen. Det är jättebra, vi är överens om det. Men det går inte att säga att bara för att det finns i diskrimineringslagen är vi nöjda, för det är en helt annan lagstiftning. Begreppet omfattar just diskriminering av en enskild person.

Stefan Tornberg tar upp att ju fler undantag det är, desto svårare kan det bli. Men problemet med denna lagstiftning är att de som hotar, trakasserar och riktar sitt hat mot denna grupp inte gör någon åtskillnad om det är en homosexuell, en bisexuell eller en transperson. Vi har sett under exempelvis Pridefestivalen och i andra sammanhang att man inte gör någon åtskillnad. Bekymret blir när domstolarna ska döma. De måste då veta om det var en homosexuell person eller en transperson. Var det en homosexuell person kan de döma, men om det var en transperson kan de inte döma. Det är det stora bekymret med det här.

Helena Bargholtz säger att Folkpartiet har varit pådrivande, och vi ser motioner från Folkpartiet i den här frågan. Helena säger först att frågan kan komma upp men ändrar sig sedan och säger att den ska komma upp. Ja, men varför kan ni då inte gå med på ett tillkännagivande?

Vi från oppositionen vidhåller i vart fall vårt krav på ett tillkännagivande om att transpersoner ska inkluderas i hetslagstiftningen. Men vi tycker fortfarande att det är bra om det ligger en utredning eller en översyn till grund för införandet. Vi ser att tiderna har förändrats och att de här brotten har ökat i omfattning sedan vi beslutade om den grundläggande lagstiftningen som inte omfattar transpersoner. Men vi anser inte att riksdagen ska avvakta att Yttrandefrihetskommittén på eget initiativ ska ta upp frågan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Anf. 29 STEFAN TORNBERG (c) replik:

Herr talman! Först vill jag klarlägga att min deklaration om risken med att utvidga begreppet mer handlar om att det är viktigt att ha ett grundläggande beredningsarbete. Jag ser det, utifrån de kunskaper jag har i dag, som rätt uppenbart att lagstiftningen kommer att tillföras begreppet hets mot könsöverskridande identiteter. Men jag vill ha en ordentlig diskussion om det, en prövning, för så viktig är tryck- och yttrandefriheten.

Jag blev lite fundersam över Helene Peterssons exempel när det gäller att domstolarna måste veta om det är en homosexuell, bisexuell eller en transperson som angripits. Jag förstod inte riktigt den kopplingen eftersom det handlar om individer, och då har vi hatbrottslagstiftningen enligt brottsbalken. Hetslagstiftningen omfattar ju grupp, och där är det tydligt vilken grupp som avses. Om angreppet är riktat mot homosexuella måste det rimligtvis framgå utifrån hur det uttrycks. Jag vill ha ett klagörande hur Helene Petersson resonerar i den frågan.

Anf. 30 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! När det till att börja med gäller beredningen säger ni att ni är säkra på att begreppet kommer att tillföras lagstiftningen och att det ska vara en grundläggande beredning inför ett beslut om att tillföra det.

Ja, det tycker jag också. Men vi har ju sett gång efter gång att angrepp och hot mot grupper riktas mot hela hbt-gruppen. Man skiljer alltså inte på vem man riktar sitt hat mot, om det är den ena eller den andra delen av hbt, utan hat och trakasserier riktas mot hela gruppen, de som har en annan sexuell läggning än den heterosexuella. Det är därför det är så bekymmersamt att den ena delen inte finns med.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Anf. 31 STEFAN TORNBERG (c) replik:

Herr talman! Ett hetsbrott mot en hbt-grupp måste vara straffbart eftersom hbt-gruppen är en av de grupper som omfattas av hetslagstiftningen. När det gäller hatbrott och diskriminering finns även könsöverskridande identitet med i hetslagstiftningen.

Jag ser problemet i det här, men inte utifrån det som Helene Petersson gav exempel på. Men det visar också hur viktigt det är att verkligen diskutera vad som handlar om diskriminering, vad som handlar om hatbrott och vad som handlar om hets. Vi behöver en grundläggande diskussion i en samlad parlamentarisk utredning. Det är bara på det sättet vi kan komma framåt, för annars är risken att vi gör någonting som inte blir tillräckligt bra. Det är den utredningen som jag och alliansen vill se.

Anf. 32 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte förstå att vi inte kan enas om ett tillkännagivande. Vi står ju allihop och säger att vi vill ha in frågan, och vi har lyft in den. Men samtidigt finns det en jättestor osäkerhetsfaktor. Vi har hur mycket som helst att jobba med i Yttrandefrihetskommittén. Och frågorna blir inte lättare ju mer vi borrar i dem, tycker i alla fall jag. Det blir komplikationer, det tar tid och vi måste verkligen tänka efter.

Om man vill ha in det här begreppet tycker vi att det allra bästa sättet är att ge ett tilläggsdirektiv och göra ett tillkännagivande. Vi tycker alla partier här att det är så viktigt att den här frågan diskuteras och debatteras, precis som Stefan Tornberg säger, så att vi verkligen har en grund för vad vi säger och att frågan kommer in. Men i dag vet vi inte. Frågan kan komma att inrymmas i kommitténs arbete. Men vad är det som säger att den kommer att göra det? Tiden kanske inte räcker. Det har inte blivit någon förlängning av utredningstiden och den har inte fått några fler tilläggsdirektiv.

Jag förstår inte varför ni är så väldigt rädda för att göra ett tillkännagivande i denna fråga när vi verkar vara så pass överens.

Anf. 33 KARL SIGFRID (m):

Herr talman! Jag skulle vilja kommentera det avsnitt som berör Internetleverantörers ansvar för innehållet i deras kunders kommunikation.

Redan i dag samarbetar Internetleverantörerna med polisen för att reda ut brott, men det finns ett tryck från många aktörer som av olika skäl vill att Internetleverantörer ska göra mer, att de ska tvingas övervaka sina kunder och att kundernas aktiviteter ska rapporteras till myndigheter eller till organiserade särintressen.

Naturligtvis sitter Internetleverantörerna på en strategisk position och har stora möjligheter att bevaka vad som sker på nätet. Just därför har de, som en Internetleverantör uttryckte det, blivit en önskebrunn dit alla

statliga och privata intressen går för att begära ut information om medborgarna.

Den så kallade Renforsutredningen som kom 2007 och som vi tar upp i vårt betänkande föreslog till exempel att Internetleverantörer skulle vara skyldiga att varna och stänga av Internetanvändare som misstänktes för olovlig fildelning. Betoningen ska läggas på ordet misstänktes, för det fanns inte ingen möjlighet till rättslig prövning för den Internetabonnent som drabbades.

Internetleverantörerna skulle enligt Renforsutredningens förslag ställas inför tre valmöjligheter. Den första valmöjligheten var att skydda sina abonnenters integritet, vilket skulle innebära ständiga rättsprocesser. Den andra valmöjligheten var att stänga av kunder helt utan rättslig prövning. Den tredje valmöjligheten, som kanske var den mest realistiska, var att Internetleverantörerna själva övervakar kundernas nätvanor och gör egna privata polisutredningar.

Vi ska vara glada över att Renforsutredningen, som beställdes av Thomas Bodström, hamnade i papperskorgen. Innehållsansvar för Internetleverantörer innebär nämligen, närmast per automatik, att Internetleverantörerna tvingas in i en myndighetsroll. De skulle tvingas bestämma vilka som får ta del av information och vilka som får sprida information. Det i dag öppna nätet skulle bli ett slutet nät. Det skulle bli ett nät där yttrandefriheten är beroende av särskilda tillstånd.

Det finns anledning att välkomna det skydd mot rättsosäkra avstängningar från nätet som vi fick genom telekompaketet. Ett ytterligare steg i rätt riktning vore att EU helt avvisar avstängning från nätet som statlig sanktion, precis som den svenska regeringen har gjort. Oavsett vilket brott man är skyldig till finns det ett samhällsintresse av att alla fritt kan delta i den offentliga debatten.

Motsvarande resonemang kan föras om Internetleverantörer som tvingas blockera webbplatser. Utskottet påpekar därför i sitt ställningstagande att tvingande bestämmelser som ålägger Internetleverantörer att blockera webbplatser är svårförenliga med den svenska tryck- och yttrandefriheten.

Anf. 34 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Det gäller ett klarläggande. Helene Petersson påstod att jag hade sagt att det inte är säkert att vi hinner ta upp dessa frågor. Om jag sade så, ber jag om ursäkt, för jag tänkte inte säga så. Jag tror inte heller att jag sade så. Vi hinner om vi vill.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU2

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2009/10:1 delvis, prop. 2009/10:49, redog. 2008/09:RRS16, redog. 2008/09:RRS18, redog. 2008/09:RRS21 och redog. 2009/10:RRS9).

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 35 BERIT HÖGMAN (s):

Herr talman! Vi ska i dag debattera AU:s betänkande nr 2 om utgiftsområde 14, Arbetsmarknad och arbetsliv. Det innehåller motioner från allmänna motionstiden om arbetslöshetsförsäkringen och om en hel del annat, inte minst regeringens förslag om de 54 000 som utförsäkras ur sjukförsäkringen och som får ännu en abrovink i arbetslöshetsförsäkringen. Detta ämne och kapitlet om ungdomsarbetslösheten förtjänar ytterligare inlägg från vår sida i denna debatt.

Vad är det som har hänt på svensk arbetsmarknad? Vad är det som händer i Sverige? Regeringen gick ju till val på att minska arbetslösheten. På ett år har arbetslösheten ökat med över 100 000 personer. De långtidsarbetslösa motsvarar en tredjedel av de arbetslösa. Även totalen anställda har minskat, i den privata sektorn med 117 000, flest män, och i den offentliga sektorn med 34 000, flest kvinnor, förstås. Det är färre som jobbar i dag än 2006. Få jobb är förmedlade i år, skriver Arbetsförmedlingen i sin rapport.

Under hela mandatperioden har regeringspartierna lyckats med bedriften att öka utanförskapet med 70 000 människor, om man väljer att beräkna utanförskapet på det sätt som Moderaterna själva gjorde före valet. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har ökat liksom andelen barn som lever i fattigdom. Antalet socialbidrag har ökat med i snitt 20 procent. En halv miljon människor står utan arbetslöshetsförsäkring. Bara var fjärde ung arbetslös har en arbetslöshetsförsäkring.

Då måste vi fråga oss: Märker vi någon självkritik hos regeringen och regeringspartierna? Ser vi något som tyder på att de uppfattar vad som händer i vårt samhälle och reagerar på det? Ser vi någon reaktion på att klyftorna ökar? Nej. Regeringen fortsätter konsekvent att bedriva en politik som ökar skillnaden mellan den som har arbete och den som står utan.

Arbetsförmedlingens annons för dem som hamnar i fas 3 i jobb- och utvecklingsgarantin är ett avskräckande exempel: "Ni betalar inga löner, arbetsgivaravgifter eller försäkringar". Man får en arbetskraft gratis. Det är nästan värre än en kreatursmarknad. Nu har också Riksrevisionen i sin rapport uppmärksammat att fas 3 var ett hafsverk, som så mycket annat från denna regering.

Ni i alliansen har aldrig tagit arbetslösheten på allvar. Under hela året har vi fått höra från Fredrik Reinfeldt, arbetsmarknadsminister Littorin med flera att nio av tio har jobb. Det är så man skapar utanförskap. Det är så man ser till att det blir ett samhälle med vi-och-de – ett samhälle där en stor grupp människor inte räknas över huvud taget, de arbetslösa.

Man kan fråga sig hur det har kunnat bli så här. Ni i borgerligheten har varit konsekventa; det ska i ärlighetens namn erkännas. Ni har varit konsekventa i en övertygelse om att hungriga vargar jagar bäst. Genom en saboterad a-kassa med höjda avgifter och kraftigt sänkta ersättningsnivåer ska lönerna pressas nedåt. Genom att konsekvent föra en utbudsfixerad arbetsmarknadspolitik där arbetsgivaren till och med får mer i ersättning än vad arbetskraften får för att jobba driver man värderingarna åt ett håll som för människor och samhälle är helt ovärdiga.

Man väljer att inte se att utbildning och investering i människors vilja att arbeta är mycket bättre på både kort och lång sikt och en bättre investering i framtiden än att sänka skatter på lånade pengar.

Men vi satsar ju, kommer Tomas Tobé om en stund att utbrista från denna talarstol. De slantar som ni sätter in i arbetsmarknadspolitiken går till passivt lågt ekonomiskt stöd, inte till effektiva aktiva insatser för att investera i människors vilja att arbeta. Inom jobb- och utvecklingsgarantin ser vi exempelvis att bara var tredje får en aktiv insats i form av utbildning eller praktik. I ungdomsgarantin är resultatet ännu mer nedslående; där får 12 procent en aktiv insats.

Arbetsförmedlingen medger att man har förmedlat färre jobb och tror att det kan bero på det gigantiska experimentet med jobbcoacher som tagit mycket tid och kraft från förmedlingen. Så här skriver Arbetsförmedlingen själv i den rapport man har lämnat till regeringen:

Korttidsinsatser bidrar möjligen till ökad sökaktivitet, men de bidrar inte nödvändigtvis till att den arbetssökande blir mer matchningsbar, särskilt inte när arbetsmarknaden vänder nedåt. För att de arbetssökande ska bli mer matchningsbara, särskilt de med svag konkurrensförmåga, behövs också andra kompletterande insatser i form av något anställningsstöd.

Vad gjorde den här regeringen 2007? Man avskaffade anställningsstöden – de som var verksamma för att få människor med svag anknytning till arbetsmarknaden i arbete.

Arbete och ekonomi hör intimt ihop. Ordning på landets finanser är jätteviktigt för en stabil arbetsmarknad. När vi lämnade över 2006 fanns det ett överskott på nära 100 miljarder. Det har nu förbytts i ett underskott på 70 miljarder. Den rikaste tiondelen av Sveriges befolkning har fått lika mycket i skattesänkning som 60 procent av resten av folket har fått tillsammans.

Vi vet, och folk känner, att tryggheten har försämrats kraftigt de senaste åren. Därför är människor ekonomiskt otrygga och samlar gärna i ladorna. Konsumtionen minskar mer än i jämförbara länder, och därmed också jobben.

Nästa år försvinner 60 000 jobb inom vår välfärdssektor – inte för att det saknas arbetsuppgifter vare sig i barnomsorgen, äldreomsorgen eller i skolan utan för att vi har en regering som tycker att det absolut viktigaste är att sänka skatterna, och mest för den som redan har.

Receptet är tydligt: Hungriga vargar jagar bäst.

Att arbetslöshetsförsäkringen har saboterats får effekten att socialbidragen ökar. Köerna till landets socialkontor blir allt längre. Ökningen är i snitt 20 procent. Det finns kommuner där socialbidragen har ökat med 60–70 procent.

När jag förra veckan hörde utskottets ordförandes inlägg i debatten om de utförsäkrade blev jag mörkrädd. Arbetsmarknadsutskottets ordförande sade: Jag kan inte förstå vad det är för fel på att söka socialbidrag.

Så säger bara representanter för en grupp som inte kan föreställa sig hur det känns att behöva vända ut och in på sitt privatliv, sälja sin bostad, sälja sin bil och till och med hunden eller något annat som är ett krav för att man ska få försörjningsstöd.

Så kan man tala när man inte har en susning om hur det känns att vara där – arbetslös utan försäkring, arbetsför utan inkomst.

Så talar också en representant för ett parti som i valrörelsen sade: Alla ska ha ett jobb i stället för bidrag.

Herr talman! Det är klart att vi har stora utmaningar framför oss. Vi har en kraftig generationsväxling på gång, såväl inom offentlig sektor som inom näringslivet. Vi ser en demografisk utveckling som innebär att andelen äldre i vissa regioner inom en 20-årsperiod kommer att öka med 70 procent, medan andelen 20–24-åringar är praktiskt taget plus minus noll.

Ett stort antal företag riskerar att inte finnas längre. Enligt Företagsbarometern säger företagen själva att det är bristen på arbetskraft som är problemet. Visst är det uppochnedvända världen när företagen saknar arbetskraft och 400 000 människor går utan arbete.

Regeringen kunde välja att lyssna på företagen och Företagsbarometern, eller varför inte lyssna på oss i oppositionen och satsa mer på utbildning, kompetensutveckling och traineeprogram. Men det gör man inte. I stället är det passiviteten, vårdnadsbidrag och en större låglönemarknad. Det har aldrig varit svaret på framgång för Sverige.

Vad är målet? Jag kan inte se att målet är någonting annat än att klyftorna ska öka, lönerna för löntagarna ska pressas ned, skillnaderna ska bli större och den som redan har ska få ännu mer.

I betänkandet tar sig borgerligheten för att kritisera vårt förslag att utveckla Arbetsförmedlingen till en kompetensförmedling. Argumentet är att man undrar hur de ska orka med det nu när Arbetsförmedlingen har så mycket att stå i.

Ett sådant argument har vi aldrig hört från borgerligheten när det gäller att göra förändringar i a-kassorna. Det har gjorts 15 förändringar i systemen på 30 månader. Där kan man snacka om förändringsbenägenhet.

I vårt Sverige hade aldrig hafsverket med 54 000 utförsäkrade belastat vare sig Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetsförsäkringen på samma sätt som nu.

I en tid när utbildning och lärande är oerhört centralt för att man ska klara en önskad rörlighet på arbetsmarknaden och förse arbetskraften med kompetens för nya jobb och nya utmaningar är kompetensförmedlingen, kompetensförsäkringen och den kompetenskommission som vi föreslår centrala begrepp.

Om vårt budgetalternativ hade vunnit riksdagens gehör hade det funnits 100 000 fler aktiva insatser för människor som inget hellre vill än att ha ett jobb.

Det är den ensidiga utbudsfixeringen som kännetecknar borgerlighetens arbetsmarknadspolitik. Det krävs en kontakt mellan arbetsför-

medling, företag och fackliga organisationer för att man ska se var jobben finns.

Det är inte genom sänkta löner som vi når framflyttade positioner i vårt land, inte som industriland och inte som ledande inom tjänsteproduktion. Det är genom kompetensutveckling och ett hållbart och utvecklande arbetsliv.

Herr talman! Betänkandet handlar ju också om arbetsmiljöfrågorna. Det är ett sorgligt kapitel när vi ser tillbaka på vad borgerligheten har gjort. Det första man gjorde var att lägga ned Arbetslivsinstitutet. Man drog kraftigt ned på inspektörerna. De som är kvar får allt svårare att klara sitt uppdrag.

Unionens senaste arbetsmiljöundersökning visar att medarbetare i sex företag av tio har varit sjukskrivna på grund av arbetsrelaterad stress det senaste året. Endast tre av tio arbetsplatser arbetar systematiskt med förebyggande insatser. Den psykosociala miljön har försämrats. I ett sådant läge säger den borgerliga regeringen: Det ska vi informera bort.

Det är en naiv syn på arbetsmiljöproblemet.

Herr talman! Vi i oppositionen är övertygade om att hungriga vargar aldrig jagar bäst. Man vinner inte framgång med ett land vare sig ekonomiskt eller mänskligt genom att öka klyftorna mellan dem som har och dem som inte har, mellan dem som har ett arbete och dem som står utanför. Man skapar aldrig förutsättningar för högre tillväxt och bättre välfärd genom att skära i välfärdssystemen, dra ned på utbildningsinsatserna och ge människor signalen: Du behövs inte.

Man vinner inte framgång genom ett enda recept: skattesänkningar.

Vi är övertygade om att Sverige kan bättre.

Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall till reservationerna 4, 7, 25 och 39.

(Applåder)

Anf. 36 TORBJÖRN BJÖRLUND (v):

Herr talman! Betänkandet handlar alltså om utgiftsområde 14, men också en del annat som redogörelse från Riksrevisionens styrelse och, framför allt, proposition 49 som handlar om förändringar i arbetslöshetsförsäkringen med anledning av det som händer efter nyår. Då är det rätt många som utförsäkras från Försäkringskassan och ska in på arbetsmarknaden på något sätt.

Det är svårt att hinna med att ta upp allt viktigt som det här betänkandet innehåller. Jag försöker koncentrera mig på det viktigaste.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 7, 25 och 39. Jag ställer mig bakom alla reservationer där Vänsterpartiet finns med, men jag yrkar bifall till bara dessa fyra reservationer.

På många områden skiljer sig Vänsterpartiets politik från alliansregeringens. De förändringar som är nödvändiga att göra efter nästa val, om de rödgröna vinner valet, på det arbetsmarknadspolitiska området för att reda ut det som regeringen har ställt till med har vi under en längre tid framfört i olika debatter.

Framför allt har förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen varit en grundläggande fråga där Vänsterpartiet driver en annan linje och där många förändringar är nödvändiga för att ställa saker till rätta.

En generös arbetslöshetsförsäkring är avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. För löntagarkollektivet som helhet ska försäkringen bidra till att förhindra underbudskonkurrens och att upprätthålla lönenivåer på en anständig nivå också i tider av hög arbetslöshet. Nu hade arbetslöshetsförsäkringen lite brister redan innan regeringen införde de katastrofala försämringarna.

Vi behöver i stället en stabil och solidarisk arbetslöshetsförsäkring som motsvarar dagens och framtidens behov. För att göra det på rätt sätt vill Vänsterpartiet att man ska tillsätta en utredning om hur framtidens arbetslöshetsförsäkring ska se ut. De fackliga organisationerna och a-kassornas samarbetsorganisation måste då ges ett stort inflytande i en sådan utredning.

Jag ska föra fram några principiellt viktiga saker. Medlemskap i en a-kassa ska vara frivilligt, och a-kassorna ska också vara självständiga medlemsorganisationer. Det är viktigt att avgiften är låg och att finansieringen till större delen sker via statsbudgeten och arbetsmarknadsavgifter. Den orättvisa differentieringen av egenavgiften som baseras på arbetslösheten i respektive a-kassa måste avskaffas. Villkoren för att få del av ersättningen måste utformas efter hur arbetsmarknaden faktiskt ser ut och så att de inte diskriminerar grupper av löntagare. Medlemsvillkoren måste utformas med hänsyn både till de faktiska uppsägningstiderna och till de allt vanligare visstidsanställningarna.

Det finns fler saker att lyfta fram, men vi återkommer naturligtvis till allt detta när det blir dags att ställa till rätta och införa denna ordentliga arbetslöshetsförsäkring.

Herr talman! Proposition 49, som handlar om förändringar i arbetslöshetsförsäkringen med anledning av det som händer efter nyår när mängder av sjuka utförsäkras och ska pressas in på arbetsmarknaden, är en märklig läsning. Vänsterpartiet har från början varit starkt kritiskt mot de dogmatiska tidsgränser riktade mot enskilda som regeringen kallar rehabiliteringskedjan, trots att det knappt finns någon rehabilitering i den över huvud taget. Då är utsorteringskedjan ett mycket mer passande namn.

Regeringen har sent omsider upptäckt det som till och med de egna myndigheterna tidigt varnade för. Människor är på väg att bli helt utan försäkringar. Vid årsskiftet förlorar 15 000 personer rätten till ersättning från sjukförsäkringen och tvingas gå till Arbetsförmedlingen. De flesta av dem är för sjuka för att uppfylla grundvillkoret för arbetslöshetsersättning. Under 2010 räknar man med att 54 000 personer kommer att försättas i denna situation, i en ekonomisk kris och lågkonjunktur med massarbetslöshet som en verklighet. Dessa personer riskerar med regeringens politik att hamna i ett verkligt utanförskap.

Regeringen har tvingats inse att förändringarna i sjukförsäkringen inte fungerar som det var tänkt. Sjuka människor blir inte friska bara för att de riskerar att förlora sin ersättning. Nu försöker regeringen i sista stund mildra effekterna av tidigare fattade beslut. Det som vi ska besluta om i dag ska träda i kraft den 1 januari 2010, alltså om ungefär två veckor. Det är naturligtvis absurt att tro att det ska kunna fungera.

Regeringen hävdar att detta har varit känt sedan budgetpropositionen lades fram i september och att detta kan försvara den forcerade hanteringen. Det tycker jag visar på bristande respekt för den demokratiska

processen. Det är faktiskt de folkvalda i Sveriges riksdag som fattar beslutet, och det gör vi kanske i dag.

Hur kan man förvänta sig att de olika instanserna ska kunna agera utifrån ännu inte fattade beslut som ingen med säkerhet kan veta om de träder i kraft? Jag tycker att det är symtomatiskt för hur den här regeringen har fört sin politik. Förslag som är dåligt underbyggda och dåligt genomarbetade genomförs i rask takt. I det här sammanhanget gäller det både arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen.

Vänsterpartiets principiella ståndpunkt är att människor som är sjuka ska ha rätt till en ordentlig, trygg och rättvis sjukförsäkring, oavsett hur länge sjukdomen varar och inte, som regeringen föreslår, flyttas runt mellan olika aktörer och myndigheter. Vi har ett förslag till hur en sådan försäkring ska se ut som vi tidigare har presenterat i andra sammanhang.

Herr talman! De nu föreslagna provisoriska regeländringarna i arbetslöshetsförsäkringen av undantagskaraktär riskerar att ytterligare skada tilltron till försäkringen och dessutom försvåra administrationen, även om det föreliggande förslaget innebär att möjligheten att erhålla arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ökar. Regeringens förslag innebär att reglerna inte kommer att gälla lika för alla i samma situation, att villkoren för ersättning inte är tydliga och att det inte längre finns en röd tråd i uppbyggnaden av arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom är det ett komplicerat regelverk som regeringen föreslår.

Till och med försäkringsexperterna vid Arbetslöshetskassornas Samarbetsorganisation, SO, tycker att det i princip är omöjligt att läsa ut hur det ska fungera. Det innebär att det i det närmaste blir omöjligt för den sökande att veta om han eller hon har rätt till ersättning, och att få förhandsbesked från a-kassan blir svårt och osäkert. Det innebär naturligtvis att de sjuka och arbetslösa som redan befinner sig i en besvärlig situation med lägre ersättningar utsätts för ännu mer stress och oro. Man kan på goda grunder också anta att handläggarna vid a-kassorna som redan arbetar under stor stress kommer att uppleva ännu mer problem i sitt arbete. Det blir ett arbetsmiljöproblem för dem.

Med de strikta tidsgränserna som föreslås ger regeringen därmed sig själv ett nästan övertydligt underbetyg för sin hantering av både arbetslöshetsförsäkringen och dess avgifter men också för sjukförsäkringen. Om nu detta förslag ändå ska genomföras anser vi i Vänsterpartiet att det vore bättre om de som ingår i denna grupp och som inte har uppfyllt ett arbetsvillkor efter utförsäkring men tidigare har uppfyllt det får tillgodoräkna sig det vid nytt inträde. Det blir både mer rättvist och rättssäkert.

När det gäller den överhoppningsbara tiden blir det ännu tydligare hur snett detta blir. Just nu är den överhoppningsbara tiden fem alternativt sju år, utom i undantagsfall vid utlandstjänstgöring. Det förslag som nu föreligger innebär en överhoppningsbar tid på tio år för dem som har varit långtidssjukskrivna och blir utförsäkrade. Det innebär ytterligare ett undantag, och nu gäller alltså fyra olika regler beroende på anledningen till att den sökande har varit förhindrad att söka arbete. Det ger en situation där människor behandlas olika trots att det kan vara omöjligt att förklara varför en heltidsstuderande eller föräldraledig person kan anses ha mindre arbetsmarknadsanknytning än en som varit sjuk och sjukskriven. Det är absurt. Naturligtvis borde lika regler gälla för alla. Enklarest är

förstås att ta bort begränsningarna när det gäller den överhoppningsbara tiden eller att den förlängs till tio år för alla så att man får lika regler.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis visa på några skillnader mellan de budgetförslag som har lagts fram av regeringen och de förslag som Vänsterpartiet har lagt fram. Det visar hur olika vi tänker och ser på den politik som borde föras.

Vår politik på arbetsmarknadsområdet syftar till att underlätta målet om arbete åt alla och att skapa ett arbetsliv som präglas av goda arbetsvillkor, bra arbetsmiljöer och ökat inflytande och utvecklingsmöjligheter för löntagarna. Vi menar att de extra anslag som tilldelas Arbetsförmedlingen för experimentet med sjukförsäkringen i stället borde gå till att stödja arbetslösa och till de sjuka så att de ska få vara sjuka med sjukersättning så länge arbetsförmågan är nedsatt.

Vi är även kritiska mot inriktningen mot fler privata aktörer på Arbetsförmedlingen och avvisar den inriktningen. Det har vi även gjort tidigare i andra sammanhang. Vi vill ha ett riktmärke för en bra arbetslöshetsförsäkring. Det innebär att 80 procent av medlemmarna ska få 80 procent av sin lön i ersättning. Det är en enkel regel. Vi vill höja golvet och tak i aktivitetsstödet. Vi vill satsa på ordentliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningar i stället för regeringens billiga och passiva åtgärder, mestadels inom de så kallade garantierna för långtidsarbetslösa. Vi vill införa plusjobben och gröna jobb igen för långtidsarbetslösa och förstärka anställningsstöden.

Vänsterpartiet lägger i sitt budgetförslag nästan 2,7 miljarder mer än regeringen på arbetsmarknadspolitiska program och utbildningar. Vi lägger 300 miljoner mer på lönebidrag och Samhall i anställningsstöd. Också när det gäller arbetsmiljöarbete, som jag inte går in på här – det kanske vi återkommer till – är vi mer ambitiösa än regeringen. Till Arbetsmiljöverket lägger vi nästan 200 miljoner mer och satsar också mer på arbetsmiljö- och arbetslivsforskning.

Herr talman! En sammanhållen arbetsmarknadspolitik är det bästa vapnet för att motverka alla de problem som vi står inför på det arbetsmarknadspolitiska området. Det alternativet står Vänsterpartiet och de rödgröna för.

(Applåder)

Anf. 37 ULF HOLM (mp):

Herr talman! För att möta de stora utmaningar som Sverige och hela världen står inför föreslår Miljöpartiet till skillnad från regeringen omfattande investeringar i jobb, utbildning, välfärd, klimat och miljö. Samtidigt avvisar vi från Miljöpartiet med kraft ofinansierade skattesänkningar som långsiktigt undergräver de offentliga finanserna. Ordning och reda i den offentliga ekonomin är en förutsättning för en aktiv krispolitik i den konjunkturedgång som vi just nu befinner oss i.

Det krävs aktiva åtgärder, inte passiva åtgärder. Regeringens politik är till stora delar passiva åtgärder. Vi ser att prioriteringen är klar och tydlig. Skattesänkningar till dem som redan har är viktigare än aktiva jobbåtgärder. Vi är i en period där vi ser att arbetslösheten ökar. Ungdomsarbetslösheten är över 30 procent och spås öka ännu mer. Då måste man fråga sig: Var är de aktiva åtgärderna från regeringens sida? Vi saknar dem väldigt mycket.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Herr talman! Från Miljöpartiets sida har vi föreslagit en New Green Deal, det vill säga en grön omställning, för att möta de två stora utmaningar vi står inför. Det är klimatutmaningen och jobbkrisen. Genom satsningar på klimatskapande åtgärder kommer vi också att skapa sysselsättning i Sverige inom grön miljöteknik. Det gäller till exempel offentliga investeringar för ombyggnad i miljonprogrammet för att öka energieffektivisering och så vidare. Det skapar arbetstillfällen och gör att vi klarar klimatkraven. Det är aktiva åtgärder. Regeringen gör tyvärr ingenting.

Vi har en regering som direkt när den kom till makten och de senaste tre åren förändrade spelreglerna helt och hållet för arbetslöshetsförsäkringen när man kraftigt drog ned åtgärderna och slog itu a-kassan. Dessa förändringar var och är orättvisa, och vi ser nu effekterna av det. A-kassan är inte vilken omställningsförsäkring som helst. A-kassan är till för enskilda människor som drabbas av jobbkris.

I Miljöpartiets Sverige kommer företag naturligtvis också att läggas ned och företag kommer att startas. Men vi lägger inte skulden på den enskilde. Vi tar ett ansvar och ser till att det finns en omställningsförsäkring så att en person kan gå vidare och få ett nytt jobb utan att ekonomiskt drabbas alltför mycket själv.

Herr talman! Regeringen har också genomfört kraftiga försämringar i deltidslöslöshets möjligheter att ta del av a-kassan. Samtidigt avvisar regeringen kravet att heltidsanställningar ska vara norm på den svenska arbetsmarknaden. Med det klargörs regeringens inställning att det är löntagarna som ska betala arbetsgivarnas ovilja att anställa på heltid.

När antalet ersättningsdagar sänks från 300 till 75 vid deltidslöshet slår det särskilt hårt mot kvinnor. Deltidsarbete är mer utbrett bland kvinnor än bland män. Med det blir deltidslösheten en än värre kvinnofälla än det var tidigare.

Regeringens politik kommer att leda till ytterligare lägre inkomster som i sin tur leder till lägre ersättningar i socialförsäkringssystemet och i lägre pensionsutbetalningar för kvinnor. Vi kan med detta från Miljöpartiets sida konstatera att regeringen fortsätter på den inslagna vägen mot en icke-jämställd arbetsmarknad.

Herr talman! I Miljöpartiets förslag om arbetslivstrygghet slår vi samman den nuvarande a-kassan med sjukförsäkringen. Mot den bakgrunden, och med hänvisning till att endast 25 procent av försäkringskollektivet i a-kassan når upp till de utlovade 80 procenten i ersättning vid arbetslöshet, föreslår vi att takbeloppet för ersättningen höjs till 780 kronor per ersättningsdag. Det ska ses som ett första steg mot det politiska målet att 80 procent ska ha 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.

Miljöpartiet föreslår att studerandevillkoret i a-kassan återinförs. Vi anser att det var ett helt ogenomtänkt och felaktigt beslut från regeringens sida att ta bort studerandevillkoret. En av de viktigaste uppgifterna för att få ett jobb är just att få in en fot på arbetsmarknaden.

Miljöpartiets uppfattning är mer måste göras för att alla i arbetskraften ska ha chans till ett jobb på arbetsmarknaden. Då måste man ha en flexibel arbetsmarknad som är utformad och organiserad på ett sätt som tar till vara allas möjligheter att delta utifrån sina egna förutsättningar. Så är det tyvärr inte i dag.

Herr talman! Vi vill i detta sammanhang lyfta fram de sociala företagen som en möjlighet. De sociala företagen och de sociala arbetskooperativen är mycket viktiga komplement till Samhalls verksamhet. Detsamma gäller det ideellt inriktade föreningslivet som verkar bland människor som av olika anledning haft svårt att göra sig gällande på arbetsmarknaden.

Fördelen med dessa verksamheter är att de i jämförelse med Samhall kan arbeta mer oreglerat och med fler målgrupper. Från Miljöpartiets sida anser vi att regeringen bör underlätta för det sociala företagandet, de sociala arbetskooperativen och det ideella föreningslivets möjligheter att bidra till jobbverksamhet för bland annat funktionsnedsatta och andra grupper som står långt från arbetsmarknaden.

Herr talman! Arbetslösheten bland unga ökar rekordsnabbt, men regeringen står, som jag sagt tidigare, passiv. Tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har Miljöpartiet lagt fram ett stort ungdomspaket för att minska ungdomsarbetslösheten. Där ingår bland annat en snabb kartläggning av alla unga som skriver in sig vid arbetsförmedlingen, större satsningar på högskole- och kvalificerade yrkesutbildningar, möjligheter för långtidsarbetslösa att komplettera sin grundskole- och gymnasiekompetens och en snabbare övergång från studier till arbete.

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få ett jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande och betydligt bättre än Arbetsförmedlingens insatser för att få ett första jobb.

För studenterna är det därför otroligt viktigt att under studietiden få erfarenhet av att på olika sätt tillämpa den kunskap man har fått i skolan. Därför är möjligheterna att få göra praktik under sin studietid mycket eftertraktade bland studenter. Praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet av hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet.

Många studenter som vill göra praktik får i dag inte möjligheten att göra det eftersom deras lärosäten inte erbjuder det. Miljöpartiet vill skapa möjligheter för fler studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med just praktik. Praktiken bör utformas som en kurs som ger poäng och är studiemedelsberättigad, vilket innebär en hög kvalitet.

Herr talman! De arbetsmarknadspolitiska utbildningar som i dag erbjuds arbetslösa ungdomar får inte överstiga tre månader vilket gör det näst intill omöjligt att hinna få en kompetens som leder till en anställning för dem som hoppat av skolan och saknar studievana. Miljöpartiet vill därför öka flexibiliteten och göra det möjligt att erbjuda utbildningar och kompetenshöjande åtgärder som är längre än tre månader för arbetslösa ungdomar.

Herr talman! Vi blev mycket förvånade från Miljöpartiets sida när den borgerliga majoriteten drog ned stödet till starta-eget-bidrag. Det är en av de mest effektiva åtgärder som Arbetsförmedlingen har haft. Den har också fått bra kritik vid Riksrevisionens granskning. Den visar att starta-eget-bidragen är en av de mest träffsäkra åtgärderna som finns. Det leder i hög grad till jobb och varaktig sysselsättning.

Mot den bakgrunden vill Miljöpartiet utöka starta-eget-bidraget men också se till att alla ungdomar ska få del av detta. I dag finns en gräns på

25 år för att få del av detta stöd. Vi menar att även en 19-åring kan ha en väldigt god idé till ett företagande och därför bör vara berättigad till starta-eget-bidrag.

Om en arbetslös person kan få möjlighet att komma in på riktiga vikariat stärks möjligheterna att få ett arbete. Miljöpartiet föreslår mot den bakgrunden två helt nya program som vi hoppades att majoriteten skulle tycka vara intressanta. Det är företagsvikariat och utbildningsvikariat.

Det går ut på att en person som redan är anställd och inte vågar säga upp sig men vill pröva och se om det företag man har vilande eller skulle vilja starta fungerar får ersättning från staten under högst tolv månader. Man får därmed en chans att utveckla ett eget företagande. Den som vill ha en kompletterande utbildning får chansen att gå en sådan. Detta ger en arbetslös person chansen att gå in på arbetet under tiden. Den arbetslöse får in en fot på arbetsmarknaden och en erfarenhet vi inte ska underskatta. Det skulle vara bra för den som fick företagsvikariatet att få starta ett företag, och det skulle vara bra för en arbetslös person att gå in på ett arbete under högst tolv månader för att få in en fot på arbetsmarknaden och förhoppningsvis en anställning efter det.

Herr talman! Det finns många områden i detta betänkande, och nu går jag över till arbetsmiljöfrågorna. Vi från Miljöpartiet tycker att de är väldigt viktiga. Regeringen har tyvärr dragit ned även på detta område. Allt dras det ned på, och det går till skattesänkningar för oss som redan har hög lön och ska få ännu högre. Vi tycker från Miljöpartiets sida att detta är fel.

Arbetsmiljön är otroligt viktig och ska inte dras ned på. Regeringen har dragit ned sammanlagt 160 miljoner under dessa tre år, vilket har inneburit att många tjänster har avvecklats från myndigheterna och att inspektionsverksamheten har dragits ned. Vi menar att det krävs en anslagshöjning så att verksamheten kan lyftas till den nivå som gällde för några år sedan.

Man bör också satsa på hälsofrämjande arbetsplatser för att ge en bra arbetsmiljö och god effektivitet som bidrar till bra folkhälsa. Det hälsofrämjande arbetet måste integreras i det kontinuerliga systematiska arbetsmiljöarbetet, och vi vill därför att mer arbete läggs på friskvårdsåtgärder på arbetstid, till exempel träningspass. Detta är viktigt inte minst för alla som har ett stillasittande jobb.

Alla människor behöver regelbunden motion och fysisk aktivitet, och därför anser vi från Miljöpartiet att detta måste lyftas fram tydligare. Vi har en reservation som går ut på att regeringen bör återkomma i frågan och lägga fram förslag på hur det folkhälsopolitiska målområdet hälsa i arbetslivet ges ett verkligt innehåll.

Slutligen, herr talman, är Sveriges utbildningssystem svagt när det gäller utbildning om arbetsmiljö och vikten av skyddsarbete. Det är särskilt problematiskt när det gäller yrkesinriktade utbildningar på till exempel på Lärarhögskolan, Polishögskolan och gymnasieskolans yrkesinriktade program. I en gemensam reservation från Socialdemokraterna och Vänstern menar vi från Miljöpartiet att arbetsmiljökunskap på ett bättre och mer omfattande sätt ska förmedlas i utbildningssystemet. Arbetsmiljöverket bör också få i uppdrag att aktivt bidra med arbetsmiljökunskap i högskolan och på gymnasieskolans utbildningar.

Herr talman! Miljöpartiet står bakom alla reservationer, men för tids vinnande, som det så fint heter, yrkar jag bifall bara till reservationerna 7, 25, 35 och 37.

Prot. 2009/10:51
16 december

Anf. 38 TOMAS TOBÉ (m):

Herr talman! Sverige har under detta år genomgått den värsta konjunkturedgången sedan 30-talet. Människor har tvingats lämna sina arbeten, många har fått gå ned i arbetstid för att rädda jobb, och företag har fått kämpa för sin överlevnad. Situationen på arbetsmarknaden kommer att vara fortsatt tuff, men det finns också mycket starka tecken på att vi nu är i början av en återhämtning.

Detta betänkande behandlar bland annat budgetpropositionen och de insatser som sjsätts under nästa år för att vi ska fortsätta att offensivt möta krisens effekter. Det är också en grund för en färdriktning för Sverige bortom krisen. Alliansregeringen har sedan vi fick väljarnas förtroende i valet 2006 arbetat för att minska utanförskapet, värna välfärdens kärna och hålla ordning i statens finanser. Vi har etablerat och återupprättat en arbetslinje.

Herr talman! Denna politik har varit helt central för att vi skulle kunna möta den akuta situation Sverige ställdes inför när den internationella finanskrisen och lågkonjunktoren slog in över landet. Vi har mött detta bland annat med kraftfulla insatser för stöd till arbetslösa: utökad praktik, kompetensutveckling, coachning, möjligheter till utbildning. Samtidigt har vi kunnat lägga långsiktiga förutsättningar för att se till att arbetslösheten inte biter sig fast när konjunktoren vänder.

I detta betänkande förstärker vi stödet till arbetslösa ytterligare. Det handlar bland annat om att se till att totalt ytterligare 54 000 arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer in för både kort- och långtidsarbetslösa. Bland annat handlar det om en ny aktiveringsinsats, Lyft, med platser inom naturvård, skogsvård, kultur, skola och omsorg. Det handlar om en ny satsning för arbetslösa unga, bland annat 1 000 platser inom ramen för folkhögskolan för de ungdomar som inte har godkända betyg med sig från skolan. I övrigt förstärker vi praktisk kompetensutbildning, coachning, arbetsmarknadsutbildning, ytterligare 23 000 utbildningsplatser och så vidare.

Jag kan kanske aningen lugna Ulf Holm genom att meddela att vi även öppnar upp för stöd till start- och näringsverksamhet för ungdomar. Det kommer att kunna ske redan från 16 år när man kommer in i jobbgarantin för unga.

Herr talman! Jag vill också uppmärksamma ett antal reformer som har varit och är viktiga för att på lång sikt bekämpa utanförskapet. Dels har vi de nya garantierna som är införda på Arbetsförmedlingen, jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Det är en satsning för att se till att framför allt de som står långt ifrån arbetsmarknaden ska få stöd. Det var ju det vi såg tidigare – vi hade inte en arbetsförmedling som klarade av att ge stöd framför allt till dem som allra mest behöver det.

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Jag har hört oppositionens företrädare nämna att man inte tycker att det är tillräcklig aktivitet i dessa garantier. Jag tar gärna en diskussion om hur vi ska förbättra och fortsätta utveckla innehållet i dem, men en än viktigare siffra måste väl ändå vara hur många som går vidare till jobb eller en ny utbildning. Där kan vi till exempel titta på jobbgarantin för ungdomar – 70 procent har gått vidare. Tittar vi på första halvåret 2009 ser vi att 60 procent har gått vidare. Jag tycker att det är rätt relevanta siffror att titta på innan man dömer ut garantierna så ordentligt som oppositionen gör.

Vi har vidare infört och förstärkt nystartsjobb genom en fördubblad arbetsgivaravgiftsrabatt för långtidsarbetslösa. Det handlar om att ge långtidsarbetslösa en chans att hävda sig på arbetsmarknaden för att få in en fot.

Vi har också förstärkt drivkrafterna att arbeta. Genom jobbskatteavdraget har vi gjort det mer lönsamt att arbeta, framför allt för personer med låga och normala inkomster.

Vi har sett till att arbetslöshetsförsäkringen nu fungerar som en omställningsförsäkring från ett arbete till ett annat och ger den trygghet som behövs.

Vi har även gjort i övrigt historiska satsningar på infrastruktur och forskning. Vi har sänkt skatter på företagande med 48 miljarder, och vi har infört avdrag på hushållsnära tjänster för att göra svarta jobb vita, och vi har kompletterat detta med ett ROT-avdrag.

Oavsett vilken åtgärd eller reform denna regering har presenterat har dock oppositionen hävdat att det är fel, för lite eller för sent. Från Socialdemokraterna har man dessutom visat upp en ny sida där man ofta har slarvat med finansieringen, eller så har man först röstat emot för att sedan rösta för.

Herr talman! Det är nio månader kvar till valet, men vi har ännu hört väldigt lite om vad de tre partierna i vänsterexperimentet vill göra gemensamt. En sak är dock säker: Med deras politik hade risken varit stor att Sverige precis som Storbritannien hade stått med byxorna nere och haft ett av Europas högsta skuldberg. Kraftiga skattehöjningar och kraftiga försämringar i välfärden hade kommit som ett brev på posten.

I motsats till detta kan vi konstatera att Sverige i stället ligger i topp i EU när det gäller stabilitet i statsfinanserna. Vi har det tredje lägsta underskottet. Det är uppenbarligen skillnad mellan att ta ansvar och att föra en utspelsfokuserad överbudspolitik.

Alliansen står för en tydlig arbetslinje. Våra reformer handlar om att det ska bli lönsamt att arbeta, billigare och enklare att anställa och att fler ska våga starta och driva företag. Vi menar att det är helt avgörande med en sådan politik för att kunna finansiera det som är viktigt och för att långsiktigt kunna lägga grunden för tillväxt och välbästand. Vi vill fortsätta att föra en ansvarsfull politik och seriöst möta framtidens problem. Vi vågar se den demografiska utmaningen i vitögat: Allt färre kommer att behöva försörja allt fler. Om man menar allvar med att trygga äldres pensioner i framtiden, om man menar allvar med att kunna utveckla välfärden handlar det snarare om att utforma en politik som är nästa steg i en jobbskapande arbetslinje, inte att montera ned arbetslinjen.

Ett annat mycket viktigt område i detta betänkande handlar om det nya stöd som ska ges till dem som har varit långvarigt sjuka, som i regel

är det i hela två och ett halvt år. Nu öppnar alliansregeringen för en omförsäkring där det ges en ny chans att gå ett arbetsmarknadspolitiskt introduktionsprogram under max tre månader. Syftet är att göra en kartläggning av det individuella behovet av stöd för att underlätta en återgång till arbete. Detta är ytterligare en reform inom sjukförsäkringsområdet som handlar om att bryta med den passiviserande politik som sjuka länge har mött i Sverige där ett års sjukskrivning mer eller mindre automatiskt resulterade i att 140 personer varje dag förtidspensionerades utan att ha fått hjälp med rehabilitering, utan att ha fått hjälp med att komma vidare till ett nytt arbete.

Med detta introduktionsprogram ges en arbetslivsinriktad rehabilitering, och samtliga deltagare kommer att erhålla aktivitetsstöd. De blir därmed omförsäkrade.

Låt mig i sammanhanget vara tydlig när det gäller dem som är för sjuka för att jobba. Antingen kvarstår de i sjukförsäkringen eller så kan de som gått introduktionen återgå efter en ny bedömning. Detta handlar om att kunna ge människor en ny möjlighet att komma tillbaka.

Själv talade jag nyligen med Margareta från Gävle. Hon hade varit sjukskriven i över sex år för att hon fått ont i ryggen av att jobba på ett lager. För henne innebär reformen att hon får en chans till en arbetslivsinriktad rehabilitering, att hon kanske kan komma tillbaka till arbete, kanske inte på heltid men kanske på ett annat jobb där hon två dagar i veckan kan arbeta, få arbetsgemenskap och få en bättre ekonomi.

Der förvånar mig att oppositionen talar om denna reform i ett så högt tonläge, trots att det är en politik som vi nu städar upp efter.

Herr talman! Vad gäller utvecklingen på arbetsmarknaden har det senaste året som sagt varit tufft. Likväl kan jag konstatera att SCB:s arbetskraftsundersökning visar att det är fler som deltar på arbetsmarknaden nu i djup lågkonjunktur 2009 än i brinnande högkonjunktur 2006. Det är glädjande och visar att det är skillnad på arbetslinje och bidragslinje och att det är viktigt att Sverige inte rullar tillbaka reformer som tidigare innebar att vi hade en jobblös tillväxt.

Jag förvånas även över med vilken träffsäkerhet oppositionens olika partier lägger fram förslag för att jaga ut människor från arbetsmarknaden genom att till exempel vilja avskaffa avdraget för hushållsnära tjänster trots att det har inneburit 10 000 nya jobb, att nya former av friår presenteras av Miljöpartiet trots att utmaningen handlar om att få in människor på arbetsmarknaden och inte ut från arbetsmarknaden, att skatter ska chockhöjas med udden riktad mot dem som har låga och normala inkomster. Om man ska tro finansministerkandidaten Thomas Östros står ni inte längre för förslaget om förmögenhetsskatt. Då blir det väldigt intressant att veta var ni ska hämta finansieringen. Ska jag tro på er kollega i arbetsmarknadsutskottet Luciano Astudillo, som i en debatt i *Studio ett* i måndags meddelade att inte heller ROT-avdraget ska ni ha kvar? Det är endast en krisåtgärd och ingenting som man långsiktigt står för. Det vore intressant om jag kunde få besked om ROT-avdraget ska avskaffas nu när krisen håller på att klinga av.

Herr talman! På punkt efter punkt är det en politik som visserligen spretar på sina håll men som sammantaget vore en kalldusch för ett land som behöver ha fler som arbetar, inte färre.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Herr talman! Alliansregeringen har mött krisen med kraftfulla åtgärder samtidigt som vi har lagt en grund för att arbetsmarknaden ska fungera bättre när konjunkturen vänder. Arbetslinjen är vårt svar för att möta de långsiktiga utmaningar som väntar Sverige.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i enlighet med utskottsmajoriteten.

(Applåder)

Anf. 39 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Faktum är väl ändå, Tomas Tobé, att det finns fler arbetslösa i dag än när ni tog över makten 2006. Det kommer ni inte ifrån. I det här arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlar vi frågan hur vi ska kunna ge stöd till de arbetslösa för att komma tillbaka till arbete, och där har ni inga åtgärder att föreslå. Jag hade en förhoppning om att ni skulle prata någonting om jobbskapande åtgärder. Men var finns de? Ni skriver i budgetpropositionen att de 10 miljarderna i skattesänkningar kanske kommer att leda till 3 000 jobb. Det är inte mycket för 10 miljarder. Skulle man satsa de pengarna på kommuner och landsting skulle vi få tre gånger så många jobb.

Det är skillnad. Vi menar att det måste finnas jobbskapande åtgärder, som att satsa på klimatåtgärder. I er budget går bara 0,3 procent av de åtgärder ni tillför till klimatåtgärder för att få ned växthuseffekten och skapa nya gröna jobb. Var är de aktiva åtgärderna?

Samtidigt som antalet långtidsarbetslösa ökar betydligt, det är över 100 000, säger ni nej till alla förslag som vi lägger fram för att skapa en möjlighet för de långtidsarbetslösa att få in en fot på arbetsmarknaden. Måhända är det dåligt att det bara är tre till tolv månader. Men det är ändå en möjlighet för den enskilda att få in en fot på arbetsmarknaden och skaffa sig arbetslivserfarenhet, vilket är en de viktigaste punkter som avgör om arbetsgivare ska anställa en person eller inte. Ni ser till att utanförskapet blir ännu större för dem som redan är utanför. Där kan inte Tomas Tobé säga annat än att så är det.

Anf. 40 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Det är bara att konstatera när man läst SCB:s arbeidskraftsundersökning att vi har fler personer inne på arbetsmarknaden nu i djup lågkonjunktur än vad vi hade i brinnande högkonjunktur 2006.

Det är väl känt att vi har haft en mycket kraftigt ökande arbetslöshet under 2009, det kan jag mer än gärna tillstå. Det har regeringen mött med en expansiv politik, expansivast inom hela OECD, som har fått internationellt beröm från bland annat IMF.

Det intressanta är väl att titta på de konkreta åtgärder som föreslås på arbetsmarknadsområdet. Ta till exempel den höga ungdomsarbetslöshet som vi har haft i Sverige under väldigt lång tid. Det är någonting som vi har försökt möta med en kraftfull jobbgaranti för ungdomar, att se till att hitta sätt att underlätta övergången från skola till arbetsliv. Det har vi mött genom att göra det billigare att anställa ungdomar. Vi har halverat de sociala avgifterna, halverat kostnaderna för att anställa ungdomar. När jag läser igenom oppositionens förslag ser jag ett antal reformer föreslås. Men det absolut viktigaste och det som ni verkar vara överens om är att den här avgiften ska tillbaka. Det ska bli en ny straffskatt på ungdomar.

Då blir min fråga till Ulf Holm: På vilket sätt tror Miljöpartiet och de rödgröna att en fördubbling av arbetsgivaravgifterna för att anställa ungdomar gör att fler ungdomar kan få behålla sitt arbete eller att fler ungdomar får möjlighet att få ett nytt arbete?

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 41 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Tomas Tobé ger verkligen uttryck för kalla handens politik. Han skryter över att det finns folk som har arbete. Det är klart att det finns folk som har arbete i dag. Men vi borde bekymra oss mer för dem som inte har arbete. Det är de som måste vara i blickpunkten och som vi måste koncentrera åtgärderna på. Där har vi från Miljöpartiet och också tillsammans med Socialdemokraterna och Vänstern lagt fram flera förslag på att hur man kan möta den explosion av arbetslösheten som vi kan se inom ungdomssektorn. Den har ökat till närmare 30 procent.

Javisst, ni har lagt fram förslag, men ni måste inse att de förslagen är misslyckade. Ungdomsarbetslösheten har inte minskat med ert förslag om sänkta arbetsgivaravgifter. De sänkta arbetsgivaravgifterna går ju enbart till de företag som redan har anställda.

Vi har lagt fram förslag om ett första-jobbet-avdrag, det vill säga att man ska sänka arbetsgivaravgiften för den arbetslösa ungdom som får ett jobb för första gången. Det skulle stimulera arbetsgivare till att anställa yngre. Vi tycker att det borde gälla generellt att alla soloföretagare som anställer en person som därmed får jobb för första gången ska få kraftigt sänkt arbetsgivaravgift. Det vore en småföretagarvänlig politik.

Alliansens politik under den här mandatperioden har i stället varit småföretagarfientlig, eftersom man tagit bort den nedsättning av arbetsgivaravgifterna som s, v och mp införde under den förra mandatperioden. Det gjorde vi för att underlätta för småföretagen att anställa. Där har ni i stället smält på 7 miljarder ytterligare i avgifter för småföretagen.

Det är inte en sjyst politik, och framför allt skapar det inte nya arbetstillfällen. Det är det som vi måste utgå från, och det är det vi ska jobba för.

Anf. 42 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Jag tycker nog att det finns en poäng med att se att vi äntligen verkar kunna bryta den utveckling med jobblös tillväxt som Sverige tidigare präglades av. Det är det som är relevant om vi jämför 2006 och 2009.

Det har varit en oerhört tuff period, och vi har från regeringspartiernas sida mött den med mycket kraftfulla insatser för att hjälpa dem som nu har blivit arbetslösa till att kunna komma tillbaka i arbete. Om man inte kan göra det snabbt har vi skalat upp möjligheterna till utbildning för att man ska stå redo när jobben väl kommer. Det kallar jag inte kalla handen-politik. Det är en hjälpande politik.

Det är intressant att Ulf Holm lyfter upp de långtidsarbetslösa. Det var de som den tidigare majoriteten skickade ut i plusjobb, av vilka ungefär 18 procent kom vidare till arbete. Vi har infört nystartsjobb som ger en rejäl chans till ett riktigt arbete, och arbetsgivaren får en fördubblad arbetsgivaravbatt. Det gör att de långtidsarbetslösa kan hävda sig på arbetsmarknaden och kan komma tillbaka.

Jag tror definitivt att vi i Sverige, både under den här mandatperioden och under nästa mandatperiod, kommer att behöva återkomma med fler reformer för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Det är ett problem som Sverige har haft under mycket lång tid. Förslaget från de rödgröna, det man är överens om och det som är den största reformen på ungdomssidan, nämligen att införa en ungdomsskatt på 10 miljarder, att göra det 10 miljarder dyrare för företagen att anställa ungdomar, kommer inte att ge någon ung person ett nytt jobb och det kommer inte heller att innebära att någon ytterligare ung person kommer att få behålla sitt arbete.
(Applåder)

Anf. 43 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Tomas Tobé inser man, som vanligt, hur olika bilder vi har av hur verkligheten ser ut i dag. Man berömmar sig av att ha gjort en massa saker som på något sätt skulle ge bättre villkor och bättre förutsättningar för människor att komma i jobb. Jag tycker att det som man har gjort egentligen gör det hela svårare, framför allt för att man inte satsar ordentligt på det som behövs, nämligen kompetensutveckling för att kunna matcha på arbetsmarknaden. Och i stället för att satsa pengar på exempelvis den offentliga sektorn inför man jobbskatteavdrag.

Det mest märkliga som Tomas Tobé är inne på är att a-kassan beskrivs som en riktig omställningsförsäkring. I dag försämrar man villkoren så mycket att man jagar ut folk på arbetsmarknaden och tror att sänkt ersättning ska ge dem större möjligheter att få jobb. Tomas Tobé sade själv att vi är inne i en kris, i en lågkonjunktur som är värre än på många år. Det är klart att det inte går.

Vi hade en debatt om jobbcoachning häromdagen. Den visade på de skillnader som finns mellan oss, den bild som vi har av hur verkligheten ser ut och den bild som regeringen har och som inte stämmer.

Att ha stabilitet i statsfinanserna är naturligtvis viktigt, men till vilket pris? Kan man ha det och samtidigt ha Europas sämsta arbetslöshetsförsäkring och Europas sämsta sjukförsäkring? Det är nämligen det vi har. Det är så den nuvarande regeringen har agerat. Det är den politik man har fört. Vilka är det som betalar för det? Ja, inte är det de som får skattesänkningar, de som jobbar, utan det är de som i dag inte kan få jobb och inte får rätt hjälp för att få jobb. Det är de som betalar. Vi som har goda inkomster klarar oss jättebra, men de som inte har det behöver hjälp. Alltså behöver det ändras.

Vi behöver en ordentlig genomlysning och förändring av a-kassan. Det måste vara det bästa. Det borde även Tomas Tobé kunna erkänna.

Anf. 44 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Regeringen har aviserat att en utredning kommer att tillsättas för att titta på både sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. I den meningen kan jag hålla med Torbjörn Björlund.

Det är intressant att höra att Vänsterpartiet nu tillstår att detta med statsfinanserna är viktigt. I nästa andetag säger man dock att det ändå inte kan vara så viktigt när vi har andra utmaningar. Jag tror att det är viktigt att man i varje läge inser vad underskott gör på lite längre sikt; det var därför jag tog upp exemplet Storbritannien i mitt anförande. På kort sikt

kan man givetvis vinna politiska poäng och möta en besvärlig situation. Det som händer när man undergräver ekonomin är att man sedan kraftigt måste höja skatter eller göra kraftiga försämringar i välfärden. Det har vi sett hända tidigare, och det tror jag inte är en politik som vi ska tillbaka till.

När det gäller stödet till de arbetslösa är det viktigt att skilja på nyarbetslösa, de som nu blir arbetslösa, och långtidsarbetslösa. De nyarbetslösa har förhållandevis goda chanser att komma tillbaka i arbete jämfört med andra. Satsningen på jobbcoacher har därför varit mycket viktig för att ge stöd till långtidsarbetslösa. Där har vi fått inspiration från omställningsföretagen, som arbetat mycket med detta. Det har också varit väldigt framgångsrikt.

Jag skulle vilja fråga om det som Torbjörn tog upp inledningsvis, nämligen jobbskatteavdraget, som Vänsterpartiet motsätter sig. På vilket sätt anser Vänsterpartiet att det skapar nya jobb om man rycker 1 500 kronor ur handen på en sjuksköterska varje månad?

Anf. 45 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Herr talman! Det är mycket lätt att svara på den frågan. De pengarna används till att ge andra människor jobb. Det är så ett solidariskt samhälle fungerar. Man ger och ser solidariskt till att alla människor finns i innanförskapet i stället för i utanförskapet. Det är det enkla svaret. Där tycker den nuvarande regeringen precis tvärtom. Var och en ska vara för sig själv. Man ska pressa folk till att gå ut och försöka få jobb, jobb som inte finns. Skillnaden är oerhört tydlig, och det är bra att den markeras i debatten.

Det som nu händer, framför allt efter nyår, är att vi jagar ut de sjuka på arbetsmarknaden. De är sjukskrivna av en anledning. De ska söka jobb i konkurrens med andra, och de ska söka jobb, oavsett jobbcoachning, som inte finns. Man måste i stället ge dem en chans att vara sjuka när de är sjuka och se till att de får utbildning, kompetensutveckling, för att komma i gång och så småningom kunna komma in på arbetsmarknaden. Det är riktig rehabilitering.

Just rehabiliteringskedjan, som den kallas, är en anmärkningsvärd sak. Det finns nämligen ingen rehabilitering. Rehabiliteringen är att man efter sex månader måste ut. Vad är det för rehabilitering? Och vad är det för politik? Vad är det för människosyn det visar på? Vi kan använda skattepengarna till att ge fler människor jobb. Man ska ge dem en bra utbildning och se till att de fungerar på en arbetsmarknad, där det för övrigt behöver skapas jobb.

Vår politik innebär att man ska skapa jobb där behoven finns. De finns i den offentliga sektorn. Om vi har skattepengarna kvar – oavsett om det handlar om 1 500 spänn för en sjuksköterska – kan det ge fler jobb till hennes kolleger. Det är en oerhört bra politik. Det är så det måste fungera.

När det gäller statsfinanserna och att man ska ha en arbetslinje är det symtomatisk att regeringen inte tar till sig det som händer, att människor i förtvivlan demonstrerar för att de inte får den hjälp de behöver för att kunna komma tillbaka i samhället. Det borde regeringen ta fasta på ordentligt.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 46 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Det är rätt intressant med Vänsterpartiet i Sverige. Låt oss göra en internationell utblick och se vad olika regeringar har gjort för att kunna möta den djupa kris som till stora delar har präglat världen. Alla har varit överens om att det första man absolut inte ska göra är att kraftigt höja skatterna. Det är inte så man får fart på ekonomin. Det är inte så man får hjulen att snurra. Det är inte så vi ser till att order åter kommer in till industrin och övriga företag. Om man däremot spenderat kraftigt och skapat stora underskott tvingas man att i ett senare läge göra det.

När det gäller människosynen vill jag säga att vi från alliansens sida såg att det dels fanns en arbetsmarknad och en arbetsgemenskap, dels ett stort utanförskap. Det fördes under lång tid en politik som handlade om att osynliggöra utanförskapet. Människor var arbetslösa, och när arbetslöshetssiffrorna blev alldeles för höga gällde det att slussa ut så många som möjligt i förtidspension. Det blev nämligen billigare med den låga ersättningen på 64 procent.

Det är den politiken vi har brutit med nu, för att ge en möjlighet för människor att komma tillbaka in på arbetsmarknaden, för att långtidsarbetslösa ska få ett riktigt stöd genom exempelvis nystartsjobb för att kunna komma tillbaka.

När det gäller sjukförsäkringsområdet: Rehabiliteringskedjan handlar om att äntligen kunna erbjuda arbetslivsinriktad rehabilitering, det som så länge har saknats för de personer som vi behandlar i detta betänkande. Man har inte haft möjlighet att få tillgång till rehabilitering. Kanske är det som så att man kan komma tillbaka till ett nytt arbete, förmodligen dock inte på heltid. Men det skulle innebära en bättre arbetsgemenskap och med all sannolikhet också ett bättre liv.

Anf. 47 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Det är inte sjyst att undanhålla sanningen. Jag har SCB:s siffror framför mig. I oktober 2006 var 4 477 000 i sysselsättning. I oktober–november 2009 är det 4 458 000. Det är färre i sysselsättning 2009 än det var 2006.

Tomas Tobé säger sig också vara bekymrad över jobless growth, som vi får säga är också en europeisk företeelse. Men jag är mer bekymrad över att vi har en regering som åstadkommer både lägre tillväxt och högre arbetslöshet och dessutom ett budgetunderskott som är gigantiskt. Det blir väldigt tydligt, särskilt om vi gör en historisk jämförelse. Tomas Tobé vet att borgerliga regeringar rent statistiskt alltid har lämnat ifrån sig gigantiska budgetunderskott när de avgått. Och det kommer de tyvärr att göra också denna gång.

Uppdraget som Trygghetsrådet och Trygghetsstiftelsen har för sina uppdragsgivare är inte jämförbart med det uppdrag som Arbetsförmedlingen har. Det är resultatet av det som är bekymmersamt. Visst, många får nya jobb, men en stor grupp kommer aldrig i fråga för de lediga jobben. Det har ni aldrig tagit någon hänsyn till, utan ni för samma politik som om vi hade en jättehög konjunktur och som om det fanns en massa lediga jobb. Det är det som är problemet för er.

Varför inser ni inte att det är skillnad på högkonjunktur och lågkonjunktur och att alla har rätt till jobb?

Anf. 48 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Om man läser de olika budgetar som den här regeringen har avlämnat tror jag att man kan se att det finns en skillnad i syn på högkonjunktur och lågkonjunktur, särskilt om man tittar på vårt område, där vi nu kraftigt har byggt ut de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Vi har också kraftigt byggt ut utbildningsinsatser och så vidare. Det har varit en direkt effekt av att vi vill föra en konjunkturberoende politik.

Även under högkonjunkturen 2006, när jobben stod som spön i backen och människor hade möjlighet att ta jobb, hörde vi från Socialdemokraterna att människor i stället skulle in i åtgärder. Ni har alltid i alla lägen velat få tillbaka människor i olika typer av åtgärder. När man utvärderade detta kunde vi se att ni låste fast människor och förlängde arbetslösheten. Vi har nu etablerat och återupprättat en tydlig arbetslinje.

Jag välkomnar verkligen att Socialdemokraterna har tagit del av SCB:s arbetskraftsundersökning. Jag är också fullt medveten om – och det har jag sagt tidigare – att den internationella finanskrisen och det tuffa år vi är inne i nu innebär att vi kommer att ha en tuff period och en ökande arbetslöshet även under nästa år. Men även Berit Högman måste kunna tillstå att det är aningen beklämmande att det när man jämför dessa siffror är en sådan skillnad trots att det är djup lågkonjunktur nu men var brinnande högkonjunktur 2006. Det är relevant, utifrån den jobblösa tillväxten.

När det sedan gäller omställningsföretagen tycker jag tvärtom: Det är jätteviktigt att ta de erfarenheterna. Det är precis det som det handlar om. Människor har blivit arbetslösa och vill i första läget inte gå in i en åtgärd utan vill ha ett nytt arbete. Då handlar det om att vidta de åtgärder som behövs för att dessa människor ska kunna få nytt arbete.

Anf. 49 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! När Tomas Tobé säger att man kan överväga ytterligare åtgärder får det mig att fundera på en annan sak. Vi vet att den här regeringen driver en löntagarfientlig politik. Vi befarar kraftigt att nästa steg i det är en försämring av arbetsrätten. Varför tror vi det? Jo, det finns ett slags oskriven överenskommelse att om tre partier är överens om en sak får det fjärde ge sig. Så var det när det gällde homoäktenskapen. Då fick kd ge sig. Centern fick ge upp sin energipolitik under tårfyllda former. Moderaterna fick ge upp sitt motstånd i regionfrågan.

Nu ser vi tydligt frågan om att försämma arbetsrätten. Samtliga regeringspartier utom Moderaterna har sagt att de absolut vill försämma arbetsrätten. Utskottets ordförande har sagt i en medieintervju att man inte har för avsikt att försämma arbetsrätten under innevarande mandatperiod. Min fråga till Tomas Tobé är: När tänker regeringen försämma arbetsrätten, och hur?

Anf. 50 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Jag instämmer inte i Berit Högmans analys att vi för en löntagarfientlig politik. Vi har fört en politik som har gjort att en sjuksköterska har fått 1 500 kronor mer i månaden att leva för och att en metallarbetare har fått ungefär 1 800 kronor mer i månaden att leva för. Vi har säkerställt att det lönar sig att arbeta. Det är inte en löntagarfientlig politik.

Herr talman! Jag har inte tagit del av några siffror som innebär att löner sänkts i Sverige. Det påstås ibland att vi driver någon form av låglönepolitik. Det finns inga siffror om detta som jag känner till. Men det är möjligt att Berit Högman kan ha något sådant underlag. Har hon det vill jag väldigt gärna ta del av det.

När det gäller den svenska arbetsmarknaden är alla partier inom Allians för Sverige överens om att vi ska ha kvar en modell som innebär att arbetsmarknadens parter tar ansvar för att sluta avtal om löner och villkor på arbetsmarknaden. Sedan sker det, precis som inom den rödgröna koalitionen, en diskussion om enskildheter, det vill säga arbetsmarknads- lagstiftning, flexibilitet, trygghet och så vidare.

Från Moderaterna är vi tydliga med att vi menar att den stora utmaningen inte ligger i att skapa flexibilitet i arbetsmarknadslagstiftningen. De verktygen har parterna på arbetsmarknaden i dag. Men jag kan erkänna att vi har gjort en förändring på arbetsrättens område under mandatperioden. Vi har till exempel infört en visstidsanställning på 24 månader för att skapa ökad flexibilitet för företagen. Om det, herr talman, är en löntagarfientlig politik, då är det fullt möjligt att det är en sådan vi kommer att fortsätta att föra.

Anf. 51 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Jag ska börja med att berätta om ett telefonsamtal som jag fick för ett par veckor sedan. Det var Christina som ringde. Hon berättade om hur hon som arbetssökande hade varit hos Arbetsförmedlingen och försökt få hjälp för att komma i arbete. Hon hade under lång tid sökt arbete och med viss hjälp från Arbetsförmedlingen försökt hitta olika typer av jobb som skulle kunna vara aktuella. Hon sökte många jobb, men kände att hon inte riktigt fick det stöd hon behövde. Till slut hittade hon en arbetsgivare som var beredd att anställa på deltid, men fick då svaret från förmedlingen att de inte kunde vara med och hjälpa till med det. Däremot hade de ett halvtidsjobb i Frillesås 20 mil bort som de tyckte att hon skulle söka. Annars behövde hon inte komma till Arbetsförmedlingen igen. Det här var 2003, under en annan regerings styre.

I går träffade jag Ann. Hon var på gymmet häromkvällen, och det satt en tjej på maskinen jämte henne. Det strålade om henne. Ann kunde inte låta bli att ställa frågan vad det var som hade hänt. Jag var dömd till förtidspension, men nu är jag kärnfrisk, blev svaret. Jag fick inte hjälp med någon rehabilitering, men nu har jag gjort den själv.

Veronika är funktionshindrad, nästan på så många sätt det går att vara, men har en lysande affärsidé. Hon skulle få en automatisk förtidspension. Något annat var inte att vänta. I dag driver hon ett företag med 400 anställda.

I den debatt som har förts under de senaste veckorna och som i mångt och mycket berör vårt utgiftsområde kan jag känna att det ibland finns något slags skillnader i synen på arbete. Vad är det egentligen vi pratar om? För den som följer debatten utifrån måste det te sig väldigt underligt.

Jag tog tidigare i dag fram Lennart Levis bok och läste om vad som gör livet värt att leva. Att älska och att arbeta, skriver han inledningsvis.

De där med relation är en självklarhet – både att ha en kärlek och att få ha barn, något som är en fantastisk gåva och en möjlighet till en vida-

reutveckling som man knappt tror är möjlig när man första gången får barn. Man har en mamma, syskon och kompisar. Allt det här är enormt viktigt.

Vad innebär då detta med arbete? Vad är det vi egentligen diskuterar här i kammaren i dag? Vi kan gå längre tillbaka. Mat och husrum var det inte ovanligt att man gärna ville ha för utfört arbete. I dag förväntar vi oss en lön så att vi kan betala mat och husrum.

Men det handlar om så mycket mer. Det handlar om arbetskamrater och om en utmaning. Man tvingas klara nya uppgifter, sådant som man förut inte gjort. Man blir bekräftad och får en tillhörighet. I Sverige har jobbet en väldigt stor betydelse för identiteten. Den första frågan man får när man träffar andra är: Vad jobbar du med? Man är med och skapar och gör saker. Man har arbetskamrater som man kan sitta och dricka en kopp kaffe med eller som man kan ordna en julfest med och ha himla trevligt tillsammans.

Utöver de här två sakerna är självklart också tid för lek en viktig del – kultur, idrott, olika saker som man gärna vill göra och som man är beredd att betala för. Arbete vill man väl mer ha betalt för.

Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag på Ica Supermarket i Sollebrunn. Jag började i charken men var snart i kassan, i grönsaksdisken och i mejeridisken för att sedan vara tillbaka i charken. I en manuell chark möter man otroligt många människor. Man möter såväl dem som är goda och glada som stressade småbarnsföräldrar som vill ha tips om snabblagade och billiga middagar. Man kan också möta dem som är hungriga och lite griniga eller kanske dem som är rätt ensamma.

En sak som man kan tycka är så fantastisk med detta med att finnas på en arbetsplats och att ha del i kamratskapet där är också detta med att finnas till för att möta andra människor.

Märta brukade komma in vid lunchtid med sin rollator. Hon bodde ensam och hade inga barn i byn som kom och hälsade på. Om hon skulle äta eller inte var en fråga som vi diskuterade varje gång hon kom till disken. Hon kunde säga: Nej, i dag är jag nog inte sugen på mat. Många samtal landade i prat om vad hon som barn åt eller om vad hennes mamma gjorde. Sylta och rödbetor brukade till slut locka Märta, så hon skulle nog äta lite mat också i dag.

Det där mötet och betydelsen av att man är en del av en arbetsgemenskap liksom att man har betydelse för andra människor, vare sig man står bakom charkdisken på Ica eller man jobbar inom omsorgen eller på ett företag där varor produceras, är enormt viktigt. Arbete är så mycket mer än bara en lön.

Martin, 19 år, slutade i våras på fordonsprogrammet. Det är inte den allra roligaste tiden att komma ut från gymnasiet. Martin tillhör en av de stora ungdomskullar som nu kommer ut. Han var lite för sent ute i våras och fick inte tag i något sommarjobb. Men han fick lite extrajobb i somras, några dagar här och några dagar där. Däremot var han snabb med att se till att anmäla sig hos Arbetsförmedlingen för att komma in i det arbetet.

I mitten av september erbjöds han praktik, vilket blev ett jättelyft för honom. Han var ute och gjorde byggnadsställningar åt dem som reparetrade tak. Det jobbet var inte alls vad han utbildat sig för eller det han vill jobba med. Men det var ett jobb, och det blev en tillhörighet. Det jobbet

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

varade en månad. Sedan kom han hem igen, men det hela hade satt lite fart på jobbsökandet.

I slutet av oktober kom jobbsamtalet. Den 1 november började han jobba. Nu är hans bekymmer på morgnarna att bildörren frusit. Vem kan man få tag i klockan sex på morgonen för att låna en bil? Han kan också tänka: Har jag med mig matlådan? Har jag fixat den mat jag ska ha med mig?

Martin kommer hem efter jobbet och berättar vad arbetskamraterna sagt på kafferasten. Och snart kommer första lönen! Den stoltheten, lyckan och känslan av att vara på väg är också en viktig del med arbete.

För att förstå den debatt som jag kan känna har rasat under den senaste tiden måste man förstå skillnaden i synen på arbete. I allt det vi i majoriteten säger och gör när vi pratar om arbetslinjen lyfter vi fram det som handlar om livskvalitet som en friskhetsfaktor. Detta med arbetskamrater, egen försörjning och följaktligen hjälp och stöd för att kunna ta sig till jobb och få makt över sitt liv bemöter oppositionen genom att tala om hur vi "tvingar" folk. Där kan jag säga att det finns en skillnad i synen på arbete.

När vi tillträdde, 2006, synliggjorde vi de många människor som under en väldigt lång tid hade stått utanför systemet. Man fick inte hjälp tillbaka; vare sig man var långtidsarbetslös eller man var sjukskriven sedan länge fick man inte hjälp att komma tillbaka.

Utifrån det vi ser nu – efter en finanskris, en global lågkonjunktur och en strukturell kris som slår hårt speciellt i mina hemtrakter; dessutom kommer stora ungdomskullar ut – är det helt klart en utmaning att klara det här uppdraget, inget enkelt uppdrag.

Vi ser till att Arbetsförmedlingen har en mängd verktyg för att möta de här människorna och hjälpa dem tillbaka till arbete. Vi satsar också på rehabilitering, på rätten att få bli prövad inte bara medicinskt utan också mot ett arbetsliv – alltså på rätten för människor att pröva sin arbetsförmåga.

I oktober 2009 förmedlades 41 000 jobb via Arbetsförmedlingen. 41 000 personer i Arbetsförmedlingens rullor skrevs alltså ut – apropå diskussionen om att det inte finns några jobb. Jo, det finns jobb. De är färre men finns.

När vi pratar om alla siffror och om statistiken – det är mycket spännande med statistik; den kan vi använda till att liksom slå i huvudet på varandra både fram och tillbaka – kan vi se att det förvisso är många människor som under det senaste året har förlorat jobbet. Men vi kan också se ett större utbud på arbetsmarknaden; vi är många fler personer som nu står till arbetsmarknadens förfogande. Med andra ord är vi nu egentligen fler som jobbar än vi var när alliansen tog över regeringsmakten, även om det är en högre arbetslöshet.

Är vi då nöjda med detta? Ibland frågar man om det finns någon självkritik eller om vi tycker att allt är skitbra – apropå andra citat. Nej, det är klart att mycket återstår att göra. Så länge det finns någon enda människa som sitter där hemma i soffan och tittar på debatten och som undrar "kommer jag att få någon hjälp, kommer det att finnas något jobb för mig, är det någon som vill ha mig?" säger vi i alliansen: Vi är inte nöjda förrän vi vet att alla som vill och kan har fått det stöd och den rehabilitering som krävs och får möjligheten att komma in på arbets-

marknaden. Ett första steg i det avseendet handlar faktiskt om att få pröva arbetsförmågan.

Det finns en stor osäkerhet. Det går inte att säga att si och så kommer utvecklingen att bli. Vi har ju sett att många prognoser ständigt förändras. Finansdepartementet men även internationella aktörer som OECD och Konjunkturinstitutet ser nu framför sig en snabbare återhämtning än man tidigare räknat med.

Man kan se att det planat ut när det gäller nedgången och att det finns vissa ljusglimtar. I vissa sektorer rullar det på för fullt. Men det krävs en mängd olika insatser, till exempel att vi stöttar både dem som varit arbetslösa under en kort tid eller som precis går ut i arbetslöshet och dem som länge varit utan arbete. Det krävs olika insatser också beroende på var vederbörande finns. Det gäller även dem som kommer direkt från jobb och som är välutbildade och som arbetsmarknaden skriker efter. Men vi har också de ungdomar på arbetsmarknaden som inte har avslutat sina gymnasiestudier. För dessa krävs det andra insatser än till övriga.

Vi har fyllt verktygslådan till Arbetsförmedlingen. Jag tror att många av de här sakerna är helt rätt, men självklart kan det behövas kompletteringar för att det ska fungera fullt ut. Dessutom har vi gett resurser så att man kan klara de uppdrag som man har framför sig.

Tomas Tobé tog i ett tidigare inlägg upp det vi har fyllt verktygslådan med. Det handlar både om garantier och om sänkning av arbetsgivaravgiften för dem som har stått långt från arbetsmarknaden. Det handlar om olika typer av praktik och mycket om utbildningsinsatser – högskola och universitet, arbetsmarknadsutbildning, folkhögskolor, komvux och yrkesvux. Vi satsar också på lönebidrag och Samhall för att möta de delarna.

Vi ser till att utbildningssatsningarna går till det reguljära utbildningssystemet, för vi vet att det är det bästa för alla parter. Insatserna ökar nu. Ibland kommer kritik där man säger: Ja, ja – nu tillför ni det som ni tog bort förut! Och det gör vi helt rätt i. I en högkonjunktur ska det inte finnas fullt med insatser som låser in människor. Däremot krävs åtgärderna i en lågkonjunktur för att möta arbetslösheten.

Sverige har länge haft hög ungdomsarbetslöshet. Den har förvärrats nu i lågkonjunkturen. Vi har flera olika insatser som vi har tillfört tidigare, och nu gör vi ytterligare insatser i denna budget. Vi gör jobbgarantin mer flexibel med möjligheten till arbetslivsinriktad rehabilitering. Starta-eget-bidraget kommer att gälla från 20 år. Lyftet kommer att vara en aktiveringsinsats, och man kommer även att ha möjlighet att delta i garantin på deltid och komplettera med komvux. Det är ett sätt att få fler att sätta sig på skolbänken.

Man får möjlighet till studieförberedande utbildningar inom folkhögskolan. Inom utbildningsväsendet kommer det att bli 21 500 nya platser. Vi har jobbcoacher. Vi ser att många av de här sakerna kommer att möta upp och hjälpa till.

Vi ger ett ytterligare uppdrag när det gäller sociala företag till Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Vi gör det just för att de sociala företagen har ett stort och viktigt uppdrag när det gäller dem som är långtidssjuka.

När det gäller arbetsmiljödelen är det viktigt att det inte bara är fler jobb, utan också bättre jobb. Arbetsplatsolyckorna har minskat. Det

kanske i och för sig har störst betydelse att vi tyvärr befinner oss i en lågkonjunktur. Men självfallet ser vi att detta är en viktig del att följa upp. Vi ser också att den årliga minskningstakten på arbetsrelaterade sjukdomar minskar. Vi satsar på det området. Vi gör det bara inte på samma sätt som oppositionen.

I betänkandet – som jag yrkar bifall till förslaget i – har vi många insatser som handlar om att dämpa fallet, att förhindra att arbetslösheten biter sig fast och att förbättra företagsklimatet. Vi vill ge människor som Christina, Veronika och Martin möjligheten att få plats på arbetsmarknaden och att förverkliga sina drömmar.
(Applåder)

Anf. 52 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Centerpartiet har tidigare varit ett parti som har setts som hela landets eller landsbygdens parti. Det är nu historia. På samma sätt som vi ser att klyftorna växer mellan människor växer också klyftorna mellan stad och land och mellan regioner.

En stark konkurrensutsättning av alla tjänster och en obefintlig vilja från regeringen att styra exempelvis via statliga verk och bolag har lett till att urbaniseringen har fått starkare kraft än på länge. Det blir färre jobb runt om i landet.

Tidigare var Centern ett parti som stödde utbyggnaden av de regionala högskolorna och universiteten – något som har haft jättestor betydelse för forskning och utveckling och även arbetskraftsförsörjning runt om i landet. Centern har kapitulerat även från detta ansvar.

Var finns det någon industripolitik för jobben? Var finns det någon strategi för jobben över huvud taget från Centerns sida? Ni ställer ju upp på den enögda matchning som handlar om att ha arbetskraftsfokus enbart på arbetskraftsutbudet och på försämringar i arbetsrätten. Det gör ni i stället för att se hur man kan vara med och stimulera jobb.

Nyligen gällde det 1 000 jobb i Gävle. Olofström, Arvika, Eskilstuna, Hofors, Norsjö och Kalix – listan kan göras lång över orter i vårt land som drabbas hårt av krisen. Vad är Centerns svar på frågan: Hur vill Centern vara med och stimulera så att vi får fram de nya jobben?

Anf. 53 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Berit Högman; vi gör mycket i den här frågan. Vi har till exempel tagit fram en landsbygdsstrategi som ger stora pengar och stora möjligheter till utveckling av livskraftiga företag runt om i hela vårt land. Vi gör många olika insatser som stärker de gröna näringarna. De gröna näringarna finns nästan enbart utanför de stora städerna. De har stor betydelse eftersom de i sig genererar fler jobb också i nästa steg.

Vi gör en satsning på turism. Mellan Berit Högmans och mina hemtrakter ligger Dalsland, som är ett landskap som har fantastiska möjligheter när det gäller natur och kultur. Det ligger även nära de stora städerna. Med den här typen av turismsatsningar vet vi att det framöver kommer att finnas möjligheter till många jobb som växer fram i de små företagen.

Vi gör en satsning på matlandet. Det handlar i allra högsta grad om lokala näringar som byggs underifrån och som växer fram där jag bor och på många andra ställen runt om i landet.

Alla de här bitarna hänger ihop med vilka företagsvillkor vi har. I budgeten sänker vi egenavgiften för de små företagen just för att göra det mer lönsamt för de minsta företagen.

I det här ligger många olika delar. Jag kan känna att det är spännande att Berit Högman är så bekymrad över Centerpartiets utveckling och att hon ägnar så mycket tid åt att titta igenom vad något annat parti gör. Om man tittar på er egen budget ser man att landsbygden inte nämns i budgetpropositionen över huvud taget. Det kanske är det som ska kompenseras i debatten här.

Förutom det kan jag bara nämna att ytterligare platser fördelas till de regionala högskolorna. Det har vi inte släppt.

Anf. 54 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Då kan jag rekommendera läsning av en motion på drygt 80 sidor, som handlar om regionalpolitiken. Den kan Annika i stället bita tag i.

Den fråga som jag tycker har kännetecknat Centerpartiet mest under de här åren är just försämringen av arbetsrätten. Det är alltid så att det som är en förbättring för arbetsgivaren måste vara en försämring för löntagarna. Försämringarna i semesterlagen är ett tydligt exempel på det.

Jag återkommer med den frågan till dig eftersom ni är ett parti som verkligen leder klappjakten på rättigheter för löntagare. Nu har både Centern, Kristdemokraterna och Folkpartiet bestämt sig för att vi måste ha försämringar i arbetsrätten. När kommer försämringarna och hur kommer de att se ut?

Anf. 55 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för lästipset. Jag ska genast gå tillbaka och läsa motionen. Men när vi har letat tidigare hittade vi inte ordet landsbygd i Socialdemokraternas budgetmotion över huvud taget. Nu får vi se om ni har hittat någon annanstans att skriva om det.

Det är rätt spännande med arbetsrätten. Ur Socialdemokraternas och Berit Högmans perspektiv blir det en försämring. Men ibland kan man fundera på att det som gäller här och nu i dag är att allt det som står i anställningsskyddet är dispositivt. Det innebär att det är förhandlingsbart. Hur stor skulle skillnaden egentligen vara mellan en rättighet som i dag står i lag men som är dispositiv och om man skulle öppna de här möjligheterna? Jag kan tycka att skillnaden inte är så stor. Det skulle snarare handla om att stadfästa i lag vad som ändå gäller på arbetsmarknaden. Men jag vet att Berit Högman inte köper den förklaringen.

Vårt argument för att titta på just arbetsrättsfrågorna är att vi ser att vi i Sverige har en stel arbetsmarknad. Den är i sin funktion sådan att man är rädd att släppa sitt jobb eftersom det inte med automatik innebär att man får samma trygghet när man kommer in på nästa jobb. Jag avser då trygghet i form av långvarig anställning och placering på turordningslistan.

I vårt förslag beskriver vi förändringarna i den arbetsrättsliga delen. Vi vill också stärka enskilda individers möjlighet till kompetensutveckl-

ing över tid. När vi föreslår de här bitarna kopplar vi ihop dem med möjligheten till en högre ersättning så att det blir en tydligare bit där både individen, företagen och samhället går in och tar ett gemensamt ansvar. Så kan vi få en flexiblare och öppnare arbetsmarknad.

Anf. 56 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Annika Qarlssoon började med att prata om julfester, lekar, charken, rödbetor etcetera. Det tog sex minuter innan hon började prata om arbetslöshet. Hon började med att prata om lyckan med arbete. Det var väl ganska bra, men jag blev lite bekymrad.

I de senaste debatterna har jag noterat att det är som om ni inte vill se de arbetslösa. Ni pratar om och fokuserar mycket på dem som har arbete. Ni tycks inte vilja se och tycks inte vilja veta av att det finns arbetslösa personer i det här landet som behöver stöd och som behöver få ett arbete och få del av all den lycka som Annika Qarlssoon ägnade inledningen av sitt anförande åt. Det tycker jag är bekymmersamt.

Samtidigt säger Annika Qarlssoon att man ska förbättra företagsklimatet och att man har förbättrat a-kassan. Jag känner mig som ett stort frågetecken. På vilket sätt har ni förbättrat företagsklimatet i Sverige? Det har tvärtom blivit sämre. Alla de förslag som har kommit från s, v och mp om att man ska förbättra riskkapitaltillgången för mindre företag så att de ska våga anställa och våga investera säger ni blankt nej till.

Vi har lagt fram förslag om att man måste förbättra a-kassan så att den blir en omställningsförsäkring. I dag är det bara 25 procent av dem som har rätt till a-kassa – och det är inte så många som har rätt till a-kassa längre – som når upp till 80 procent av tidigare inkomst. Det är ganska självklart att det uppstår osäkerhet då. Man lägger ansvaret för arbetslösheten på den enskilde i stället för att ta ett politiskt ansvar och försöka fixa till situationen. Har ni inga bra förslag själva så titta gärna på Miljöpartiets budgetförslag. Där finns ett par nya fräscha idéer på vad man kan göra.

Anf. 57 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är av den motsatta uppfattningen mot Ulf Holm. Det är kanske inte helt förvånande. Jag ska förklara. Han säger att vi inte ser de arbetslösa. Jag hävdar att det var den förra majoriteten, det vill säga den nuvarande oppositionen, som inte såg de arbetslösa och som inte såg de långtidssjuka. Vi har gett möjligheter att komma tillbaka till arbetet. Vi sänker arbetsgivaravgifterna. Forskningen visar att det är avgörande för om man, om man har varit ifrån arbete länge, ska få arbete eller inte.

Vi ger verktyg till Arbetsförmedlingen eller snarare till enskilda personer. Nyfriskjobben och nystartsjobben är inte åtgärder som beviljas någonstans, utan dem blir man berättigad till om man har varit sjukskriven eller arbetslös under en längre tid.

Vi ger möjligheter på alla de här områdena. Vi har sett dem som har varit utan arbete länge. Vi vill ge fler möjlighet att få gå på en julfest, få sälja kalvsylta eller vilken arbetsuppgift man än har inom sin profession. Men det vill inte ni göra. Ni vill inte ge dem hjälp, rehabilitering och stöd för att de ska få den större makt över sitt eget liv som man får genom att ha ett arbete att gå till.

Jag tittar lika bekymrad på Ulf Holm som han tittar på mig. Det är synd att vi inte kan mötas i det här. Det klarar vi inte ens av efter en julfest. Jag tror att vi lär fortsätta att diskutera de här sakerna.

Det som Ulf Holm säger om företagsklimatet är inte sant. Vi har sänkt egenavgifterna generellt för alla företag. Vi har sett till att Almi har tillgång till riskkapital just för småföretagen, och vi gör många regelförändringar.

Anf. 58 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det är flera arbetslösa i dag än när ni tog över regeringsmakten. Antalet konkurser ökar fortfarande. Antalet varsel är fortfarande högre än det var 2006. Alla kurvor pekar åt fel håll, och ni verkar så bekymmerslösa och pratar om julfester i stället. Visst är det trevligt med julfester, men man borde lägga lite energi på att hitta lösningar på de problem som finns i dag. Där har Centern inga förslag. Jo, ni har några förslag. Det handlar om försämringar för ungdomar. Ni vill införa ungdomslöner, det vill säga kraftigt sänkta löner för ungdomar. Ni vill också försämra anställningstryggheten. Ni vill ha fler undantag i LAS än vad som finns i dag.

Det är inte de förslagen som jag hör när jag är ute och träffar företag och får höra vilka problem de har i dag. De lyfter fram helt andra saker som de tycker att vi politiker ska fixa till. En av dem är att de behöver mer riskvilligt kapital. Visst har Almi fått förbättringar. Det håller jag med om, och det röstade vi också för. Jag tror till och med att kammaren var enhällig i det beslutet. Finns det några fler förslag?

Många småföretagare säger att om de ska våga anställa någon vill de gärna ha lite rabatt på arbetsgivaravgiften. Det är lite dyrt att ta steget. Därför har vi i Miljöpartiet lagt fram förslag om att småföretagare med en lönesumma på upp till 700 000 ska få kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter om man anställer fler. De förslagen är viktiga.

Jag håller med om att många vill ha anställningstrygghet. Det är därför vi har lagt fram förslag på företags- och utbildningsvikariat. Det innebär att man inte behöver säga upp sig för att prova på att starta ett företag eller utbilda sig, utan man behåller sin plats enligt turordningsreglerna. Samtidigt ger man en arbetslös en chans att komma in på arbetsmarknaden. Det måste vara det absolut viktigaste. Det måste även Centern inse.

Anf. 59 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det här med statistik är lite spännande. Ja, det är många människor som har förlorat jobbet det senaste året, men det är också många fler som ingår i arbetskraften i dag. Under det senaste kvartalet har sysselsättningen sjunkit med 126 000 jämfört med förra året. Sedan regeringen tillträdde är det också 152 000 fler som ingår i arbetskraften. Vi har stora ungdomsgrupper, och vi har många fler som står till arbetsmarknadens förfogande. När det gäller siffror måste man ta med sig alla olika delar.

Under de första två åren fick otroligt många människor ett arbete. Hade vi haft kvar den rödgröna majoriteten hade de inte fått jobb. Då hade vi fortsatt att ha en jobbles growth, vilket hade gjort att krisen hade resulterat i betydligt värre siffror än de vi ser här i dag.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

När det gäller försämringar av anställningsskyddet vill jag säga att de företagare som vi möter väldigt ofta är rädda för att anställa. Kostnaden är en del, och den andra delen är att man tar på sig ett stort ansvar. Det är här vi får signaler om att det skulle vara viktigt att förändra detta så att man får en möjlighet att behålla dem på arbetsplatsen och kan utveckla företaget vidare. Det leder i sin tur till att många fler kan få jobb eftersom det blir ett livskraftigt företag.

Efter ett sådant här år blir det konkurser. Jag tror inte att det spelar någon roll vilken regering som hade suttit. Det är bara att konstatera att det sker. Däremot har vi sett till att ge förutsättningar för företagen. Vi har lämnat uppskov när det gäller inbetalningar och sett till att det finns tillgång till riskkapital. Det är sådant som gör att vi har stärkt företagarna i den här krisen.

Anf. 60 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Herr talman! Det finns mycket att säga om det här. Annika Qarlssoon är duktig på att målande beskriva hur viktigt det är att ha ett jobb. Det är en sådan beskrivning som alla håller med om. Det finns inte någon som vill stå utanför, utan man vill vara innanför de staket som finns. Det var många personliga beskrivningar, bland annat detta att man ska tillhöra någonting. Det är trevligt att höra på, men det stämmer inte riktigt med det den här regeringen gör politiskt.

I dag pratar man om söktryck. Arbetskraftsutbudet ska öka. Det handlar inte om att enskilda människor faktiskt ska få möjlighet att få ett jobb. Så är det inte i dag.

Det handlar om skillnader i synen på arbete, kära Annika Qarlssoon. Men det handlar också om skillnader i synen på hur människor fungerar. Jag har inte träffat någon som vill vara sjukskriven eller arbetslös.

Men den bilden ger den här regeringen när man hela tiden försämrar och inte ger trygghet för dem som faktiskt är utanför, i arbetslöshet och i sjukskrivning. Man utgår från att de människorna egentligen inte är sjuka och att de vill vara arbetslösa. Alltså ska man jaga ut dem.

Någon beskrev förut att vi från den rödgröna sidan på något sätt skulle jaga in människor i arbetslöshet eller i passivitet och sjukskrivning. Det måste ju finnas en orsak till att människor är sjukskrivna och arbetslösa fast de inte vill. Vem vill vara arbetslös? Vem vill vara sjuk? Kan Annika Qarlssoon ge något exempel på det vore jag väldigt tacksam.

Det här handlar inte minst om ungdomarna och deras möjlighet att få ett jobb. De söker kanske 50–60 jobb och får inte jobben. Så är det i dag.

Hade det funnits möjlighet att gå in i något slags program eller utbildning för att skapa möjligheter att få det här jobbet vore det bättre. Men så är det inte heller i dag. Alla ska bara ut och söka jobb, jobb som inte finns. Det kallar inte jag för någon bra människosyn. Det kallar jag för en omvänd människosyn, som egentligen är verkligheten.

Anf. 61 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Tack så mycket för berömmande ord i fråga om min inledning! Det är synd att vi sedan inte kan komma fram till en gemensam standpunkt i de här frågorna.

Jag ger en målande beskrivning för att beskriva varför arbetslinjen är så viktig för alliansregeringen och för Centerpartiet. Det här handlar

nämligen om så mycket mer. Det handlar om en syn på människor, att de är delaktiga och har behov av att faktiskt finnas och synas och kunna ta beslut och styra över sitt eget liv, vilket de i betydligt större omfattning gör ifall de har ett arbete.

Trots att Torbjörn Björlund nu står här och säger att det inte finns några jobb vet vi att det under oktober 2009 var 41 000 som skrevs ut från Arbetsförmedlingen och som faktiskt fick jobb. Martin var en av dem.

Vi kan också se att det utöver de 41 000 finns minst lika många jobb som inte har annonserats via Arbetsförmedlingen. De förmedlas direkt, eller man får dem genom att söka direkt till företag.

Det är klart att det finns en anledning till att människor är arbetslösa eller sjukskrivna. Men då är vårt uppdrag och vår uppgift att ge dem verktyg, redskap och möjlighet att faktiskt komma tillbaka till arbete.

Vi ser att människor har funnits länge i de här systemen. De har inte fått hjälp med rehabilitering. En del ser på eget initiativ till att komma tillbaka. Men vi har faktiskt, tycker jag, en skyldighet att se till att de får rätt till en rehabilitering.

I den ena delen handlar det om att ha en medicinsk rehabilitering, och där är Försäkringskassan bäst. När det gäller den arbetslivsinriktade rehabiliteringen måste Arbetsförmedlingen, som står närmast arbetsmarknaden, vara lämpligast.

Då handlar det inte om att sparka ut. Då handlar det om att ge möjligheter och att skapa förutsättningar för människor att stegvis ta sig tillbaka till en arbetsmarknad, till ett eget jobb och den målande beskrivning som jag gav av att faktiskt ha ett jobb.

Anf. 62 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Jag tycker om att höra de här beskrivningarna – det är trevligt. Men, som sagt, vi är inte överens. Det är väldigt tydligt.

Framför allt handlar det om bilden av vad som kommer att hända, till exempel efter nyår. Man ger de här förutsättningarna för de människor som kommer ut, som inte får vara sjukskrivna längre fast de är sjuka. Man räknar med att en tredjedel av dem faktiskt är för sjuka för att kunna arbeta eller ens gå in i det här omställningsprogrammet.

Vad är det för syn på människor? Vad är det för hänsynstagande? Vad ger man dem för trygghet? För det handlar om trygghet.

Man hör alliansregeringens företrädare prata om trygghet när man vet att de försäkringssystem som vi har byggt upp i samhället raseras. Arbetslöshetsförsäkring är en trygghet. Man har ändrat deltidreglerna, så att människor inte kan få sin trygghet genom att jobba deltid och få en förstärkning av sin inkomst. De måste kanske sluta sitt deltidsjobb och få arbetslöshetsersättning på heltid eftersom det inte går att hitta en försörjning.

Det här är trygghetssystem som är byggda för att ge människor en flexibilitet, så att de vågar ta steget att byta jobb och få en ekonomisk trygghet. Det är det villkor som man behöver ha på en trygg arbetsmarknad.

Detta gör inte den här regeringen. Det man nu gör är faktiskt att man sparkar ut människor. Det är därför demonstrationerna på Mynttorget har funnits så länge. Man sparkar ut människor. Man sätter datum.

Prot. 2009/10:51

16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Människor får inte vara sjuka längre trots att de är sjuka. De kan inte vara sjukskrivna. De ska ut och söka jobb. Det skapar en otrolig stress och en jättestor oro hos många människor.

Jag menar att detta är utgångspunkten för den här regeringen. Det är den människosyn som man har.

I detta finns också arbetsrätten. Man ska inte skapa möjligheter för folk att känna trygghet i jobbet, utan det ska vara arbetsgivaren som bestämmer, ja eller nej. Man ska kicka folk hur som helst. Det skapar en oro och en otrygghet som inte vi på den rödgröna sidan ställer upp på i alla fall.

Anf. 63 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller arbetsrättsreglerna handlar det om att se att vi har en rörlig arbetsmarknad. Där händer väldigt mycket väldigt fort.

Den syn som Torbjörn Björlund aviserar och som är kopplad till företagen, att om de får möjlighet skulle de sparka hej vilt och hur som helst, känner jag inte igen. De som är oseriösa gör det redan i dag, oberoende av vad det finns för regler.

Det handlar däremot om att få en möjlighet som företagare att se vilken kompetens som i det här läget behöver finnas kvar i företaget för att man ska kunna utvecklas vidare och kanske inom en snar framtid anställa fler. Det är snarare en trygghet än en otrygghet, att det blir fler jobb.

När det gäller tidsgränser är det jättespännande att höra oppositionen stå och säga: Ni sätter datum. Ni sätter sluttider.

Ja, förut var sluttiden ett år. Då fick man automatiskt förtidspension. 140 personer, varav tio var under 29, fick beskedet: Nej tack, vi behöver inte dig. Nej, du kommer inte att få någon arbetslivsrehabilitering. Nej, du har inte rätt till någon hjälp för att komma tillbaka till arbetslivet.

Det var det besked man fick. Det vi nu säger är att man efter två och ett halvt år har en möjlighet att gå in i aktiveringsgarantin. Man får alltså en möjlighet att pröva sin arbetsförmåga. Man får rätten att pröva sin arbetsförmåga med en aktivitetssättning under den här tiden.

Efter den här prövningen kanske man kommer fram till att det inte funkar, att man behöver längre tid med medicinsk rehabilitering eller att man kanske inte klarar av att arbeta. Det kanske är en förtidspension som är rätt. Då kommer man att ha den möjligheten efter de tre månaderna.

Men under de här tre månaderna kommer Arbetsförmedlingen att möta varje individ, göra en prövning och se till att ge de insatser som krävs och behövs för att människorna ska få en möjlighet att komma tillbaka.

Anf. 64 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Vi kan konstatera att osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen fortsätter. Det finns dock tecken på att den ekonomiska krisen så sakteliga håller på att klinga av.

I en uppdatering som Finansdepartementet lämnade i november 2009 ges i alla fall en något ljusare bild av de kommande årens utveckling på arbetsmarknaden än i budgetpropositionen för 2010. Även Arbetsförmedlingen beskriver arbetsmarknadsläget något ljusare. Nedgången i antalet lediga platser har planat ut, och antalet varsel är betydligt lägre än förra hösten.

Under alliansregeringens två första år vid makten, fram till inledningen av den internationella ekonomiska krisen, ökade antalet sysselsatta i arbete med ca 180 000 personer. Vi kan dock konstatera att situationen på arbetsmarknaden snabbt och allvarligt försämrades med krisen, och därmed blev det en högre arbetslöshet i procent.

Trots total världsekonomisk kris var 4 882 000 personer på arbetsmarknaden i september 2009, vilket är 152 000 fler än när regeringen tillträdde i september 2006. Detta är taget direkt ur betänkandet, fru talman.

Alliansregeringens politik är inriktad på att förhindra att de arbetslösa som står nära arbetsmarknaden fastnar i en långtidsarbetslöshet och att bryta utanförskapet för långtidsarbetslösa och personer utanför arbetskraften. Detta gör vi genom att hjälpa till att stärka deras anställningsbarhet och finna en väg tillbaka från utanförskapet.

För korttidsarbetslösa handlar det om åtgärder för att upprätthålla sökaktiviteten på en hög nivå. Det är viktigast att få ett jobb, och även störst chans att få ett nytt jobb, i början av en arbetslöshetsperiod. Och som Arbetsförmedlingen konstaterar i sin senaste prognos finns det även i en lågkonjunktur många jobb att söka. 41 000 inskrivna gick vidare till arbete i oktober 2009. Detta är glädjande.

Men det handlar också om att erbjuda praktikplatser och aktivitetsplatser till dem som är i behov av att förstärka kompetensen eller upprätthålla kontakten med arbetslivet. Det är också viktigt att stimulera personer som är i behov av utbildning att söka sig till det vanliga utbildningssystemet. Det är därför mycket bra att regeringen tillfälligt under 2010 och 2011 föreslår 21 500 nya utbildningsplatser inom yrkesvux, komvux, yrkeshögskola och universitet och högskola.

För personer med långa arbetslöshetstider finns stöd framför allt genom jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Det finns ännu inga utvärderingar färdiga av garantierna, men vi ser att de preliminära resultaten är mycket positiva. Av dem som lämnade jobbgarantin för ungdomar under första halvåret 2008 gick 70 procent till arbete utan stöd eller till reguljär utbildning.

Fru talman! Arbetslivspolitikerna är inriktad mot goda arbetsvillkor och möjligheter till utveckling i arbetet för alla. Vi betonar att alla människor som kan arbeta ska få möjlighet att göra det utifrån sina förutsättningar.

En utgångspunkt är att skapa förutsättningar för fler, bättre och mer utvecklande arbeten samtidigt som utanförskapet för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden ska kunna brytas. Det är viktigt att arbetslivspolitikerna samverkar med arbetsmarknadspolitikerna och andra områden på ett effektivt sätt för att uppnå såväl fler som bättre arbeten och för att bryta utanförskapet.

En god arbetsmiljö kan främja flexibilitet, produktivitet och konkurrens. Arbetsmiljöpolicerna måste ges en mer offensiv och positiv inriktning. Det ska inte bara handla om att förebygga dålig arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet ska förebygga ohälsa och olycksfall, vilket det har gjort i allt större utsträckning. Det ska också bidra till att utveckla verksamhet och individer.

Det pågår ett arbete om en förnyelse av arbetsmiljöpolicerna. Avsikten är att ta fram en långsiktig strategi som kan utgöra en nationell handlingsplan.

Vi välkomnar att regeringen gett Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU, i uppdrag att utlysa ett särskilt forskningsbidrag i frågan.

Fru talman! Vi kommer också att fatta beslut om förstärkta insatser till personer som lämnar sjukförsäkringen. Det handlar om åtgärder som ska öka möjligheterna att återgå i arbete.

Förslaget innebär bland annat att den så kallade överhoppningsbara tiden får omfatta upp till tio år vid beviljande av en ny ersättningsperiod och att en före detta medlem i en arbetslöshetskassa under vissa förutsättningar ska kunna få inkomstrelaterad ersättning redan efter tre månaders medlemskap. Dessa regler ska gälla från och med den 1 januari 2010.

I juli 2008 trädde en ny sjukförsäkringsreform i kraft. En rehabiliteringskedja infördes med fasta tidpunkter för att bedöma arbetsförmågan. Den bakomliggande tanken är att sjukskrivningsprocessen ska vara mer aktiv och att insatser ska göras tidigare för att bättre ta till vara individernas arbetsförmåga. En rätt till tjänstledighet i vissa fall för att prova annat arbete har också införts.

I budgetpropositionen för 2010 presenterar regeringen ett samlat åtgärds paket för att ge människor rätt till stöd och hjälp för att ha en chans att återgå till arbetslivet.

Vad handlar då omförsäkringsdiskussionen om egentligen? Handlar det om att vara ställd åt sidan och utanför, ofta mot sin egen vilja, eller om möjligheten att så mycket man orkar vara med på arbetsmarknaden? Det är den viktiga frågan som måste ställas när sjukförsäkringarna diskuteras.

Hur var det då i det gamla systemet? Vi hade en skenande sjukförsäkring som åt upp en allt större del av statens samlade budget. Göran Persson utnämnde detta till den viktigaste frågan för den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Andra ledande socialdemokrater tävlade om att hålla med. Även LO instämde.

Något år innan valet 2006 hade den socialdemokratiska regeringen bestämt sig för att halvera sjukskrivningarna. Det ledde till att 75 000 människor förtidspensionerades på ett bräde på ett år. Det var en hård, kall och cynisk politik som drabbade enskilda människor med stor förtvivlan.

Britt-Marie är ett exempel. Hon hade cancer och genomgick en behandling med goda prognoser om ett positivt resultat. Hon ville inget hellre än att komma tillbaka till sitt arbete. Men mitt under pågående behandling fick hon beslutet att hon skulle ha sjukersättning, det vill säga förtidspension, från Försäkringskassan.

Hon upplevde det som mycket kränkande. Hon sade: Hade jag inte fått förtidspensioneringen kanske jag hade kunnat jobba i alla fall 25 procent. Nu har det tagit en väldig massa tid och energi att drabbas av detta kränkande beteende.

Massmedierna var vid den tiden fyllda av reportage om förtvivlade människor som sorterades ut. Det var många mycket unga personer som knappt hade börjat sitt inträde i vuxenvärlden. På den tiden förtidspensionerades 140 människor per dag. Det är dessa människor som till stor del utgör utanförskapet i Sverige i dag.

Samma år, 2005, gjorde Sveriges Televisions *Uppdrag granskning* en intressant undersökning där man konstaterade att försäkringskassor hade som mål att förtidspensionera minst tre personer under en viss tid. På vissa lokala försäkringskassor utgick det bonus, extra betalt med 700 kronor per person, om man lyckades förtidspensionera fler människor.

Hur många fick i det gamla systemet, på grund av den nuvarande oppositionens dåliga sjukförsäkringsrutiner, ett sämre och mer ohälsosamt liv därför att de tidigt sorterades bort från ett aktivt arbetsliv? Någon exakt siffra finns inte, men bilden är tydlig. Människor som förpassas till ett passivt liv utanför arbetsgemenskapen och dagliga rutiner får fler sjukdomar och lever helt enkelt ett kortare liv.

Sedan 2007 har antalet sjukdagar successivt minskat och kraftigt under det senaste året då det nya systemet började slå igenom. Allt tyder på att idéerna om tydliga tidsgränser i sjukförsäkringen är bra och att de stimulerar till aktiva åtgärder. Detta är omtanke om den enskilda människan och hennes livssituation. Alla som kan klara av att komma tillbaka ska få en chans att göra det.

Fru talman! Sedan regeringsskiftet har vi presenterat tre förslag på sjukförsäkringsområdet där målet är tydligt. Det är att se till att den enskildes behov och förmåga att komma tillbaka i arbete premieras.

Den första propositionen, *En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete*, handlar om den individuella prövningen av arbetsförmågan redan i ett tidigt skede, som vi just talade om. I stället för att som tidigare göra en obligatorisk prövning av förtidspension redan efter ett år ska nu arbetsförmågan i stället prövas och möjligheten till förlängd sjukpenning ges. Detta är viktigt för att inte människor som vill och kan jobba placeras och passiviseras i förtidspension och utanförskap.

Den andra propositionen, *Från sjukersättning till arbete*, handlar om att ge de 500 000 människor som i dag är förtidspensionerade möjligheten och rätten att arbeta, studera eller engagera sig ideellt utan att förlora sin rätt till sjukersättning. Det är för att den enskilde inte ska drabbas ekonomiskt av att gå från ersättning till förvärvsarbete. Tidigare har endast 1 procent av denna grupp återkommit i någon som helst form av arbete.

Den tredje propositionen, *Kompletterande förändringar i sjukförsäkringen*, handlar om att stödja de långtidssjukskrivna med aktiva och individuellt anpassade rehabiliteringsinsatser för att de på sikt ska kunna återgå i arbete.

Fru talman! Reformerna handlar inte om att tvinga sjuka ut i arbetslivet. Reformerna handlar inte heller om att ekonomiskt straffa dem som inte har möjlighet att arbeta, självklart inte. De som inte kan delta kommer precis som tidigare att få sjukpenning eller annan ersättning.

Syftet med alla de viktiga reformer som har skett inom sjukförsäkringen är att ta till vara den kraft, vilja och kompetens att arbeta som finns även hos dem som under många år, i vissa fall decennier, har varit sjukskrivna och förtidspensionerade. Personer som aldrig någonsin fått frågan om de har möjlighet att delta i arbetslivet kommer nu att få frågan men tillsammans med individuellt stöd och en ordentlig rehabiliteringsmöjlighet.

Prot. 2009/10:51
16 december

Arbetsmarknad
och arbetsliv

Det introduktionsprogram som från och med den 1 januari införs efter minst två och ett halvt års sjukskrivning pågår i tre månader. Under de tre månaderna ska man tillsammans med Arbetsförmedlingen göra en bedömning av vilka insatser som skulle kunna leda till att man till exempel kan gå från heltidssjukskrivning till deltidssjukskrivning eller från deltidssjukskrivning till ett arbete.

När de personerna nu kommer till Arbetsförmedlingen kommer de att mötas av en lång rad insatser som ska möta just deras individuella behov. Det kan handla om alltifrån arbetslivsinriktad rehabilitering till arbete med stöd. Arbetsförmedlingens uppdrag är nu mycket mer än att bara förmedla ett arbete. I många fall handlar det om att ge människor en möjlighet att återfå sitt liv.

Man kan också under introduktionen få stöd av arbetsterapeuter, psykologer, sjukgymnaster och socialkonsulenter. För somliga men inte alla handlar det om att hitta ett nytt arbete eller nya arbetsuppgifter på arbetsmarknaden, till exempel med lönebidrag eller genom ett nystartsjobb. Under tiden som en person deltar i introduktion och andra program utbetalas aktivitetsstöd på vanligt sätt. Det kommer även att gälla dem som får tjänstledigt från sin anställning för att delta i ett program.

För att klara det här omfattande arbetet har regeringen tillfört 17 miljarder kronor under tre år.

Jag kan förstå att människor känner en oro, inte minst för den mediala bild som utmålas av omförsäkringen och andra förändringar. Men liksom med den högljudda och dessutom falska debatt som gällde Arbetsförmedlingens coacher är det mesta missvisande även denna gång. De som på ett felaktigt sätt har underblåst osäkerheten i reformerna och skrämt människor i onödan tycker jag har ett mycket tungt ansvar att bära.

Syftet med de reformer som sker inom sjukförsäkringen handlar om att ge människor en ny chans att återkomma i arbete med det stöd och den hjälp som de behöver och har rätt till. Skulle någon enskild del av reformpaketet i det här avseendet inte fungera som det var tänkt kommer vi att lyssna på alla synpunkter som framförs och överväga förändringar.

Det har redan gjorts. Det görs till exempel en förändring av reglerna avseende prövning, där tolkningen av reglerna visade sig få egendomliga effekter för ett antal svårt sjuka människor. Försäkringskassan har redan intygat att det inte görs någon annan bedömning än tidigare av till exempel cancersjuka människor. Men vi gör i alla fall ett förtydligande, för vi vill inte att våra reformer ska tolkas fel i något enda avseende.

Syftet med reformerna är som sagt att ta till vara arbetsviljan hos de personer som år efter år aldrig ens fått frågan om de kan eller vill arbeta. I många fall handlar det om att återge människor som länge existerat i utanförskap en tro på sig själva och ett arbetsliv i gemenskap. Det, mina vänner, kan aldrig vara fel.

Anna Hedborg var som bekant minister i den tidigare socialdemokratiska regeringen, och hennes utredning och noggranna genomgång av den dåvarande sjukförsäkringen visade att i princip vem som helst kunde bli sjukskriven hur länge som helst. Det gick bra att gå från läkare till läkare och berätta att man mådde dåligt på ett eller annat sätt. Alltid var det någon som kunde hålla med och sjukskriva. Sjukskrivningen kunde pågå hur många år som helst utan några aktiva insatser. Ofta prövades det heller aldrig om sjukskrivna kunde klara andra arbetsuppgifter än de haft

tidigare. Insatsen bestod normalt i att kassan efter något eller några år flyttade över personen till förtidspension i stället för sjukpenning. Utanförskapet var därmed ett faktum.

Fru talman! Tidigare saknades de fasta tidsgränserna, och vad är det nu som händer i rehabiliteringskedjan? Jo, efter tre månader prövas man mot alla tänkbara uppgifter på sin egen arbetsplats. Kan man klara något måste arbetsgivaren också ordna med nödvändiga anpassningar och så vidare. Detta är mycket bra.

Efter sex månader prövas man mot hela arbetsmarknaden. Kan man utföra något arbete hänvisas man till arbete eller till Arbetsförmedlingen och a-kassa.

Efter ett år är det slut på sjukpenning med 80 procents ersättning med undantag för dem som saknar arbetsförmåga och har en allvarlig sjukdom. De har ingen bortre parentes.

Efter två och ett halvt år flyttas man över till tre månaders introduktionsprogram hos Arbetsförmedlingen. Här finns det många undantag. Om man ligger på sjukhus, saknar verklighetsuppfattning eller har risk för försämring av sin sjukdom fortsätter den förlängda sjukpenningen som vanligt.

Övriga får försörjning med aktivitetsstöd motsvarande a-kassa. Ingen ska bli utförsäkrad. Regeringen har gjort ett snabbspår för inträde i a-kassan för dem som inte redan är med.

Försäkringskassan uppskattar att hela 70 procent har förutsättningar att övergå till arbete med eller utan stödinsatser. Det skulle innebära att hundratusentals människor kan komma att dramatiskt förbättra sin egen livssituation och steg för steg ta sig ur utanförskap och passivitet. Om det här stämmer och blir verklighet, fru talman, är det sannerligen en glädjens dag för väldigt många i vårt land och ett totalt nytt läge för Sverige.

Målet för alliansregeringens arbetsmarknadspolitik har hela tiden varit att främja arbetslinjen, bland annat genom att ändra fokus för Arbetsförmedlingens verksamhet till att i första hand matcha arbetssökande till jobb snarare än till åtgärder och genom att anpassa volymen och mängden av arbetsmarknadspolitiska program till vad konjunkturen kräver.

Det här är ett tydligt brott med den tidigare socialdemokratiska regeringens politik. Mellan 2003 och 2006 ökade exempelvis antalet personer som fördes in i arbetsmarknadspolitiska program med 10–15 procent per år trots en allt starkare och till sist strålände högkonjunktur.

De oreflektade socialdemokratiska kraven på ständigt ökade volymer inom arbetsmarknadspolitiken har fortsatt i opposition, även under högkonjunkturåren 2006, 2007 och 2008. En sådan politik skulle både ha försämrat statsfinanserna och riskerat att låsa in arbetskraften i åtgärder i stället för att kunna ta lediga jobb.

I en lågkonjunktur värnas däremot arbetslinjen bäst genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Sedan konjunkturen vände hösten 2008 har alliansregeringen på ett kraftfullt sätt åter ökat volymen och tillfört Arbetsförmedlingen ökade resurser. En större valfrihet genom kompletterade aktörer bidrar också till att individperspektivet i förhållande till de arbetssökande faktiskt stärks.

Fru talman! Sammantaget kan vi, efter ett år av ekonomisk världskris och en stundtals mycket blåsig höst, konstatera att allt är på plats för att återigen få fart på Sverige.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 65 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Eva Flyborg är mångordig och tar upp väldigt mycket om väldigt många områden. Men just sjukförsäkringen och vad som händer efter nyår gör mig lite förvånad. Bilden av att man på något sätt efter tre månader ska bli prövad på arbetsplatsen och efter sex månader mot hela arbetsmarknaden är inte den bild som finns i verkligheten. Den regeln som finns i det systemet har faktiskt bara gynnat passiva arbetsgivare. Vill man inte ha den här personen kvar utan bli av med honom eller henne behöver man inte göra någonting. Det finns nämligen inga krav på det. Det är väldigt märkligt.

När det gäller de människor som faktiskt är sjuka är sanningen att man har infört en diagnosbaserad sjukskrivning. Det finns inga individuella förutsättningar för att man ska bli bedömd på ett annat sätt. Det är problematiskt när man sätter en diagnos på alla människor utan att ta individuella hänsyn, för det gör att man faktiskt skickar ut människor som är sjuka och som borde vara sjukskrivna i Arbetsförmedlingens hägn.

Är man inte kvar i något slags ersättning och därför inte vet hur det ska bli hamnar man i en väldigt stor otrygghet med en stor oro för hur ens försörjning ska se ut. Så är det i dag. Vi vet att denna proposition 2009/10:49 inte kommer att kunna genomföras på det sättet. A-kassans samorganisation är väldigt tveksamma till om de själva kan klara av det över huvud taget.

Oron för om man ska in i något slags omställningsprogram och så vidare är mindre. Det handlar om varifrån man ska få sin försörjning. Det är den oron och den otryggheten man skapar större problem med än vad man ger tillbaka.

Det är det här som är det problematiska med regeringens politik över huvud taget. Man har inte en verklighetsbild som stämmer. Man har en idealbild som det ska vara. Men det stämmer inte. Så funkar det inte.

Anf. 66 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Bilden av verkligheten som Torbjörn Björlund pratar om stämmer nästan aldrig, eftersom medierna ofta sätter bilden. Och medierna har verkligen inte alltid rätt. Jag talade i mitt anförande tidigare om ett par exempel, bland annat om det här med coacherna som visade sig vara falsarier, om vi ska vara snälla, vilket delvis underblåstes från oppositionens sida. Jag tycker att det är mycket olyckligt att man gör människor tveksamma till och rädda för saker som faktiskt är bra.

Det är samma med det här. Här finns nu för första gången verktyg att se människor som finns i utanförskap och ge dem rättigheter och en ledstång för att ta sig tillbaka till ett arbetsliv. Det tycker jag inte att man ska slänga ut med badvattnet innan det har fått lov att sätta sig och människor fått pröva.

Riksrevisionen gjorde en granskning för en del år sedan där man såg hur många av dem som hade förtidspension som någonsin kom tillbaka. Det nedslående resultatet var att bara 1 procent någonsin kom tillbaka

från den utsorteringsmaskin som den tidigare socialförsäkringen faktiskt var och som Torbjörn Björlunds parti var en aktiv del av.

Torbjörn Björlund säger också att det inte finns någon möjlighet att det ska kunna fungera. Jag vet ändå att 17 miljarder är avsatta till den här kedjan för att göra det möjligt för människor att komma tillbaka. Det är naturligtvis en tanke i det här precis som i allt annat att man måste se människan, se individen i stället för enbart kollektivet. Det är det som det här går ut på, att synliggöra människan och hennes behov att kunna återgå i en arbetsgemenskap som är så viktig för väldigt många.

Anf. 67 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Det är lite beklämmande att höra det pratas om att vi ska se individen och sedan gör man en diagnosbaserad sjukersättning. Det är att klumpa ihop folk. Det är verkligen inte att ta individen på allvar och se varje individ för sig. Det är tvärtom. Det är det kollektiva tänkandet.

Man resonerar också väldigt motsägelsefullt i det här sammanhanget. Jag tycker att det är symtomatiskt på många sätt. Det är alltså inte genomtänkt när man gör om det här systemet, framför allt inte när man skickar ut folk på något sätt med bilden av att man ska ge dem ett arbete. Det finns faktiskt en anledning till att människor är sjukskrivna. De kanske inte kan klara av ett arbete. Man måste alltså individbasera för att kunna se det här på det sätt som Eva Flyborg tycker att vi ska göra. Det här är liksom motsägelsefullt och väldigt svårt att förstå.

Dessutom kommer signaler om att det inte finns förutsättningar att se till att människor har ekonomisk trygghet i det här systemet. Till och med inom a-kassan säger man att man inte löser det här. Om Arbetsförmedlingen ska ta in alla de här personerna på rehabilitering också, hur löser man det? Finns de förutsättningarna över huvud taget i verkligheten?

Går man ut och lyssnar på de människor som i dag är oroad för de här förändringarna blir man övertygad om att det inte kommer att fungera. Det är inte så att medierna skapar en oro, den finns där ute i verkligheten om man går ut och tittar efter den. Träffar man de här människorna som vi gör, vi åker runt och pratar med dem, ser man också att det är en faktisk oro och att det är en faktisk situation som människor hamnar i.

Vi kommer att få facit direkt efter nyår och under första halvåret nästa år på hur det ser ut. Jag är övertygad om att det här kommer att vara ett jätteproblem för den här regeringen. Nu är det ju valår. Som tur är kan man kanske se till att människor blir uppmärksamma på hur den här regeringen hanterar situationen och få ett annat resultat i valet 2010.

Helt kort vill jag säga att jag tycker att det är bra att Eva Flyborg tar upp arbetsmiljön. Det är också en sådan sak som faktiskt påverkar den framtida möjligheten att skapa bra jobb som inte skapar sjukskrivna. Det är mycket märkligt att man har dragit ned på Arbetsmiljöverket och inte heller vet hur man ska finansiera en eventuell ny strategi. Det finns förslag på hur man ska göra. Jag hoppas att en del av det blir verklighet, men jag är väldigt tveksam till att det blir så.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 68 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Det låter lite märkligt när Torbjörn Björlund säger att Arbetsförmedlingen inte är redo att ta emot dem som kommer. Tvärtom har vi fått redovisningar i utskottet av att man är redo, att man står med en mängd verktyg klara och färdiga att ta emot. Det är en lite märklig diskrepans mellan våra uppfattningar, men jag går på det generaldirektören för Arbetsförmedlingen själv har berättat. Om Torbjörn Björlund har andra erfarenheter får han gärna dela med sig av dem vid ett annat tillfälle. Jag vet att du inte har någon mer replik.

Det här är faktiskt mer genomtänkt än på *många* år. Själva kedjan i sig gör ju att man inte lämnas därhän under sin sjukdomsperiod utan man har rätt att prova på olika jobb, lite lättare jobb, lite andra jobb. Arbetsgivaren åläggs också att till exempel underlätta för den sjukskrivna att kunna ta ett annat jobb på samma arbetsplats.

Den som inte kan klara ett arbete över huvud taget, som Torbjörn Björlund var inne på, ska fortsätta att vara sjukskriven. Vi kunde sätta punkt där. Det behövs inte mer. Kan man inte klara någon typ av arbete i någon form till någon del ska man fortsätta att vara sjukskriven. Det är det som i den tidigare debatten har specificerats med listor, fast det kanske egentligen inte behövdes, med sjukdomar som också gör att man undantas.

Det här handlar ju hela tiden om att synliggöra människan i statistiken. Det är det som har varit vår kritik under väldigt många år till det sätt som den tidigare majoriteten, nu i opposition, har hanterat människor, tycker jag. Det är en syn där kollektivet i stort sett alltid är viktigare än individen. Jag vill säga att det inte går att se på människor på det sättet. Då får man de här, enligt mitt sätt att se på det, massiva utanförskapen med utförsäkring, med människor i förtidspension utan en chans att ta sig tillbaka.

Anf. 69 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att se varje individ, säger Eva Flyborg, och att regeringens politik är inriktad på de långtidsarbetslösa. Hon säger vidare att garantierna vid en preliminär utvärdering är positiva.

Men jag vet också att Eva Flyborg har en annan roll. Eva är ordförande i Riksrevisionen som i går kom med en rapport som handlade just om garantierna och hur de följs upp. Man säger att "detta förutsätter att insatserna ges i begränsad omfattning och endast riktas till de arbetssökande som har störst behov". Nästa år finns det 61 000 människor i dessa garantier. Jag har väldigt svårt att se förutsättningarna för en individuell behandling av personer som hamnar i garantierna.

Vidare säger Riksrevisionen att "otydliga och sena direktiv från regeringen försvårade för Arbetsförmedlingen att anordna platser för sysselsättning".

"Arbetsförmedlingens upphandlingar av kompletterande aktörer uppvisar dessutom flera brister. Exempelvis ger ersättningen till kompletterande aktörer få drivkrafter att utföra tjänster med hög kvalitet."

Sannolikheten att detta också drabbar de 54 000 utförsäkrade är ju väldigt stor. Dessutom är det inte så att Arbetsförmedlingen har sagt ja tack och amen till att ta emot dessa 54 000. Man har också sett problem,

exempelvis hur man ska göra med dem som är halvtidssjukskrivna och har halva jobbet kvar.

Den frågan kvarstår ju. Hur går det för den här killen som är programmerare och fortfarande rehabiliteras efter sin borrelia? Kommer han att bli tvingad att säga upp sig från jobbet för att delta i introduktionsprogrammet?

Det är inte vi som skapar oro bland 54 000 utförsäkrade, det är sättet som detta hafsverk har kommit till på. Det är ytterligare ett exempel på regeringens politik: Fort och därmed fel.

Anf. 70 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Det vore väldigt märkligt om Sverige som enda land i världen efter en ekonomisk världskris, där marknaden för väldigt många produkter i stort sett bara försvann över en natt, inte skulle drabbas av en högre arbetslöshet. Det är ju det som egentligen Berit Högman har i botten av sitt resonemang. Det vore nästan värt ett Nobelpris i sig om Sverige skulle kunna vara ett undantag. Det är vi naturligtvis inte. Tvärtom är Sverige en ganska liten ekonomi på ett rätt stormigt världshav. Vi är extremt beroende av exportinkomster till exempel, inte minst från fordonsindustrin i Västsverige, som jag kommer från.

I själva verket är det så att vi i Sverige har klarat den här ekonomiska världskrisen otroligt mycket bättre än de flesta andra jämförbara länder. Egentligen borde den svenska arbetslösheten vara mycket högre än den faktiskt är i dag. Vi har lyckats väl också genom att bibehålla mycket stabila och säkra finanser för hela riket.

De kompletterande aktörerna får skäll fortsättningsvis. Jag tycker att det är synd. Jag tycker att man slänger ut en väldigt god idé bara för att man vill vara emot. Debatten om bland annat jobbcoacher förra veckan tycker jag visar på ett väldigt tydligt, men för oppositionen ett tyvärr ganska genant sätt. Det var inte riktiga exempel som valsade runt i medierna och som förstärktes av oppositionen. Det var egentligen påhittade exempel. De hade inte med jobbcoachningen i sig att göra, men det utnyttjade man för att göra människor oroliga och ta poäng som opposition. Det tycker jag är mycket olyckligt.

Berit Högman kan ju i nästa replik förklara varför det inte är bra att ge människor hjälp och stöd att komma tillbaka från det utanförskap som faktiskt ni var med och skapade för några år sedan.

Anf. 71 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker absolut att det är jättebra att ge individer stöd att komma tillbaka i arbete oavsett om de har varit arbetslösa eller sjuka. Och jag har inte kritiserat de kompletterande aktörerna. Det jag säger är att regeringen har en salig förmåga att alltid göra allting hafsigt och slarvigt. Därmed blir det fel. Det är det som drabbar enskilda individer, att man lägger fram förslag utan att ha svaren färdiga.

Jag fick ändå inget svar på hur det går för killen som är programmerare och som jobbar deltid. Han har fått beskedet att han måste säga upp sig från sitt jobb därför att han ska delta i ett introduktionsprogram. Är det en arbetslinje som Eva Flyborg är beredd att försvara?

När nu Riksrevisionen har gett den här kritiken, som inte ska drabba vare sig de kompletterande aktörerna eller några andra utan den drabbar

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

faktiskt regeringen och regeringens oförmåga att ge tydliga direktiv i tid till Arbetsförmedlingen, blir ändå min fråga: Vad drar Eva Flyborg som politiker för slutsats av den här kritiken? Vad tänker Eva Flyborg och Folkpartiet göra för att komma till rätta med de bekymren? Dessa bekymmer drabbar individer. Vi är överens om att vi ska ha en individfokuserad politik för människors rätt till arbete.

Anf. 72 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Vi i alliansen får ta det som en oerhörd komplimang att Berit Högman, Socialdemokraterna och oppositionen samlat tycker att vi efter tre år ska ha löst det mesta som ni under 70–80 års regerande har ställt till med i elände och utanförskap. Vi får ta det som en komplimang.

Det här är ett exempel på ett stort problem i samhället. Jag sade i mitt anförande att före detta statsministern Göran Persson sade att det här är en av vår tids absolut största problem. Olika företrädare inom socialdemokratin höll med – även LO. Men man gjorde ingenting åt detta annat än att slussa ut folk i förtidspension och i utanförskap. Det var det recept oppositionen hade. När man hade chansen, när man var i regeringsställning, man hade makten, man kunde göra som man ville, då såg man till att personer hamnade i utanförskap. Det är en cynisk och kall politik.

Nu tar vi itu även med här problemet. Det finns många andra problem vi måste ta itu med – men även detta. Där försöker vi skapa en kedja av rehabiliteringsinsatser med strukturerade anhalter, små stopp, så att man inte passiviseras under sin sjukskrivningstid – sjukdomsperiod. Det är viktigt.

All forskning säger oss att bara en veckas frånvaro från arbetet kan vara jobbigt. Efter två veckor börjar man fundera över vad jag hade för lösenord och vad jag skulle göra. Efter ett år är det ännu värre. Efter tio år är det nästan hopplöst.

Vi måste fokusera på att hitta kedjor och verktyg, att se människor i utanförskap, i statistiken i stället för statistiken. Det är vad alliansregeringen gör allt för att komma till.

Anf. 73 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Eva Flyborgs långa anförande antecknade jag att jag först och främst skulle påminna Eva Flyborg om att Folkpartiet sitter i den tillfälliga regeringen. Eva Flyborg ägnade mer tid åt att prata om oppositionen och hur det var tidigare regeringsår. Men just nu i den tillfälliga regeringen fram till september 2010 sitter Eva Flyborg, och det är hon som har regeringsmakten, inte vi från oppositionen.

Eva Flyborg pratar om den mediala bilden. Det är den som har förstört regeringens förslag om dem som ska utförsäkras och föras över till Arbetsförmedlingen. Jag kan påminna om att det nog inte är fråga om den mediala bilden. Regeringen har varit klantig när lagtext, regleringsbrev och direktiv har skrivits till Försäkringskassan. Försäkringskassan har tolkat det ni har skrivit ihop, och det har fått vissa följder. I något fall vill ni delvis backa tillbaka, men trots allt kommer många att drabbas och känna osäkerhet för detta.

Människor ska nu skaffa arbetsintyg. Det är den sjukskrivna som ska skaffa fram arbetsintyg kanske tio år tillbaka. På många arbetsplatser är

det kanske okej, men för den sjukskrivne som har haft många tillfälliga arbeten blir det en utmaning att skaffa fram alla arbetsintygen. Det läggs en börda på den enskilde.

Till och med arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin har sagt att det kan vara svårt att hinna med allt i januari, och han kan inte lova att alla kommer att få ersättningar i januari månad. Man hinner helt enkelt inte med i systemet. Det är väl klart att den enskilde individen blir orolig. Det är klart att många människor i det här landet känner att de inte kan lita på trygghetssystemen. Vad håller regeringen på med? Det är vad Eva Flyborg måste svara på: Vad håller regeringen på med?

Anf. 74 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Den här regeringen måste dess värre göra mycket för att rensa upp efter den tidigare regeringen. Vi är inte särskilt tillfälliga, om inte Ulf Holm tycker att 10 eller 20 år vid makten räknas som tillfälligt – som är de år jag tror att vi kommer att sitta kvar.

Ulf Holm tog upp frågan om Försäkringskassans bedömning av sjukdomar och annat. De gjorde aldrig någon annan bedömning nu än då. Det kontrollerade Försäkringskassan. Hade man gjort någon annan bedömning med dessa skrivningar? Nej, ingen annan bedömning hade gjorts. Det behöver vi kanske inte prata så mycket mer om.

Sedan hade vi frågan om arbetsintyg. Det framgår att det också går bra med till exempel lönebesked. Alla får dessa varje månad. Det underlättar det hela mycket. Jag hoppas att Ulf Holm tycker så. Det är inte heller något oöverstigit krav.

Ulf Holm kan vara lugn för att alla kommer att få ersättningarna. Vi vet att regeringen i dag jobbar frenetiskt med ett schablonersättningssystem. Bland annat har kassorna gemensamt kommit fram till att det vore ett bra system. Det är både förankrat och okejat av till exempel kassorna själva. Det är bra. Då finns alla möjligheter att hinna med. Alla kommer att få ersättningar, även i januari. Ulf Holm kan vara helt lugn på den punkten.

Det är kanske lockande att i opposition förstärka när regeringen kan göra något fel. Det kan trots allt inträffa. Men då är det onödigt att yla med när kvällspressen och andra förstorar upp saker som egentligen inte ens hör till det som är beslutat utan ligger utanför. Det var vad som hände med till exempel coacherna. Vi är ändå, oss emellan, överens om att de är bra. De har visat sig mycket nyttiga för bland annat ungdomar. Det var det jag menade med att man inte bara ska springa med pressen, även om det kan ge en snabb och billig poäng, utan man måste tänka på människor och hela landet.

Anf. 75 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Springa med pressen – där får nog Eva Flyborg prata för sig själv.

Från Miljöpartiets sida var det ingen som uttalade sig i frågan om jobbcoacherna. Tvärtom har vi varit positivt inriktade på att vi behöver jobbcoacher, men vi anser att den politik regeringen för är felaktig där man enbart satsar på detta och där mycket görs på kort tid. Det säger sig självt att något kommer att bli fel.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Tyvärr har jag fått rätt eftersom Arbetsförmedlingen har sagt upp alla avtalen med coacherna. Någonting har onekligen varit fel i den upphandling som skedde. Det är väl bra att man gör i ordning detta.

Låt oss återgå till frågan om arbetsgivarintyg. Det är imponerande att Eva Flyborg tror att alla människor sparar lönebesked i tio år. Jag får nog erkänna, fru talman, att jag inte gör det. Jag tror inte att det är så enkelt som att spara sådana intyg. Jag tror inte att människor gör det helt enkelt. Där kan det nog bli stora problem.

Låt oss i stället blicka framåt, Eva Flyborg. Det som regeringen gör nu är att skyffla människor mellan olika system. Folkpartiet har blivit systemkramare och bevarar systemen med socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkring. Från Miljöpartiets sida vill vi blicka framåt och ha en framtidsinriktad politik där vi sätter individen i centrum. Vi föreslår därför att man ska slå ihop systemen så att människor inte slussas mellan olika system utan tas om hand. Man ska se till den enskilda människans behov och se till att en person får den rehabilitering som den personen är i behov av. Det skulle vara det absolut bästa. Men det här kan vi inte göra på ett år utan det kräver ett antal år framöver. Vi vill gå i den riktningen och skapa en arbetslivstrygghet i stället för som i dag helt separata system som skyfflar människor mellan sig.

Anf. 76 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Ulf Holm inledde med att säga att coachernas avtal har sagts upp. Så är inte fallet. Avtalen löper ut nu – enligt avtal. Det är inget som har gjorts för att bryta dem. Tvärtom. Det är olyckligt om man försöker skapa den bilden. Det är inte bra. Det var kanske inte heller Ulf Holms mening att göra.

Man behöver absolut inte spara några lönebesked i tio år. Jag vet inte riktigt var du har fått det ifrån.

(ULF HOLM (mp): Du sade det.)

Nej, inte att man ska spara dem i tio år. Jag sade att man kan använda sig av tidigare lönebesked om man inte kan få de andra intygen. Det är för att underlätta för människor att få tag på sin egen ekonomiska statistik från arbetsgivaren.

Det är intressant att Ulf Holm säger att man ska titta framåt. Jag tror inte att någon skulle avvisa en tanke att se hur man kan närma de olika systemen varandra.

Det är ju ett problem att man tidigare inte har haft kontakt, att man inte alltid har kunnat se människor som ibland har kunnat falla mellan systemen. Vi är, precis som Ulf Holm, väldigt angelägna om att verkligen fånga upp människor. Det ska inte gå att hamna mellan systemen, hamna mellan stolarna.

Det ska inte heller vara så, precis som Riksrevisionen påpekar i en mängd av sina rapporter under de senaste sju åren som man har funnits till, att rättsosäkerheten i en hel del av våra system – jag behöver inte nämna alla – är ganska hög därför att man inte har tillräckliga verktyg och inte ser individen. Där håller jag helt med Ulf Holm. Det är ett gemensamt problem för oss alla att ta itu med och som den här regeringen verkligen har försökt och försöker sätta fokus på.

Jag tycker, ärligt talat, att det är precis det vi försöker göra. Vi försöker synliggöra varje människa i utanförskap, plocka upp henne från den anonyma statistiken och i stället se hennes möjligheter och chanser att komma tillbaka i arbetslivet.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 77 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag kommer dess värre, precis som övriga talare, att dra över tiden något utifrån det jag har angett att jag ska tala, tolv minuter. Det är svårt att hålla tidsramarna i en sådan här budgetdebatt, som handlar om många områden som är så omdiskuterade just nu, nämligen akassan, sjukförsäkringen och Arbetsförmedlingens övertagande av sjuka samt hjälp och stöd till ett nytt arbete.

Fru talman! Det senaste året har den globala finanskrisen förhoppningsvis nått sin kulmen. Denna kris har påverkat Sverige hårt med minskade orderingångar, ökat antal varsel och därmed en hög arbetslöshet. Krisen är inte över än, men vi kan ana en ljusning.

Vi kan inte blunda för att arbetslösheten fortfarande är hög och att långtidsarbetslösheten stiger. Men trots de dåliga tiderna är faktiskt fler personer sysselsatta i dag än i september 2006 när Socialdemokraterna lämnade ifrån sig makten. Här kommer vi in på siffror igen. Det är inte jag som har räknat ihop dessa siffror, och det är inte Finansdepartementet som tycker så, utan det är Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning som avslöjar att det i september i år var 4 478 000 personer sysselsatta. Samma siffra i högkonjunktens septembermånad 2006 var 4 345 000, det vill säga 133 000 färre sysselsatta under regeringen Persson.

Ser man till det vi kallar utanförskapet var det också högre under Socialdemokraternas tid vid makten. I högkonjunktens junimånad 2006, precis innan vi tog över, var ca 1,7 miljoner personer i utanförskap, det vill säga arbetslösa, i arbetsmarknadspolitiska program eller sjukskrivna. I krisens septembermånad 2009 var ca 1,6 miljoner personer i utanförskap. Det innebär att det är ca 100 000 färre i utanförskap nu, trots kristider, jämfört med i s-regeringens högkonjunktur. Det är inte att undra på att Socialdemokraterna vill göra sig av med ordet utanförskap – det påminner ju dem om deras eget misslyckande, mitt i högkonjunkturen.

Vi kristdemokrater har tillsammans med våra alliansvänner valt att bekämpa lågkonjunktens effekter med ett kraftigt jobbpaket. Det innebär att vi både underlättar för företagen att anställa och rustar de arbetslösa så att de blir mer attraktiva på arbetsmarknaden. För företagen har det bland annat inneburit att arbetsgivaravgifterna har sänkts generellt och så mycket som halverats för ungdomar vid sidan av möjligheten till nystartsjobb, nyfriskjobb för sjukskrivna och instegsjobb för personer som är nyanlända till Sverige. De arbetslösa rustas nu ytterligare genom ett jobbpaket med 8 000 coachningsplatser, 4 000 platser på arbetspraktik och praktisk kompetensutveckling, 1 000 platser i arbetsmarknadsutbildning och så mycket som 21 500 nya utbildningsplatser inom yrkesvux, komvux, yrkeshögskola, universitet och högskola. Sedan läsåret 2008/09 bedrivs också en försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning som omfattar 6 000 platser.

Utbildning, praktik, lärlingsplatser – allt finns i regeringens jobbpaket. Det är ofta det som oppositionen vill lyfta fram som den bästa åtgärden.

Fru talman! När det gäller a-kassan ser vi hur oppositionens förslag på a-kasseområdet spretar tydligt. Man kritiserar alliansen, men vad är alternativet?

Miljöpartiet vill höja taket för hur mycket a-kassa man kan få ut från dagens 620 kronor till 780 kronor. Socialdemokraterna vill höja taket till 950 kronor nästa år, medan Vänsterpartiet vill höja taket till 970 kronor nästa år. Vänsterpartiet och Socialdemokraterna vill sedan sänka taket efter 100 dagar, och Miljöpartiet håller inte med. Vänsterpartiet vill höja grundbeloppet från 320 kronor till 420 kronor, men varken Socialdemokraterna eller Miljöpartiet håller med.

En sak är i alla fall säker: Den rödgröna blomrabatten på a-kasseområdet är lika vildvuxen som kostsam. Vi satsar miljarderna på jobbåtgärder och ni på att höja taken i ersättningar. Om man jämför våra budgetar ser man att det är där ni lägger era stora pengar, miljarder, till att höja tak i ersättningar. Fru talman! Väljarna kommer snart att få avgöra om man tror på vår arbetslinje eller på er passiva linje.

Fru talman! Ungdomsarbetslösheten har också blivit en viktig fråga, som också har debatterats mycket i medierna den senaste tiden. Den höga nivån 25 procents arbetslöshet är oroväckande. Trots det är det viktigt att ha i åtanke att nästan hälften av dem som räknas in som arbetslösa är heltidsstuderande som söker jobb några timmar vid sidan av sina studier. Tar man bort studerandegruppen hamnar vi på 6,3 procents arbetslöshet. Unga har också kortare tid som arbetslösa jämfört med övriga åldersgrupper. Jämför vi med andra unga i Europa kommer våra ungdomar snabbare in i jobb än de gör i jämförbara EU-länder.

Många unga saknar utbildning och arbetslivserfarenhet. Det är ett hinder för många som vill in på arbetsmarknaden. Jag är därför positiv till att regeringen föreslagit satsningar på över 21 000 nya utbildningsplatser. Det är någonting som kan förändra för många unga. Utbildning är viktigt.

Utöver det fyller ungdomsgarantin en viktig funktion. Genom den ges unga olika typer av stöd utifrån individuella behov. Det kan handla om arbetslivsinriktad rehabilitering, starta-eget-bidrag, som man nu får använda, lyftjobben inom offentlig sektor och så vidare. Resultaten har varit positiva i ungdomsgarantin. Första halvåret 2008 gick 70 procent av dem som lämnade ungdomsgarantin till arbete utan stöd eller till reguljär utbildning. De unga som står närmare arbetsmarknaden är oftast mest i behov av coachning, säger våra forskare, alltså i behov av att få hjälp att hitta ett jobb, skriva en cv, helt enkelt hur man skaffar sig ett jobb. Coachningen har visat sig särskilt framgångsrik bland unga personer.

När jag däremot tittar på oppositionens alternativ för att lösa ungdomsarbetslösheten blir jag väldigt orolig. Man verkar göra om samma misstag som tidigare, nämligen att sätta in insatser redan dag ett. Det här låter ju väldigt bra, i retoriken när man talar utåt. Det låter som en god vilja, men det leder dess värre ofta fel, säger forskarna. Under 90-talets krisår prövades den politiken, och enligt forskarna ledde den till att man låste in unga i åtgärder, vilket hindrade dem från att söka riktiga jobb.

Den långvariga frånvaron från arbetsmarknaden gjorde dem därefter mindre anställningsbara.

Därför kan vi inte bara ha åtgärder. Vi ska ha åtgärder, men vi får inte ha fokus för tidigt, eftersom många ungdomar får jobb inom tre månader. Vi ska därför inte låsa fast dem i olika åtgärder.

Ännu mindre förstår jag varför oppositionen vill återinföra arbetsgivaravgiften för unga. Det blir ju dyrare att anställa unga då. Med alliansens politik får arbetsgivare lägre lönekostnader om de anställer ungdomar eftersom de slipper betala deras arbetsgivaravgifter, och unga blir därför attraktiva att anställa.

Frågan är nu hur många som tvingas gå från sina jobb om oppositionen tar bort det här stödet för ungdomar. Det blir ju faktiskt, som regeringen brukar säga, som en ungdomsskatt på 10 miljarder om man tar bort den här möjligheten. Hur kan ni i ett läge med hög arbetslöshet riskera att ställa så många utanför arbetsmarknaden?

Fru talman! I krisens spår drabbas alltid utsatta grupper. En sådan grupp är personer med funktionsnedsättning. Cirka en miljon människor i Sverige mellan 16 och 64 år bär i dag på en funktionsnedsättning, och drygt hälften av dessa anger att de har nedsatt arbetsförmåga på grund av sin funktionsnedsättning. Undersökningar visar att många arbetsgivare faktiskt är positiva till att anställa personer med funktionsnedsättning. Färsta siffror från Arbetsförmedlingen visar att 40 procent av de privata och 50 procent av de offentliga arbetsgivarna kan tänka sig att erbjuda en anställning till en person med funktionsnedsättning. Detta vill vi ta till vara. Vi skulle naturligtvis önska att det var fler, men vi ska åtminstone ta till vara denna positiva inriktning.

Många kan få stöd via den vanliga Arbetsförmedlingen, men det är också viktigt att ytterligare satsa på Samhall och olika lönebidragsanställningar, vilket regeringen nu gör. Regeringen ökar anslaget till Samhall och lönebidragsanställningar med 853 miljoner till 15,2 miljarder totalt för 2010.

Som kristdemokrat gläder jag mig också över regeringens beslut att ge Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i uppdrag att genomföra en tvåårig försöksverksamhet med upphandling av alternativa insatser för långtidssjukskrivna där sociala företag lyfts fram. Sociala företag har också en framtid.

För att förebygga att personer hamnar i utanförskap är det viktigt att arbetslivet fungerar optimalt och att arbetsgivare ser sitt ansvar för att skapa en god arbetsmiljö. Arbetsmiljölagen är tydlig om ansvaret för att skapa goda arbetsvillkor. Syftet med arbetsmiljölagen är ju att hindra människor från att slås ut från arbetsmarknaden på grund av sjukdom eller arbetslöshet. Regeringens budgetförslag innebär att vi ska ge mer anslag till Arbetsmiljöverket för olika informationsinsatser till arbetsgivare i syfte att skapa en god arbetsmiljö.

Regeringen utreder också möjligheten att införa en typ av arbetsmiljömärkning av företag. Man har tittat på Danmarks smileysystem, där man går igenom alla arbetsplatser för att ge dem en arbetsmiljömärkning. Det är bra att regeringen ser en god arbetsmiljö som viktigt för Sveriges konkurrenskraft i framtiden.

Fru talman! En fråga som också tas upp i dagens betänkande handlar om de personer som kommer att lämna sjukförsäkringen och gå in i Ar-

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

betsförmedlingens hägn. Tiden beskrivs som en omförsäkringsperiod. Man kan komma tillbaka till sjukskrivning, men tanken är att man ska försöka hitta vägar tillbaka till arbetslivet.

Regeringen har därför föreslagit att Arbetsförmedlingen ska få en roll i rehabiliteringsprocessen tillbaka till arbete. Det är en nyhet som har fått oppositionen att slå bakut. Varför framstår som märkligt. Är man nöjd som det är? Och vad är det för fel med att Arbetsförmedlingens alla möjligheter till praktikplatser, coachning, lönebidrag, särskilt anställningsstöd med mera tas i anspråk och används för den här gruppen?

Fru talman! Jag har jobbat i över 20 år med rehabilitering av långtids-sjuka, och jag har alltid förundrats över hur svårt det har varit att få hjälp från Arbetsförmedlingen och hur stora murar det har funnits mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Det har funnits någon liten spång här eller där med möjlighet till övergång, men någon bro har det definitivt aldrig funnits. Väldigt få har fått möjlighet till båda dessa myndigheters kompetens.

Vi kristdemokrater förespråkade länge en rehabiliteringsförsäkring i enlighet med det förslag som utredaren Gerhard Larsson tog fram för cirka tio år sedan. Det innebar att man skulle se till att den som blev sjukskriven snabbt skulle få en koordinator som såg till att personen hamnade i rätt rehabiliteringssystem. Var det en operation man behövde skulle man få det snabbt. Behövde man hjälp av Socialtjänsten, kanske med missbruksbehandling, skulle man få det, och behövde man hjälp till ett jobb av Arbetsförmedlingen skulle man få det. Denna idé stöddes av facket, men den socialdemokratiska regeringen röstade ned vårt förslag. I stället fortsatte man att utreda och utreda.

Fru talman! Om jag skulle ha alla utredningar på sjukförsäkringsområdet skulle det bli en hög trave. Man kan stapla utredning på utredning hur länge som helst. Det måste ni ändå erkänna. Ni har inte vågat ta ett enda litet kliv när det gäller sjukskrivningskostnaden, som har rakat i höjden. Antalet sjukskrivningar fördubblades under fem år mellan 1995 och 2000.

När vi i alliansen nu försöker hitta en brygga från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen är ni där och säger nej till allt igen. Man kan inte annat än bli beklämd av hur räddhågsna ni är för förändringar. Det är okej att vi måste se till att det är rättssäkert, att alla får ersättningar i tid och så vidare, men att bara stå där och säga nej, nej, nej – hur konstruktivt är det? Vad har ni för alternativ? Förstår medborgarna era alternativ, eller är det att bara vara kvar i det vi alltid har varit?

Min erfarenhet av hur det fungerade under er tid är att om man försökte rehabilitera en person som behövde ett annat arbete än där personen var anställd kom man in i ett moment 22. Den som inte kunde gå tillbaka till sin arbetsplats fick inte komma till Arbetsförmedlingen med mindre än att man var uppsagd. Och som arbetsgivare kunde man inte säga upp på grund av sjukdom. Alltså fick personen förlängd sjukpenning, och så blev man kvar i passivitet. Annars fanns det bara kvar att personen själv sade upp sig för att få komma till Arbetsförmedlingen.

Nu ska alla i stället få en möjlighet att komma till Arbetsförmedlingen. Efter två och ett halvt år som sjukskriven kommer man in i introduktionsprogrammet på Arbetsförmedlingen. Det kanske är sent, men är det ändå inte rimligt att man efter två och ett halvt års sjukskrivning får ett

individuellt stöd av Arbetsförmedlingen att hitta ett nytt jobb? Oppositionen verkar tycka att det är ett straff.

När är det annars rimligt att man ska få hjälp? Ni socialdemokrater är det största partiet i Sverige. Ändå har ni inget alternativ att erbjuda. Ni är bara här för att klaga.

Fru talman! Jag ska avsluta med att prata om en artikel som jag hittade när jag höll på att skriva det här talet. Den är från Dagens Nyheter februari 2005. Det var alltså under den förra regeringen. Det är två kvinnor som är författare till artikeln. En är medicine doktor på Karolinska Institutet, Helene Sandmark. De hade gjort djupintervjuer av kvinnor som var långtidssjuka och jämfört dem med en grupp kvinnor som inte var sjukskrivna. De fann fyra saker som de lyfter fram i artikeln, som är väldigt intressant för oss i alliansen.

1. Närmare hälften av de sjukskrivna kvinnorna stod i någon form av sjukvårdsskö. De hade inte fått adekvat diagnos eller adekvat vård. 79 procent av de långtidssjukskrivna hade inte regelbunden kontakt med Försäkringskassan. Kvinnornas fall togs inte på allvar, och det fanns ingen samlad ansträngning för att få dem åter i arbete.
2. De sjukskrivna kvinnorna hade svag förankring på arbetsmarknaden på grund av sin långa frånvaro från arbetsplatsen, och de fick allt svårare att komma tillbaka eftersom de inte hängde med i arbetslivet.
3. Hälften av de långtidssjukskrivna uppgav att de skulle vilja byta till ett annat arbete. En femtedel ansåg att de skulle kunna arbeta direkt om arbetet anpassades efter dem, och 26 procent angav att de skulle kunna arbeta direkt om de fick en annan arbetsgivare. Så gott som alla långtidssjukskrivna kvinnor, 93 procent, sade att de ville börja yrkesarbete, men de såg inga möjligheter att byta jobb utan kände sig inlåsta i sina gamla jobb och i sjukskrivning.
4. Det fanns bristande ekonomiska incitament för dessa kvinnor. De ekonomiska incitamenten till yrkesarbete var för svaga för långtidssjukskrivna. Om man tog hänsyn till merkostnader som lunch och arbetsresor visade studien att 90 procent av alla kvinnor skulle förlora på att börja yrkesarbete.

Fru talman! Jag blev glad när jag hittade den här artikeln, för jag kunde konstatera att nu har vi i alliansen tagit tag i alla dessa fyra delar: vårdgarantierna och vårdköerna med vårdkömiljarden, vi ser till att snabbt ge chansen till ett annat jobb med rehabkedja och coachningsinsatser, vi ger möjlighet till kontakt med Arbetsförmedlingen för att få ett nytt jobb i rehabiliteringskedjan och jobbskatteavdraget som gör det lönsamt att gå tillbaka till arbete.

Vi i alliansen får mycket kritik för våra förändringar, men vi vågar åtminstone göra något åt det elände som skapades under så många år av passivitet hos den förra, socialdemokratiska regeringen. Då pratade och pratade man, men vad gjorde man konkret? Var det verkligen omsorg om individen att lämna människor i årtal av sjukskrivning utan hjälp?

Fru talman! Man talar om höjda krav på den enskilde med tidsgränser i rehabkedjan, men tanken är att vi nu kan ställa krav på våra myndighet-

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

er att faktiskt uppnå de mål som vi har satt upp, nämligen att bryta utanförskapet.

Vi vill se till att alla som kan ska få en möjlighet till ett nytt jobb. Det ligger på vårt bord att göra vårt bästa där och se till att Arbetsförmedlingen får bra villkor för att uppfylla dessa mål. Min och Kristdemokraternas förhoppning är att många ska få hjälp vidare i livet, för vad skulle vi tjäna på att slå på sjuka och göra att människor blir ännu sjukare? Nej, vi vill se till att så många som möjligt får rätt hjälp, i rätt tid och av rätt instans.

Med detta, fru talman, vill jag be om ursäkt för mitt långa överdrag och yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 78 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag har noterat att alla alliansföreträdare har dragit över sin talartid ganska ordentligt här, och jag måste säga att jag inte blivit klokare av att ni pratat längre utan tvärtom har fått flera frågor när ni försökt förklara er politik.

Ni kritiserar ganska kraftigt att vi vill ta bort nedsättningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar som kostar ungefär 10 miljarder. Jag skulle vilja fråga Désirée Pethrus Engström hur många jobb det har skapat. Hur många ungdomar har fått ett jobb på grund av det? Såvitt jag minns slår både Finanspolitiska rådet och andra utredningar fast att det är en av de dyraste och mest ineffektiva reformer som har genomförts. Vill man verkligen se till att ungdomar får arbete finns det mycket bättre förslag än just det förslag som ni hade. Om Désirée Pethrus Engström kunde ge en siffra på hur många ungdomar som fått jobb på grund av detta vore jag väldigt tacksam.

Den andra frågan gäller det här med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Ja, det finns problem, men ni bevarar ju systemen. Ni kastar människor mellan systemen i stället för att ta en funderare på att kanske slå ihop systemen och se till att människan är i centrum i stället, så att människor kan få de olika möjligheter som finns när det gäller rehabilitering.

Jag tycker att Désirée Pethrus Engström ska ta sig en rejäl funderare på det i stället för att krama det system som finns i dag och som uppenbarligen inte är bra. Det kastar människor mellan systemen men gör också att människor kan hamna mellan systemen och inte får någon hjälp alls av samhället, vilket jag tycker är en förfärlig politik. Vi från Miljöpartiet har lagt fram förslag för att hjälpa människor, för att sätta individen i centrum.

Anf. 79 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! När det gäller arbetsgivaravgiften för unga undrar jag, som en motfråga, om det blir fler jobb om vi höjer arbetsgivaravgiften för unga. Om jag som arbetsgivare i dag skulle vilja anställa en ungdom och vet att det blir billigare om jag väljer en som är under 25 år, varför skulle jag inte göra det? Självklart, man vill ju kunna anställa unga. Många tycker att unga inte har lika mycket praktik och arbetslivserfaren-

het, men de får en liten rabatt om de anställer unga. Det är väl jättebra. Hur blir det fler jobb om vi höjer arbetsgivaravgiften, Ulf Holm?

När det gäller Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan vet jag att du inte är överens med de andra i oppositionen om sammanslagningen. Du står ju helt ensam i Miljöpartiet i den frågan.

Vi kristdemokrater har sagt att vi tycker att man på något sätt ska försöka hitta mer samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. I flera av Finsamprojekten har man jobbat tillsammans och haft en finansiell samordning. Och det har varit bra, visst, men det föreslog ni aldrig när ni satt med sossarna i tolv år. Vad fick ni igenom? Vad gjorde ni rent konkret? Det skulle vara intressant att höra vad ni fick igenom under den förra mandatperioden på det här området.

Nej, jag tror att det här är ett bra sätt. Nu provar vi den här möjligheten. Arbetsförmedlingen kommer in en period. Är det så att man inte klarar av att arbeta ska man ha en sjukpension eller, om man tror att man kan få ett annat arbete, gå tillbaka till sjukpenning. Men vi kan inte säga att professionen gör något fel. Om de säger att en person är arbetsför är det svårt att säga emot.

Vi har ett stödssystem som ska försöka fånga upp alla. Det är inte enkelt, men vi vågar i alla fall pröva.

Anf. 80 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag noterar att Désirée Pethrus Engström inte kan svara på frågan hur många ungdomar som fick en anställning tack vare tiomiljardersförsöket. Det går alltså inte att svara på den frågan. Jag noterar det.

Vi i Miljöpartiet och den rödgröna oppositionen har lagt fram förslag på hur vi kan skapa 26 000 nya jobb eller utbildningsplatser, traineeprogram och så vidare till en kostnad som är bra mycket lägre än 10 miljarder. Det skulle se till att ungdomar inte känner att de blir utstötta av samhället och inte får jobb. Vi är i situationen att vi snart har en 30-procentig ungdomsarbetslöshet i Sverige. Då måste man agera och inte passivt sitta och titta på, som regeringen verkar vilja göra.

Nej, Désirée Pethrus Engström, jag står inte ensam i Miljöpartiet, utan jag har hela Miljöpartiet bakom mig när jag menar att vi nog ska gå mot politiken en dörr in, där individen är i centrum och individen kan få det stöd som man behöver från samhället.

Vi har nu en gemensam diskussion mellan de rödgröna partierna om hur en sådan politik skulle kunna se ut. Det innebär naturligtvis kompromisser. Jag tror att också Désirée Pethrus Engström inser att man måste kompromissa ibland för att ta steg framåt. Och jag är helt övertygad om att vi lite längre fram kommer att kunna presentera hur vårt alternativ ser ut och den politik som ska gälla efter 2010, när Désirée Pethrus Engström och den tillfälliga regeringen som sitter fram till 2010 lämnar och vi rödgröna tar över.

Jag tror att det är viktigt i ett sådant här konjunkturpolitiskt läge att lägga fram förslag som stimulerar framför allt småföretagare att våga anställa. Därför har vi lagt fram flera förslag som gynnar småföretag som anställer. Det är en aktiv jobbpolitik, och jag skulle önska att regeringen hade någon sådan.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 81 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! När det gäller sänkta arbetsgivaravgifter vågar jag inte ge mig in på några siffror. Eftersom jag inte kommer ihåg några siffror just nu är det bäst att jag inte gör det. Men vi har ju gått in i en djup lågkonjunktur som naturligtvis har försvagat hela arbetsmarknaden, och det har även påverkat siffrorna på det här området och att det här förslaget har kommit sent.

Däremot har vi många förslag när det gäller unga såsom coachningsstöd, ungdomsgarantin där vi har flera olika insatser med praktikplatser, nystartsjobben som gör det möjligt för den som anställer någon som varit frånvarande från arbetsmarknaden under en längre tid att få sänkta arbetsgivaravgifter, Lyft som innebär jobb inom offentlig sektor, och så vidare. Det finns alltså flera åtgärder hos Arbetsförmedlingen som de kan använda för unga.

När det sedan gäller alternativ i nästa regering är det ganska intressant att Ulf Holm står här och säger: Vi ska så småningom hitta våra egna alternativ. Hur kan ni då ha en så stark kritik av våra förslag? Ni vet bara att ni är emot någonting. Ni är emot någonting, men ni vet inte vad ni är för. Är det så jag ska tolka det?

Det känns märkligt att vi hittills inte har fått något svar. Debatten har ju pågått ganska länge, fru talman, ända sedan kl. 11, men under alla de här timmarna har ingen kunnat tala om vad som är alternativet till regeringens och alliansens politik.

Anf. 82 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Désirée Pethrus Engström tar i början av sitt anförande sats i den globala finanskrisen. Det är bra. Vi har nämligen en verklighet utanför dörrarna som grundar sig lite på finanskrisen. Det borde ha renderat ett antal politiska beslut som hjälper till att få folk i arbete.

Désirée Pethrus Engström talade också om olika begrepp. Utanförskap är ett begrepp som regeringen har varit specialist på att använda i olika sammanhang. I betänkandet finns en rapport från Riksrevisionens styrelse om utanförskapsbegreppet. Man kritiserar att det inte går att definiera. Det blir en etikettpolitik som är svår att ta på. Samma sak gäller när man talar om nystartsjobb, instegsjobb och så vidare. Det är etiketter på saker som man tycker borde vara bra, men som vi inte vet om de är bra.

I stället borde man på riktigt göra insatser för att skapa jobb och investera i framtiden både vad gäller utbildning, infrastruktur och sådant för att hjälpa oss igenom krisen och lågkonjunkturen. Det gör inte denna regering. Man satsar på jobbcoachning. Man sätter människor i situationer där de får skylla sig själva om de inte får jobb. Det är alltså individens eget fel. Allt går ut på att individen ska söka jobb, att söktrycket ska vara högt och att arbetskraftsutbudet ska lösa problemen. Det är fullständigt bakvänt.

Désirée Pethrus Engström gick också in på våra förslag till a-kassa och olikheterna mellan oppositionens partier. Det är klart att det finns olikheter. Vi är tre olika partier. Vi kommer att komma överens i en röd-grön regering; det är vi övertygade om. Det är inget problem; vi kommer att prata ihop oss.

Det fanns en liknande situation före förra valet då kd talade om en bensinskatt som jag inte har sett något av under denna mandatperiod.

Prot. 2009/10:51
16 december

Anf. 83 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det var flera olika frågeställningar, bland annat om vad vi gör i finanskrisen. Regeringen har vidtagit precis rätt åtgärder. Det har vi fått kredd för från EU. Torbjörn Björlund sitter också i EU-nämnden, och där får vi många siffror på hur det fungerar i andra EU-länder. Vi ser att Sverige har klarat sig bra tack vare regeringens åtgärder.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder, bland annat vad gäller infrastruktursatsning med många bra tidigareläggningar av projekt som har varit på gång. Det handlar om snabba åtgärder i vägprojekt som har legat i långbänk, några i 30 år, som helt plötsligt har kommit till stånd. Infrastruktursatsningar finns.

Regeringen har lagt fram sitt jobbpaket med flera olika åtgärder. Det gäller till exempel jobbcoachning, som framför allt Vänsterpartiet kritiserar. Man måste förstå detta med utbud och efterfrågan. Det finns trots allt 1 miljon jobb som det ska rekryteras till. Då måste man snabbt få arbets sökande och arbetsgivare att hitta varandra. Gör de det snurrar hjulen så fort som det går i Sverige. Det är oerhört viktigt för arbetsmarknadens funktionssätt. Därför lyfts jobbcoachningen upp i detta sammanhang.

Utbildning är viktigt för att rusta för framtiden. Därför har regeringen också gjort flera utbildningssatsningar. Det gäller att möta framtiden med utbildning under lågkonjunkturen. Vi vet att det kommer en stor arbetskraftsefterfrågan när fyrtyotalisterna går i pension.

Det gäller att rusta sig med alla olika mekanismer som kan göra att arbetsmarknaden fungerar på ett effektivt sätt.

Torbjörn Björlund talar om att oppositionen ska prata ihop sig. Det återstår att se hur det går.

Anf. 84 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Ulf Holm skapade begreppet ”en tillfällig regering”. Så kommer det att bli. Vi kommer att prata ihop oss. Vi kommer att bilda en bra regering och bli ett alternativ som människor kan ta till sig.

När det gäller hur man bekämpar arbetslöshet och skapar jobb finns en stor skillnad mellan regeringen och oppositionen. För oss handlar det om att investera i människor. Det gör man inte genom att enbart ha bra siffror vad gäller statsbudgeten. Det gäller också att ha bra trygghetssystem, och där ligger vi illa till i dag. Vi har Europas sämsta arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring. Det är dessa människor som betalar, och det är inte rätt. Man sänker skatter och ser till att de som har pengar kommer undan. I stället borde man skapa ett solidariskt samhällsförsäkringssystem. Det tycker vi är det bästa.

Det innebär att man satsar mer på att utbilda och hitta matchning genom utbildning och arbetsmarknadsprogram i stället för genom coachning som inte fungerar.

Det är intressant att Désirée Pethrus Engström nämner Samhall. Det finns även en rapport från Riksrevisionens styrelse om att Samhall inte klarar sina mål. Man kritiserar att de som verkligen behöver Samhall bäst aldrig kommer in. De som är lätta att ta in i Samhall får plats där, och sedan slussas de ut. Men de som verkligen behöver Samhall får inte

Arbetsmarknad
och arbetsliv

plats. Det är vi också kritiska till. Det behövs mer pengar, andra målsättningar och andra regleringskriterier.

Samma sak gäller Arbetsmiljöverket. Det går inte att lösa saker om man inte lägger in resurser. När man har dragit ned ska man hitta en ny modell, och då måste man skjuta till mycket mer pengar. Gör man det blir det kanske bra, men troligtvis inte.

Anf. 85 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Torbjörn Björlund säger att det här kommer att bli en tillfällig regering. Jag tror inte det. När medborgarna börjar summera vad vi har gjort för att försöka bryta utanförskapet kommer de att tycka att vi har klarat det bra. När vi fick regeringsmakten var det stillastående på jobbmarknaden. Trots att vi hade högkonjunktur var det få som kom in i nya jobb. Sedan blev det en skjuts; jag tror att vi var uppe i 180 000 fler som var sysselsatta. Det var tur att vi hade den situationen när vi kom in i lågkonjunkturen. Hur hade det sett ut om vi hade haft den gamla politiken och kommit in i en lågkonjunktur? Det hade blivit katastrof.

Torbjörn Björlund talar om att skapa jobb. Jag vet inte om jobbskapande är Vänsterpartiets bästa gren. Däremot satsar man på olika åtgärder i sin budget, och ni lägger miljarder på att höja taket i a-kassan. Hur skapar det nya jobb? Det skulle vara intressant att höra. Hur löser en a-kassehöjning på flera miljarder situationen för dem som är arbetslösa? Det förstår jag inte. De får inga nya jobb av det – eftersom du nu talar om att skapa jobb.

Utbildningsfrågan är viktig och något vi har satsat på. Vi har 21 500 nya platser i olika utbildningsinstanser.

Det förvånar mig lite grann att Torbjörn Björlund säger att Samhall inte klarar sina mål. Man har klarat sina mål under flera år och till och med nått över sina uppsatta mål. Samhalls mål är att hjälpa personer med funktionsnedsättning att få ett jobb. Vi vill att Samhall ska få mer resurser så att man kan ta in fler än tidigare. Samhall har som mål att få ut ett visst antal procent, jag tror det är 5 procent, i arbete. Det målet sattes redan under den förra regeringen och är inget nytt.

Anf. 86 MARIA STENBERG (s):

Fru talman! Eftersom det snart är jul tänkte jag börja med att önska fru talmannen och alla övriga en riktigt god jul. Vi hoppas nog alla på lussebullar, god knäck, julgran och ett gäng pepparkakor – kanske för snällhetens skull.

Nästa ljusglimt så här års brukar vara nyårsfirande med löften om bot och bättring och annorlunda val. Men till detta nyår får alltför många människor en bister nyårshälsning och ett tomt löfte från den borgerliga regeringen. Den bistra nyårshälsningen handlar om en stupstock i sjukförsäkringen och det tomma löftet om en rehabiliteringskedja.

Fru talman! Mycket är sagt av många enskilda människor, remissinstanser och organisationer om såväl stupstocken i sjukförsäkringen som försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen. Tyvärr tror jag att debatten och berättelserna kommer att fortsätta även långt efter nyår.

Hur halkade arbetslöshetsförsäkringen in i debatten som handlar om de sjukas framtid, kanske någon lyssnare undrar? Jo, därför att effekterna

av stupstocken nu enligt den borgerliga regeringen till viss del ska lösas av a-kassorna.

Jag tror därför att en uppfriskning av minnet kan vara på sin plats så här i juletid så att vi alla kan påminna oss vilka förändringar den borgerliga regeringen genomfört i arbetslöshetsförsäkringen under sina drygt tre år vid maktens grytor.

Det kan ge oss en fingervisning om hur hastigt förändringarna har kommit och att ingen rimlig tid har getts till a-kassornas handläggare för att de i sin tur skulle få en chans och en möjlighet att göra ett gott jobb för att andra människor ska få sin ekonomiska ersättning i tid.

Den 1 januari 2007 höjdes medlemsavgifterna kraftigt, arbetsvillkoren skärptes och beräkningen av villkoren förändrades. Den överhoppningsbara tiden förkortades, den förhöjda ersättningen togs bort, och studerandevillkoret togs bort.

Den 5 mars 2007 sänktes ersättningsnivåerna. Den 2 juli 2007 togs möjligheterna att begränsa sitt arbetssökande bort, och möjligheterna till en förlängd ersättningsperiod med 300 dagar togs bort.

Den 1 oktober 2007 räknas arbetslöshetsersättningen och aktivitetsstöd ihop.

Den 1 december 2007 införs en snabbare nedtrappning av arbetslöshetsförsäkringen för ungdomar.

Den 1 januari 2008 begränsades möjligheterna att få a-kassa vid deltidarbetslöshet till 75 dagar, något som trädde i kraft den 7 april.

Trots att lågkonjunkturen vid det här laget var känd marscherade den borgerliga regeringen fortsatt framåt.

Den 1 juli 2007 tillförde man ytterligare två karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen.

Jag tror att det kan vara bra att påminna oss själva och andra om vilka beslut den borgerliga regeringen har fattat. Besluten har stressats fram utan egentlig tanke på hur konsekvenserna blir för människors liv och vardag.

Konsekvenserna av alla dessa beslut har blivit den bistra ekonomiska verklighet som den borgerliga regeringen erbjuder människor som i dag har blivit av med jobbet eller är sjuka. Det är den kalla handens politik mitt under pepparkaksätandet och julmyset. Nu ska även de människor som råkat ut för stupstocken i sjukförsäkringen på något sätt krängas tillbaka in i arbetslöshetsförsäkringen.

Fru talman! Hur ska nu detta gå till, kan man stilla undra i juletid? Jo, intyg ska fram från arbetsgivare som man kanske hade för tio år sedan. En förutsättning för det är att arbetsgivaren fortfarande finns kvar så att du kan få fram de intyg som krävs för att du kanske, kanske har rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

En annan detalj är att du måste skynda dig att återigen bli medlem i a-kassan. Det är precis den a-kassa som du tvingades lämna strax efter att borgarna chockhöjt avgiften den 1 januari 2007.

Det var då du insåg att du i den livssituation du levde i då inte hade råd att vara medlem i a-kassan därför att den borgerliga regeringen gjort försäkringen både för dyr och för dålig.

Jag behöver inte stå här och upprepa att de flesta remissinstanser var kritiska när beslutet om förändringarna i sjukförsäkringen kom för ett

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

och ett halvt år sedan, även om det verkar ha gått socialförsäkringsministern helt förbi.

Nu verkar det vara på arbetsmarknadsministerns bord, och därmed är det via det borgerliga snabbspåret in i arbetslöshetsförsäkringen som frälsningen ska komma för de utförsäkrade.

Jag behöver säkert inte påminna kammarens borgerliga ledamöter om att ni applåderade beslutet om förändringarna i sjukförsäkringen här i kammaren. Det kommer ni säkert ihåg. Annars kan ni återuppleva applåden vid det tillfället på riksdagens egen webbsändning, men den finns även på Youtube.

Det kan vara bra att komma ihåg vad ni då liksom nu applåderar när champagnekorkarna ska sprättas och skålar ska utbringas på nyårsnatten.

Fru talman! Jag vet i varje fall en sak. Med en socialdemokratisk regering hade inte detta varit verklighet för så många sjuka människor efter nyår. Vi hade inte handlat på det sätt som den borgerliga regeringen har gjort när det gäller vare sig sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen. Då hade den person som varit sjuk fortfarande haft rätt till sjukpenning även om den varit sjuk under en längre tid.

Vi föreslår därför att stupstocken i sjukförsäkringen tas bort och att ersättningsnivån ska vara 80 procent under hela sjuktiden. Vi vill också att nivån i arbetslöshetsförsäkringen höjs till 80 procent av tidigare lön och att taket höjs så att de flesta får 80 procent i a-kassa.

Vi socialdemokrater vill att de som utförsäkras från den tillfälliga sjuk- och aktivitetsersättningen ska erbjudas ett lönebidrag. Utöver den ökning av lönebidragen som regeringen föreslår avsätter vi därför ytterligare medel som motsvarar 5 000 lönebidrag år 2010, 7 500 lönebidrag år 2011, och 10 000 lönebidrag år 2012.

Med den förstärkningen avsätter vi resurser för att hälften av dem som råkat ut för stupstocken i sjukförsäkringen och nu ska delta i introduktionsprogrammet vid Arbetsförmedlingen i stället får chansen till en lönebidragsanställning. Men nu ska de leva i det samhället och i den vardag som borgerlig politik skapat för många människor.

Därför vill jag slutligen, fru talman, hänvisa till det särskilda yttrande som mer beskriver hur vi socialdemokrater ser på propositionen 2009/10:49 *Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen – stöd till personer som varit långvarigt sjukfrånvarande och familjehemsföräldrar*.
(Applåder)

Anf. 87 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Fru talman! Maria Stenberg lyfter upp en väldigt viktig fråga. Det handlar om hur sjuka personer som har möjlighet via rehabilitering ska komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Jag förvånas över det tonläge som socialdemokraterna har visat upp i debatten här i dag. Berit Högman var tidigare uppe i debatten och talade om en kreatursmarknad. Jag räknade under Maria Stenbergs inlägg att hon sade ordet stupstock fyra gånger. Jag undrar om Socialdemokraterna och Maria Stenberg vet vad en stupstock är för någonting. Det är ett medeltida avrättningsverktyg.

Fru talman! Jag tycker att det är på sin plats att Socialdemokraterna funderar lite grann över vilka ord man väljer för att beskriva reformen som beslutats av regeringen. Ni kan väl inte på allvar hävda att introdukt-

ionsprogram som finns på Arbetsförmedlingen skulle handla om ett medeltida avrättningsverktyg? I så fall borde ni skämmas.

Det är också viktigt att vi tar hela diskussionen om ersättningarna. Det är oerhört viktigt att veta att människor får ersättningar i januari. Vi har varit tydliga med att det kommer en schablonersättning. Det finns ett mycket bra remissvar från samorganisationen för a-kassorna. Regeringen arbetar nu intensivt med det och kommer inom kort att presentera ett förslag. För oss är det självklart att alla som går introduktionen ska ha ett aktivitetsstöd.

Avslutningsvis vill jag ändå ställa en fråga till Maria Stenberg. I Socialdemokraternas budget, från Veronica Palm, skriver ni att från och med dag ett ska man provas mot hela arbetsmarknaden om man är sjuk i Socialdemokraternas Sverige. Menar ni på fullt allvar att man redan från dag ett ska provas mot hela arbetsmarknaden om Socialdemokraterna fick bestämma när det gäller sjukskrivningen?

Anf. 88 MARIA STENBERG (s) replik:

Fru talman! Nu är det inte vi socialdemokrater som har infört dogmatiska tidsgränser i sjukförsäkringen som ligger fast oavsett vad du har för sjukdomsbild. Det är den borgerliga regeringen som har infört de tidsgränserna.

När det sedan gäller att kalla dem för reformer vet jag inte om de många människor som drabbas av de dogmatiska tidsgränserna i sjukförsäkringen håller med Tomas Tobé om att det är fråga om reformer.

Sedan pratade Tomas Tobé om ersättningar och att man ska få en aktivitetsersättning. Men jag kan fundera starkt över – jag tror inte att jag är ensam om det – om man inte, när man slänger ut människor från en försäkring och ska krångla in dem i en annan försäkring och det handlar om tre månader, ser att det faktiskt kan vara så att människor inte får sin ekonomiska ersättning som gör att de kan betala sin hyra i tid eller köpa sin mat? Finns det verkligen ingen självkritik när det gäller att slänga ut människor från den ena försäkringen och krångla in dem i den andra? Det handlar om att enskilda människor som har varit sjuka kanske riskerar att inte få sin ekonomiska ersättning i tid och därmed inte kan betala sin hyra. Ser ni verkligen inte att det finns några problem med de saker som ni gör i fråga om dogmatiska tidsgränser och att människor ska slängas ut ur en försäkring och krånglas in i en annan?

Anf. 89 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att Maria Stenberg lyfter fram ordet självkritik och inte med ett ord berör de ordval som Socialdemokraterna väljer att använda i denna debatt. Det beklagar jag verkligen. Men jag hoppas att vi i framtiden inte ska behöva återkomma till denna typ av retorik i debatten, för det tror jag inte att det svenska samhället och de väljare som ska välja mellan regeringsalternativen tjänar på. Det vore bättre om vi sakligt kunde diskutera de olika förslagen. Där svarar jag sakligt hur vi ser på det aktivitetsstöd som ska betalas ut. Det är ingen tvekan om att vi ska säkerställa att detta är på plats.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Jag vill återkomma till den fråga som Maria Stenberg inte svarade på. I Socialdemokraternas budgetförslag står följande:

Är man inte längre sjuk är det självklart att man ska återgå i arbete eller söka ett nytt arbete. Men det ska gälla redan från första dagen i sjukskrivning.

Den intressanta frågan blir då: Menar Socialdemokraterna på fullt allvar att man redan från första dagen ska vara tvingad att söka arbete på hela arbetsmarknaden? Man kan jämföra med den gräns på sex månader som gäller i dag inom ramen för rehabiliteringskedjan.

Anf. 90 MARIA STENBERG (s) replik:

Fru talman! Det är självklart för oss socialdemokrater att alla människors förmåga till arbete ska tas till vara. Varje arbetad timme räknas. Därför behövs också ett arbetsliv som kan möta människors olika förutsättningar för att kunna ha ett jobb.

Jag hörde Tomas Tobé inledningsanförande tidigare i debatten. Han talade då om Margareta som han hade stora bekymmer för.

Men det är den här politiken, den här regeringen och den här verkligheten som många människor ska leva med i dag och efter nyår.

Min fråga är: Är det verkligen nödvändigt att göra Margareta fattigare med försörjningsproblem innan den politik som gäller i dag kan hjälpa henne? Är det verkligen nödvändigt att behandla människor på det viset? Det tycker inte vi. Alla människors förmåga ska tas till vara. Varje arbetad timme ska räknas. Men det är inte nödvändigt att göra människor fattigare, och det innebär att de får försörjningsproblem, innan man kan hjälpa dem tillbaka till ett arbete.

Anf. 91 JAN ERICSON (m):

Fru talman! Låt mig börja med några korta referat:

Långa sjukskrivningar är en viktig förklaring till den höga sjukfrånvaron i Sverige. Två femtedelar av de pågående sjukskrivningsfallen har pågått i ett år eller mer. I vissa fall kan långtidssjukskrivning givetvis vara berättigad, men mycket tyder på att många människor i onödan fastnar i sjukskrivning.

Det är i många sjukskrivningsfall rationellt för alla inblandade att inget göra, att låta sjukskrivningen fortgå med ersättning från sjukförsäkringen.

Att sjukskrivningar drar ut på tiden drabbar den sjukskrivne hårdast. Chanserna att återgå till arbete krymper när sjukfrånvaron blir längre. Tidiga insatser är det som bäst kan hjälpa den sjukskrivne tillbaka till arbete. De långa sjukskrivningarna riskerar att leda till utslagning från arbetslivet.

Texten kunde ha varit hämtad från alliansens valmanifest 2006. Men det är den inte. Referaten kommer från LO:s idéskrift om morgondagens sjukförsäkring.

När alliansregeringen tillträdde kunde vi konstatera att vi hade världens mest sjukfrånvarande befolkning samtidigt som vi hade en av världens friskaste befolkningar.

Bertil Thorslund, som är analytiker på Försäkringskassan, uttrycker saken så här:

Vi har använt sjukskrivningar som ett sätt att lösa andra problem än ohälsa, framför allt sysselsättningsproblem.

I sammanhanget kan det vara av intresse att påpeka att antalet sjukskrivna har minskat med nära 100 000 personer under alliansens regeringstid, vilket gör att mängden sjukskrivna i Sverige börja närma sig nivåerna i jämförbara länder. Många av de tidigare sjukskrivna har kommit ut på arbetsmarknaden. Detta är givetvis en bidragande orsak till att arbetslösheten har ökat. Plötsligt syns de arbetslösa i stället för att döljas i sjukförsäkringssystemet. Med alliansens politik är det slut med att använda sjukförsäkringen för att dölja arbetslösheten. Från och med nu är sjukförsäkringen ett system för att hantera ohälsa och ingenting annat.

Vill verkligen Berit Högman, Torbjörn Björlund, Ulf Holm, Maria Stenberg och övriga i oppositionen ha tillbaka den gamla uselt fungerande och människofientliga sjukskrivningspolitiken?

Fru talman! Förra veckan debatterade socialförsäkringsutskottet sjukförsäkringsreformens sista steg. De som lyssnade kommer säkert ihåg hur utskottets ordförande, min moderate kollega Gunnar Axén, började sitt anförande med att räkna upp ett antal exempel från tiden före valet 2006. Det var exempel efter exempel från tidningarna som visade hur människor på den tiden förtidspensionerades mot sin vilja eller glömdes bort i sjukförsäkringssystemet i årtal utan stöd eller rehabilitering. Det mest upprörande exemplet var kanske Aron Eriksson som var bara 20 år när han erbjöds förtidspension mot sin vilja.

Faktum är att under Socialdemokraternas tid vid makten förtidspensionerades 140 människor om dagen. Varje dag, vardag som helgdag, vecka efter vecka, månad efter månad pågick denna cyniska socialdemokratiska utsorteringspolitik. 140 personer om dagen gallrades bort och kasserades från arbetsmarknaden och dömdes till ett liv i utanförskap och med en låg ersättning.

När alliansen tog över regeringsmakten fanns 550 000 personer i förtidspension. I dag är de glädjande nog 50 000 färre, och antalet nya förtidspensionärer har minskat kraftigt. Men med oppositionens politik kommer kurvorna att vända uppåt igen.

Fru talman! Att ge aktivt stöd till sjukskrivna för att hjälpa dem tillbaka till arbetslivet är inte bara viktigt för den enskilda människan. Inom inte alltför många år kommer Sverige, precis som andra länder, att drabbas av mycket stora pensionsavgångar. Efter hand kommer dagens besvärliga arbetsmarknad att vändas till en situation där Sverige får brist på arbetskraft. Vi kommer aldrig att kunna trygga välfärden och stödet till de verkligt allvarligt sjuka om inte personer med arbetsförmåga får stöd och hjälp att komma tillbaka i arbete i en omfattning som de klarar av. Alliansens mål är just att hjälpa alla som kan tillbaka från sjukfrånvaro till arbetsgemenskap, från begränsad sjukpenning till en lön som man kan leva på, från att vara bortglömd till att äntligen synas.

En viktig del i detta är att Sverige nu får en gräns för hur länge man kan vara sjukskriven om man inte är allvarligt sjuk. Sådana gränser finns redan i de flesta andra länder.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

När oppositionen nu säger att man vill återinföra den obegränsade sjukskrivningstiden för alla innebär detta med automatik att man återgår till den katastrofala situation som rådde före 2008 års reform. Den nedbrytande utslagningen av människor kommer att fortsätta.

Det är beklämmande att oppositionen återigen vill tillbaka till det oanständiga och orättvisa system som misshandlade så många människor i vårt land.

Socialdemokraterna spelar dessutom ett dubbelspel när de säger att de vill riva upp tidsbegränsningen av sjukskrivningstiden samtidigt som de inte har satt av en enda krona för detta i sin alternativa budget. Lova går ju, men då borde de i anständighetens namn också vara beredda att betala vad det kostar. Och vi talar om åtskilliga miljarder per år som skattebetalarna får betala för att långtidsförvara människor i sjukförsäkringssystemet.

Fru talman! Jag konstaterar med intresse att medierna under de senaste dagarna har svängt i sin bevakning av sjukförsäkringsfrågan och äntligen börjat granska oppositionens egna förslag. Ingen seriös journalist kan undgå att upptäcka de stora luckorna i oppositionens politik, den bristfälliga finansieringen, den cyniska taktiken att förvanska regeringens politik för att skrämja de mest utsatta människorna i samhället och, inte minst, hur splittrade de tre partierna i vänsterexperimentet är när det gäller sjukförsäkringspolitiken.

Socialdemokraternas och den övriga oppositionens luftslott kan kanske lura enstaka människor, men i längden kommer verkligheten i fatt även oppositionens politiska spel.

Visst är det väl lite märkligt att de tre oppositionspartierna som under sin tid vid makten förtidspensionerade människor och tvingade dem att säga upp sig från sina jobb efter så lite som ett års sjukskrivning nu upprörs över att människor som bedöms ha arbetsförmåga efter två och ett halvt år hänvisas till Arbetsförmedlingen för att få hjälp att hitta ett arbete.

Är det inte egentligen det helt självklara att man ser dem som är sjuka, inte glömmer bort dem utan ger dem hjälp och stöd att komma tillbaka? Är det inte just det som är verklig solidaritet och rättvisa i ett välfärdssamhälle – chansen att komma tillbaka?

Jag vill vända mig till dem som följer denna debatt framför tv:n. Vilket förtroende har du som medborgare för de politiker som medvetet sprider hotfulla men felaktiga påståenden och utnyttjar de allra mest utsatta och sköra människorna som brickor i ett politiskt spel? Jag vill här citera ledaren i Göteborgs-Posten i söndags:

”Socialdemokraterna har spelat falskt, men gjort det skickligt och inte sällan fått hjälp av en ibland både okunnig och aningslös nyhetsrapportering.”

Var finns empatin hos de politiker som agerar på detta sätt?

Glöm inte att det var den politiska oppositionen i denna kammare som under sin regeringstid skapade det eländiga sjukförsäkringssystem som alliansen tvingades ta krafttag för att röja upp. Det handlade om orimligt långa sjukskrivningsperioder, bristande stöd och rehabilitering och förtidspensionering av ungdomar mot deras vilja.

Jag vill fråga oppositionens företrädare i denna debatt om man inte känner minsta lilla anledning till självkritik för att man ställt till detta

elände. Om man ser anledning till självkritik, varför vill man då gå tillbaka till detta sjuka system?

Fru talman! Försäkringskassan uppskattar att sju av tio långtidssjukskrivna kommer att hitta en väg tillbaka genom alliansens sjukförsäkrings- och rehabiliteringsreform. Om detta visar sig stämma kommer ett mycket stort antal människor att hitta en väg tillbaka till arbetsgemenskap och en egen inkomst som man kan leva på.

De 4 juni 2008 deltog jag i riksdagsdebatten om införandet av sjukförsäkringsreformen. Jag avslutade mitt anförande med dessa ord, som är minst lika aktuella i dag:

”Jag kommer att rösta ja till liggande förslag med en stolthet att tillhöra ett regeringsunderlag som äntligen ser människorna bakom sjukskrivningarna och som vill ta tag i de problem som Socialdemokraterna och deras två stödpartier så länge har nonchalerat. Mitt hjärta slår inte för system eller för politisk prestige. Mitt hjärta slår för dem som har miss-handlats i systemen under tolv år av socialdemokratiskt regeringsinnehav. Många sjukskrivna människor går nu äntligen en ljusare framtid till mötes.”

Det är värt en applåd, Maria Stenberg.
(Applåder)

Anf. 92 MICHAEL ANEFUR (kd):

Fru talman! Det är inte sant att alliansen jagar ut svårt cancersjuka på arbetsmarknaden. Det är inte sant att alliansen tvingar döende att söka arbete i hela landet. Det är inte heller sant att alliansen tvingar arbetsoförmögna att söka arbete de aldrig kan utföra.

Ord och deras värde är viktigt. Tyvärr har orden i den här debatten förlorat i värde genom medvetna överdrifter och feltolkningar.

Det är däremot sant att alliansen ger tusen och åter tusen människor rätten och möjligheten att komma tillbaka till arbete genom en fungerande rehabiliteringskedja.

Den sjukskrivna får kontinuerlig uppföljning och hjälp att komma tillbaka till sitt arbete eller, efter ett halvår, ett arbete hos en ny arbetsgivare. Det finns trygghet inbyggt i systemet; ingen riskerar att bli utkastad.

Reformen innebär att man kan få sjukpenning i ett år. Därefter kan förlängd sjukpenning medges i ytterligare ett och ett halvt år vid allvarlig sjukdom. Det är alltså totalt två och ett halvt år med sjukpenning.

Dessutom har systemen massor av ventiler och säkerhetslinor för att den enskilde ska känna trygghet och våga känna efter hur långt möjligheterna sträcker sig för att kunna ta ett arbete.

För den som lider av allvarliga sjukdomar, till exempel cancer, ms eller liknande, eller genomgår en långvarig rehabilitering efter en olycka eller stroke, kan sjukpenning utan tidsbegränsning beviljas.

I de fall där arbetsförmågan bedöms vara helt borta, om den är permanent nedsatt och inte kommer tillbaka, ska sjuk- och aktivitetsersättning utgå.

Den som bedöms ha arbetsförmåga erbjuds en introduktionsutbildning hos Arbetsförmedlingen. Det är tydligen det som är så fruktansvärt farligt. Man erbjuds en introduktionsutbildning under maximalt tre månader. Det är 15 000–17 000 personer som kommer att få den möjlighet-

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

en den 1 januari. Det kommer att byggas på under året så att ungefär 55 000 får möjlighet 2010.

Det kan leda till olika resultat till exempel att framtida arbetsförmåga inte finns. Då beviljas förtidspension. Det är inte tidsbegränsat.

Det kan vara så att arbetsförmåga finns. Därmed återgår man till tidigare arbetsgivare eller ställer sig till arbetsmarknadens förfogande på annat sätt.

Det kan också vara så att arbetsförmågan är partiell, alltså delvis. Då får man hitta en lösning som är en kombination av arbete, sjukskrivning och förtidspension.

Man kan bedöma att arbetsförmågan inte finns just nu men att den kommer tillbaka så småningom. Då går man tillbaka och får sjukpenning.

Jag ska vara ärlig och säga att när en person lämnar sjukförsäkringen krävs det en återkvalificeringstid på tre månader. Den återkvalificeringstiden löser man genom introduktionsutbildningen hos Arbetsförmedlingen. Om livet sedan fortfarande är lika kärvt har man rätt till en ny försäkringsperiod.

Man kan fundera på vilken kontrast det är mellan den här rehabiliteringskedjan och det tidigare systemet. Det tidigare systemet sjukskrev och förtidspensionerade människor, det gömde dem i statistik och glömde dem i verkligheten. Det sades öppet att förtidspensionering är ett sätt att reglera arbetslöshet. Det är alltså ett sätt att hantera statistik. Vi ska inte ens prata om den människosynen, enligt min mening.

Fru talman! Jag måste säga att det under den senaste tiden har varit tragiskt att läsa tidningarna, lyssna på radio och se på tv. En grov och mycket förenklad och felaktig bild har spritts om hur dessa människor ska hanteras, påverkas och få sina liv förstörda den 1 januari.

Jag är ny här i kammaren. Det är första gången jag står här. Det är ett otroligt stort ansvar att svartmåla en reform som egentligen vill ge människor en ny möjlighet. Det ansvaret är tungt för dem som medvetet misstolkar och medvetet säger saker som man vet inte är riktigt sanna. Man försöker påvisa att alliansen vill medborgarna illa. Det är ingen som går på det.

Sanningen är att de flesta som lämnar sjukförsäkringen för Arbetsförmedlingens introduktionsprogram vinner två saker.

Det första och viktigaste är självklart möjligheten att pröva sin arbetsförmåga igen och få möjlighet att komma tillbaka.

Det andra är – och det är min fulla övertygelse – att de flesta som i dag har förlängd sjukpenning kommer att få högre ersättning under introduktionsperioden.

Efter detta ska man verkligen vara ödmjuk. Självklart ska alla vi i denna kammare vara ödmjuka inför den förändring som nu sker. Det finns inte någon som till hundra procent kan garantera att inte en enda människa kommer i kläm när det nya systemet sätts i sjön den 1 januari. Det kommer att finnas inkörningsproblem i de nya systemen precis som i alla system, och därför finns dessa nivåer av olika tryggheter, livlinor och kontrollpunkter.

Det finns dock ändå de som förmodligen kommer i kläm, och där handlar det om att våra tjänstemän ute i verkligheten ser till människan och inte systemet och säger: Det här blev fel. Vi löser det. Vi får rätta till det efter hand.

Det finns i min mening anledning att kritisera en del av förarbetet till denna reform. Det behöver vi inte sticka under stol med, tycker jag. Det hade kunnat göras tidigare, och det kunde ha gjorts bättre. Men det förhindrar inte att själva reformen är ett under för väldigt många människor som har varit undanstoppade och nu får komma fram igen. Tänk att man under decennier har byggt system som passivt ställer människor ensamma, utanför och bortglömda! Den här regeringen ändrar på detta och ger människor möjlighet att komma tillbaka till både arbete och gemenskap.

Alliansen har under de senaste veckorna förtydligat lagen på några punkter. Det är jättebra, men allt går inte att förutsäga i ett så här komplext system. Och det, mina vänner, gäller alla i denna kammare. Därför känns det olyckligt att några med visshet och total övertygelse pratar om såväl cancersjuka som döende, och stupstockar fick vi repeterat här ett antal gånger för en liten stund sen.

Ur ett visst retoriskt perspektiv, alltså det kortsiktigt politiska, kan detta leda till framgång. På lång sikt är det definitivt ett förlorarkoncept eftersom medborgarna efter hand upptäcker att det påstådda infernot inte kom. Man upptäcker att det är mer än hälften av dem som fick den nya möjligheten som kan ha en praktik, ett deltidsarbete eller något annat. Trovärdigheten försvinner efter hand. Det är min fasta övertygelse. Det går inte att skrika på vargen hela tiden, för då är det ingen som bryr sig när han väl kommer – på tal om vargar.

Jag tror att medborgarna däremot är mer intresserade av oppositionens gemensamma förslag. Jo, jag sade det – oppositionens gemensamma förslag. Det finns tyvärr inte ens i sinnevärlden. Det finns inte över huvud taget. Och på tal om sinnevärlden: Var finns Socialdemokraternas skarpa förslag om sjukförsäkringen? Hur ska all denna demagogi betalas? I det budgetförslag som har kommit till denna kammare finns såvitt jag ser inga tabeller som visar på pengar som är avsatta för att göra stora förändringar i vårt förslag.

Jag kan naturligtvis ha fel eftersom jag inte riktigt är inne i det här gamet än, men om jag inte tolkar det alldeles fel verkar det som att de förtidspensionärer som bara har tidsbestämd ersättning – de är väl ungefär 32 000 år 2010 – blir omförsäkrade också i Socialdemokraternas förslag. Skillnaden är alltså 32 000–54 000. Det är möjligtvis det vi bråkar om. Det är inte många Socialdemokrater som har sagt någonting om dessa 32 000.

I det material som delades ut till massmedierna – budgetförslaget – hade vad jag förstår några tabeller försvunnit. Kanske är det så vist ordnat att det är bra att tabellerna inte är där, för då kan man fylla i vilka siffror man vill. Då kan det passa varje dag.

Alliansens förslag är skapat för människor och för att människor som har varit bortglömda i utanförskap alltför länge ska få en ny möjlighet att pröva sin förmåga – var och ens förmåga – att arbeta igen och därigenom få både gemenskap och bättre ekonomi. Ingen ska lämnas efter.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag noterar att talaren överskred den anmälda talartiden med 50 procent.)

Anf. 93 JENNIE NILSSON (s):

Herr talman! Det är väl bäst att förvarna och säga att jag tror att jag också kommer att dra över talartiden lite grann i dag. Jag tror att jag kanske gör det eftersom jag någonstans mitt i när jag lyssnade på denna debatt bestämde mig för att jag bara måste ge mig på att göra en liten summering av vad det egentligen är vi hör i kammaren i dag.

Först vill jag vända mig till Tobé. Anders Borg sade när han 2006 lade sin första budget att det skulle ta två år innan vi kunde se effekterna av omläggningen av politiken. Det ger 2008. För att använda Tobés metafor från hans första anförande: Tja, regeringen Reinfeldt drog ned byxorna på Sverige rejält, och nu står vi här med rumpan bar mitt under lågkonjunkturen.

Man snackar om satsningar man vill göra. Man pratar väldigt och, tror jag, ärligt och innerligt om att man vill ge människor rehabilitering och hjälpa dem tillbaka till arbete genom olika former av insatser. Det är bra. Jag tror att vi alla kan dela denna ambition och vilja. Men det jag inte förstår är varför varje talare från allianspartierna konsekvent tror att man för att kunna hjälpa människor, ge dem rehabilitering eller en annan insats, först måste göra dem otrygga och fattiga. Varför tror man det?

Att sedan bli upprörd över retoriken när man får kritik för de förslag man lägger fram som innebär just att människor blir otrygga och fattiga tycker jag är häpnadsväckande – inte minst med tanke på att det vi har lyssnat på här i nästan fyra timmar är ett försök att retoriskt snacka hem ett fullkomligt tomt betänkande.

Man försöker beskriva ganska små återställare på en rad områden – det är återställare av en politik man själv inledde denna mandatperiod med att radera – som satsningar. Det spelar ingen roll hur mycket glöd man försöker lägga eller hur många personliga berättelser man försöker berätta. Det blir bara ett skal i alla fall. Det är bara retorik.

Att regera innebär att ta ansvar för sin egen politik och för det man gör. Det är dags att vi börjar få se lite av det i kammaren från denna regering och dess företrädare.

Med detta sagt ska jag växla över till det jag tänkte säga och som jag begärt sex minuters talartid för – och jag ska försöka hålla mig till sex minuter – nämligen ungdomsarbetslöshet. Det är så, herr talman, att de som är unga i dag ska bära upp samhället i morgon. Unga står för en stor och positiv kraft i vårt samhälle. De är kreativa, och de ser nya lösningar. Att ingjuta hopp och framtidstro i dagens unga generation är en framtidsinvestering.

I dag står vi inför en enorm utmaning. Arbetslösheten ökar rekordsnabbt, och den ökar betydligt snabbare i Sverige än i övriga Europa. I takt med att ungdomsarbetslösheten växer blir också bristerna i den hittills förda politiken allt tydligare. Lägre ersättningsnivåer och bidrag till arbetsgivare som ändå har eller skulle ha anställt en ungdom har visat sig vara ett misslyckat experiment. Likaså har passivitet i stället för aktivitet visat sig misslyckat.

Enligt den senaste arbetskraftsundersökning som presenterats av Arbetsförmedlingen var 40 448 ungdomar inskrivna i jobbgarantin för unga. Av dem fick endast 4 895 någon form av aktiv åtgärd. Det är strax över 10 procent som fick någon form av aktiv åtgärd. I aktiva åtgärder

har jag räknat in all utbildning, all praktik, all arbetsträning, all rehabilitering och start av näringsverksamhet – drygt 10 procent!

Trots att man nu har facit och trots att det borde vara uppenbart att politiken är feltänkt och inte fungerar väljer den borgerliga regeringen och utskottsmajoriteten att inte göra några analyser och att inte dra några slutsatser av resultatet.

I stället ägnar man all kraft åt retoriken. Man beskriver justeringar på marginalen och återställare på utbildningsområdet som satsningar. Detta gör man trots att andelen unga i varje årskull som får möjlighet att läsa vidare på högskolan är mindre nu i en lågkonjunktur än vad den var när regeringen tillträdde 2006. Samtidigt har 40 000 platser försvunnit från komvux, och man har försenat utbyggnaden av den kvalificerade yrkesutbildningen. Att kalla det för satsningar tyder på nonchalans och okunskap. Det visar på en borgerlig regering som har varken förmågan eller viljan att ta ansvar för sin egen politik.

Herr talman! Alla partier talar om hur viktiga ungdomar är. För oss socialdemokrater handlar det om att inte bara prata, utan också leverera en politik som fångar upp de drömmar och förväntningar som finns.

Att inte efterfrågas på arbetsmarknaden och att inte klara sin egen försörjning innebär att det blir svårt att till exempel skaffa en egen bostad eller att bilda familj. Det blir helt enkelt omöjligt att få en bra start på vuxenlivet. Kampen för att just unga människor ska få jobb eller utbildning är därför en väldigt angelägen åtgärd.

Att skapa fler möjligheter och en ljusare framtid för dagens unga är avgörande för att klara framtidens utmaningar. Vi har inte råd att slösa bort stora delar av en ungdomsgeneration med passiv arbetslöshet.

Vi vill därför lägga ned den ineffektiva Jobbgarantin för unga och ersätta den med en politik som innehåller möjligheter till jobb, utbildning och praktik. Grundprincipen måste vara att unga ska erbjudas meningsfulla insatser utifrån de behov och förutsättningar de har.

Vi vill ha en politik som möter framtiden, som rustar för att möta näringslivets behov av rätt kompetens och som klarar av den generationsväxling som ska till på stora delar av svensk arbetsmarknad. Utmaningen ligger i att se framtiden som en möjlighet och inte som ett problem. Men det gäller också att inse att unga inte är en homogen grupp med ett och samma behov.

Herr talman! Det är utifrån den insikten som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har format sitt ungdomspaket. Vi vill införa jobbstart för unga som ger arbetslösa unga mellan 18 och 24 år möjligheter till jobb, utbildning och praktik.

Jobbstarten innebär att arbetsförmedlingen redan första dagen gör en kartläggning av den arbetssökandes behov. De som bedöms behöva någon form av utbildning, praktik eller subventionerad anställning för att få jobb ska få det redan från början, utan onödiga och långa väntetider.

Vi vill göra en särskild satsning på de långtidsarbetslösa unga som behöver komplettera sina gymnasiebetyg, ett ungdomslyft. Utöver det föreslår vi mer resurser till jobbutbildning och lärlingsplatser.

Den centrala tanken här är att unga ska erbjudas en yrkesinriktad utbildning med arbetsplatsförlagd praktik. Erbjudandet ska matchas med krav på aktivt deltagande.

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Modellen är hämtad från Danmark, som har en av de lägsta nivåerna på ungdomsarbetslösheten i EU.

I stället för en generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för alla som har ungdomar anställda – en åtgärd som för övrigt döms ut av expertisen på området som dyr och ineffektiv, inte minst har Riksrevisionen varit kritisk – föreslår vi ett generöst första-jobbet-avdrag till de arbetsgivare som anställer en långtidsarbetslös ung människa. Arbetsförmedlingen ska anvisa platserna för att uppnå önskvärd sysselsättningseffekt och för att garantera kollektivavtalsenliga löner.

Stora ungdomskullar och hög ungdomsarbetslöshet gör att vi satsar på fler platser inom såväl kvalificerad yrkesutbildning som högskolan, och vi avsätter medel för att säkerställa kvaliteten.

Under de kommande åren när arbetsmarknaden är extra ansträngd föreslår vi dessutom särskilda praktikplatser för nytexaminerade akademiker och ett traineeprogram till de kommuner och landsting som vill ta chansen att nyrekrytera nästa generations välfärdsarbetare.

Herr talman! Det här är en del av vårt alternativ till skattesänkningar för lånade pengar. Vi vill ta till vara varenda ung person, inte bara just för att det är anständigt eller för att det är bra för den som är ung och arbetslös utan för att det är bra för Sverige. Vi vill använda lågkonjunkturen till att rusta för framtiden. Det är, herr talman, vår prioritering.

Med det yrkar jag bifall till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets gemensamma reservation 25 som just handlar om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet.

(Applåder)

Anf. 94 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att jag välkomnar Jennie Nilssons språkbruk. Det är en klar förbättring från de tidigare inläggen från Socialdemokraterna. Det här var en retorik som är anpassad för den här kammaren, och jag välkomnar den utvecklingen.

När det gäller innehållet konstaterar jag att Jennie Nilsson i likhet med alla andra socialdemokrater verkar ha befunnit sig i en bubbla från ungefär oktober 2008 fram till nu. Världen har gått igenom en internationell finanskris. Stora delar av världen har mötts av en lågkonjunktur. Inget av detta nämnde man från Socialdemokraterna i sina anföranden eller i sitt retoriska spel. Det handlar bara om att arbetslösheten har ökat. Det är ingen tvekan om att arbetslösheten har ökat. Men innan den internationella finanskrisen slog in och lågkonjunkturen kom in över Sverige hade 180 000 människor gått från utanförskap till arbete.

Jag måste ställa två frågor på detta tema till Jennie Nilsson. Anser Jennie Nilsson att vi har genomgått en internationell finanskris och lågkonjunktur? Den andra frågan gäller regeringens politik, som inom OECD är den mest expansiva. Anser Jennie Nilsson att OECD har fel i sina bedömningar när det gäller den svenska regeringens politik för att möta krisen?

Jennie Nilsson tog upp gruppen ungdomar och åtgärder för dem. Det tycker jag är positivt. Vi behöver fler åtgärder för att bekämpa den höga ungdomsarbetslöshet som Sverige har haft under lång tid och där jag tror att utmaningarna kommer att ligga fast.

Då blir min fråga till dig eftersom jag tidigare inte fått svar från dina kolleger: På vilket sätt får fler ungdomar behålla sitt arbete eller får ett nytt arbete när ni fördubblar kostnaden i arbetsgivaravgift för att anställa?

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 95 JENNIE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Svaret är att fler ungdomar inte får jobb för att vi utökar den nedsättning av sociala avgifter som ni gjort för unga. Ditt problem är att de inte fick jobb med nedsättningen heller. Det borde vara den fråga du ställer, och inte till mig utan kanske till dina kamrater i regeringen. Det är en åtgärd som döms ut av alla utom regeringen själv som dyr och ineffektiv med stora dödviktseffekter. Det här är inte min retorik utan det här är forskningens och expertisens retorik. Det är det första.

För det andra är vi beredda att göra det billigt att anställa långtidsarbetslösa unga. Det är inte en generell åtgärd utan en riktad åtgärd som historien och expertisen på området säger fungerar. Det är mitt svar till dig, Tobé. Det är mitt råd till regeringen. Gör riktade insatser i stället så får ni kanske effekt på de pengar som ni satsar.

Det andra som du tar upp handlar om den internationella finanskrisen och varför jag i mitt anförande inte tog upp någonting av det. Underförstått antar jag att Tobé undrar om jag anklagar regeringen för finanskrisen eller något i den stilen.

Självklart gör jag inte det. Självklart kan inte regeringen Reinfeldt eller finansminister Anders Borg skyllas för att det är en internationell finanskris. Däremot kan de och ska de hållas ansvariga för den politik som de har fört med anledning av krisen, eller kanske oftare avsaknaden av politik.

Utvecklingen i Sverige har varit sämre, inte minst på ungdomsområdet, än i stort sett vartenda annat land i EU. Det är ett resultat av er politik, Tomas Tobé. Det kan ni, och det ska ni, ställas till ansvar för.

Anf. 96 TOMAS TOBÉ (m) replik:

Herr talman! Jag välkomnar att Jennie Nilsson erkänner att den finansiella krisen och lågkonjunkturen inte kan lastas regeringen. Sedan har hon helt rätt i att vi kan diskutera åtgärder. Regeringen har mött krisen på ett mycket kraftfullt sätt med utökat stöd, arbetspraktik, kompetensutveckling, utbildningsplatser och så vidare, allt för att hjälpa till i omställningen så att människor står redo när konjunkturen vänder och jobben är tillbaka.

När det gäller ungdomarna efterlyser Jennie Nilsson mer riktade insatser, framför allt mot arbetslösa. Det verkar lite grann som om Socialdemokraterna inte känner till att vi just för de långtidsarbetslösa skapat ett snabbspår i form av nystartsjobb. Redan efter sex månader är man kvalificerad för ett nystartsjobb där arbetsgivaravgiften är borttagen. Den åtgärden finns.

Vi har en jobbgaranti för ungdomar; Jennie Nilsson påstår att den är passiviserande. Jag kan konstatera att 70 procent har gått vidare till arbete. Nu under krisen 2009 har 60 procent gått vidare. Det tycker jag är intressanta siffror. För mig handlar det mer om att hjälpa människor in i arbete än att hjälpa dem in i åtgärder, särskilt gäller det den typ av åtgärder som vi tidigare har sett, som snarare skulle ha förlängt arbetslösheten.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, tacka för erkännandet att man inte tror att borttagandet av nedsättningen kommer att skapa nya jobb. Utifrån läget med den höga ungdomsarbetslöshet vi har undrar jag om Socialdemokraterna verkligen anser att det är försvarligt att i ett sådant läge göra det dubbelt så dyrt vad gäller arbetsgivaravgiften att anställa ungdomar. Det är det verktyg vi har från politiskt håll för att se till att ungdomar som grupp får en bättre situation på arbetsmarknaden.

Anf. 97 JENNIE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Återigen måste jag notera humorn i att Tobé av alla människor anklagar oppositionen för hur man väljer att använda retoriska grepp. Visst, jag säger ingenting om orden, och det ligger väl också i politikens natur att göra det. Det är humor när man med bara ord, med bara retorik, väljer att försöka täcka över någonting som inte finns.

Faktum är att över 40 000 befinner sig i jobbgarantin för unga. Av dem får mindre än 5 000 en aktiv åtgärd, och du lyfter fram det som ett lyckat recept, Tomas Tobé. Är du nöjd med det resultatet? Nu har jag inte färsk siffror, men de siffror som redovisades före sommaren visar att av alla dem som haft och sedan lämnat ett nystartsjobb – där unga är en grupp som du lyfter fram som ett lyckat exempel – var 70 procent efter tre månader tillbaka i arbetslöshet. Det är ett faktum. De fick efter nystartsjobbets slut inga varaktiga jobb som var osubventionerade.

Tycker Tobé och regeringen att det är nöjaktigt? Är ni nöjda med att vi har en sämre utveckling i Sverige än i övriga Europa? Är ni nöjda med den politik ni har för unga på svensk arbetsmarknad? I så fall blir jag riktigt orolig.

Anf. 98 JAN ERICSON (m) replik:

Herr talman! Jennie Nilsson talar om humor. Jag har lite svårt att se humorn i Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitik. Jag tycker att den snarare är tragisk.

Vi diskuterar ofta hur många jobb de sänkta arbetsgivaravgifterna för ungdomar har gett. Jag skulle vilja fråga Jennie Nilsson: Hur många ungdomar blir arbetslösa när Socialdemokraterna tar bort den reduktionen? Det är lätt att säga att det inte blivit så många nya jobb för ungdomar på grund av de sänkta arbetsgivaravgifterna. Däremot diskuterar vi sällan hur många ungdomar som fått behålla sina jobb på grund av att arbetsgivaren fått halverad arbetsgivaravgift. Den frågan tycker jag att Jennie Nilsson ska svara på.

Sedan säger Jennie Nilsson att allt är mycket eländigare i Sverige än i andra länder till följd av lågkonjunktur och finanskris. Det påståendet måste vi rätta till. För det första är Sverige ett av de tre EU-länder som klarar statsfinanserna och kraven i stabilitetspakten. Sverige och ytterligare två länder klarar av det. Inga andra länder gör det. För det andra är prognoserna tydliga och säger att vändningen på arbetsmarknaden i Sverige kommer att gå snabbare än i övriga EU-länder. Det är viktigt.

Vidare vill jag påminna Jennie Nilsson om att såväl LO som OECD tydligt sagt att den svenska arbetsmarknadspolitikens samlat ger 1–2 procent lägre arbetslöshet, oavsett konjunktur, än om man hade fortsatt med Socialdemokraternas politik. Jag vill fråga Jennie Nilsson varför hon vill föra en politik som skapar en arbetslöshet som ligger 1–2 procentenheter

högre i både hög- och lågkonjunktur. Hur hade det sett ut i Sverige i dag om vi hade haft en arbetslöshet på ytterligare 1–2 procentenheter som vi skulle behövt hantera i arbetsmarknadspolitiken och statsfinanserna?

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Anf. 99 JENNIE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Med risk för att få en tillsägelse av talmannen och upp-
röra Tobé måste jag konstatera att Jan Ericson läser LO:s rapporter unge-
fär som fän läser Bibeln.

Det finns absolut ingenting som tyder på att er politik, Jan Ericson,
skulle ge 1–2 procent lägre arbetslöshet än några andra jämförelser.
Tvärtom kan man konstatera att utvecklingen vad gäller exempelvis
ungdomsarbetslösheten har en sex gånger snabbare ökningstakt i Sverige
än i andra jämförbara länder.

Sverige klarar statsfinanserna ganska bra, där ger jag Jan Ericson rätt,
men det beror till största delen på tolv år av socialdemokratiskt styre,
som ni i flera omgångar stått och raljerat om under den här debatten.
Man byggde upp ett rejält överskott som ni i princip nu har nallat slut på.

När man hänvisar till OECD, det gjorde även Tobé, liksom man
ibland hänvisar till evidensbaserad forskning, hänvisar man konsekvent
till gamla rapporter. Man tar inte till sig någonting av den nya forskning
som kommer. Den senaste OECD-rapporten lyfter exempelvis fram Dan-
mark som ett lysande exempel på hur man där jobbar med aktiva arbets-
marknadsinsatser för unga – det som man har rustat ned i Sverige.

Man väljer selektivt ut de forskningsrapporter eller delar av rapporter
som man tycker passar in i ens förblindade ideologiska vision. Det tycker
jag är bekymmersamt för framtiden.

Anf. 100 JAN ERICSON (m) replik:

Herr talman! Jennie Nilsson hade 20 sekunder kvar av sin repliktid
för att ge mig svar på frågan hur många ungdomar som skulle bli arbets-
lösa med Socialdemokraternas politik, men jag fick inget svar. Jag tolkar
också det som ett svar.

Jag har läst OECD-rapporten, och den handlar inte alls om Socialde-
mokraterna. Däremot handlar den definitivt om alliansens politik. Där
sågs tydligt att det är alliansens politik som ger 1–2 procentenheter lägre
arbetslöshet. Detta står även i LO:s rapport, som jag har läst.

När Jennie Nilsson säger att statsfinanserna i Sverige är starka på
grund av Socialdemokraternas tidigare styre blir det faktiskt lite humor.
Det som stärkt de svenska statsfinanserna är den snabba ökningen av
antalet arbetade timmar och antalet människor i arbete under 2007 och
2008. Det har gett oss det starka utgångsläget så att vi har kunnat hantera
krisen. Det är inte tidigare års politik som skapat det utan klart och tyd-
ligt alliansens politik.

I sitt anförande sade Jennie Nilsson att alliansen vill göra människor
otrygga och fattiga. Jag vill fråga Jennie Nilsson om hon anser att en när-
mast obligatorisk förtidspension för en 20-åring i så fall innebär trygghet
och rikedom.

Anf. 101 JENNIE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Och det frågar han på tal om seriös retorik, antar jag.

Jag ska svara på frågan igen, trots att jag svarade Tobé på exakt samma fråga som Jan Ericson ställde för ett par minuter sedan. Jag kan gärna ta av talartiden och upprepa det svaret.

Det finns ingenting som tyder på att ungdomar vare sig får jobb eller blir av med jobbet på grund av en ganska marginell sänkning av löne-kostnaden. När man frågar företagare vad som skulle göra att de anställde en ungdom, eller vad som skulle göra att de ansträngde sig för att behålla en ungdom, svarar nio av tio kompetens. Jag har aldrig mött en arbetsgivare som sagt att det skulle vara någon tusenlapp i sänkt arbetsgivaravgift, aldrig.

Jan Ericson hänvisar återigen till att det skulle vara den moderat-styrda regeringen som sett till att vi klarat oss så pass bra under lågkon-junkturen. Låt mig åter hänvisa till Anders Borg. När han presenterade sin första budget sade han det mest sanna han antagligen någonsin har sagt, nämligen att det kommer att ta två år innan omläggningen av politi-ken får genomslag. Det var ungefär 2008. Det som hände 2006 och 2007 på arbetsmarknaden var ett resultat av den politik som hade bedrivits tidigare. Det kan inte Jan Ericson komma ifrån, hur han än vänder och slänger sig med retoriken.

Jag minns inte Jan Ericsons sista fråga. Men jag vill ge ett sista med-skick: Sätt er ned och titta på resultatet av er politik! Titta på område efter område hurdan utvecklingen varit sedan 2008, då omläggningen av politiken slog igenom! Analysera, dra slutsatser, gör om och gör rätt!
(Applåder)

Anf. 102 GÖRAN THINGWALL (m):

Herr talman! Du har makten över mig. Jag har bara fyra minuter på mig, sedan är det dags att börja knacka.

När man sitter och lyssnar på en debatt så här och själv jobbar i den verklighet som diskuteras, i detta fall gällande sjukskrivning, får man en massa flashbacks. Jag fick en sådan för en stund sedan om den 35-åriga kille jag hade för en vecka sedan som kämpade för att inte bli sjukpens-ionerad för flera år sedan. Jag såg hur han försvann tillbaka i tiden och nästan med gråten i halsen pratade om den svåra tid han hade med kam-pen mot Försäkringskassan för att inte bli sjukpensionerad. Jag lyssnade och sade att jag hoppas att det kommer att bli en bättring. Den politik som regeringen och alliansen nu ska genomföra innebär, precis som många av er har sagt, att man nu ska se människan, människan i utanför-skapet, som Eva sade. Man ska se den enskilde individen. Janne och Michael pratade mycket om det. Jag ska inte upprepa allting.

Jag tror att jag har sagt det tidigare i den här talarstolen: Gissa vad det jobbigaste är när man som läkare får tillbaka en patient som har varit sjukskriven länge? Jo, det är när man för samtal som detta:

– Vad har hänt då? Har du haft kontakt med Försäkringskassan?

– Nej, det har jag inte haft. Dessutom har de bytt handläggare, så jag har ingen aning om vem det är nu.

Det är det jobbigaste – att inte kunna sätta någonting i händerna på den patient som är sjukskriven.

Sjukskrivning är för mig en form av behandling. Jag tar som läkare initiativ och säger: Nej, nu ska du stanna upp ett tag och tänka efter om din tillvaro. Gå hem, och så ska vi snart se igen hur det är. Du får en läxa

helt enkelt: att ta kontakt med din arbetsgivare och försöka reda ut vad som har orsakat dina problem, säger jag. Mycket är arbetskorrelerat, visst är det så.

Så kommer patienten tillbaka och kanske har lyckats prata med någon om någonting, och så ska jag sjukskriva igen. Problemet är då att jag inte kan träffa patienten tillräckligt ofta. Jag har ingenting att sätta i händerna på patienten. Det finns ingen form av rehabilitering. Det börjar komma nu. Men det är detta som är problemet. Vi vet att alla studier talar för det. Ni har ju sagt det tidigare: Det går en vecka, sedan två veckor – då börjar det krackelera lite, och det blir svårare att komma tillbaka. Men vad ska jag göra då? Patienten är inte arbetsförmögen och har jättesvårt att klara av sitt arbete. Då förlänger man med en sjukskrivning till. Patienten kommer tillbaka, kanske efter en månad, och det har ändå inte hänt någonting.

Nu när vi ska sjösätta en ny reform blir jag lite upprörd när ni på andra sidan gör partipolitik av detta. Det här är banne mig inte partipolitik. Det här är seriöst från vår sida, och det vet ni också. Ni har varit med om att skapa detta. Okej, vi tog hand om det här nu och får bära hundhuvudet för det. Ni är väl glada för det. Men jag tycker inte att det är seriöst att göra det på det här sättet. Den bild som medierna målar upp tar naturligtvis mina patienter del av. De är jätteoroade över vad som ska ske. Tomas talade om ”stupstocken”. Det låter förfärligt. Det är rena rama avrättningen. Men det är det väl inte ändå? Det kommer ju någonting i stället. Vi har skapat tillfällena att sätta något i stället.

Var lite seriösa i debatten när vi pratar om så här pass allvarliga frågor, för det är människor som far illa! Det är de som står längst ned på samhällets skala. Många gånger är det så. Dem ska vi nu hjälpa, synliggöra och ”ta ut”, för ingen vill vara sjukskriven. Alla vill vara med i arbetsgemenskapen och ha en social tillvaro.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Rättsväsendet

Prot. 2009/10:51
16 december

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Rättsväsendet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU1
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 2009/10:1 delvis).

Anf. 103 THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ledamöter! Jag ska börja med att säga att jag står bakom samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservationerna 1, 4, 8, 10 och 11.

Det är oppositionens roll att kritisera regeringen. Så har det alltid varit. Det är en viktig del av demokratin. Jag vill dock inledningsvis säga att jag tycker att vi har en bra och trevlig stämning i justitieutskottet. Jag vill också säga att jag har en bra relation med Beatrice Ask och tycker att hon är en utmärkt person på alla sätt. Det jag brukar kritisera regeringen och Beatrice Ask för är framför allt vad man inte gör, inte vad man gör.

Jag kan konstatera att när vi nu går in i de sista nio månaderna av denna mandatperiod är det mycket som vi själva startade som har fullföljts av den här regeringen. Det visar att det trots allt finns ganska mycket gemensamt. Min kritik vänder sig i stället mot att det kunde ha gjorts så mycket mer under denna mandatperiod. Det är min huvudsakliga kritik.

Ni har alltför ensidigt – liksom vi, skulle jag vilja säga – räknat poliser. Det här är lite märkligt, både för dem som är insatta och för dem som inte är det. När man räknar poliser ska man rimligtvis med ett uns av hederlighet börja halvvägs in i mandatperioden. De poliser som kom ut 2007 och 2008 är i grunden den tidigare regeringens förtjänst, på samma sätt som poliser som kommer ut 2011 och 2012 naturligtvis är resultatet av den här regeringens politik. Det går inte att räkna mandatperioder, till exempel 2006–2010, och säga: ”Titta vad vi har åstadkommit!” Om vi nu skulle vinna valet och det skulle bli fler poliser och så vidare 2011 kan inte vi säga att det är vår förtjänst, utan det är då poliser som började 2009, likaväl som alla poliser som kom ut 2007 och 2008 började under förra mandatperioden.

Jag ville säga det inledningsvis, för jag har en känsla av att vi kommer att räkna; vi brukar göra det. Vi är fångna i denna fälla. Jag var också det under förra mandatperioden. Jag fick i uppdrag – det var inte jag själv som valde det – att försvara 4 000 poliser som skulle utbildas. Jag var oändligt trött på det själv många gånger. Att räkna poliser är, som någon kolumnist påpekade, knappast ett intellektuellt fyrverkeri. Det är ganska talande.

Icke desto mindre skulle jag vilja säga att jag är glad att denna regering har fortsatt satsningen på fler poliser. Det har vi behövt. Det står på pluskontot. Vi har faktiskt fått fler poliser nio år i rad. Oavsett hur många de har blivit är det viktigt. Socialdemokraterna och Moderaterna gjorde i krispaket på 90-talet upp om att dra ned på polisen med en halv miljard kronor. Det sjönk ganska drastiskt under andra halvan av 90-talet. Sedan har det gått uppåt under samtliga år. Jag tror att vi är ganska överens om hur många poliser det ska vara och att det är bra att detta har fortsatt.

Jag är inte alldeles säker – det är svårt att överblicka detta – på hur långt man kan fortsätta 2011 eller 2012; det får vi se. Det är det nu lite för tidigt att säga när det gäller polisen.

Däremot är jag, som sagt, kritisk beträffande mycket som man kunde ha gjort inom polisen. Mycket pengar kom i den senaste budgeten, får man väl säga. Reinfeldt och Borg fick väl gå in därför att de ett valår inte vill ha de väldigt stora underskott som skapats här.

Det är egentligen inte så att pengar fattats. Pengarna skulle nog ha räckt. Även vi som ägnar oss åt kriminalpolitik måste inse att pengarna kan användas på många andra områden. Därför är det inte rimligt att satsa hur mycket som helst. Vi har avsatt 100 miljoner mer. På en gång kan jag säga att 100 miljoner självklart kan användas till mycket. Men vi ska inte överdriva skillnaden. Det handlar om några promille, så egentligen ligger alla sju partierna på väldigt lika nivåer när det gäller de ekonomiska satsningarna. Det vore löjligt av mig att göra ett stort nummer av att vi satsar 100 miljoner mer. Men visst, 100 miljoner mer kan användas till ca 200 civilanställda – ungefär det antal som försvunnit.

Det jag när det gäller polisen är kritisk till är att utvecklingen avseende de civilanställda har kommit i otakt med utvecklingen med fler

poliser. Alla som vet ett uns om kriminalpolitik förstår att har man fler poliser måste de här sakerna gå i takt. Så är det inte nu, utan det har vänt och blivit färre civilanställda under åren 2008 och 2009. Jag tror att det nu handlar om 170 färre civilanställda.

Illä är att vanliga poliser får göra mycket av det arbete som andra skulle kunna göra. Runt om i landet är de nu arrestvakter eller sitter på kommunikationscentraler och så vidare. Det visar kanske hur man är fången i just det räkneexempel som jag nyss nämnde, på samma sätt som vi var. Vi får väl hoppas att vi, oavsett vilka som vinner valet nästa år, inte hamnar i räkneexerciser.

Vi är, som sagt, glada över att man fortsatt med satsningen, oavsett med hur många. Vi kan konstatera att utvecklingen 2009 och att det blir fler 2010 ska tillskrivas den borgerliga regeringen samt att utvecklingen under 2007 och 2008 ska tillskrivas den socialdemokratiska regeringen – liksom övriga år hittills under 2000-talet. Den som påstår något annat gör ett direkt felaktigt påstående.

Vi kunde ha gjort mycket mer för pengarna. För mig är det obegripligt, måste jag säga, att man trots att snart hela mandatperioden gått ännu inte har tillsatt en ordentlig utredning om en enmyndighet. Samtliga sju partier är ju för en sådan. Detta är fullständigt obegripligt. Här kunde mycket pengar ha sparats – pengar som hade kunnat användas till att se till att det inte blir färre civilanställda.

Jag förstår inte riktigt varför och vet inte om jag får något svar, men Moderaterna brukar säga, vilket kanske är rätt: Vi var de första som ville att det skulle vara en enmyndighet. Likväl är det här obegripligt.

Vi kan konstatera att denna mandatperiod är den enda mandatperioden då man inte gör någon ordentlig reformering av rättsväsendet. Det har man gjort under samtliga mandatperioder tidigare. Utöver domstolsreformen gjordes under förra mandatperioden 6 åklagarmyndigheter till 1 och minskade inom kriminalvården från 37 myndigheter till 1.

När det gäller polisen skulle man tjäna på att ha *en* myndighet. Visst skulle det gnissla lite i leden, men som det är nu är det totalt i otakt. På så sätt blir den här mandatperioden, i varje fall när det gäller reformeringen av rättsväsendet, inget annat än en total parentes; ingenting har ju hänt. Därigenom har man förlorat värdefull tid i kampen mot brottsligheten.

Likväl blev satsningen – ett alternativ när det kanske blev lite väl mycket fråga om prestige – på att motverka den organiserade brottsligheten, den så kallade GOP:en, inte någon framgång. Det har vi kunnat konstatera utifrån vad de poliser har sagt som arbetar med detta. Jag har också själv stött på detta från många. Det var säkert ett seriöst försök, men resultatet blev halvdant.

Polisen är inte vare sig i Sverige eller i något annat land en homogen organisation där man alltid drar åt samma håll. Det är ett av skälen till att vi behöver *en* myndighet. Men att inte öronmärka pengar eller att tro att det här ändå fungerar är att visa att det trots allt kanske inte är så förankrat beträffande svensk polis därför att så har det alltid varit när det gäller svensk polis. För att få en ändring här kan man inte skapa en organisation där det duttas ut på lite olika områden runt om i Sverige. Detta hamnar helt klart på minuskontot.

Jag är övertygad om att det förr eller senare blir en enhetlig organisation, en enhet, under Rikskrim. Det som felaktigt kallas för FBI och som

vi också själva slarvigt säger för att alla ska förstå vad vi menar kommer förr eller senare. Likväl kommer det förr eller senare att bli en akademisk polisutbildning. Vi har dock ännu inte sett något resultat. Vi som följt interpellationsdebatterna har hört att besked ska komma. Men nu när vi snart ska göra den slutliga avräkningen kan vi konstatera att någon polisutbildning i varje fall inte kommer att vara på plats – detta trots att allt var upplagt för att detta kunde ske redan 2007 och trots att det finns en klar majoritet i varje fall här i riksdagen för att det ska bli så.

Det hjälper alltså inte att man har gjort ekonomiska satsningar när man från regeringens sida vare sig orkar eller klarar av att göra de förändringar som behövs.

När det gäller polisen såg vi ju krisen 2007. Jag varnade för den. Den kom. Det kostade mycket energi och kraft att under mer än ett halvår inte ha en ordinarie rikspolischef på plats.

När det gäller åklagarna kom krisen på våren 2008. Man hamnade i det mycket märkliga läget att många rättegångar ställdes in. Som advokat kunde jag själv konstatera att rättegångar ställdes in. Man kunde också konstatera att vittnen var urförbannade på att de när de kom till en rättegång bara fick gå hem eller på att ett par dagar i förväg få besked. Brottsoffer fick vänta. Den tilltalade fick också vänta, vilket äventyrade även rättssäkerheten. Så om år 2007 var krisåret för polisen var år 2008 krisåret för åklagarna.

Domstolarna har inte haft någon ordentlig kris, kan jag nog säga. Det är dock mycket som skulle kunna göras när det gäller reformer. Gång på gång har vi kommit med olika förslag men utan att få något gehör för dem.

Nej, år 2009 är kriminalvårdens krisår. Vi har ännu inte sett slutet på den krisen. Underskottet är gigantiskt. Vi har kunnat konstatera att den av regeringen tillsatta utredningen i sitt förslag sade att regeringen skulle arbeta mer långsiktigt. Det har regeringen inte gjort. Runt om i Sverige finns det projekt som har kostat över 100 miljoner kronor – fullständigt bortkastade pengar, i alla fall om Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte vinner valet nästa år. Regeringen har ett stort ansvar för den kris som är. Såvitt vi förstår har man fortlöpande fått information om detta.

Kriminalvården är alltså 2009 års krisområde. Vi vet inte vad som väntar runt hörnet. Men sammanfattningsvis kan vi konstatera att 2007 gällde det polisen, 2008 åklagarna och 2009 kriminalvården. Beträffande 2010 vet vi inte hur det blir.

Inte helt oväntat kan vi från oppositionen inte ge något annat betyg än underkänt för kriminalpolitiken under denna mandatperiod. Men återigen är det inte så mycket det som har gjorts utan framför allt det som *inte* har gjorts som vi är kritiska till.

(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU13 Utvärderingspolitiken

Punkt 2 (Rekryteringsprocessens transparens)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

153 för utskottet

147 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 23 fp, 22 kd

För res.: 113 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 4 c, 5 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU14 Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Punkt 1 (Information om meddelarskydd för offentligt anställda)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

280 för utskottet

21 för res. 1

2 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd, 14 mp

För res. 1: 1 s, 20 v

Avstod: 2 s

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 3 (Meddelarskydd i offentligfinansierad privat verksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 2: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 5 (Hets mot folkgrupp)

1. utskottet

2. res. 4 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 4: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Punkt 1 (Arbetslöshetsersättning för långvarigt sjukfrånvarande)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

185 för utskottet

20 för res. 1

97 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 17 s, 84 m, 25 c, 24 fp, 21 kd, 14 mp

För res. 1: 20 v

Avstod: 96 s, 1 kd

Frånvarande: 17 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Hans Hoff (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Rehabilitering m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

155 för utskottet

114 för res. 4

34 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 4: 114 s

Avstod: 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Prot. 2009/10:51

16 december

Punkt 6 (Vissa grundprinciper i arbetslöshetsförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 7 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 7

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 7: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 24 (Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet)

1. utskottet

2. res. 25 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 25

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 25: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 33 (Arbetsmiljöverket)

1. utskottet

2. res. 35 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 35

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 35: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 35 (Arbetsmiljökunskap)

1. utskottet

2. res. 37 (s, v, mp)

Votering:

155 för utskottet

148 för res. 37

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 37: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Punkt 38 (Arbetslivsforskning)

1. utskottet

2. res. 39 (s, v, mp)

Votering:

154 för utskottet

148 för res. 39

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 24 fp, 22 kd

För res. 39: 114 s, 20 v, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 14 m, 4 c, 4 fp, 2 kd, 2 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Rättsväsendet

12 § (forts. från 10 §) Rättsväsendet (forts. JuU1)

Anf. 104 LENA OLSSON (v):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att Vänsterpartiet står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 8.

Herr talman! Det är rättsväsendets budgetdebatt i dag. Det är den sista som vi har. Det är fjärde gången, så att säga. Och denna budgetdebatt är en del i den stora budgeten.

Jag kan konstatera att man från borgerligt håll försöker göra detta till sitt paradnummer. Man vill verkligen framstå som slagkraftig. Hela rättsväsendets ram ligger på ca 36 miljarder, och skillnaden mellan oss i oppositionen och majoriteten är försvinnande liten, i princip osynlig.

Vänsterpartiet har i varje budgetdebatt tagit upp frågan om vikten av balans i rättskedjan. Stoppas man in i bara en ände får det ju konsekvenser hela vägen. Förhoppningsvis har man lärt sig något av detta.

Vi har sett hur man under de år som regeringen haft detta på sitt bord på en höft har givit mer resurser till polisen och sedan vaknat upp och upptäckt att detta fått konsekvenser för åklagare och domstolar. Och nu drabbas Kriminalvården.

Den förra majoriteten lämnade en budget i balans. Nu ser vi ganska dystra prognoser för rättsväsendet i framtiden, där man behöver göra satsningar i mångmiljardklassen. Det är väldigt fascinerande, tycker jag, att borgerligheten blundar eller stoppar huvudet i sanden nu när turen har kommit till Kriminalvården. Jag vill ställa en fråga: Hur blir det med de planerade anstalterna i exempelvis Östersund och Haparanda?

Det vi kan konstatera är att vi har en regering som har noll koll på att det man gör får framtida konsekvenser och på budgeten i sin helhet. Men man kanske förblindas av att man sänker skatten så till den milda grad att man till och med måste låna till detta. Det är högst oansvarigt, tycker vi från Vänsterpartiet.

Den sittande regeringen skulle minska utanförskapet. Vi kan konstatera att det har blivit precis tvärtom. Man ägnar sig åt att bestraffa sjuka och arbetslösa medan arbetslösheten skjuter i höjden. Försörjningsstöden rakar också i höjden. Och våra ungdomars drömmar smulas sönder, för det finns inga jobb. Många tvingas att gå till socialen.

Herr talman! När det gäller den här debatten om rättsväsendet tycker vi från Vänsterpartiet att det är väldigt viktigt att man ska bekämpa brott. Och det är viktigt att i en demokrati ha ett väl fungerande rättsväsen.

Vi står bakom den satsning som görs på polisen, men vi vill samtidigt starkt visa på bristen på reformer. Det har också föregående talare, Thomas Bodström, tagit upp.

I stället för att bara utöka budgeten är det väl på tiden att genomgripande reformer som länge har efterfrågats genomförs. Vi har tagit upp det i ett flertal debatter.

Polisens effektivitet har jag tagit upp i varenda budgetdebatt hittills. Polisutbildning och frågan om att utreda en sammanslagning av länsmyndigheterna är sådana reformer som snarast måste presenteras. Detta är vi i oppositionen eniga om.

När det gäller våra förslag avvisar vi förslaget om 10 miljoner från utgiftsområde 8 till polisen. Detta gör vi eftersom vi avvisar det paket som regeringen lägger fram när det gäller återvändandefrågor.

Vi använder, från polisbudgeten, 30 miljoner kronor av polisens anslag för att få till stånd en fristående myndighet för utredningar av poliser som misstänks för brott. Allmänhetens förtroende för polisen är väldigt viktigt. Därför ska inte polisen utreda sig själv. Det är vi också eniga om i oppositionen.

Herr talman! När det gäller Kriminalvården vill vi i Vänsterpartiet börja med att införa en villkorad halvtidsfrigivning för dem som döms första gången. Vi är övertygade om att längre inlåsningstid inte leder till bättre rehabilitering. Vi tror däremot att den så kallade normaliseringsprocessen gynnas bättre av att frivården får ta ett större ansvar inom ramen för strafftiden. Vi vill påpeka att den påföljd som avtjänas inom anstalt är väldigt kostsam i förhållande till den påföljd som avtjänas inom frivården.

Vi föreslår en villkorad halvtidsfrigivning från årsskiftet, 2010. Detta skulle frigöra resurser för Kriminalvården. Med Vänsterpartiets förslag innebär det att 127 miljoner skulle stanna hos Kriminalvården.

Vi avsätter också resurser till en fångombudsman, en modell som man har lyckats bra med i Storbritannien. Antalet anmälningar till JO ökar nämligen. Antalet kritikärenden har ökat med hela 75 procent. JO

kritiserar regeringen för att inte ta bristerna på allvar, och kritiken är skarp från Europarådets kommitté mot tortyr och annan omänsklig behandling.

Svenska fångar är helt hänvisade till JO med sina klagomål. Inget annat kontrollorgan har ansvar för klagomål från denna grupp. Därför avsätter vi 5 miljoner kronor för detta.

Jag vill i mitt anförande också påpeka att vi i Vänsterpartiet vill se en bättre upplärningsprocent. Det har skett någon förbättring, men det behöver göras mycket mer. Det är generellt; det gäller alla brott.

Jag vet att Mehmet Kaplan från Miljöpartiet kommer att ta upp mäns våld mot kvinnor, och det är väldigt bra. Vänsterpartiet har också i många motioner denna mandatperiod motionerat om att det här verkligen måste lyftas upp och tas på allvar.

När det gäller exempelvis våldtäkter ser det faktiskt väldigt illa ut.

Inom rättsväsendet ser vi att det behövs utbildningsinsatser när det gäller bemötandet. Det handlar om hur man bemöter människor som har varit utsatta för brott, att man ställer relevanta frågor. Där ser vi också en brist. Brotsdrabbade ska få upprättelse.

Det är viktigt att man bekämpar den grova organiserade brottsligheten, likaså den ekonomiska brottsligheten. Den omsätter ganska bra med pengar. Jag tror det är ca 130 miljarder. Det är inte lite. Vi står och pratar om en budget för rättsväsendet på 36 miljarder.

Vi vill också se en skärpning – det är det vår reservation 8 gäller – i att ta tag i unga kriminella. Där har regeringen totalt misslyckats.

Ni får svidande kritik av riksdagens revisorer. Det är en skandal att ni inte har bättre koll på det här. Det handlar om bättre uppföljningar och att vidta åtgärder snabbt.

Vi har stora ungdomskullar nu. Vi har en skyhög ungdomsarbetslöshet. Det är den högsta inom EU. Ni måste komma tillbaka till riksdagen med akutåtgärder för att inte det här ska spåra ur.

Vi vill inte tappa någon generation. Det är vi på väg att göra om det här fortsätter. Det har vi inte råd med.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att vi har fått stora ekonomiska klyftor med denna regering. Stora ekonomiska klyftor är grogrunden till ökad kriminalitet. Så låt oss hösten 2010 se till att få en annan ordning genom att byta regering och byta politik för ett rättvisare Sverige.

Man kanske ska avsluta med att vara lite snäll. Jag önskar presidiet här, ledamöterna och ministern god jul och gott nytt år.

I detta anförande instämde Marianne Berg (v).

Anf. 105 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Jag tackar Thomas Bodström och Lena Olsson för tydliga redovisningar och frågor. Jag kommer att ta upp ett antal frågor men vill börja med att yrka bifall till reservation nr 20. Naturligtvis står vi bakom alla våra reservationer, men detta görs för att omröstningen senare ska bli lite enklare.

Jag vill uppehålla mig vid två olika frågor till att börja med. Den ena handlar om mäns våld mot kvinnor.

Mäns våld mot kvinnor är ett mycket allvarligt samhällsproblem. Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, som jag kommer att referera till några gånger under mitt anförande, har den anmälda misshandeln mot kvinnor ökat mycket de senaste tio åren.

Jag kommer inte att hänge mig åt någon sifferexercis utan konstaterar bara att det är höga siffror. Det är höga siffror som ökar med 30–40 procent under den här tidsperioden.

Det som kanske är än mer problematiskt är att i drygt 70 procent av fallen är gärningsmannen en person som kvinnan är bekant med. Den markanta ökningen beror enligt Brå delvis på att anmälningsbenägenheten bland kvinnor har ökat. Det är något som det debatteras om ute i Europa, i alla fall i EU, att anledningen till att det har ökat så mycket i Sverige är att fler kvinnor vågar anmäla.

Men det är inte hela sanningen. Även övergreppen, tolkar Brå det som, har ökat. Den senaste statistiken visar att fyra av fem polisanmälningar om våldtäkt inte leder till åtal och enbart någon procent till fällande dom. Det är också graverande siffror, inte bara för regeringen, polisväsendet eller rättsväsendet i stort utan även för oss lagstiftare som har haft en mening med lagstiftningen.

Enligt processrättsprofessor Christian Diesen vid Stockholms universitet beräknas de anmälda våldtäkterna utgöra enbart 10 procent av det reella antalet våldtäkter. Ett enormt stort mörkertal finns.

Den allvarligaste problematiken ligger i kvinnans rättslösa ställning i samhället. Det kanske kan låta lite hårdaget. Problemet är att vi inte har lyckats komma åt denna typ av brottslighet medan vi kanske har lyckats lite bättre i andra ärenden. Det som är ännu mer graverande är att det här är halva befolkningen lite drygt i vårt land.

Arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn måste utgå från en könsmaktsförståelse. Det är något som vi från Miljöpartiet har varit väldigt noga med att vid varje givet tillfälle lyfta upp och fråga företrädarna för de borgerliga partierna om. Oftast lyser den analysen med sin frånvaro. Även denna gång skulle jag vilja prata om den ingången.

Denna förståelse finns egentligen i de utredningar som har gjorts, senast i utredningen *Slag i luften*, SOU 2004:121. Där tar man upp just våldets avsikter och ser sambandet mellan fysisk och sexuell våldsutövning och andra former av kontrollerande beteenden som våldsutövning och könsrelaterade kränkningar.

Det är inte något svårt språk eller några svåra termer. Det finns statliga offentliga utredningar om det. Det är bara att läsa innantill.

Det gäller för myndigheter att inte bara söka förklaringar i individuella avvikelser till varför vissa män slår på grund av till exempel sociala eller kulturella skillnader. Mäns våld mot kvinnor måste förstås och ses som ett samhällsproblem som berör oss alla. Det är enbart då vi kommer att kunna hantera frågan på det sätt som den kräver.

Herr talman! Jag vill lyfta upp utbildningssituationen för att man ska kunna komma till rätta med en del av det här problemet. Det är inte så enkelt som att vi kan utbilda oss till det. Det handlar om hela den könsmaktsordning och könsmaktsförståelse som finns i vårt samhälle. Men utbildning är en del av det.

Det handlar om att stärka rättssäkerheten och förebygga kvinnors känsla av utsatthet när de väljer att polisanmäla. Det är där det börjar i

rättskedjan. När man polisanmäler ett våldsbrott eller sexualbrott begånget av en man krävs det att polisen har vidareutvecklat de utbildningar och insatser som gjorts för att öka kunskapen och kompetensen om mäns våld mot kvinnor.

Vi säger inte att polisen inte har gjort någonting eller att nuvarande eller tidigare regeringar inte har gjort någonting. Men det behövs en utökning.

Rikspolischefen aviserade i september i år i en debattartikel att polisen kraftsamlar för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Ett antal mycket viktiga insatser skulle göras. Bland annat skulle det satsas på ökad kompetens på varje polismyndighet i frågor om våld i nära relationer.

Regeringens avsikt att genomföra ett intensifierat arbete inom polisen avseende mäns våld mot kvinnor är naturligtvis glädjande. Även om det är lite sent i mandatperioden är det bättre sent än aldrig just inom det här området.

Miljöpartiet vill dock se ökade satsningar på utbildningar och kompetensutveckling inom polisväsendet från en könsmaktsförståelse. Där har vi varit tydliga genom åren. Det är för att garantera att varje polismyndighet samverkar med övriga berörda myndigheter som besitter specialkompetens i frågor om mäns våld mot kvinnor och barn.

Vi har även tidigare sagt att den civila sektorn, de ideella organisationerna har en oerhört viktig roll här. Det brukar oftast falla i god jord hos de borgerliga ledamöterna. Vi får vänta och se ett halvår till.

När det gäller åklagarna har vi statistik även där. Det är en ökad lagföring under år 2008 då 570 fler brottsmisstankar lagfördes.

Här har vi också en forskningsstudie, även denna gång från den tidigare nämnde Christian Diesen, som heter *Övergrepp mot kvinnor och barn: den rättsliga hanteringen*. Den är utgiven i år och visar att åtalsfrekvensen har minskat hos åklagarkamrarna i Stockholm, allteftersom ärendantalet har ökat.

Det som kanske är ännu märkligare är att senaste årsredovisningen för åklagarväsendet som är från 2008 inte visar någon specifik statistik för hur lagföringsstatistiken ändrats för just området Stockholm. Det har man kunnat se tidigare, och då har man sett att åtalsfrekvensen faktiskt har minskat betydligt. Det handlar om flera procentenheter från ett år till ett annat.

Alltsedan kvinnofridsuppdragen har det varit åklagarmyndigheternas ansvar att ta fram åtgärdsprogram och policydokument för åklagarnas insatser för bekämpning av mäns våld mot kvinnor. Det är uppenbart att det krävs ytterligare satsningar på kompetens inom området mäns våld mot kvinnor inom denna myndighet för att förbättra lagföringsgraden.

Man måste också jobba med åtalsfrekvensen, inte i betydelsen att det skulle bli rättssäkrare men för att den typ av brott detta handlar om drabbar alla typer av kvinnor i vårt samhälle, oavsett vad man skulle kunna säga i vissa andra fall. Vi vet att till exempel unga män drabbas av brott i högre grad. Man ska inte gå in och diskutera om någondera parten är mer utsatt, utan i det här fallet handlar det generellt om kvinnorna i samhället.

Vi vill göra ytterligare satsningar inom just fortbildningen av personal inom åklagarmyndigheten i frågor om mäns våld mot kvinnor, och det ska baseras på en könsmaktsförståelse.

Sedan kommer vi till det tredje viktiga området inom rättskedjan, och det är domarna. Det är lite känsligare, för vi har en lagstiftande och en dömande makt just för att dessa ska kunna hållas isär. Inom det här området har vi jobbat med att få in en könsmaktsförståelse för att kunna balansera mellan en individs rätt att bete sig som hon vill eller klä sig som hon vill och hur samhället i stort ser på denna person. Vi har att ta till oss att domarna och nämndemännen är den viktigaste parten i rättskedjan, för det är där det blir ett slutgiltigt bestämmande av hur samhället ser på en individs förehavanden.

När vi ser domskäl som resonerar om kvinnans promiskuösa leverne, klädstil eller dryckesvanor påtalar den förtgående trenden att domstolsväsendet inte tillämpar sexualbrottslagstiftningen på det sätt som vi lagstiftare har haft för avsikt. Vi ser ibland förskjutningar i hur man i slutändan dömer.

Det ska vi som lagstiftare vara försiktiga med att yttra oss om, men vi måste påtala det faktum att det finns fog för en diskussion om dessa frågor som diskuteras väldigt mycket i vårt samhälle också bland oss lagstiftare och att man kanske borde lyssna lite mer i de utbildningar som Domstolsverket ordnar för domare och nämndeman.

Jag hoppas att det i grunden blir en förändring, för det är inte önskvärt att lagstiftaren går in och bestämmer vad för typ av utbildning domarna ska ha. Det har vi slagit fast tidigare, men vi måste ändå få fram en lyhörddhet som jag inte upplever finns.

Vi vill att dessa utbildningsåtgärder inom Domstolsverket fortsätter, förbättras och utvidgas.

Jag vill också uppehålla mig kring ett annat område, herr talman, och det handlar om en utredning som jag är väldigt nyfiken på vad de borgerliga ledamöterna i utskottet och även senare statsrådet Beatrice Ask har gjort av. Det handlar om den rapport som Brottsförebyggande rådet släppte förra året, *Diskriminering i rättsprocessen*.

Vi har en idé om likhet inför lagen, och det är naturligtvis ett fortlöpande arbete som kräver att rättsväsendets verksamhet kontinuerligt anpassas och utvärderas efter betydelsefulla förändringar i samhället.

Vi har sett att vårt samhälle förändras väldigt fort. De senaste 30–40 åren har det hänt saker som gör att vi faktiskt måste se över hur de rättsvårdande myndigheterna och framför allt rättsprocessens grunder måste kunna anpassas.

En viktig förutsättning för att alla ska kunna delta i rättssamhället på lika villkor är att de särskilda behov som personer med utländsk bakgrund kan ha tillgodoses utifrån andra ramar än de gängse rutinerna. Olika fall behöver ibland behandlas olika. För att kunna omvandla likhet inför lagen till en realitet krävs naturligtvis också att lika fall behandlas lika och att utrymmet för direkt diskriminering och stereotypa föreställningar minskas.

Det här har misstolkats tidigare, som om man skulle ha olika typer av grundläggande behov. Men det är inte det som det handlar om, utan för att kunna säkerställa en rättvis och likvärdig rättsprocess kan det krävas att vissa ärenden hanteras utifrån andra ramar än de gängse rutinerna. Olika fall behöver ibland behandlas olika. För att kunna omvandla likhet inför lagen till en realitet krävs naturligtvis också att lika fall behandlas lika och att utrymmet för direkt diskriminering och stereotypa föreställningar minskas.

Det behövs bättre kunskaper om den egna verksamheten och om vilka behov och förutsättningar som finns hos dem som kommer i kontakt med

rättsväsendet. När man tittar på vad det skulle kunna vara för ärenden är det naturligtvis nästan omöjligt att i något enskilt fall säga huruvida det hade fått ett annat utfall om en tilltalad eller målsägande hade fått mer utrymme att lägga fram sin sak, fått ett mer respektfullt bemötande eller sluppit betraktas som mindre trovärdig på grund av sin etniska eller religiösa bakgrund.

Lika svårt är det att bedöma om utfallet hade varit annorlunda om man inte hade behövt förlita sig på telefontolkning vid en teknisk förhandling eller om en tilltalad eller målsägande hade kunnat förhöras på sitt modersmål.

Det är den typen av frågor där man måste fundera över hur fel det kan slå vid den rättsvårdande myndigheten. Jag vill inte ha några övriga tolkningar gällande denna fråga, utan det handlar bara om de rent praktiska frågorna som innebär att människor inte behandlas lika inför lagen.

När den tidigare regeringen med stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet gav uppdraget åt Brottsförebyggande rådet var det ett första steg mot att synliggöra på vilket sätt olika beteenden och strukturer inom rättsväsendet kan leda till att personer med utländsk bakgrund diskrimineras under rättsprocessen.

Det är det som kräver ett steg två. Det är det som vi måste hantera vidare. Det här var ett väldigt känsligt uppdrag, och jag tycker att Brottsförebyggande rådet med bravur har framställt att det faktiskt verkar förekomma.

När vi nu återigen ser en budget som egentligen inte har hanterat detta på något särskilt sätt undrar jag om vi kan få några former av svar från företrädare för de borgerliga partierna.

Anf. 106 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Den här mandatperioden går mot sitt slut, och det är dags för oss i justitieutskottet att summera vad som har hänt inom rättsväsendet. Nu har vi hört tre företrädare för oppositionen som i olika höga tonlägen har beskrivit vilken kris de rättsvårdande myndigheterna antingen har befunnit sig i eller just nu befinner sig i. Vi har också fått höra hur lite vi har gjort och hur dåliga vi har varit.

Därför känns det väldigt angeläget att få ge en något annorlunda bild av läget. Det handlar både om ekonomiska satsningar och reformer av olika slag som har kommit fram under dessa 3 ½ år. Jag jämför alltså med hur det såg ut 2006 när allianspartierna tog över makten. Det tycker jag är relevant.

Då befann sig Sverige i en högkonjunktur som ännu inte visade några tecken på avmattning. Sedan dess har den ekonomiska politiken som alla vet satts på hårda prov under 2008 och 2009. Hela världens ekonomi har varit i gungning, och det har också drabbat oss här i Sverige.

Mot den bakgrunden är det särskilt glädjande att alliansregeringen ändå har lyckats freda rättsväsendet som är ett av våra högt prioriterade områden från neddragningar. Inte bara fredat, tvärtom har nya resurser tillförts som sammantaget innebär att det aldrig har gjorts så stora satsningar på rättsväsendet i modern tid tidigare, alltså under mycket svåra ekonomiska förhållanden.

Sammantaget handlar det om en höjning av ramen med 5 miljarder kronor. Det är mycket det. Dessutom har det i engångssatsningar tillförts

2 ½ miljard kronor. Om man kallar det för en katastrofal utveckling som har satt rättsväsendet i gungning undrar jag vilka överord som hade funnits kvar om regeringen hade föreslagit oförändrade anslag under den här tiden eller till och med tvingats till nedskärningar.

Till det pikanta i kråksången som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet uppstämmer gemensamt hör ju som vi har hört redan att deras budgetförslag ned till nästan varje enskild krona överensstämmer med regeringens för nästa år. I de fall det inte gör det har de sinsemellan olika förslag. Socialdemokraterna föreslår till exempel en blygsam höjning av anslaget till polisen, 100 miljoner kronor, medan Vänsterpartiets och Miljöpartiets anslag sammanfaller med regeringens. Men sammantaget under mandatperioden har alla tre oppositionspartierna satsat mindre på polisen än allianspartierna.

Thomas Bodström vill inte diskutera siffror, men jag tycker att man måste göra det i alla fall. Jag har räknat ganska noga, med hjälp av alla möjliga. Det finns 1 675 fler poliser 2009 än när Thomas Bodström lämnade 2006. Fram till valet är prognosen ungefär 2 500 fler.

Det finns dessutom, Thomas Bodström, drygt 2 000 fler civilanställda nu i jämförelse med 2006. Så var det med den påstådda utarmningen som vi har fått höra om i många sammanhang och vid flera olika tillfällen.

Vänsterpartiet vill minska Säkerhetspolisens anslag med 100 miljoner, vilket de är ensamma om. Vänsterpartiet vill också sänka Kriminalvårdens anslag med 250 miljoner kronor, medan Socialdemokraterna ligger på regeringens nivå och Miljöpartiet vill höja med 10 miljoner. Var får Vänsterpartiet besparingen inom Kriminalvården? Jo, genom att man vill släppa ut personer som första gången dömts till frihetsberövande straff efter halva strafftiden.

Här har Vänsterpartiet modererat sig något. Tidigare gällde det här alla intagna. Möjligen kan det vara ett försök att minska gapet till de andra två oppositionspartiernas kriminalpolitik inför framtida förhandlingar. Jag tycker att det är ett steg åt rätt håll därför att jag tror att möjligheten till frigivning efter två tredjedelar av straffet, som vi har i dag, är en rimlig avvägning mellan de olika intressen som man måste ta hänsyn till – inte minst brottsoffrens, som Vänsterpartiet tycks glömma i det här fallet.

Sammanfattningsvis har alltså Socialdemokraternas budgetförslag ett plus på 100 miljoner kronor i förhållande till regeringen, Vänsterpartiet ett minus med 257 miljoner och Miljöpartiet ett minus på 60 miljoner kronor, allt i en budget som omfattar drygt 35 840 000 000 kronor. Ställ det i proportion till alla förslag och allt man efterlyser i debatten! Om de verkligen trodde på sin egen politik och på de påståenden om behov av akutåtgärder som de talar om borde det ha visat sig något mer i deras budgetförslag, för att använda dagens understatement.

Herr talman! Det är inte bara stora ekonomiska resurser som har satsats under den här perioden. Allianspartierna har till skillnad från vad oppositionen påstår visat stor handlingskraft när det gäller att ta itu med områden som har varit eftersatta eller där den socialdemokratiska regeringen inte kommit till skott, trots att den har haft ett antal år på sig, tolv närmare bestämt.

Efter tre och ett halvt år med allianspartierna vid makten finns nu, jag ska ta några exempel, genomarbetade handlingsplaner på områden där de

har efterlysts länge, på viktiga områden. Mehmet Kaplan lät som om han inte hade en aning om det här, tycker jag.

Regeringen har tagit ett helhetsgrepp för att på bred front komma åt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. 213 miljoner har dessutom tillskjutits, förutom allt det andra jag har tagit upp för att det arbetet ska fungera.

En annan handlingsplan handlar om hur vi ska arbeta med bekämpning av mäns våld mot just kvinnor, hedersrelaterat våld och våld i samkönade relationer. För att genomföra den har 800 miljoner i extra pengar satsats.

Det här är viktiga frågor. Det håller jag helt med om. Det behövs insatser. Det kan behövas ännu mer i framtiden, men att påstå att ingenting har gjorts är lite väl övermaga.

Brottsförebyggande rådet har också fått ett särskilt uppdrag att följa upp de här åtgärderna så att utvecklingen och förhoppningsvis de framsteg vi kommer att se kan följas.

Nu täpps också äntligen hålen till i barnpornografilagen, som inte har skärpts på tio år. Att vi skulle tillåta att bilder och filmer av dokumenterade övergrepp på barn, som blivit allt grövre med åren och som berör barn ända ned i spädbarnsålder, vill jag påpeka, fick tillverkas, spridas eller tittas på är otänkbart, åtminstone för mig. Nu får vi en lagstiftning som förbjuder det.

Skyddet för barn har också stärkts genom lagstiftningen mot så kallad grooming. Det har blivit förbjudet att söka kontakt med barn för sexuella ändamål, exempelvis på nätet. Om det går att visa att förberedelser för att träffa barnet har vidtagits kan man straffas för det även om ingenting ännu har hunnit hända. Den här utvidgningen av straffet vet jag att många, inte minst tonårsföräldrar, uppskattar.

Straffskalan för mord, som är det grövsta brott man kan begå mot en annan människa, och andra våldsbrott har höjts och ligger nu mellan 10 och 18 år. Ur brottsofferperspektiv är det en mycket välkommen förändring.

Herr talman! Arbetet mot grov organiserad brottslighet har också tagit flera steg framåt genom den mobilisering som alliansregeringen har tagit initiativ till. Bland annat har ett operativt råd inrättats på nationell nivå. Regionala underrättelsecentrum har inrättats på åtta platser i landet och nio särskilda aktionsgrupper som bemannas av 200 poliser har påbörjat sitt arbete nu i höst.

Det pågår också en utredning som jag tycker är viktig och som i januari kommer med förslag till åtgärder som kan underlätta för personer som vill lämna kriminella grupper. Det är ju inte en helt enkel procedur, och det är viktigt att vi tar fram åtgärder för detta.

Lägg till det den stora satsningen på fler poliser som innebär att det nu faktiskt finns tillräckligt med poliser för att bemanna sådana här aktionsgrupper samtidigt som man har poliser till det mer vardagliga, men otroligt viktiga arbetet runt om i landet.

Även om den organiserade brottsligheten ofta ligger steget före myndigheterna borde den här kraftfulla satsningen ge resultat i form av att fler döms för de grova och ibland till och med systemhotande brott som det handlar om inom den organiserade brottsligheten. Det har vi i alla fall all anledning att förvänta oss.

Den starkaste drivkraften bakom brottslighet är ju att tjäna pengar. Därför är det viktigt att effektivt bekämpa den ekonomiska brottsligheten för att komma åt de vinster som kriminella tillskansat sig genom sin brottsliga verksamhet. Här har allianspartierna också tagit flera viktiga steg. Möjligheten att förverka egendom som misstänks komma från brottslig verksamhet har förbättrats genom ny lagstiftning. Det behövs mer, och Kristdemokraterna och hela alliansen anser att man måste täppa till ännu fler hål för att komma åt den här brottsligheten, till exempel genom att utreda en särskild lag om penningtvätt.

Ekobrottsmyndigheten har nyligen fått ett uppdrag att i samverkan med fem andra myndigheter bilda en gemensam nationell specialistfunktion för att utifrån sina olika kunskapsområden bli en spjutspets när det gäller att hämta hem kriminellas utbyte av brottslighet, vilket vi i utskottsmajoriteten naturligtvis ser väldigt positivt på. Det gör säkert oppositionen också, eftersom de har gemensamma reservationer om att arbetet mot den ekonomiska brottsligheten ska stärkas och om att just Ekobrottsmyndigheten borde ha ett särskilt ansvar för samordning av de här frågorna.

Jag kom att tänka på versen som skrevs till riksdagsmännen på Karl XI:s tid:

Vad göras skall är allaredan gjort.
I herredagsmän, reser icke så fort!

Det här är ändå bara ett axplock av allt som hänt på rättsväsendets område hittills under mandatperioden. När jag läste oppositionens reservationer kunde jag dela in dem i två kolumner. Den ena kolumnen för Arbete pågår och den andra för Redan genomfört.

Det handlar om åtgärder mot – lyssna – organiserad brottslighet, människohandel, hedersrelaterat våld och olika insatser för att höja kompetensen inom myndigheterna när det gäller mäns våld mot kvinnor, sexualbrott mot barn med mera. Att jag nu yrkar avslag på dessa reservationer beror inte på att det här inte är viktiga frågor utan just på att man antingen slår in helt öppna dörrar eller att arbete redan pågår i någon form.

Nu är jag inte så naiv att jag tycker att allt är frid och fröjd inom hela rättsväsendet. Det finns mycket kvar att göra. Jag ser fram emot att få ta itu med alla de propositioner som vi håller på att förbereda och som riksdagen kommer att få behandla inom rättsväsendets område under våren. Det handlar om stora och viktiga frågor. Jag ska inte nämna dem – det gör man kanske inte, kom jag just på – innan de ligger på bordet, men det är i alla fall många och viktiga frågor.

Med den gemensamma utgångspunkt som allianspartierna har och den splittrade bild som oppositionen ger, inte minst inom rättspolitik, det var kanske därför som tonen var så mild från herr ordföranden i början, tycker jag att vi har all anledning att se nästa år, 2010, som är valår positivt an. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer, och jag önskar god jul och gott nytt år.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp) och Otto von Arnold (kd).

Anf. 107 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Tack, Inger Davidson!

Jag vill ställa två frågor. Den ena handlar om uppräknandet som Inger Davidson gjorde av olika typer av handlingsplaner. Det var en bra uppräkning. Jag sade också i mitt anförande att jag var glad över att det faktiskt görs saker. Det vore konstigt annars om det inte gjordes saker. Ni har haft drygt tre år på er. Däremot undrar jag varför det inte gjordes någon märkbar ansats under ordförandeskapet när det gäller sexköpslagen.

Den andra frågan handlar om Brottsförebyggande rådets utredning *Diskriminering i rättsprocessen*. Inger Davidson valde att inte nämna den alls. Ändå finns en reservation i betänkandet. Vad har gjorts i det hänseendet från de borgerliga partierna?

Sedan vill jag gå över till hur det står till i fyrpartisamarbetet. Jag skulle vilja ställa en fråga i anslutning till texter från tidigare anföranden och motioner:

På svenska anstalter finns i dag fler livstidsdömda än någon gång under 1900-talet. En orsak till detta är framför allt att regeringens nådepraxis har blivit mer restriktiv, vilket medfört att den faktiska strafftiden blivit längre. Det kan enligt vår mening ifrågasättas om livstidsstraffet är tillfredsställande från förutsägbarhetssynpunkt eftersom straffet regelmässigt genom nåd omvandlas till ett långt men tidsbestämt straff. Denna ordning innebär dessutom att det är regeringen och inte domstolen som bestämmer straffets längd, vilket är diskutabelt ur konstitutionell synpunkt. Nådepraxis i dag innebär att ett livstidsstraff omvandlas till ett tidsbestämt straff på omkring 20 år. Genom ett tidsbestämt straff blir påföljden förutsägbar och politiskt neutral.

Vem har sagt detta? Kristdemokraterna!

(INGER DAVIDSON (kd): Ja!)

Anf. 108 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag försöker ta frågorna i tur och ordning, och sedan får jag se hur mycket jag hinner.

Det frågas efter sexköpslagen i Stockholmsprogrammet. När ett land är ordförandeland försöker man vara en enande kraft som söker samla alla de olika länderna till att komma vidare. Här har Sverige gjort ett bra jobb när man har tagit upp människohandel och även prostitution. Det har ordnats konferenser, och det har kommit fram tydliga skrivningar om att de olika länderna gemensamt ska gå fram på dessa områden. Man ska också ha kontakt med länder utanför EU – de som brukar kallas ursprungsländer – för att komma åt problemet.

Sexköpslagen är otroligt viktig. Vi funderade på hur vi skulle göra. Om vi hade prioriterat den lagen som första punkt hade vi inte kommit någonstans. Det här handlar om ett förhandlingsspel. Däremot kan man nämna lagen i olika sammanhang och plädera för den. Det gjorde vi bland annat när vi hade vår justitieutskottskonferens och ordförande från hela EU var samlade här. Då var vi tydliga med vår inställning.

Nu börjar inställningen att mjuka upp sig i några länder där jag själv har pratat med olika företrädare som tidigare har värjt sig men som nu börjar fundera i dessa banor, att sexköp och människohandel hör ihop.

Sedan var det frågan om livstidsdömda och nådepraxis. Kristdemokraterna är emot livstidsstraff. Vi tycker att ett långt tidsbestämt straff är bättre. Nu har vi kommit en bit på väg åt det hållet i och med att straffet kan prövas och omvandlas till ett långt fängelsestraff. Det tycker jag är bra. Det är ett steg på den väg jag tycker att man ska gå. Det är bra.

Jag passar på Brås utredning om likhet inför lagen.

Anf. 109 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Inger Davidson har två minuter på sig att svara på den frågan.

När det gäller nådepraxis och tidsbestämda straff anser Kristdemokraterna att livstidsstraff bör ersättas av ett tidsbestämt straff. Vi delar den idén och tanken. Vi får se framöver vad som kommer att hända. Jag hoppas verkligen att ni kan kämpa vidare inom det området.

Det är roligt, mindre lustigt kanske, för er att ni kan behöva lyfta fram att vi i den rödgröna konstellationen tycker olika när ni faktiskt tycker olika. Jag tycker att livstidsstraffet är en av de viktigaste principiella frågorna när det gäller rättsväsendet.

Jag återgår till den fråga som du inte fick möjlighet att svara på eftersom tiden gick ut. Den gäller diskrimineringen inom rättsprocessen. Brottsförebyggande rådet har lagt fram tydliga punkter för hur det här skulle kunna hanteras, vilka åtgärder som kan vidtas. Det gäller bland annat utbildning för rättsväsendets aktörer. Det gäller en översyn av kriterier som används vid så kallade diskretionära beslut inom rättsväsendet. Det gäller att initiera och upprätthålla nära samarbete med organisationer som företräder personer med annan bakgrund än svensk, och så vidare.

Det här är ingen svår grej. Det här är någonting som vi inte har råd med, särskilt med tanke på hur vårt samhälle ser ut med olika typer av uttryck för främlingsfientlighet, antisemitism eller islamofobi. Det handlar i grunden om tilliten till rättsväsendet, för att vi som politiker ska stå upp för människors lika värde.

Det här borde du som kristdemokrat kunna svara på.

Anf. 110 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan verkligen svara på att likhet inför lagen och alla människors lika värde är något som jag djupt omfattar. Det jag däremot inte kan svara på i detalj är hur den här rapporten har gått vidare. Jag tycker också att förslagen är bra och viktiga. Det råder inga delade meningar om det. Det behövs mer utbildning och andra insatser som gör att man uppmärksammar sådant som leder till skillnader. Därför är rapporten viktig, men jag kan inte svara på hur den går vidare.

Jag får gratulera till att Mehmet Kaplan har lyckats hitta ett viktigt område där vi har lite olika åsikter inom alliansen.

Anf. 111 HENRIK VON SYDOW (m):

Herr talman! Eftersom det här är en budgetdebatt vill jag börja med att konstatera att det svenska rättsväsendet har en god ekonomi, och det svenska rättsväsendet har mer pengar än någonsin tidigare. Allians för Sverige lever upp till ett viktigt vallöfte. Moderaterna levererar på det som var en viktig valaffisch och på de frågor som vi vet att så många

väljare bryr sig om, nämligen att med hjälp av fler poliser och skärpta straff åstadkomma ökad trygghet och minskad brottslighet.

Alliansens totala förstärkning av svenskt rättsväsen är den största i vår moderna historia. Det rör sig om 5 miljarder i en satsning som ligger fast, och därmed omfattar rättsväsendet nästa år över 35,8 miljarder kronor. Det rör sig om 5 miljarder i rena tillskott, och detta är någonting som kommer hela rättskedjan till del. Vi ökar satsningarna på Åklagarmyndigheten, vi ökar satsningarna på domstolsväsendet och vi ökar satsningarna till Kriminalvården.

Allra mest uppmärksammas, och kanske allra mest synlig för människor i Sverige, är satsningen på, förstärkningen och kapacitetsutbyggnaden av den svenska polisen. Under den här mandatperioden ökar antalet poliser med drygt 2 500 till 20 000 poliser. Det som var vallöftet för Allians för Sverige, det som stod på Moderaternas valaffischer, åstadkommer vi också. Så många poliser har Sverige aldrig tidigare haft.

Låt mig bara kort påminna om bakgrunden till den satsningen. Det var att det var för få poliser tidigare. Det var för få poliser när Thomas Bodström var justitieminister och Socialdemokraterna hade makten.

Thomas Bodström har som idé i den här debatten att peka på att det inte finns några skillnader mellan moderater och socialdemokrater, mellan oppositionen och Allians för Sverige, att vi är överens om det mesta.

Skillnaden är mycket klar och mycket konkret. Skillnaden är en ökning av antalet poliser med 2 500, som syftar till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Den här satsningen bidrar till att åstadkomma en polis som i större utsträckning finns närvarande i hela landet. Antalet poliser ökar nu i alla delar av landet och i landets alla polismyndigheter. Antalet poliser ökar som mest där bristerna tidigare varit som störst. Det gäller inte minst områden med ett stort utanförskap.

Med 20 000 poliser tar vi steg mot ett mer närvarande rättsväsende så att vi kan upprätthålla lag och ordning i hela landet. Det här är någonting som vi lovade före valet, och det är någonting som vi driver också i tider av internationell finanskris, lågkonjunktur och ekonomisk oro.

Den här satsningen var nödvändig och viktig, eftersom socialdemokratiska regeringar under många år inte satsade tillräckligt på rättsväsendet. Under tolv års tid med socialdemokratiskt styre ökade antalet poliser, om vi räknar generöst, med lite drygt 600. Under fyra år med Allians för Sverige ökar antalet poliser med drygt 2 500. Det är en satsning på fler poliser som på bara en tredjedel av tiden är fyra gånger så stor som Socialdemokraternas. Det är en viss skillnad i effekt och i avtryck.

Det ska också sägas, för det är viktigt, att det här är ett uttryck för politiska prioriteringar och värderingar. Alliansregeringen driver en målmedveten reformagenda: minska brottsligheten och öka tryggheten. Detta är trygghetsreformer. Detta är rättvisereformer. Avgörande i det här är att se att brottsligheten påverkar alla, men det är för de redan mest utsatta, för dem med minst marginaler, som den blir den tyngsta bördan. Brottsligheten blir en börda som är svårast och tuffast att bära för dem som redan har små marginaler.

Det förvånar mig att oppositionen under den dryga halvtimme som man har pratat inte har tagit upp det här perspektivet, rättviseperspektivet, trygghetsperspektivet i detta. Det pratades om växande klassklyftor.

Låt mig bara upplysa om en annan klyfta som växte under hela 2000-talet, allra tydligast under tiden mellan 2000 och 2006. Det var växande trygghetsklyftor.

Brottsförebyggande rådet visar hur bostadsinbrott och skadegörelse under den första halvan på 2000-talet ökade allra mest i redan utsatta områden, medan de minskade i mer välbärgade stadsdelar. Brottsligheten är som allra mest utbredd där välfärden är som lägst.

Just därför finns det en uppenbart social dimension i fler poliser som kan bidra till en ökad trygghet. Det är någonting som – tillsammans med andra insatser, tillsammans med en bra skola, tillsammans med jobb, tillsammans med att vi bryter utanförskapet – bidrar till att utjämna livsvillkor. Det var ett perspektiv som inte var närvarande när vänsteroppositionen pratade.

På samma sätt var det mycket könsmaktsordning, genusanalys och genusteorier när Miljöpartiets företrädare pratade i talarstolen. Låt mig påpeka att det som nu sker, med fler poliser som kan arbeta kvällstid och poliser som svarar när larmet går och kommer när larmet går, verkligen är kvinnofridsreformer, som bidrar till att öka friheten och tryggheten för kvinnor att kunna röra sig i staden också när det är mörkt. Det är kvinnofridsreformer som verkligen är handling. Det är inte teorier, inte strukturer, utan vi går till handling också med handlingsplaner på fältet.

Det här har varit en mycket viktig uppgift och mycket viktiga perspektiv för Moderaterna och för Allians för Sverige i detta arbete.

Samtidigt ökar resurserna också till Åklagarmyndigheten, till domstolsväsendet och till Kriminalvården. Hela rättsstaten, som kärnan i vår demokrati, stärks väsentligt i sin ambitionsnivå. Vi vet att lika viktigt som att satsa på polisen – det har vi haft med oss hela tiden, det har stått i regeringsförklaringar och det var ingångsvärdena i arbetet 2006 – är att satsa på hela rättskedjan, att stärka domstolsväsendet, stärka Kriminalvården och stärka åklagarna. Ingen rättskedja är starkare än den svagaste länken.

Tittar vi på det budgetförslag som nu ligger på bordet ser vi hur Åklagarmyndigheten tillförs ytterligare 20 miljoner kronor för 2009 och att anslaget för 2010 höjs med 50 miljoner kronor. På samma sätt höjs anslaget för domstolarna med 150 miljoner kronor ytterligare för 2010. Ekobrottsmyndigheten får ökade anslag. Kriminalvårdens anslag höjs också med 700 miljoner 2010. Under hela mandatperioden har anslaget till Kriminalvården höjts med 1,6 miljarder kronor. Det är en speciell historia: Anslagen till Kriminalvården har ökat med mer än 50 procent sedan 2004.

Vi har hört hur det har talats om kris i än den ena och än den andra myndigheten kopplad till vårt rättsväsen. Vargen kommer, vargen kommer! Så har det låtit i budgetdebatterna återkommande här. Men det är ingen kris. När myndigheternas företrädare besöker justitieutskottet får vi återkommande höra att förutsättningarna är bättre än tidigare, att de har mer resurser än tidigare och att de står bättre rustade att möta de utmaningar som framtiden för med sig.

Jag tror, som sagt, att det här är viktigt för oss som riksdagsledamöter, både i majoritet och i opposition. Det är viktigt för regeringen, och det är viktigt inte minst för allmänheten, att nu ha höjda förväntningar och att ställa högre krav på det svenska rättsväsendet. Det här är någon-

Prot. 2009/10:51
16 december

Rättsväsendet

ting som vi märker när vi reser ute i landet och träffar polisen, domstolsväsendet, åklagare och Kriminalvården. Det är tydligt att allmänheten nu ska kunna ha högre förväntningar. Vi kan inom polisen nu bättre möta allmänhetens förväntningar och krav, är en återkommande kommentar. Polisen ska nu finnas tillgänglig ute i samhället, är det vi hör från polisen när vi är ute och träffar dem. Det är viktigt att vi här inne, regeringen och allmänheten också ställer högre krav på ett närvarande rättsväsen.

Mot det här står vänsteroppositionen och formerar sig, och det är intressant att se vilka förslag som nu läggs fram.

En sak som har hänt under året sedan vi diskuterade senast är att Vänsterpartiet så tydligt har fått ett starkare genomslag i vänsteroppositionen och hur mitten förskjutits. Det är helt uppenbart att samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har fått en kraftig förskjutning mot vänsterkanten. Lyssna på tonen i betänkandet och i debatterna! Det är avskaffande av livstidsstraffet. Det är återinförande av halvtidsfrigivningen, som Lena Olsson pratade sig varm för. Det är återkommande, sett över mandatperioden, varje år mindre pengar till polisen. De tre vänsterpartierna i opposition satsar under hela mandatperioden mindre pengar på den svenska polisen.

Vänsterpartiet, som är det tydligaste och tonsättande partiet i detta, konkretiserar sig nu genom att ytterligare vässa på reformen om just ett återinförande av halvtidsfrigivningen, detta nu som ett sätt att motivera stora besparingar på den svenska kriminalvården.

Men det förslag från Vänsterpartiet som nu finns på riksdagens bord går, ska vi veta, i precis motsatt riktning mot alliansregeringen, som vill skärpa straffen för grova våldsbrott. Här ser vi i stället förslag om att i all praktik halvera och minska straffen för grova våldsbrott.

Halvtidsfrigivningen, som Vänsterpartiet förordar, går i direkt motsatt riktning mot det som Allians för Sverige och Moderaterna arbetar för. När vi behöver mer av rättvisa och rimliga straff drar i stället Vänsterpartiet och de rödgröna i motsatt riktning. Det som generellt sett redan är korta straff för grova våldsbrott ska bli ännu kortare. Vad är det gemensamma beskedet?

Vad är det gemensamma beskedet om livstidsstraffet, som var uppe i diskussionen tidigare? Finns det några gemensamma besked? När kommer de gemensamma beskeden? Detta är viktiga frågor för många väljare. Här vill vi ha ett besked nu när oppositionen finns samlad i kammaren.

På samma sätt undrar jag: Hur förhåller ni er till målet om 20 000 poliser? Vi vet hur ni har agerat och debatterat tidigare och sagt att det allmänt sett är bra med fler poliser, men står ni upp för den prioriteringen och för de kostnader som följer? Kan ni binda er för detta? Kan ni vara tydliga i era besked till väljarna?

Vi vet återigen att Vänsterpartiet här lägger fram kraftfulla besparingar på den svenska polisen, ¼ miljard, återkommande år efter år. Om man inte kan ställa sig bakom målet om 20 000 poliser ska man förklara hur många poliser man faktiskt vill ha och var det finns för många poliser. Var ska vi ha färre poliser? Det är viktiga besked, och jag tycker att oppositionen kan passa på tillfället när ni nu är samlade att ge svar.

Vi vet att om inga konkreta besked lämnas öppnas fältet just för Vänsterpartiets inflytande och radikala reformer: kraven på avskaffande av livstidsstraffet, kravet på återinförande av halvtidsfrigivningen och återkommande nedskärningar på polisen.

Fru talman! Jag tror att vi utan att ta i kan konstatera att med en sådan regering hade vi aldrig kunnat nå de satsningar på hela vår rättskedja som vi nu har sett. Vi hade aldrig kunnat skärpa straffen för grova våldsbrott, och vi hade aldrig kunnat nå målet om 20 000 poliser, som bidrar till minskad brottslighet och ökad tydlighet. Det är faktiskt tydliga skillnader mellan moderater och socialdemokrater, mellan Allians för Sverige och vänsteroppositionen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag, och som alla andra önskar jag också en god jul.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gunnar Axén, Inge Garstedt, Krister Hammarbergh och Ulrika Karlsson i Uppsala (alla m), Johan Linander (c) och Otto von Arnold (kd).

Anf. 112 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Henrik lyssnar inte på vad kd och Centern säger om livstidsstraff. Det är ganska magstarkt att säga att vi i oppositionen måste komma överens om livstidsstraff. Vi har olika uppfattningar där, men har ni i alliansen samma uppfattning om livstidsstraff. Svara på det! Det är min första fråga.

För det andra: känner du inte till att det var uppgörelsen mellan Moderaterna och Socialdemokraterna som gjorde att det gick ned på 90-talet? Du kan inte stå här med hedern i behåll och skylla på Socialdemokraterna. Det berodde ju på den ekonomi som vi tog över. Vi kom överens tillsammans. Jag tar ansvar för det, trots att jag inte var med i politiken då. Det var ju så det låg till. Känner du till att detta är bakgrunden, eller känner du inte till det?

Tredje frågan: De poliser som kom ut 2007–2008 – är det den socialdemokratiska regeringen som har satsat pengar och utbildat dem, eller är det den borgerliga regeringen? Svara bara! Är det Socialdemokraterna eller de borgerliga?

När det gäller olika besked om budget kan jag upplysa om att när vi befann oss i det här läget året före valet, då borgarna var i opposition, var skillnaden 875 miljoner mellan de borgerliga partier som ville satsa mest respektive minst. Nu är det 392 som skiljer oss i oppositionen. Det var alltså dubbelt så stor splittring på den borgerliga sidan. Tror du att vi skulle ha större problem att komma överens när vi har hälften så stor skillnad som ni hade?

Låt mig upprepa frågorna:

1. Livstidsstraff – är ni själva överens om det i fyra partier?
2. Känner du till samarbetet på 90-talet?
3. De poliser som kom ut 2007–2008, vem var det som hade gjort satsningen på dem – var det borgarna eller Socialdemokraterna?

4. Tror ni att vi kommer att få svårare att komma överens när splittringen är hälften så stor?

Har du uppfattat alla fyra frågorna, Henrik?

Anf. 113 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattade frågorna. När det gäller livstidsstraff har vi gemensamt precis avlämnat en proposition med bäring på den diskussionen. Vi vet att vi har olika uppfattningar, men vi lyckas ändå samla oss till gemensamma positioner och komma framåt i de frågorna.

Min fråga tillbaka blir alldeles uppenbar efter att ha hört Vänsterpartiets och Lena Olssons argumentation om ett återinförande av halvtidsfrigivningen. Kan Socialdemokraterna sätta sig i en regering tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet som lägger fram förslag om att återinföra halvtidsfrigivningen? Det är ett viktigt besked. Det är kanske svårt att svara på det nu. Jag förstår att det är arbetsgrupper och annat, men vad är Socialdemokraternas inställning? Kan man göra detta? Vad är den principiella inställningen och beskedet till väljarna i detta, som är en viktig fråga för både socialdemokratiska väljare och Moderaternas väljare.

Sedan tycker jag att återgången till tidigt 1990-tal bär lite för långt, Thomas Bodström. Efter det var det tolv år av socialdemokratiskt maktinnehav. Ni hade goda chanser i en växande ekonomi att visa vilka prioriteringar ni hade. Det som då var viktigare än att satsa på polisen vid mitten av 90-talet och framåt var att bygga ut bidragslinjen: högre bidrag, mer bidrag. Det var då man började bygga ut detta. Det visar väl vilken prioritering och värdering som Socialdemokraterna fortfarande står för. Det är därför som ni inte kan ställa er bakom målet om 20 000 poliser. Det är därför som ni konsekvent har raljerat om och motarbetat detta och sagt att det inte är en bra målsättning. Det är uttryck för en värdering och en prioritering.

Det behövs inte minst ett tydligt besked till väljarna. Kan du ge det?

Anf. 114 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var inte mycket besked, Henrik. Jag frågade om du kände till överenskommelsen från 90-talet eller inte. Det var inte jag som drog upp 90-talet i diskussionen, utan det var du som drog upp de tolv åren. Då undrade jag om du kände till att det var ditt eget parti som var med eller inte. Dessutom var det de som hade orsakat hela den ekonomiska kraschen. Känner du till detta eller inte?

Nu är vi dessutom snart i samma läge igen. Tänk att ni alltid har sådan otur att det blir sådan ekonomi! Och vem vill ha en regering med otur hela tiden?

Nästa fråga, som jag inte heller fick något svar på, var: De poliser som kom ut 2007–2008, är det Socialdemokraterna eller de borgerliga som har lagt grunden för dem? Påbörjades utbildningen under den socialdemokratiska eller den borgerliga regeringen? Precis som jag sade tidigare kan ingen socialdemokratisk regering hävda att det är deras förtjänst om det blir fler poliser 2011, för det är den borgerliga regeringen som har gjort den satsningen. Det tror jag att var och en förstår, men för att göra det alldeles tydligt frågar jag igen om de poliser som kom ut

2007–2008: Är det Socialdemokraterna eller de borgerliga som har gjort den satsningen?

20 000 poliser har vi sagt är bra. Vi fortsätter satsningen uppåt. Som sagt, räkna på var vi stod 2008. Det var nästan däruppe, och jag tycker att det var bra. Det jag raljerar över är att jag ständigt möter poliser som skrattar åt det här. De tycker att det är jättekul att räkna poliser. Jag säger självkritiskt att jag var precis likadan. Jag har räknat poliser i åtta år nu. Vi gör ju inget annat!

Du måste förstå, Henrik, att när du kommer ut och träffar poliser, som jag gör varje vecka, så skrattar de åt att vi räknar. Det är så det fungerar. Däremot är det som sagt bra att det var 20 000. Vi har stött det.

Men detta hade man kunnat ha mycket bättre ekonomi för. Jag har räknat upp 22 olika förslag där man skulle kunna ha det.

Nu ska jag svara snabbt: Nej, halvtidsfrivgivning är inte aktuellt för Socialdemokraterna, däremot en utbyggnad med halvvägshus. Det är något som jag tror att vi alla skulle kunna stå bakom.

Men svara nu på de frågor jag ställde förut, är du snäll!

Anf. 115 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Fru talman! Ibland brukar Thomas Bodström påpeka att vi har en justitieminister som inte är jurist. Jag vill påpeka att det är alldeles uppenbart för oss här inne att vi har en ordförande i riksdagens justitieutskott som inte är ekonom.

Att återknyta till 90-talet när man talar om ansvaret för krisen är brist på perspektiv, brist på kunskap och brist på historieskrivning.

Den konjunktur som vi har nu vet vi båda två är präglad av en global finanskris. Den har på flera sätt likheter med krisen på 90-talet.

Jag tror att väljarna kan vara mycket tydliga i sin dom. Oavsett om vi bråkar om historien här är skillnaden netto mellan socialdemokratiska regeringar och alliansregeringen i satsningarna på hela rättsväsendet, inte bara polisen, mycket tydlig och uppenbar. Vi vet också att det är väldigt viktiga skäl när väljarna sedan väljer parti, också för många socialdemokratiska väljare som tycker att frågor om ökad trygghet och minskad brottslighet är mycket viktiga.

Vi är glada och stolta över våra resultat. Vi är glada och stolta över att kunna uppfylla det som stod på Moderaternas valaffischer och det som har varit viktiga vallöften från Allians för Sverige om detta.

Jag märker inga poliser som skrattar åt att det nu blir fler poliser för att bekämpa brottsligheten. Det finns ingen som skrattar åt regeringens politik där. Tvärtom, Thomas Bodström, finns det en framtidstro och en positivism hos svensk polis som vi inte har sett på länge. Det är kanske mer än tio år sedan vi senast såg detta.

Det här är som sagt ingenting som vare sig poliser eller allmänhet skrattar åt. Tvärtom finns det nu bättre förutsättningar att åstadkomma det som är målen med den här regeringens politik och det som fler poliser syftar till, nämligen att minska brottsligheten och öka tryggheten. (Applåder)

Prot. 2009/10:51
16 december

Rättsväsendet

Anf. 116 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Ett fungerande rättsväsen som skapar ett tryggt samhälle där brott förebyggs och begångna brott utreds är en förutsättning och grundläggande för ett välfungerande samhälle.

Jag tycker att Sverige har ett bra rättsväsen. Vi har många hårt jobbande och engagerade poliser, vi har effektiva och pålitliga åklagare, vi har rättssäkra och förtroendeingivande domstolar och vi har en säker och behandlande kriminalvård. Men det finns mer att göra. Vårt rättsväsen kan fungera ännu bättre. Vi kan förebygga brott så att färre människor blir brottsoffer. Vi kan få fram bättre förundersökningar som leder till fler åtal. Vi kan få ned balanserna i domstolarna, så att brottsoffer och åtalade slipper vänta så länge på rättegång. Och vi kan minska återfallen i brott genom en ännu bättre kriminalvård.

Det är för att uppnå detta som vi i alliansen har gjort en historiskt stor satsning på rättsväsendet under den här mandatperioden. Enbart i budgeten för 2010 ökar anslagen till rättsväsendet med 2 ½ miljard kronor i förhållande till år 2009 års budgetram. Totalt kommer rättsväsendet att få 35,8 miljarder under 2010. Det är oerhört mycket pengar. Och jag tycker att vi ska ställa höga krav på vårt rättsväsen. Vi ska ställa höga krav på polisen, vi ska ställa höga krav på domstolarna och vi ska ställa höga krav på alla de andra myndigheterna inom det rättsväsende området.

Fru talman! Av allt det som alliansen har genomfört under de senaste tre och ett halvt åren vill jag framför allt lyfta fram ökningen av antalet poliser, inte bara för att det är en ökning av antalet poliser, utan för att det har möjliggjort på ett helt nytt sätt att vi kan ha polis i hela landet – en polis som ska vara tillgänglig, synlig och närvarande i samhället.

Under Thomas Bodströms tid som justitieminister – tyvärr har han lämnat kammaren, men vi får se om han kommer tillbaka – var trenden tydlig. Polisstation efter polisstation lades ned. Nu är trenden den omvända; nya polisstationer öppnas. Socialistisk centralism har bytts mot en liberal decentralism, och det är glädjande. Det finns dock fortfarande några polismyndigheter som planerar att lägga ned polisstationer. Jag tycker att de borde tänka om. Det är inte vad svenska folket vill.

En annan viktig fråga att lyfta fram är när barn begår brott eller när barn utsätts för brott. De här sakerna hör ofta ihop. Det är inte sällan som gärningsmän blir brottsoffer och brottsoffer blir gärningsmän, speciellt om ett brottsoffer känner att ingen har lyssnat, att ingen har brytt sig om vad som egentligen hände.

Vi i Centerpartiet har bland annat lagt fram ett nytt förslag som gäller barnmisshandelsbrott liksom barnfridskränkingsbrott. Vi menar att de rättsliga myndigheterna måste klara av att behandla de fall där barn är inblandade på ett snabbare sätt. Det är också frågor som vi kommer att driva hårt under den kommande mandatperioden.

En tredje sak som jag vill ta upp här är behovet av häkten i hela landet. Vi ser oroande tendenser till att häkten läggs ned. Det kan möjligtvis ge besparingar inom en myndighet, men ser man till helheten i rättsväsendet har jag mycket svårt att tro att det leder till vare sig effektivitet eller besparingar.

Låt oss då titta lite på vad oppositionen föreslår. Först och främst kan vi konstatera att det inte finns något oppositionsförslag. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har lagt fram var sitt förslag, och de

skiljer sig inte speciellt mycket åt ekonomiskt, men när det gäller inriktningen på politiken är det väldigt stora skillnader. Det är uppenbart att de rödgröna inte kan och inte vill komma överens om en gemensam rättspolitik. De har tillsatt ett antal arbetsgrupper för att få ihop sin politik, men inte på det rättspolitiska området.

Vi som satt i justitieutskottet redan under förra mandatperioden kommer ihåg hur oeniga Vänsterpartiet och Miljöpartiet allt som oftast var med dåvarande justitieminister Thomas Bodström. Då kom han i stället springande till Centerpartiet, Folkpartiet eller Kristdemokraterna och ville ha stöd. På det sättet kunde Vänsterpartiet och Miljöpartiet kringgå. Och jag förstår om en del socialdemokrater hellre lämnar landet än försöker få ihop en gemensam rödgrön rättspolitik.

När det gäller anslagen till rättsväsendets myndigheter och rättsväsendet i stort skiljer de sig väldigt lite, och det har många varit inne på tidigare. Det är egentligen bara två förslag som skulle ha någon större betydelse för myndigheterna. Dels är det Miljöpartiets förslag om att sänka Säpos anslag med 100 miljoner kronor, dels är det Vänsterpartiets besparing på Kriminalvården med 250 miljoner kronor. I övrigt är det bara några promillen upp eller ned.

Räknar man då samman oppositionens tre förslag för att få något slags bild av vilken politik en, ve och fasa, rödgrön regering skulle kunna föra, blir det totalt sett en besparing på rättsväsendet med 70 miljoner kronor. Det är väl vad svenska folket kan förvänta sig om det skulle bli regeringsskifte nästa år. Då kan de förvänta sig en besparing på rättsväsendet.

Fru talman! Då ställer man sig frågan: Vilka förslag har då de rödgröna för att leva upp till sina besparingar i budgeten? Ja, det är svårt att svara på. Vänsterpartiet ger egentligen det enda ordentliga besparingsförslaget, och det har de ju all rätt att göra, med halvtidsfrigivning för mördare och våldtäktsmän i stället för att släppa ut dem efter två tre års straff.

Miljöpartiet å sin sida flyttar en arbetsuppgift från en myndighet till en annan. I sin budget gör de en besparing på 100 miljoner kronor på den myndighet som blir av med arbetsuppgifterna men lägger inte till en endaste krona till den myndighet som ska ta över arbetsuppgifterna. Är det med den bristen på ansvarstagande och realism som de rödgröna vill styra Sverige? Det är en så kreativ bokföring att man nästan skulle kunna tro att Mona Sahlin har varit inblandad.

I övrigt när man läser de tre rödgröna partiernas reservationer i betänkandet skulle man kunna tro att det handlar om flera miljarder i anslagsökningar. Samtliga tre vänsterpartier vill i sina reservationer se en prioritering av arbetet mot ekonomisk brottslighet, en prioritering av arbetet mot organiserad brottslighet med mera, en prioritering av arbetet mot våldtäktsbrott, en prioritering av arbetet mot människohandel, en prioritering av arbetet mot hedersrelaterat våld, en prioritering av arbetet mot narkotikabrottslighet, en prioritering av arbetet mot hatbrott, en prioritering av arbetet mot ungdomsbrottslighet och en prioritering av arbetet mot korruption. Frågan man ställer sig är: Vad prioriterar ni inte?

Det är inte fel att ha höga ambitioner; det har vi i alliansen också. Men säger man att man prioriterar allt prioriterar man i själva verket inget.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 117 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Johan Linander tycker jag mig höra någon som totalt har gett upp. I ditt anförande låter det som att du redan är tillbaka i opposition. Uppgivenheten lyser igenom.

Det var bra att Johan Linander rättade till Inger Davidson som beskylld Vänsterpartiet för att dra ned på Säpo. Så är det inte. Man måste läsa på ordentligt.

Johan Linander tar också upp att Vänsterpartiet frigör resurser när det gäller Kriminalvården. Det handlar om en villkorad halvtidsfrigivning för förstagångsdömda. På årsbasis innebär det 770 miljoner. Man får halvera det och dra bort de 250 miljoner vi har i besparing. Det blir ändå 127 miljoner kvar, Johan Linander. De får frivården behålla, för den behöver utvecklas. Vi tar ansvar fullt ut.

En partiledare fick frågan: Ni vill att det ska vara möjligt att utdöma villkorlig frigivning efter halva strafftiden, varför? Partiledaren svarade att det är viktigt eftersom det inte är bra att sitta inlåst så länge. Partiledaren som svarade så här var Maud Olofsson. Jag skulle vilja ha en kommentar till det.

Anf. 118 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det är riktigt att jag inte har kritiserat Vänsterpartiet för besparingen på 250 miljoner kronor i Kriminalvården eftersom ni har förklarat den med att ni vill ha halvtidsfrigivning för förstagångsdömda. Förstagångsdömda kan såklart vara mördare och våldtäktsmän också; där gör ni inga undantag. Ni öppnar alltså för att mördare och våldtäktsmän ska kunna bli frigivna efter halva tiden. Är det rätt uppfattat?

Pengar till frivården är bra. Samtidigt säger Vänsterpartiet i talarstolen att man vill bygga nya anstalter i såväl Östersund som Haparanda, vilket kostar många hundra miljoner. Frågan blir då: Vilka anstalter vill ni då lägga ned i stället? Ni behöver ju färre platser eftersom ni ska ha halvtidsfrigivning. Samtidigt ska ni bygga nya anstalter. Det måste betyda att ni ska lägga ned andra. Jag tror att många anställda i Kriminalvården som jobbar på anstalter runt om i Sverige är intresserade av om just deras anstalter ska läggas ned om det blir en rödgrön regering efter valet.

När det gäller intervjun i Expressen för ganska länge sedan var det en okunnig journalist som ställde en fråga. Det var ett ganska dåligt svar också. Jag antar att min partiledare inte förstod frågan eftersom frågan var totalt felställd. Vad Centerpartiet sade för tre fyra fem år sedan var att det kan finnas fall där personer är dömda och det inte finns någon som helst återfallsrisk då vi kan tänka oss halvtidsfrigivning efter en särskild domstolsprövning.

Anf. 119 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag börjar med intervjun i Expressen. Det var väldigt länge sedan, sade Johan Linander. Men det var den 17 september 2009. Några månader är tydligen väldigt länge sedan. Maud Olofsson sade att

hon är för en villkorad halvtidsfrigivning, men du, Johan Linander, påstår att din partiledare inte kan så mycket om saken. Det är upp till dig vad du säger om henne.

Johan Linander tar upp detta med platserna. Enligt riksdagens utredningstjänst skulle ungefär 500 platser frigöras. De nya anstalterna kommer att behövas, för vi har så många gamla nedslitna anstalter – jag har personligen besökt dem – som är under all kritik och som ska läggas ned. Då måste det komma något nytt, eller hur?

Men vem är det som har rätt? Är det Maud Olofsson som är partiledare eller är det Johan Linander? Några månader sedan är inte länge sedan. Det var i september 2009.

Anf. 120 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Lena Olsson får nog lyssna lite bättre på vad jag säger. Centerpartiet har inget beslut om att vi vill ha en generell halvtidsfrigivning. Den politiken får Vänsterpartiet stå för alldeles själva. Däremot hade vi för tre fyra fem år sedan ett yrkande i riksdagen om mycket speciella fall där vi tyckte att man skulle kunna få halvtidsfrigivning efter domstolsbeslut. Det har Centerpartiet dock inte motionerat om på flera år. Vi behöver inte gå vidare med den diskussionen.

Lena Olsson visar en häpnadsväckande okunnighet när hon säger att det behövs ytterligare nya anstalter – som om det inte hade tillkommit några anstaltsplatser de senaste åren! Mellan 2004 och 2009 har det tillkommit 1 400 nya anstaltsplatser. Åren 2010–2012 kommer det med den utbyggnadsplan som finns och är i gång ytterligare 870 nya platser till anstalter och häkten – detta utan de två nya anstalter i Östersund och Haparanda som Lena Olsson säger ska byggas utan att man har tillskjutit en endaste krona. Hur ska någon kunna tycka att er politik är trovärdig när ni i budgeten inte tillskjuter några som helst pengar till en sak men i debatten säger att ni ska göra det ena efter det andra?

Man måste kunna ta ansvar. Att ta ansvar är att kunna sätta på pränt vilka pengar man vill tillskjuta för att nå ett mål. Man kan inte bara säga: Vi vill komma hit, men vi har inga pengar till det. Det är inte trovärdigt. Den politiken fungerar inte om man ska ta ansvar. Jag önskar de rödgröna lycka till med att ta fram en gemensam rättspolitik. Jag hoppas vi får se den före valet. Det skulle förenkla debatten för alliansen.

Anf. 121 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Det är roligt att debatten har tagit sig lite här på slutet. Inledningen var förfärlig. Det var tre dysterkvistar som marscherade upp i rask takt och försökte spela ut sitt missnöje med de satsningar som gjorts eller uteblivit. Sedan blev det en övning i vem som vill vara programledare i *Vi i femman* från justitieutskottets ordförande. Därefter övergick det till föreningens citatsamlare som briljerade.

Jag övergår till huvudämnet.

Det handlar om rättsväsendet. Jag tycker att det är viktigt att vara tydlig med varför man prioriterar rättsväsendet. Det är en funktion som är alldeles avgörande för det civiliserade samhället, det som vi liberaler brukar kalla för en rättsstat. Vi i Folkpartiet är väldigt tacksamma att vi har förmånen att leva i ett civiliserat samhälle med en rättsstat. Det är ingen självklarhet. Det finns länder i vår närhet där rättsstaten pressas

Prot. 2009/10:51
16 december

Rättsväsendet

tillbaka och något annat ersätter. Det är mer korruption, våld och oförutsägbarhet.

Så är det inte i Sverige. Enligt vår grundlag ska rättsväsendet skötas av staten. Jag tycker att det är något som blir allt bättre. Det är polis som tillsammans med åklagare utreder brott. Man prioriterar. Man försöker balansera effektivt mellan målkonflikter, effektivitet, rättssäkerhet och integritet.

Brott leder, förhoppningsvis, i regel till en domstolsförhandling. Har man väl nått dit ska det bli en fällande dom. Det innebär att brottsoffer får upprättelse och inte sällan skadestånd.

Människor hamnar i en kriminalvård som verkställs på ett civiliserat sätt och människor ges en rimlig chans till återanpassning. I svensk kriminalvård satsar man alltmer på utbildning, behandlingsprogram och arbete.

Vi har en rättspsykiatri som försöker få svårt sjuka människor att komma tillbaka till det verkliga livet. Via Statens institutionsstyrelse och dess ungdomshem behandlas barn som kanske har förstört andras liv för alltid och därmed sitt eget.

Vi har kommunala behandlingsenheter som tar hand om ungdomar och har ett innehåll när det gäller ungdomsvård och ungdomstjänst för att ungdomarna inte ska sjunka djupare ned i grov brottslighet som kommer att förstöra deras och andras liv.

Vi har barnhusen där man tar hand om barn som har utsatts för brott – ibland de vidrigaste vi kan tänka oss.

Lägger vi därtill socialtjänsten och psykiatrin är det ganska många människor som arbetar inom rättsväsendet och dess närhet och upprätthåller den civiliserade rättsstaten.

Man ska inte heller glömma de ideella krafter som jobbar som frivilliga samhällsarbetare med kvinnojourer, brottsofferjourer samt alla familjer och enskilda personer som tar hand om barn som stödpersoner eller stödfamiljer för att en ung människa ska få ett bättre liv.

Det är de människorna som vi har gett i uppdrag att upprätthålla vår rättsstat, vårt rättsväsen och vårt civiliserade samhälle. Så här i jultid finns det inte bara anledning för oss att tacka varandra för våra förträffliga insatser. Jag tycker att det finns all anledning att också tacka dessa människor som bär rättsstaten på sina armar, visserligen på vårt uppdrag.

Jag tycker också att det är viktigt att vi inte låter oss luras att tro att detta går att ersätta med något annat. De reformer som vi har gjort för att bygga rättsstaten starkare och öka människors rättstrygghet, få bättre uppkläring av brott och se till att man satsar mer på den institutionella ungdomsvården har vi gjort för att alternativet är fruktansvärt.

När polisen en gång flyttade ut flyttade andra värderingskartor och en annan rättsordning in. Det var en rättsordning som bygger på ganska motbjudande värderingar. Det var mer av hämnd, hot och den starkes våldsmakt som fick sätta dagordningen.

Detta har vi kunnat se på vissa håll. När polisen har lämnat vissa områden har något annat ersatt. I andra länder är det mycket tydligare. Vi gör allt för att reparera de delar där rättsväsendet trängdes tillbaka.

Man måste också vara tydlig med ansvaret. Vi ska inte låta lura oss där heller. Vi kan inte ersätta rättsväsendet med något annat – något privat eller ingenting eller vad man nu hittar på. Det är vuxna människor som har ansvar för de brott som begås. Det är viktigt att vi jobbar både med stöttning och förebyggande och är tydliga med ansvaret. Det gäller vuxna som begår brott men också det ansvar som föräldrar har för unga människor som hamnar snett och kanske hamnar i brottslighet.

Fru talman! Vi har nu en budget på 35 800 000 000 kronor för 2010. Många talare har berättat vad som har gjorts, hur många fler poliser det har blivit och hur många anstaltsplatser det har blivit. Vi måste sätta in det i ett sammanhang med andra viktiga förebyggande insatser. Man kan inte se rättsväsendet lösryckt. Det måste ses i samband med vad man gör för att få fler människor i arbete.

Det finns ingenting som är så viktigt som att se till att det finns arbete, inte minst åt unga människor.

Arbete är inte bara bra i sig. Det är också en förutsättning för att trygga våra välfärdssystem dit rättsstaten hör. Det är viktigt att vi fortsätter på den linjen eftersom arbete är en viktig del av det brottsförebyggande arbetet. Samma sak gäller utbildning. Kunskap ger egenmakt. Människor som har kunskap har bättre möjlighet att klara sig i framtiden. Därför genomför vi de reformer i kunskapsskolan som regeringen lägger fram förslag om. Det är centralt. Vi vet att de ungdomar som hoppar av, faller ur och inte klarar skolan är de som riskerar att hamna i brottslighet på ett eller annat sätt.

För att motverka utanförskap är, förutom arbete och utbildning, allt som gäller integrationspolitiken viktigt. Det gäller både hur man tar emot människor som kommer från andra länder och hur man jobbar för att etablera människor som har kommit hit från andra länder.

Här läggs det också fram reformförslag. Det är en del av det viktiga förebyggande arbetet.

Barn- och ungdomsvården har, enligt den senaste lägesrapporten från Socialstyrelsen, ökat med 5,7 procent. Det kan man tycka är tråkigt eftersom man skulle önska att det minskade. Men det är bevis på att satsningar på den sociala barn- och ungdomsvården görs under denna mandatperiod.

Inom barn- och ungdomspsykiatri, där många barn riskerar att fara illa, klarar nu 18 landsting av 21 att hålla väntetiderna till sin verksamhet. Det är steg i rätt riktning. Det är mycket mer att önska. Regeringens psykiatrisatsning har inte verkat fullt ut än, mer kan vara på gång.

Jag nämnde barn- och ungdomsvården. I samma lägesrapport från Socialstyrelsen kan vi se hur missbrukarvården ökade med 5,7 procent. Varför? Det är viktigt. Vi vet att missbruk leder till brottslighet. Det är en del av det förebyggande.

Man kan sammanfatta våra satsningar med att det är fler poliser som kan jobba ute och som kan förebygga brott. De poliser som förr saknades i vissa utsatta områden kan nu finnas där. Polisstationer skjuter upp som svampar ur jorden för att finnas nära människor och kunna vara proaktiva tillsammans med idrottsföreningar, näringsidkare, skola och socialtjänst. Det är väldigt viktigt.

Som en följd av detta får våra domstolar mer att göra. Trots det minskar balanserna. Genomströmningen ökar. Det leder till att fler mål avgörs rätt. I praktiken leder det till att fler skyldiga döms och till att en och annan oskyldigt dömd frias om det ändå har gått till domstol.

Kriminalvården har mindre problem med knark. Kriminalvården har mer av innehåll. Den tid man sitter på häkte och väntar på att få avtjäna sitt straff har minskat kraftigt.

En hög chef inom Kriminalvården sade nyligen till utskottet att det är den bästa situation hon har sett på 40 år. Det är värt att lyfta fram.

Jag nämnde den sociala barn- och ungdomsvården. Jag kan lägga till den satsning på socialtjänsten som görs i våra kommuner. I min egen kommun Örebro har vi nu fler fältassistenter och fältarbetare än någonsin. Det är resultatet av en medveten politik och den budget som regeringen står bakom.

Jag ska kort kommentera oppositionen.

Det spretar, som någon har sagt tidigare. Det är intressant att höra Vänsterpartiet som extremt driver att vi måste bygga fler fängelser. Förr hette det: Riv fängelserna. Nu vill man bygga nya. Det är en intressant svängning.

Jag hoppas att de förändringar vi har gjort ska leda till att färre människor behöver dömas till långa fängelsestraff. Tanken med vår förebyggande politik och fler poliser är ju att det ska leda till färre brott. Det är målet. Det handlar inte bara om att låsa in folk. De som har begått brott ska få straff, men folk ska avhålla sig från att begå brott.

Miljöpartiet vill avskaffa livstidsstraffet. Det är intressant. Jag tyckte att det var mer angeläget innan vi gjorde den här reformen där differentieringen för mord är mycket tydligare.

I dag är det en helt annan bredd i straffskalan för den som har begått ett riktigt grovt brott. Men Folkpartiets uppfattning efter att vi har genomfört dessa reformer, och faktiskt har en rättssäker prövning i Örebro tingsrätt, är att det kanske är nödvändigt att behålla livstidsstraffet för de absolut värsta brotten, för det kan vara så att vissa personer inte ska släppas ut. Det är ett ansvar vi har för medborgarna.

Det är intressant att Socialdemokraterna manar på när det gäller en stor polisreform. Det känns som om de försöker glömma bort vad de själva gjorde med polisreformer under deras egen tid vid makten. Den närpolisreform som Socialdemokraterna genomförde hann verka ungefär 48 timmar innan den började rullas tillbaka. Så fort den var införd avskaffades den. Det var enormt kostsamt både vad gäller resurser och vad gäller mänsklig ork inom svensk polis.

Fru talman! Jag kan säga som någon tidigare har sagt i denna talarstol för några år sedan: Det som vi gör kan vi vara mycket stolta över, men vi är dock ännu inte helt nöjda.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 122 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I två frågor som du har drivit mycket hårt, Johan Pehrson, har vi precis samma uppfattning. Den ena gäller att det ska vara en akademisk polisutbildning. Den andra gäller datalagringsdirektivet där

du faktiskt är en av de personer i hela Europa som har varit med och drivit igenom det i praktiken. Då är min fråga till dig: Vad tycker du om att ni under denna mandatperiod inte kommer att lyckas med att ha en färdig akademisk polisutbildning på plats? Och vad tycker du om att man inte lyckas genomföra datalagringsdirektivet? Jag vill också gärna ha en motivering till varför det är så viktigt med en akademisk polisutbildning och varför det är så viktigt med datalagringsdirektivet.

Nu när jag har gott om tid vill jag understryka att politiker ibland får orättvisa beskyllningar för att de inte svarar på frågorna utan börjar prata om helt andra saker. Nu ska du få motbevisa denna djupa fördom genom att bara svara på dessa frågor om en polisakademi och om datalagring. Något annat vill jag inte höra över huvud taget. Det är dessa två konkreta frågor som jag ställer. Du får motivera varför detta är så viktigt och vad du tycker om att det inte ska genomföras.

Anf. 123 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Är programledaren i *Vi i femman* klar?

På den första frågan svarar jag att vår bedömning var att vi hade en situation då det var en polisbrist. Under din tid, Thomas Bodström, slogs det världsrekord i polisstationsnedläggningar. Det som skedde under din tid vid makten har aldrig skett i den omfattningen i ett land.

Vi kände att vi måste öka utbildningstakten. Det var framför allt det som vi var tvungna att göra. Att vi då samtidigt skulle genomföra en reform som skulle innebära att vi skulle gå till en helt ny sorts polisutbildning känns inte helt rimligt, om man nu inte tror att detta inte skulle ha någon effekt på polisutbildningen. Det är en orsak.

Jag var nyligen i Växjö och besökte polisutbildningen. Jag tycker att det finns goda skäl till att vi ska komma med ett sådant förslag. Det är tydligt att om polisen ska samverka med socialtjänst, skola och andra intressenter finns det mycket att vinna för poliserna om de i något större utsträckning pratar detta språk. När jag träffar poliser i dag känns de mycket akademiserade. Så jag tycker att detta lite grann är att slå in öppna dörrar. Det är rätt många poliser som redan har ganska många akademiska poäng, så det är inte så att de springer omkring med ett dåligt självförtroende. Thomas Bodström försöker pracka på dem att de skulle skratta åt alla möjliga konstiga saker. Så är det inte. Jag hoppas att vi kommer tillbaka till detta.

När det gäller datalagringen kan jag konstatera att det är viktigt att Sverige och svensk polis kan använda sig av detta medel för att klara upp mycket grova brott. Detta görs i dag. Detta hoppas jag också kommer att kunna göras i morgon. Jag hoppas dock att vi snart får detta direktiv på plats också i Sverige. I fråga om den tekniska utvecklingen ser jag också att det blir fler företag som väljer att inte försöka spara de telefonfakturer som hittills har sparats och som i dag ändå de facto används.

Anf. 124 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var godkänt, Johan Pehrson. Det gick bra. Men varje borgerlig ledamot måste ge en liten släng åt Socialdemokraterna. Det är liksom nedärvt. Man halkar liksom in på det spåret att det ändå är sossarnas fel.

Men med undantag från det tycker jag faktiskt att du svarade riktigt bra, och du får här i *Vi i femman* högsta poäng för att du ändå svarade på frågorna. Jag tycker ändå att det var klargörande, även om jag inte riktigt fattade detta med polisakademin. Men det blir bra sedan.

Nu har jag två nya frågor som gäller två andra frågor som du har drivit mycket hårt och framgångsrikt opinionsmässigt. Du har dock inte lyckats lika bra resultatmässigt. Det är egentligen samma sak här. Varför är dessa saker så viktiga, och vad anser du om att det inte blir något om det?

Den första frågan gäller det uttryck som antingen ni i Folkpartiet eller Lasse Wierup på DN har myntat, nämligen ett svenskt FBI. Jag avskyr uttrycket men använder det själv därför att det nu har gått så långt att det är det som används, det vill säga en enhetlig organisation mot grov organiserad brottslighet.

Jag kan direkt säga att vi har tagit efter er där. Vi tyckte att det var en bra idé. Vi försöker inte som en del andra säga att det var en bra idé och tar den själva. Vi tycker att det var en bra idé, och Socialdemokraterna har anammat den.

Den andra frågan gäller en enmyndighet som jag tror att du fortfarande anser är viktig. Varför ska det finnas *en* myndighet i stället för alla dessa länsmyndigheter? Jag skulle då vilja att du här i riksdagen förklarar följande: Varför är det så viktigt att vi har ett FBI? Varför är det så viktigt med en myndighet? Och vad tycker du om att det inte kommer att genomföras under era fyra år då ni har haft möjlighet att göra det?

Jag upprepar det som jag har sagt tidigare. Det är bara dessa två saker som jag vill ha svar på. Ge en liten släng åt sossarna så att du känner dig varm. Men annars är det bra om du svarar på dessa frågor.

Anf. 125 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det är ungefär samma svar som på den förra frågan, alltså att vi såg ett enormt behov av att utbilda mängder av nya poliser eftersom det var stora svarta hål till följd av polisbristen. Jag ska inte säga vem som var orsak till det, för då kan du, Thomas Bodström, ta illa upp. Men det var ett parti som hade styrt tidigare, om man säger så, som hade tolv år på sig och ingenting hände – tolv långa år. Vet du hur många gånger som månen hinner gå upp och ned under den tiden?

Vi har prioriterat att få de poliser som finns. Sedan kan man diskutera hur man ska organisera dem. Jag hoppas att detta kommer att ske under nästa mandatperiod. Jag tror att det finns alla skäl till att vi ska se en sådan utveckling. Men det är inte helt okomplicerat, för det måste naturligtvis finnas någon form av regional styrning. Det var någon tidigare rikspolischef som arbetade under, ursäktat jag säger det, Socialdemokraterna som sade att man i stort sett kunde styra svensk polis från månen. Jag tycker faktiskt att det var att gå något för långt. Men det är klart att vi tror att vi kan ha en nationell myndighet när vi har olika former för att ändå ha en lokal närvaro av polisen, för polisen ska finnas nära människorna.

När det gäller satsningen mot grov organiserad brottslighet tycker jag att det är bra att vi nu har koncentrerat den. Vi har kopplat ihop den med inte minst myndighetssamverkan för att kunna bli bättre på att klämma åt pengarna. Men även här finns det mycket inspiration. Alla pratar om

Amerika, och det är väl att gå lite långt. Men man kan åka bara till England och se hur deras Serious Organised Crime Agency, förkortat Soca, fungerar. Soca är det nya, Thomas Bodström. Det ska du köra med om du ska inspireras. Där tror jag att det finns en del att lära. Där har man samlat kraften. Detta kan man inspireras av för att utveckla det som vi har. Det är klart att en ny organisation inte fungerar perfekt på en gång.

Men jag ser själv på nära håll, inte minst i min egen hemstad Örebro, hur detta fungerar alltmer och blir mer slagkraftigt, bland annat för att driva ut organiserad brottslighet i form av mc-gäng och så vidare.

Polisen är inte en organisation som aldrig mer kommer att behöva omorganiseras, utan jag tror att vi också kommer att se framtida omorganisation.

Anf. 126 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är naturligtvis mycket intressant att lyssna på debatten och de olika inläggen. Inger Davidson, Henrik von Sydow, Johan Linander och Johan Pehrson har berättat en hel del om vad vi i alliansregeringen gör och vill göra. Jag ska försöka att inte upprepa allt detta.

Men det finns några saker som jag vill kommentera innan jag går in på en del viktiga frågor som jag har tänkt ta upp.

En sak gäller resonemanget från oppositionen om att man är glad över polissatsningen men kritisk eftersom ingenting har gjorts och att det är på tiden att några reformer genomförs. Jag vet inte varför oppositionen har fastnat så mycket i organisationsteorin.

Kanske får jag påminna kammaren om två rätt stora och besvärliga reformer som vi gjort. Den ena handlar om tingsrätterna och den andra om länsrätterna.

När det gäller tingsrätterna var en ganska dålig utredning tillsatt. Vi fick ta del av den utredningen. Men det gick inte att använda den därför att man drog en gräns mellan Falun och Borlänge. Det var också allt möjligt annat som var tokigt. Men vi rätade upp det där och har nu fått en bra organisation som faktiskt svarar mot de behov som jag tror att man kan ha.

Vi har också tagit fram en länsrättsreform som svarar mot de önskemål som kommit från domstolarna själva för att man i ett framtidsperspektiv ska kunna hålla kvalitet i dömandet i hela Sverige. Det är oerhört viktigt och oerhört centralt att göra den typen av reformer.

Vi har helt enkelt fått städa upp efter ett ganska fegt styre. Det är inte lätt att lägga ned eller att slå samman olika domstolar. Det är inte heller alldeles enkelt att veta hur den här typen av verksamheter ska organiseras i ett land som Sverige. Men vi har gjort detta, och jag är rätt säker på att det här kommer att hålla i ganska många år. Detta är bra.

En annan sak som jag vill nämna och som jag tycker är central men som det inte sagts så mycket om handlar om effektivitet och om rättsväsendets informationsförsörjning. En arbetsgrupp har suttit i över tio år utan att få ändan ur vagnen. När vi tillträder kan alltså rättsväsendets myndigheter fortfarande inte arbeta elektroniskt. Förmodligen är svensk polis en av de faxtätaste organisationerna i Sverige, och detta på 2000-talet! Det här är fullständigt befängt.

Därför har vi professionellt gått igenom informationsförsörjningen, omorganiserat och gett tydliga uppdrag, satt tidsgränser och annat med

avsikten att rättsväsendet ska kunna arbeta med datorer och att man ska kunna kommunicera med varandra och börja uppträda som moderna myndigheter. Effektivitetspotentialen i den typen av reformer är otrolig. Härigenom frigörs resurser i form av både personal och pengar. Detta är oerhört centralt och också ett framtidsprojekt eftersom det här inte gjorts tidigare.

Ändå har jag inte nämnt att vi fortfarande har situationen att poliser som åker ut på uppdrag och ingriper måste åka in och själva knattra på maskiner. De kan inte kommunicera via dator eller annat instrument för att rapportera in det viktigaste. Detta är naturligtvis oerhört omodernt och ineffektivt. Här har vi gjort stora insatser och satt i gång ett arbete. En del är färdigt. Med annat finns det mer att göra.

Jag tror inte att Thomas Bodström ens var medlem i Socialdemokraterna och var med på 1990-talet. Men det är alldeles riktigt att Moderaterna, Socialdemokraterna och för den delen även andra partier 1992 kom överens om en krisuppgörelse som också innefattade besparingar på rättsväsendets område. Det var ett krav från vänstern. Socialdemokraterna krävde det. Fick de inte spara inom rättsväsendet kunde de inte göra något annat heller, så det gick vi med på.

Men problemet är att Socialdemokraterna fortsatt med samma bakåtskrivande idé. De fortsatte att spara och spara på rättsväsendets område, ja, så till den milda grad att vi – jag tror att det var 1998 eller så – konstaterade att det var nödvändigt att börja ta igen de 1,2 miljarder som dragits bort från rättsväsendet och att dessutom bygga på en del därför att vi fått stora bekymmer i rättsväsendet för polis, domstolar, åklagare, you name it. Detta är en lite mer nyanserad bild.

Det finns intressant dokumentation i protokoll och annat här i riksdagen där man kan ta del av vad som faktiskt sades. Men att måla upp en bild av att Moderaterna och Socialdemokraterna var överens om samma neddragningar inom polisen och annat är nys. Då har man inte läst på.

(Applåder)

Hittills sedan jag tillträdde som justitieminister har jag gjort lite drygt 200 inrikesresor, naturligtvis exklusive partiarrangemang. Framför allt har jag besökt polisstationer, domstolar, anstalter, skolor och ungdomsgårdar, och jag har varit ute och träffat många människor.

Jag har träffat ungdomar som berättat att ingen hjälpte dem trots att alla såg att de for illa och mådde dåligt. Brås synpunkter i tidningen i dag när det gäller mobbningssituationen i våra skolor och vad sådant leder till bär syn för sägen; så är det. Fortfarande är det väl många ungdomar som alla ser finns, men ingen orkar ta tag i situationen och gripa in.

Jag har träffat dömda på fängelser och i frivården som gång på gång har återfallit i brott och missbruk.

Jag har träffat brottsoffer som har kunnat berätta om vad de upplevt när de blivit utsatta för övergrepp eller på olika sätt blivit kränkta. De har vårdats över den ensamhet och otillräcklighet som de känt inför sin situation.

Det är alldeles för många människor i Sverige som utsätts för brott, och fortfarande är det alltför många brott som inte klaras upp. Tiden från när ett brott begås till dess att samhället reagerar på det är många gånger alldeles för lång. Det är samhällets svagaste medborgare som mest drabbats av den här situationen.

I brottsstatistiken kan man se att vi för en del brott har bra siffror. För andra brott är det fortfarande alarmerande höga siffror – i en del fall därför att polisen jobbar intensivt och inger ett förtroende så att folk vågar anmäla eller därför att polisen upptäcker brottet. Men det kan säkert också vara så att mörkertalen är stora och att många människor fortfarande lider i det tysta av att ha blivit utsatta för brott.

Därför är det viktigt att vi både i den budget som vi i dag diskuterar och inför framtiden fortsätter att satsa på rättsväsendets olika delar och att vi diskuterar vilken inriktning satsningarna ska ha.

Alliansregeringen satsar i budgeten för 2010 ytterligare 4 miljarder på rättsväsendet. Tack vare att vi har bedrivit en ansvarsfull ekonomisk politik kan vi trots finanskrisen göra de här satsningarna. Det handlar om att skapa den grundtrygghet som ett bra samhälle byggs på.

Sverige ska vara ett tryggt land att leva i oavsett vem man är, var man bor eller hur man lever. Vi har målmedvetet arbetat på att stärka brottsbekämpningen. Det finns uppdrag för att jobba mer mot hatbrott och annat som nämnts här. Det är oerhört viktigt att vi gör detta.

Det handlar både om en upprustning i form av resurstillskott och om åtgärder för att öka effektiviteten och förbättra resultat i hela rättskedjan. Även om vi har gjort väldigt mycket återstår en massa saker att göra därför att utmaningarna är stora och därför att kriminaliteten ständigt är väldigt kreativ.

Jag kan berätta att vi i alliansen ett bra tag arbetat med de framtidsprogram som vi tänker fortsätta att arbeta med. Det finns många utmaningar – många gånger är de svåra – men det här är otroligt viktigt.

Under mandatperioden har vi satsat 5 miljarder på rättsväsendet. Engångsvis har vi tillfört ytterligare 2 ½ miljard. Sammantaget är detta den mest omfattande satsning som har gjorts och som det varit helt nödvändigt att göra.

Men bara mer pengar räcker inte. Jag tror att det också är viktigt att angripa och fundera på kriminalitetens orsaker. Arbetslinjen och insatser som kan göras för att bekämpa utanförskap och segregation har brottsförebyggande effekter.

Låt oss aldrig glömma att de som växer upp i miljöer med arbetslöshet, missbruk och sociala bekymmer löper en större risk att drabbas av brottsligheten, endera som offer eller också som förövare. Därför måste politiken hänga ihop.

Att fortsätta att stärka arbetslinjen och att göra det mer lönsamt att arbeta är viktigt också på rättsområdet liksom att arbeta för arbetslinjen inom våra anstalter. Trots tolv år med socialdemokratiskt styre kunde inte de som lämnade ett fängelse – så var det fram till förra året – få samma möjligheter till hjälp från Arbetsförmedlingen, för de hade inte stått till arbetsmarknadens förfogande. Vi låste in folk. Sedan krävde vi att de skulle ha stått till förfogande för att kunna få stödinsatser och för att sedan komma in på arbetsmarknaden – oerhört korkat!

Här har vi en liten men, tror jag, oerhört central förändring. Vi ska jobba mycket mer med arbetslinjen när det gäller dem som har hamnat snett. Vägen är väldigt smal. Ofta är det tillfälligheter som avgör på vilken sida man hamnar. Nästan alla ungdomar begår någon typ av brott – de flesta bara ett brott. Men också de som riktigt ordentligt trillar dit ska ha en chans i vårt samhälle.

Vår satsning på rättsväsendet har inneburit att fler brott klaras upp när det gäller både antal och andel. Det är också så att förtroendet för rättsväsendet ökar. Fler anmäler de brott som de utsatts för. Det tycker jag är en bra riktning och ett bra betyg.

Polisen har diskuterats mycket här i dagens debatt. Det är bra. Under mandatperioden ökar antalet poliser till 20 000 – en ökning med 2 500 poliser. Thomas Bodström kan dribbla hur mycket han vill med siffror och med ord om vem det var som beslutade att man skulle börja på en utbildning och komma ut. Jag kan säga att vad vi har gjort är att vi i princip dubblat antagningen och utbildningen av poliselever. Det är klart att man måste göra det om man ska få den turboeffekt vi har sett till att få eftersom den är helt nödvändig.

Bakgrunden till beslutet att satsa så mycket på fler poliser är att vi måste öka den polisiära närvaron. Där har det funnits stora brister. Det tar för lång tid att gå in på alla, men vi vill ha fler poliser som arbetar i yttre tjänst och på tider och platser där behoven är stora.

Jag var i går i Göteborg, där man öppnade fem nya områdespolisenheter. Jag var ute i Västra Frölunda. Jag kan säga att alla medborgare jag träffade, även PRO:s representant, var överlyckliga. Äntligen skulle man efter nedläggningen av den polisstation som hade funnits där och de problem man har få några poliser man kunde lära känna och som hörde just dit. Det är bara möjligt i Göteborg tack vare den satsning vi har gjort, och det är inte mina ord utan länspolismästarens.

Den grova organiserade brottsligheten är en annan satsning vi har gjort. En effekt av de neddragningar som Socialdemokraterna fortsatte under 90-talet och sedan drev vidare innebar nämligen tyvärr att vissa delar av Sverige lämnades fria för kriminaliteten. Kriminella grupperingar har etablerat sig på ort efter ort – jag skulle kunna räkna upp dem eller rita en karta. Där ägnar de sig åt att hota människor. De ägnar sig åt svartjobb, kriminalitet och att rekrytera nya medlemmar för att bygga det som underminerar ett fritt och öppet samhälle. Det är klart att man måste göra något.

Thomas Bodström säger i sin inledning att det är ett halvdant förslag som inte ger några resultat. Jag undrar: Är utskottets ordförande synsk? Den satsningen har ju inte varit på plats särskilt länge. Det vi gjorde var att vi tog alla relevanta myndigheter såsom polisen, domstolarna, åklagarna, tullen, Skatteverket, Sveriges Kommuner och Landsting – rubbet – och satte dem ned och frågade: Vad kan vi göra för att stärka er gemensamma kraft?

Detta har resulterat i en rad åtgärder där man samverkar över myndighetsgränserna för att komma åt denna typ av organiserad brottslighet. Det är i varje fall från dessa myndigheter entydigt att de tror på detta sätt att arbeta och att det ska kunna ge ordentliga resultat, för de får mer kraft av varandra.

Jag är egentligen inte så imponerad av Försäkringskassan i dessa dagar, men när det gäller att komma åt en och annan kriminell tomte måste jag säga att den har varit väldigt framgångsrik. Det är bra, för de ska inte kunna hoppa undan samhällets rättvisa och leva på bidrag samtidigt som de begår den typ av allvarliga brott som en del har ägnat sig åt. Det är otroligt viktigt.

Nu har vi särskilda aktionsgrupper vid åtta polismyndigheter och Rikskriminalpolisen. Vi har 200 särskilt engagerade poliser som kan förstärka arbetet mot organiserad brottslighet där det behövs. Hade Thomas Bodström fått bestämma hade de suttit på Kungsholmen, och urspringsförslaget var att man skulle ta resurser från Västra Götaland och annat. Oerhört dumt, tycker jag, men man kan ha olika uppfattning.

Jag tror att det är väldigt effektivt att se till att denna typ av kvalificerat arbete kan bedrivas i olika delar av Sverige eftersom detta finns även i Dalarna, i bruksorter längre ned, i Luleå och var det nu kan vara. Det finns över hela Sverige, och därför måste vi ha kraft att arbeta flexibelt över kartan. Det är väl alldeles självklart. Jag tror att denna satsning kommer att bli framgångsrik.

Jag ska försöka att inte bli så långgrandig som jag märker att jag håller på att bli, men jag vill ändå ta upp ytterligare ett område som är otroligt viktigt och faktiskt väldigt framtidsinriktat.

Vi har många ungdomar just nu, och många ungdomar – fler än vanligt – har begått ett och annat brott. De blir äldre, får vi hoppas, och det innebär att vi riskerar att få fler som utvecklar en kriminell livsstil. Det understryker den inriktning alliansen haft under hela perioden, nämligen att vi på olika sätt måste ingripa tidigare och tydligare när det gäller ungdomsbrott. Jag ska inte lista de förslag som kommer, men vi har ett batteri av åtgärder som är på väg och ytterligare en del som måste göras.

Ett problem och en utmaning där också utskottet gärna får hjälpa till är att vi måste kortsluta tidsaspekten. Det är inte rimligt att en 16-åring som begår brott ska vänta i ett och ett halvt år på att komma i behandling och åtgärd, vilket sker på många håll i dag. Vi måste få sociala myndigheter, behandlingshem och vad det nu kan vara att jobba snabbare och mer effektivt. Annars kan vi inte hjälpa dessa ungdomar, och det måste vi göra.

Avslutningsvis är Sverige faktiskt i många avseenden ett tryggare land i dag än vad det var för ett antal år sedan, och vi kommer att fortsätta det arbetet. Vi har ökat antalet poliser, vi upptäcker fler brott, och handläggningstiderna minskar även om de fortfarande är alldeles för långa.

Vi arbetar gemensamt ifrån allianspartierna för att på olika sätt bygga ett framtidsprogram. De som väljer att rösta på ett alliansparti ska veta att de kan vara säkra på att vi kommer att fortsätta arbeta för att skapa ett tryggt samhälle där varje medborgare i vartenda hörn av detta land ska känna att samhället står på deras sida och inte brottslingarnas.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ulf Berg, Helena Bouveng, Inge Garstedt, Krister Hammarbergh och Ulrika Karlsson i Uppsala (alla m), Johan Linander (c), Johan Pehrson (fp) och Otto von Arnold (kd).

Anf. 127 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att vi kan säga att det nog finns mycket vi är överens om, Beatrice Ask. Det var mycket självkritik, så att säga, i ditt anförande. Det var också mycket om Thomas Bodström, nästan så man undrar: Är det han som är minister, eller är det du?

Jag har en konkret fråga. Jag saknade en sak i ditt långa anförande. Vi är överens om att polisens utbildning är viktig och att polisens arbete är viktigt. Hur ska man bemöta människor? Man träffar människor som är i chock och kris. Det betyder att man behöver en gedigen utbildning även i de mjuka sidorna. Våren 2008 kom ett utredningsförslag som fick god kritik och som också vi i oppositionen tyckte var bra. Jag vill fråga: Varför händer det ingenting?

Anf. 128 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Svaret är väldigt enkelt, och det finns två delar av det.

Den ena delen är att det inte bara fanns positiva omdömen. Det är ett mycket väl genomarbetat förslag, men det fanns frågetecken eller oenighet på en del punkter vilket man då naturligtvis måste fundera över.

Den andra delen är följande: Jag har sysslat med utbildningspolitik i nästan 20 år tidigare. Jag skulle aldrig komma på tanken att genomdriva en omfattande reform under en finanskris. Det är idiotiskt, för om du ska göra en kvalitetsreform på utbildningsområdet kostar det alltid. När vi gör en utbildningsreform på polissidan vill jag att den ska hålla och vara värd namnet. Det är ett av skälen, men självklart kommer vi att förnya utbildningen.

Det är inte heller så att den går i stå, utan den förnyas hela tiden. Men de övergripande, rejäla tag som behövs och som man pekar på i denna utredning kräver naturligtvis insatser av ett helt annat slag, och det är faktiskt huvudskälet.

Anf. 129 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! När jag är ute och lyssnar på och pratar med poliser ser jag att det finns ett stort bekymmer, och det är att många unga som nu kommer ut är väldigt osäkra. Det beror i grund och botten på att polisutbildningen är för kort, samtidigt som det också saknas handledning.

Du pratar om att sjösätta en polisutbildning mitt i en finanskris. När det gäller att saken ska beredas väldigt noga tycker vi i Vänsterpartiet att det är bra. Vi tycker att man ska bereda alla förslag noga så att man slipper backa på dem sedan. Men detta är en viktig sak. Vi har nu hållit på hela denna mandatperiod för att man ska satsa på en ny polisutbildning, och det var inte så många remissinstanser som var kritiska.

Du hakar gärna upp dig på antalet medan jag vill ha en effektiv polis. Jag vill också ha en välutbildad polis som möter medborgarna. Vi vet nämligen vad som har hänt – och nu drar jag absolut inte hela poliskåren över en kam, men det finns rötägg bland alla yrkeskategorier – och det är väldigt nödvändigt att reformen kommer i gång. Jag skulle hemskt gärna vilja veta när den nya utbildningen kommer. Kommer den nu i vår, eller ska det, vilket det ser ut som nu, dras i långbänk ända till efter valet?

Anf. 130 Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Många utbildade poliser känner sig osäkra – jag delar inte riktigt den uppfattningen. Däremot är de okunniga om mycket därför att polisarbete handlar både om erfarenhet och om teoretisk kunskap. Ett av de stora bekymren, skulle jag vilja påstå, är att det är alldeles för få som har förortskompetens. Har man aldrig varit i Rosengård eller Gottsunda kan det kännas lite osäkert även om man kommer från högskolan.

Vi vet hur snedrekryteringen till högskolan ser ut. Men vi har fler och fler som är intresserade.

Jag tror att det är otroligt viktigt vilka man rekryterar, att man rekryterar rätt. Där har vi det här med rötägg. Man ska naturligtvis helst före se till att man inte tar in till en utbildning vare sig inom sjukvård, på andra områden eller inom polisen sådana som definitivt inte är lämpliga för att arbeta med människor. Det finns sådana; de ska kanske göra något annat i stället.

Regelverken för antagningen är viktiga. Jag tror att mycket av osäkerheten – det är det som utredningens förslag delvis svarar på – handlar om att man vill ha mer praktik och ett närmare samarbete med polismyndigheterna. Det kan man lösa på mer än ett sätt, men man visar hur det skulle kunna göras.

Jag delar uppfattningen att det behövs mycket praktik innan vi får riktigt bra poliser. Det gör att vi behöver se till att de nya som kommer ut får ett bra mentorskap. Det är otroligt viktigt att vi inte fortsätter den förtidspensionering av äldre poliser som pågick under tidigare år. Man tvingade ut erfarna poliser på golfbanorna i stället. Man betalade 80 procent av lönen för att de inte skulle jobba som poliser.

Jag gör allt vad jag kan för att se till att vi får en modernare personalpolitik som gör att erfarna poliser kan vara kvar. När de kan coacha blir det bra. Jag hoppas att Lena Olsson hörde om exemplet från Göteborg där de nya poliserna tillsammans med en äldre förundersökningsledare har kapat högar med familjerelaterade mål på ett utmärkt sätt. (Applåder)

Anf. 131 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag har i likhet med Johan Linander reagerat på den röd-gröna oppositionens alla prioriteringar. Man vill prioritera en massa olika saker. I 24 reservationer framför de 9 prioriteringskrav. Det är naturligtvis lovvärt att oppositionen är angelägen att visa sitt engagemang för att bekämpa olika former av brott, och det gör verkligen vi från alliansen också. Men jag undrar lite grann om man vet vad ordet prioritering betyder. Det betyder att ge företräde för. Med det resonemang som oppositionen har får man säga att de måste prioritera sina prioriteringar.

Hur som helst är det bra att oppositionen lyfter fram arbetet med mäns våld mot kvinnor, människohandel och hedersrelaterat våld. Det ger mig anledning att nämna att alliansregeringen har höjt ambitionen genom de insatser som man presenterar i regeringens nu mycket välkända handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och den lika kända handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Nu är Mehmet Kaplan inte kvar i kammaren längre, men det var viktigt att en man lyfte fram frågorna om mäns våld mot kvinnor. Det finns många undersökningar på gång om varför män slår kvinnor. Det är en viktig och angelägen fråga. Jag tänker på det som Johan Pehrson sade om att det är viktigt att ge utbildning. Jag har fått en förklaring av vissa män som slår. De säger att de inte kan uttrycka sig i ord. De kommer i konflikt med en kvinna, men de kan inte klara debatten med henne. När man inte klarar debatten använder man nävarna.

Prot. 2009/10:51
16 december

Rättsväsendet

Det påminner om tvååringar. När de inte kan förklara för mamma och pappa hur de ser, slår de. Därför är det så viktigt att sätta in insatser i fängelserna där man går igenom det här med männen och där man lär dem att uttrycka sina känslor. Mitt intryck är att vi har ett samhälle i dag där män alldeles för lite vågar erkänna sina känslor.

Det är mycket pengar som alliansregeringen avsätter för att kunna bekämpa mäns våld mot kvinnor. Bland annat har Brottsförebyggande rådet fått i uppdrag att följa upp de här åtgärderna i handlingsplanen. Regeringen har gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att under 2008 och 2009 genomföra ett utbildningsprogram i syfte att öka kunskapen om sexualbrottsoffer och förbättra bemötandet av dessa i samband med polisanmälan, förundersökning och rättegång. Också det är otroligt viktigt. Vi vet hur rädda många kvinnor är att komma till polisen och berätta vad de har varit med om. Därför måste man lära poliser, också kvinnliga poliser, hur man ska bemöta personer som har utsatts för de här brotten.

Jag vill ta upp en reservation från Vänstern och Miljöpartiet, och den handlar om domarkompetensen i familjemål. Man efterlyser en lagstiftning som innebär att de domare som ska döma i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat en särskild barnkompetens. Självklart är det viktigt att ha den kompetensen när man dömer i sådana mål. Jag delar helt reservanternas uppfattning om vikten av detta. Men, och det framgår av betänkandet, sedan några år tillbaka har vi en obligatorisk utbildning i de här frågorna för nyutnämnda domare och fiskaler. De får lära sig hur man ska intervjua barn och få barn att berätta om övergrepp. Det är otroligt viktigt att man får göra det. Jag är glad att konstatera att Domstolsverket satsar på fördjupningsutbildning för domare i familjemål.

Den föreställning man hade tidigare, att domare ofta inte kunde klara av den här typen av mål, kommer på skam med de här nya utbildningsinsatserna. Det understryks i årets regleringsbrev för Sveriges domstolar. Det har också inrättats en domstolsakademi som ger en bred och djup utbildning i familjerätt och i mångfaldsfrågor.

Fru talman! Det är alltså många viktiga utbildningsinsatser på gång när det gäller barn och mångfaldsfrågor inom domarkåren, polis- och åklagarväsendet. Därför menar jag precis som utskottsmajoriteten att det inte behövs någon lagstiftning om förvärvat barnkompetens för domare som reservanterna efterlyser. Det kommer att lösa sig i och med att domare får den här utbildningen. Över huvud taget är det tillfredsställande att notera alla utbildningsinsatser som görs inom hela rättsväsendet för att höja kompetensen.

I förra årets budgetdebatt ansåg jag att oppositionen slår in öppna dörrar. Det anser jag även i årets debatt.

Fru talman! Jag delar utskottets uppfattning om nämndemän. En mer omfattande utbildning av dem i juridik är inte förenligt med nämndemännens roll som lekmän. Tidigare var man diskvalificerad att vara nämndeman om man över huvud taget hade en juristutbildning, men riktigt så hårt är det inte nu. Lekmannarollen är viktig att slå vakt om, men jag anser att rekryteringen av nämndemännen bör vidgas till att omfatta personer som finns utanför de politiska partierna. Detta har jag utvecklat i en motion.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Prot. 2009/10:51
16 december

Rättsväsendet

Anf. 132 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Helena Bargholtz frågar vilka prioriteringar vi ska göra med alla våra förslag. Jag vill säga att det är precis tvärtom. Våra förslag innebär att man sparar så att man kan använda pengarna mer effektivt. Jag ska läsa upp några av våra förslag, så får Helena Bargholtz själv avgöra om det blir en ökning av kostnader eller besparingar.

- Slå ihop alla polisens myndigheter till en polismyndighet!
- Låt polisen utföra enkla förundersökningar utan åklagare i större utsträckning!
- Låt polisen med särskild behörighet utfärda strafföreläggande för de enklaste ärendena!
- Öka antalet halvvägshus!
- Slå ihop Statens kriminaltekniska laboratorium och Rättsmedicinalverket!
- Se till att sakframställning som i dag görs i tingsrätten sker genom att man skickar in detta skriftligen!
- Ändra så att inte huvudregeln i praktiken är att det ska vara tre domare i tvistemål, i civilmål, utan i stället en!

Här är några punkter. Är det någon av de här punkterna som du tror skulle innebära en fördyring, en prioritering som skulle innebära ökade kostnader?

Anf. 133 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag menade att man, när man talar om prioritering, ska markera vilka frågor som är de allra viktigaste. Precis som Johan Linander sade är risken, om man lyfter fram en massa åtgärder som man prioriterar, att man inte prioriterar de andra. Det var, så att säga, tillvägagångssättet som jag vände mig emot.

Sedan är säkert mycket av det som Thomas Bodström tar fram vällovligt, bra att göra.

Anf. 134 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi menar att man, om man gör de här sakerna, har mycket mer pengar. Då behöver man kanske inte ha, som i dag, vanliga poliser som gör civilanställdas jobb, om man har större möjligheter att prioritera.

Då vill jag bara fråga: Kan vi vara överens om att ju mer av de här sakerna man gör desto mer pengar har man till att prioritera kampen mot människohandel och kampen mot ekonomiska brott?

Anf. 135 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Ja, självklart ska vi hela tiden se över att vi får den bästa användningen av pengarna, av våra skattemedel, så att vi kan sätta in dem där det verkligen krävs resurser.

Jag reagerade mot ordet prioriteringar eftersom jag inte trodde att oppositionen riktigt visste vad ordet betydde. Men vi ska naturligtvis fortsätta att diskutera hur vi bäst använder pengarna.

Anf. 136 OTTO VON ARNOLD (kd):

Fru talman! Alliansregeringen med Kristdemokraterna gör den största satsningen på rättsväsendet någonsin, 35,8 miljarder. Det är med andra ord 35 840 miljoner. Det är mycket pengar, speciellt i den kristid som har rått. Det är alltså en klar politisk prioritering att stärka rättsväsendet.

Ett fungerande rättsväsen är en viktig sak. Det är en grundbult för vår fungerande demokrati och för våra medborgare. Det är något som är högt efterfrågat. Det får vi inte glömma bort.

Vad gör alliansregeringen egentligen, och vad har vi gjort? Vi har ökat antalet poliser – det har nämnts ett antal gånger – och även antalet civilanställda. Glöm inte bort, som har nämnts ett antal gånger, att vi kommer att få 2 500 fler poliser! Vi kommer att öka antalet civilanställda med 400 jämfört med under den socialdemokratiska tiden.

Notera att man under Socialdemokraternas tid ökade med 670 poliser, men man minskade med 450 civilanställda! Det ska vi inte glömma bort.

Här påstår utskottets ordförande att det finns något linjärt samband mellan antalet civilanställda och antalet poliser. Det hoppas jag verkligen inte att det gör. Här finns ju någon form av stordriftsfördelar. Förhoppningsvis kan vi, när vi får lite mer effektiva IT-system, hitta en ny form av balans, en effektivitetsförbättring.

Vi ökar antalet utredda brott. Det är viktigt. Det räcker inte än så länge, men det är på god väg. Antalet upptäckta brott ökar också.

Det är också viktigt att det anmäls fler och fler brott. Det är viktigt att människorna vågar gå ut och anmäla sådana saker som de tidigare inte har vågat anmäla. Kvinnovåld har nämnts flera gånger. I många förorter har man inte brytt sig om att anmäla brott, för man har inte tyckt att det varit lönt. Detta ökar också.

Återigen är det de som har varit svagast och längst ned i samhället som får möjligheter och resurser och som får ett ökat förtroende för polisen. Det är viktigt.

Låt mig nämna en annan sak som har diskuterats mycket. Det gäller grov organiserad brottslighet. De aktionsgrupper och de regionala undermåttelsecentrum som har börjat etablera sig i landet under ledning av Operativa rådet är någonting nytt i Sverige.

Det har talats mycket om ett svenskt FBI. Men låt oss en gång för alla begrava det begreppet. FBI var någonting som startade i USA för att man skulle få ordning i federationen. Det fanns olika lagstiftning i olika delstater. Därför kom FBI in. Man blev en stat i staten. Man hade nästan ett eget rättssystem, och man fick ett flertal stora domar emot sig. Det är alltså inget som vi ska efterleva.

Det viktiga är att det finns en lokal förankring. Det viktiga är att vi har en effektivitet. Då är nog det engelska Soca någonting att ta efter.

Vi får också en ökad effektivitet i rättssystemet. Handläggningstiderna har minskat i våra domstolar, trots att antalet mål har ökat. Balanserna har förbättrats.

Vi har infört arbetslinjen. Arbetslinjen är viktig när en människa har avtjänat ett fängelsestraff. Att ha en möjlighet att påbörja en utbildning inne i fängelset är viktigt. Man skulle till och med kunna låta privata företag ta hand om utbildningar. Att förekomma plastpåsen, där man hamnar i utanförskap direkt, är synnerligen viktigt.

Det är ett tal om effektivitet. Det är ett sätt att se människan, något som man ibland har missat från oppositionens sida där man gärna ser system.

En annan viktig sak för att öka acceptansen för rättssystemet är att vi skärper straffen för våldsbrott. Tidigare har man ofta tittat bara på brotten mot staten.

Låt mig komma in på ett par frågor när det gäller budgeten! Det är trots allt en budgetdebatt vi håller på med.

Vi ser en splittrad opposition. Det finns inget gemensamt förslag. Det spretar åt ena och andra hållet. Det har sagts tidigare. Samtidigt är skillnaden ganska liten. Det är alltså 0,6 procent som det rör sig om i de stora talen. Men det finns skillnader.

Låt mig ta upp ett par saker! Säkerhetspolisen är faktiskt viktig. Vi vågar ofta inte tala om det, för det är lite hysch-hysch, och ingen vet vad de sysslar med. Vänsterpartisterna är inte alls glada för dem. Hade vi haft en rödgrön allians under den här tiden hade Säkerhetspolisens budget varit halverad.

Det är en myndighet som ska arbeta med säkerhetsskydd, kontrapionage, terroristbrott och författningsskydd. Det är viktiga saker i dag. Vi lever i en öppen värld. Det är fler och fler saker som påverkar och som sker i skymundan. Jag skulle kunna räkna upp många exempel på att behovet av en säkerhetspolis är stort.

En annan sak som jag är lite konfunderad över är halvtidsfrigivningen. Alla ska då komma ut efter halvtid. Men de kommer ganska snabbt tillbaka. Var finns besparingen? Det kommer egentligen att bli en acceleration. Vi ser i dag att vi, trots att vi har en effektiv kriminalvård, har återfall på över 60 procent. Vad händer om man har en halvtidsfrigivning? Ja, det kommer säkert att bli en större återfallsökning. Så den här budgeten från Vänsterpartiet stämmer inte.

Vi kommer att utreda en gemensam polisorganisation. Det ser jag fram emot. Men man måste vara försiktig med de här stora organisationerna. Det är enkelt att säga att vi omorganiserar allting. Sedan skapar man kaos, och så får man omorganisera en gång till. Precis som justitieministern säger måste man vara väldigt försiktig i de här sammanhangen med omorganisation.

Man måste tänka efter mycket noga. Det finns säkert ganska bra exempel runt omkring oss, till exempel i Danmark, där man har gjort det här.

Alliansregeringen har gjort mycket. Det ser vi på motionerna. Det görs mycket, och det kommer att göras mycket för att minska brottsligheten och för att öka tryggheten ytterligare.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 137 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Otto von Arnold nämnde Säkerhetspolisen, Säpo. Han tog upp att Vänsterpartiet hade sänkt anslagen till Säkerhetspolisen.

Stämmer det att du sade det i ditt anförande?

Anf. 138 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Fru talman! Ja, det sade jag.

Anf. 139 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det var lite osäkert. Det gjorde också Inger Davidson. Jag vill bara be dig att du tittar i betänkandet på budgetförslaget. Vänsterpartiet gör inte någon förändring alls. Jag vill bara korrigera det.

Anf. 140 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Fru talman! Vad jag förstår flyttar man en form av tjänst från Säkerhetspolisen till den vanliga polisen. Är det inte så? Eller är det Miljöpartiet?

Om jag inte minns fel påstås det att det finns en allians på andra sidan. Det kan vara lätt att blanda ihop det. Vi får väl se hur det blir med det.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 december.)

13 § (forts. från prot. 49) Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik (forts. CU1)

Anf. 141 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Oppositionen är väldigt kritisk till de bostadspolitiska mål som alliansregeringen har satt upp. Ska jag vara riktigt ärlig förstår jag inte varför. Jag vågar påstå att de stora skillnader i bostadspolitiken som finns enligt oppositionen inte finns i verkligheten.

Deras synpunkter och avvikelser från innehållet i propositionen är i huvudsak ett spel för galleriet. Hur kan jag då påstå detta?

Jo, om jag tittar på de bostadspolitiska målen skriver vi så här: Vi vill ha långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Oppositionen skriver: Boende- och bebyggelsemiljön ska utgå ifrån människors efterfrågan och behov.

Vad är skillnaden?

Vi skriver: Syftet är att ge alla människor en från social synpunkt god livsmiljö.

Ni skriver: Socialt hållbar utveckling ska vara grund för verksamheten.

Vad är skillnaden?

Vi skriver: En långsiktigt god hushållning med mark, vatten, naturresurser och energi ska främjas. Hållbart samhällsbyggande ska bidra till en minskad påverkan på klimatet.

Ni skriver om långsiktigt hållbara ramar: Vid planering, byggande och förvaltning ska en ekologisk utveckling vara grund för verksamheten.

Vad är skillnaden?

Vi skriver att ekonomisk tillväxt ska främjas.

Ni skriver att en ekonomisk utveckling ska vara grund för verksamheten.

Vad är skillnaden?

Jag ser fram emot en förklaring till hur ni i tämligen hårda ordalag kan kritisera oss för våra mål medan ni själva har nästan exakt samma mål. Ni använder till och med samma ord och ändå är det helt plötsligt inga problem längre.

Fru talman! Jag går över till mer ekonomiska frågor. Socialdemokraterna föreslår i en motion ett investeringsstöd på 400 miljoner för byggande av hyresrätter och studentlägenheter.

Vänsterpartiet föreslår att det ska byggas 40 000 nya bostäder per år. Låt oss spekulera i att 75 procent av dem är hyresrätter och studentlägenheter.

Har ni räknat på hur mycket det blir per lägenhet? Det blir 13 300 kronor. De senaste uppgifterna jag har fått är att det kostar ca 1,4 miljoner att bygga en tvåa på 50 kvadratmeter och nästan 2 miljoner att bygga en trea på 70 kvadratmeter. Med bibehållen respekt för varje krona och om vi nu ska vara riktigt ärliga: Det stödet gör varken från eller till. Det krävs andra åtgärder för att få ned boendekostnaderna.

Vänsterpartiet vill, inte helt oväntat, införa en massa statliga bidrag till bostadssektorn igen, trots att alla vet att det inte fungerar. För att använda ett välkänt begrepp inom konsumentpolitiken är det bara att konstatera att den gamla socialistmodellen har passerat bästföredatum för länge sedan.

Vi får aldrig en fungerande marknad inom bygg- och fastighetsbranschen om den inte kan stå på egna ben. Dessutom vill Vänsterpartiet ensidigt satsa massor av pengar i städerna. Det är investeringsbidrag i orter med bostadsbrist. Det är investeringsstimulans i tillväxtorter med bostadsbrist. Det är satsningar på högskoleorter.

Vänsterpartiet vill också ha en statlig bostadsbank. Däremot får landsbygden nöja sig med kreditgarantier från Bostadskreditnämnden. Tala om orättvisa! Där marknaden kan lösa problemen vill Vänsterpartiet gå in med skattepengar, men där den inte fungerar blir det bara garantier. En fråga till Socialdemokraterna och Miljöpartiet är om ni står bakom Vänsterpartiets förslag.

Fru talman! Så här till jul ska vi väl vara lite extra snälla. Därför tänkte jag peka på några frågor som vi verkar vara överens om. Det är bland annat att det byggs för få bostäder i Sverige och i synnerhet hyres-

rätter. Det kommer emellertid signaler nu från Boverket i deras senaste prognos att det kommer att byggas mer nästa år, och det är glädjande.

När jag möter byggbranschen brukar jag jämföra bostadssituationen i Sverige med den i de gamla kommunistiska östländerna. Människorna där fick vänta månader och år för att kunna köpa en tv eller en bil. Det är precis samma sak i stora delar av Sverige när det gäller att få tag i en bostad. Ändå har vi en väl fungerande demokrati sedan många år tillbaka.

Det finns stora brister som framför allt branscherna själva bör se över. Upplever de problem med regelverken är jag beredd att se över berörda lagar inklusive skattelagstiftningen. Det kan till exempel vara skattefria underhållsfonder för fastighetsbolag. Det kan vara skatteneutralitet mellan olika upplåtelseformer.

Vi är också ganska överens när det gäller tillgängligheten och eventuellt hissbidrag. Vi är inte på långt när i hamn när det gäller att nå målen för 2010 om tillgängligheten. Detta är ett område som tämligen snabbt skulle få effekt både på sysselsättningen och en ökad tillgänglighet i samhället.

Jag vill också, fru talman, ge några kommentarer till de konsumentpolitiska målen. Vi säger att konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val. Ni talar om trygga konsumenter som handlar hållbart.

Jag menar att om konsumenten själv kan välja blir han eller hon också trygg. När det gäller ordet "hållbart" är det mer en näringslivs- och producentfråga i mina ögon. Med rätt krav på tillverkningen av olika produkter löser det sig med viss automatik för konsumenten. Det är bättre att angripa källan, och det gör vi genom att ställa krav på näringslivet. Sedan ska konsumenterna få välja det som passar dem bäst.

Konsumentpolitik har väl egentligen funnits sedan urminnes tider eller så länge som människor har handlat med varandra. Redan för många år sedan förstod man risken med att vara konsument.

Jag har hittat några gamla ordspråk, bland annat ett från Italien som säger: Köparen bör granska hundra gånger. Säljaren kan nöja sig med ett ögonkast. Från Spanien kommer detta: Den som köper vad han inte har råd till tvingas sälja vad han med nöd och näppe kan vara utan. Ett från Norden säger: Blundar man när man köper får man glo när man betalar.

Till sist, fru talman vill jag, om jag får, önska alla en god jul och ett gott nytt år!

Anf. 142 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Det känns som en lite märklig debatt som slutar en natt och fortsätter en annan kväll, men vi hade i alla fall en intressant interpellationsdebatt i går som knöt ihop debatten. Det får vi tacka Johan Löfstrand för.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner. Jag vill instämma i mycket i det som Lennart Petersson var inne på, och jag tänkte också tala lite om det bostadspolitiska målet.

Från Folkpartiets sida välkomnar vi naturligtvis att man har kompletterat målet med att föra in något i texten om människors efterfrågan och behov och att även oppositionen äntligen har insett att bostadsbyggandet måste utgå från detta.

Att det är det som är grunden för allt bostadsbyggande är något som vi i Folkpartiet har hävdad konsekvent i alla fall så länge jag har suttit i riksdagen. Vilken typ av upplåtelseformer som byggs är egentligen inte politik, utan det bygger på enskilda människors efterfrågan.

Fru talman! Vi kan naturligtvis gå in på detaljer i budgetbetänkandet. Det finns några yrkanden från oppositionen, även om de inte är så många. Det är ändå viktigt i sammanhanget att inte tappa bort helheten i regeringens bostadspolitik och den strategi som den präglas av.

Sedan alliansen tillträdde 2006 har vi konsekvent arbetat för att skapa förutsättningar för en bygg- och bostadsmarknad med långsiktiga spelregler som fungerar utan subventioner eller statsstyrning. Ibland kan man få en känsla av att subventioner nästan är ett självändamål, men det vill jag inte tro att någon tycker. Jag tror att alla här kan tycka att det vore väldigt bra om vi hade en bostadsmarknad i balans där man inte behövde statliga subventioner.

Det har visat sig över tid att de subventioner vi har haft har varit snedvridande när det gäller produktionen och även kostnadsdrivande. Vi var inne på det lite i går.

Nu föreslår ändå Socialdemokraterna och Vänsterpartiet nya subventioner. Det är en helt felaktig signal att ge i dagsläget. Lågkonjunkturer, finanskriser och högkonjunkturer kommer vi att ha i framtiden också, men bostadspolitiken måste fungera över tid. Vi kan inte ha en ad hoc-politik, utan det måste finnas en grundläggande strategi som man håller fast vid.

Det står lite grann även i Miljöpartiets budgetäskande att man stöttar bostadsbyggandet, fast på ett annat sätt och via andra utgiftsområden. Det är alltså främst Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som i detta sammanhang återgår till samma system som vi hade förut.

Det är märkligt, för det är ingenting som ens efterfrågas. Detta är nästan politiska pengar. Vad både byggbranschen och bostadsbranschen efterfrågar är långsiktiga spelregler och den politik som alliansregeringen och vi för. I det sammanhanget kan det kännas lite märkligt att man ändå driver att återinförda subventioner skulle göra något positivt för svensk bostadsmarknad.

Fru talman! När det gäller själva ansvaret för bostadspolitiken i stort är det viktigt att vi hela tiden har med oss att det är ett delat ansvar mellan staten och kommunerna, det vill säga att kommunerna står för ansvar för bostadsförsörjningen genom den fysiska planeringen och att staten står för att vi har väl fungerade regel- och ramverk kring detta.

Om jag kommer ihåg rätt från replikskiftet i måndags tyckte i och för sig Johan Löfstrand att om det bara var ramverk det gällde var det inte mycket politik att tala om, men jag vill nog påstå att det är lite motsatsen. Med en väl fungerande politik kanske vi inte behöver fatta så många beslut, utan då har vi de långsiktiga spelregler som jag talade om tidigare.

Det är bara att konstatera att det har varit mycket diskussion kring allmännyttans roll. Den berörs också i det här betänkandet. I många kommuner är allmännyttan ett väldigt centralt instrument för att upprätthålla bostadsförsörjningen. Vi kan egentligen inte från statligt håll bedöma hur viktigt det ska vara i enskilda kommuner, utan det är upp till dem utifrån det kommunala självstyret att ta ställning till hur man arbetar

med kommunala bolag. En av de åtgärder som har vidtagits i linje med detta är att vi 2007 tog bort tillståndsprövningen vid försäljning av hela eller delar av bolagen.

Vi är nu inne i en process där vi ser över allmännyttans villkor igen. Man får ge parterna på bostadsmarknaden en eloge för att de deltagit aktivt i en dialog kring detta. Det som har varit regeringens syn är att man eftersträvar väldigt stor samsyn för att kunna gå vidare och att alla parter ska känna att detta är något som man kan arbeta vidare med. Det har utmynnat i den departementsskrivelse som nu ligger ute för remiss-behandling.

Oppositionen säger att de avstår från att direkt ta ställning till den, och det är oppositionens privilegium att göra detta. Det känns ändå som att vi kommer att landa väl i den här frågan, så jag tror att även oppositionen med tiden kommer att tycka att det här är ett ganska bra förslag.

Fru talman! Man ska vara snäll till jul, och jag kanske skulle ha tigit ihjäl det jag nu tänker ta upp, men jag kan inte låta bli. Jag har full respekt för att man tycker olika och att olika partier har olika målsättningar. Det kan man ha av rent pragmatiska eller ideologiska skäl.

Men jag höjer lite på ögonbrynen när jag läser inledningsfrasen i Socialdemokraternas särskilda yttrande: "Våra förslag står i skarp kontrast till den borgerliga regeringen vars syfte är att göra Sverige till ett europeiskt genomsnittsland, med samma höga arbetslöshet, samma brister i välfärden, samma underskott i de offentliga finanserna och samma ekonomiska klyftor."

Lägg märke till att man skriver "vars syfte". Jag är kanske naiv, fru talman, men jag har den inställningen att jag tror att varje parti utifrån sina utgångspunkter faktiskt vill göra någonting bra här i världen. Jag tror inte att något partis *syfte* är att göra någonting dåligt, så därför är det lite märkligt att ni skriver på det viset. Ni har kanske era bevekelsegrunder för detta, eller så har ni helt enkelt använt fel ord. Jag har i alla fall funderat på hur man kan tänka på det viset.

Med detta vill jag tacka för ordet, och jag önskar naturligtvis alla deltagare här en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Anf. 143 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Boendet är centralt för alla människor. Det har vi sagt många gånger. Det utgör en bra plattform både för den egna privata sfären och sociala aktiviteter och i många fall också yrkesmässiga sådana.

Därför är valfriheten på bostadsmarknaden väldigt viktig. Olika människor har olika behov. Ungdomars önskemål måste tillgodoses, liksom de äldres, familjers och de ensamstående önskemål. Vi har helt enkelt olika behov.

De problem som vi i dag ser på bostadsmarknaden har faktiskt skapats tidigare. Omfattande regleringar och stöd inom svensk bostadssektor, som Socialdemokraterna införde under sin regeringsperiod, har enligt en undersökning av Eurostat, presenterad för några år sedan, skapat världens mest komplexa och statsstyrda bostadsmarknad. Byggpriserna 2005 var de högsta i Europa, 55 procent över EU-genomsnittet. Det berodde enligt den utredningen på kostnadsdrivande subventioner, låga importnivåer och omfattande regleringar.

Dessutom ansåg man att den svenska bostadsmarknadsmodellen har lett till ett system där de som redan är inne på marknaden gynnas på bekostnad av dem som ännu inte har kommit in, alltså står utanför. Det här har lett till långa bostadsköer och omfattande svarthandel. Man konstaterar att eftersom bostadshyrorna inte har stigit i samma takt som efterfrågan har stigit blir investeringar i nya hyresbostäder olönsamma generellt sett.

Herr talman! Kristdemokraternas målsättning, liksom alliansens naturligtvis, är att skapa långsiktiga och stabila villkor för ägande och byggande av bostäder. Det innebär att vi har tagit bort snedvridande subventioner och detaljregleringar. Det förbättrar möjligheterna för bostadsbyggande oavsett upplåtelseform och ägarkategori.

Problemet är att vi i Sverige har så mycket lägre bostadsproduktion än de har i våra grannländer. Här vill vi åstadkomma en förändring. Glädjande nog visar flera prognoser att bostadsbyggandet ökar något nästa år. Den aktuella byggprognosen som Boverket har kommit med under oktober 2009 visar att 16 500 bostäder ska byggas under detta år. Det är försiktigt, men det innebär att en stor del nybyggnation trots allt kommer. Det är viktigt att bostadspolitiken skapar förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande. Vi står inför stora ungdomskullar och då behövs det bostäder.

Den 1 maj 2009, detta år alltså, infördes ägarlägenheter vid sidan av hyresrätten och bostadsrätten. Ägarlägenheterna innebär en större mångfald och valfrihet i boendet och ökar bostadsbyggandet. Tyvärr vill oppositionen inte ha ägarlägenheter. Det tycker vi är märkligt med tanke på de ökade möjligheter som finns på bostadsmarknaden med något sådant. Erfarenheterna från andra länder visar nämligen att man får betydligt fler småskaliga uthyrare av bostäder. Norge är ett bra exempel. Där utgörs 80 procent av hyreslägenheterna av ägarlägenheter, och de har också en annan bostadsmarknad i dag.

Herr talman! Samtidigt som vi satsar på ägarlägenheter får vi inte glömma hyresrätten. Hyresrättens ställning har försvagats under en lång rad av år. Det vill vi åtgärda. Det ska bli attraktivt att investera i hyresrätter. Det krävs nya, gynnsamma villkor för detta.

Ungdomar, herr talman, är en särskilt utsatt grupp på bostadsmarknaden. Ett hot mot många ungdomars möjligheter att skaffa en egen bostad är betalningsanmärkningar. Att dra på sig en betalningsanmärkning i unga år kan vara förödande för möjligheterna att i framtiden hyra eller köpa en bostad. Därför har också alliansregeringen gjort vad den har kunnat för att till exempel se till att inte ungdomar skulle få överta föräldrars överskuldssättning. Det har man fått viss bukt med, även om det finns mer att göra.

Nu måste vi också angripa sms-lånen. De har blivit populära de senaste åren, inte minst bland ungdomar. Det enda man behöver göra är att skicka ett sms. Sedan finns pengarna på kontot. För många blir sms-lånen kanske den enda chansen att få låna pengar. Men det blir en bitter eftersmak. Lånen måste betalas med hög ränta, kanske inom en månad. Det som tar en minut att skriva ett sms om kan resultera i flera års ekonomiska problem.

Lånen behöver i sig inte vara något negativt. Det handlar om att man ska handskas med detta. Det handlar om att man måste ha vetenskap och information om realiteterna.

Ett sätt, herr talman, att minska antalet personer som får problem till följd av sms-lån kan vara att begränsa utlåningen av ett mindre belopp till personer som redan har ett betalningsföreläggande. Företag som erbjuder sms-lån och andra snabba låneprodukter skulle därmed vara tvungna att kontrollera med kronofogden att det inte finns ett pågående ärende innan kredit beviljas. Ett annat alternativ är att införa ångerrätt. Och ett tredje skulle kunna vara en kreditprövning innan. Vi borde kanske också införa preskriberingstid för sms-lån liknande det som finns i Finland.

Herr talman! Grunden för många problem med betalningsanmärkningar är just bristande kunskaper. De privatekonomiska besluten har blivit allt fler och fått komplexa följder de senaste åren. Tyvärr släpar den privatekonomiska kunskapsnivån efter och därför tycker vi att det är väldigt viktigt att vi satsar på en privatekonomisk fortbildning som riktas till konsumenter i alla åldrar. Vi vill redan i skolan införa privatekonomi på schemat. Det är jätteviktigt att vi hela tiden förebygger att ungdomar hamnar i problem som sedermera försvårar det ytterligare för dem på bostadsmarknaden.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 144 EVA SONIDSSON (s):

Herr talman! Vi ska nu fortsätta behandla civilutskottets betänkande CU1 och området Konsumentpolitik. Vi står naturligtvis bakom de reservationer vi har lämnat men yrkar bifall till reservationerna 18 och 19 som behandlar dels konsumentpolitikens mål, dels konsumentvägledning.

Regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen avskaffade det konsumentpolitiska målet Trygga konsumenter som handlar hållbart, med dess delmål och fokus på hushållning med egna och gemensamma resurser. Det ersattes med målet Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val. Vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har under åren som den borgerliga regeringen innehaft regeringsmakten kritiserat den omsvängningen och delar inte regeringens syn på konsumentpolitikens nuvarande mål.

För vår del är det uppenbart att våra konsumtionsmönster också påverkar vår miljö och att medvetenheten om detta bör realiseras i målsättningar även på konsumentpolitikens område. Den diskussion som pågår i dag om miljön är ett tecken på att fler och fler anser att det är viktigt att man bland annat vet hur en vara tillverkas, var den tillverkas och av vad den tillverkas.

I dag är det viktigt att veta vad man ställer fram på middagsbordet, vilka kläder man bär och hur man reser. Listan kan bli lång på vad som påverkar miljön. Allt fler vill vara med och påverka miljön, och fler och fler tycker att det är viktigt att bidra i arbetet mot klimatpåverkan. Regeringens avsaknad av miljö- och hållbarhetsaspekt i konsumentpolitikens mål anser vi är att inte ta ansvar för miljön.

Vi socialdemokrater anser att målet för konsumentpolitiken måste utvecklas. Ett konsumentpolitiskt mål måste ha tydliga ambitioner som klargör den politiska viljeinriktningen, som preciserar behovet av insatser, lagstiftning eller andra åtgärder. Ett tydligt mål bidrar också till att de politiska ambitionerna vinner större genomslag då det uppmuntrar och vägleder övriga samhällsaktörer att vidta åtgärder i samma riktning.

Herr talman! Under högkonjunkturen var konsumtionen hög i Sverige. Nu när vi befinner oss i en lågkonjunktur behöver många hjälp och stöd för att klara av sin vardag. Oron för att mista jobbet, inte veta om jag kan bo kvar i huset, får många att ligga vakna om nätterna. Många behöver stöd för att klara detta. Konsumentverket har tagit fram ett material som hjälp och stöd till varslade ute på arbetsmarknaden. Konsumentvägledaren har med hjälp av detta material i god tid kunnat hjälpa och stödja personer ute i samhället som drabbats av varsel och uppsägningar. Det kan vara hjälp med att till exempel göra en budget, titta på räntor, placera lån med mera.

Alla människor behöver ha tillgång till en korrekt och saklig information för att göra aktiva val. Sådan information behövs också som motvikt till den kommersiella reklamen. Vi vill att alla ska vara konsumenter på lika villkor. Ambitionen för konsumentpolitiken är att underlätta för alla konsumenter att få en tydlig, korrekt och tillgänglig information och rådgivning. Det gäller inte minst i en tid då en mängd verksamheter och tjänster ska väljas av konsumenterna själva.

Konsumentvägledaren kan förhindra att konsumenttvister uppstår och bidra till att missförstånd undanröjs. Råkar man som konsument illa ut kan konsumentvägledaren finnas där och ge viktiga råd så att man kan hävda sin rätt. Tyvärr kan vi nu se att antalet konsumentvägledare minskar i kommunerna, vilket innebär att allt färre får tillgång till vägledning i den utsträckning som behövs. I stället för att detta sker borde regeringen omgående vidta åtgärder för att trygga behovet av en god kommunal konsumentvägledning till alla invånare. Vi kan konstatera att den kommunala konsumentvägledningen är samhällsekonomiskt lönsam, men tyvärr väljer en del kommuner bort den verksamheten när ekonomin tryter. Nu hänvisas konsumenter till Konsumentverkets webbplats för att söka information. Webbplatsen är visserligen en mycket bra och populär webbsida, men den är ändå inte tillgänglig för alla eftersom inte alla har möjlighet att använda nätet.

De kommunala konsumentvägledarna liksom konsumentorganisationerna har en viktig roll i arbetet med att stärka konsumenternas makt både lokalt och regionalt. Vi anser att konsumentorganisationerna har en viktig uppgift att fylla i konsumentskyddsarbetet, och deras arbete bör uppmuntras. Sverige ska också vara en kraftfull röst och ta täten för konsumenternas intressen inom EU. Vår konsumentlagstiftning bygger till stora delar på regelverk som beslutas inom ramen för EU-samarbetet. Den frivilliga konsumentrörelsen, till exempel Sveriges Konsumenter, är viktig i arbetet på EU-nivå.

Herr talman! Vår konsumentpolitik har tidigare handlat om på vilket sätt samhället ska stötta svaga och utsatta konsumenter. Nu har vi en stor grupp som befinner sig i detta utanförskap. Den gruppen är 70 000 fler nu än när den borgerliga regeringen tillträdde 2006. Krisen kommer på hushållsnivå inte att visa sig förrän 2012–2013. Det är en lång eftersläp-

ning för den gruppen. Det kan man utläsa utifrån vad som hände under 90-talets kris.

Den borgerliga regeringen anser fortfarande att konsumenterna på egen hand alltid kan göra egna och aktiva val. Så är det inte. Ni tar ingen hänsyn till människors olika förutsättningar. Alla människor har inte makt och möjlighet att göra egna aktiva val. Det har blivit allt svårare och mer tidskrävande för konsumenterna att agera medvetet på både varu- och tjänstemarknaden. Det ställs allt större krav på kunskap hos konsumenten. Den som inte har tiden, resursen, kunskapen eller erfarenheten blir mer utsatt och hamnar i en sämre ställning än många andra.

Vi befinner oss mitt i den hektiska julhandeln, och detaljhandeln kommer att slå försäljningsrekord även i år trots att det är ekonomisk kris i landet. Vårt sätt att göra inköp har förändrats, och en stor del av handeln sker i dag över Internet. Det är marknadens spelregler som gäller, och konsumenten drar oftast det kortaste strået. Allt fler snabba krediter, lån via sms eller ansökan via nätet frestar många att handla trots att det inte finns pengar i plånboken. Oppositionen, Konsumentverket och kronofogden – många – har varit kritiska till att regeringen inte har vidtagit åtgärder för att stoppa utvecklingen. Regeringen har lovat att det ska komma ett förslag före jul, men jag förstår inte varför det ska ta så lång tid. Vad är det i detta förslag som kommer att vara så kontroversiellt att det inte har kunnat presenteras tidigare och bespara dessa tusentals människor regeringens handfällighet på detta område?

Vi socialdemokrater har föreslagit en mängd åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Vi ser med spänning fram emot vad det kommande förslaget innehåller. Jag yrkar bifall till reservationerna 18 och 19, och jag önskar talmannen och övriga en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 145 KATARINA BRÄNNSTRÖM (m):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Vi diskuterar nu budgetpropositionen och betänkande CU1, och jag fokuserar på avsnittet om konsumentpolitiken. Jag har tagit min utgångspunkt i de reservationer och särskilda yttranden som oppositionen har lagt fram inom området. Det var en intressant läsning!

Först gäller det målet för konsumentpolitiken. Sedan några år finns målet: Konsumenter har makt och möjlighet att göra aktiva val. Regeringen har lagt till två underliggande mål: Ett brett konsumentskydd på en hög nivå, och den information konsumenterna behöver ska vara lättillgänglig och tillförlitlig. Målen kritiseras av alla tre oppositionspartierna, och de menar att det gamla målet bör återinföras. Men då tror jag att man inte riktigt har förstått målets innebörd.

Det här är tydliga mål som sätter konsumenten i centrum. Det fina är att de också sätter press på dem som verkar inom området, det vill säga Konsumentverket, Marknadsdomstolen, Allmänna reklamationsnämnden och andra. Regeringen har beslutat om en översyn av konsumentskyddet med förslag att detta också ska omfatta tjänster i offentlig regi. Regeringen har också aktivt verkat för en hög säkerhetsnivå i de EU-direktiv som har varit aktuella.

Konsumentverket har nu fortsatt att renodla sin verksamhet och fokuserar allt tydligare på det som är kärnan i uppdraget. Sammantaget har detta medfört mer resurser till det som just Konsumentverket ska göra. Man har gjort en rad förbättringar på sin webbsida, till exempel med en bättre anpassning till funktionshindrade. Man har tagit fram undervisningsmaterial till skolundervisning och utvecklat en alldeles särskild webbplats för unga konsumenter, ungkonsument.se.

Konsumentverket har också fått i uppdrag av regeringen att lite djupare undersöka hur den kommunala konsumentvägledningen sker. Man kunde konstatera att hela 269 av landets 290 kommuner erbjuder konsumentvägledning. Det var 100 000 klagomålsärenden i fjol. Det är ingen dålig siffra alls. Detta visar att det finns ingen anledning att lagstifta om obligatorisk kommunal konsumentvägledning.

När det gäller den kommunala konsumentvägledningen har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet enats i en reservation. Där vill man att regeringen ska se till att det finns kommunal konsumentvägledning till alla invånare. Detta sker redan i dag men på frivillig basis och ibland i samarbete mellan kommuner eftersom småkommuner kan ha svårt att ordna detta själva. Det märkliga är att man inte alls är överens inom oppositionen om hur denna obligatoriska konsumentvägledning ska genomföras eller betalas. Socialdemokraterna vill i sitt budgetförslag tillföra 3 miljoner extra till Konsumentverket, men detta endast för att utöka informationen till ungdomar. Miljöpartiet tillför inga extrapengar alls.

Vänsterpartiet däremot tar i från tårna och drar till med en extrasatsning på 45 miljoner till Konsumentverket utöver de 107 miljoner som utskottet föreslår att vi ska fatta beslut om. Vänsterpartiet påstår att konsumenterna förlorar ca 20 miljarder årligen till följd av bristande information och upplysning samt dåliga köp, och detta ska avhjälpas av Konsumentverket. Hur man har kommit fram till denna siffra anges inte. Man vill ha en lagändring och ett riktat stöd till kommunerna för obligatorisk konsumentvägledning, men sedan backar man på kravet om lag – men tillför ändå 45 miljoner för ändamålet.

Detta är ett tydligt exempel på att oppositionen inte alls har ett gemensamt mål med sin politik kring konsumentvägledning, som ju ändå får anses vara den viktigaste delen i konsumentpolitiken för just oppositionen.

Nej, herr talman, oppositionen upprepar samma argument och skrivningar som i fjol och förrförra året. Man vill inte se de förbättringar som faktiskt skett. När det gäller miljömål och hållbar konsumtion har vi sett till att dessa mål omfattar hela budgeten – det är ju inte bara något som rör konsumentområdet, som oppositionen vill.

Inom EU pågår ett intensivt arbete med att komma fram med ett nytt konsumentdirektiv. Här har Sverige spelat en aktiv roll och kommer att göra det även framöver. Överenskommelser om att förbjuda farliga leksaker och farliga kemikalier är exempel på det som Sverige har varit aktivt i. Sverige har varit mest pådrivande när det gäller magneter i leksaker. Här ville vi ha ett totalförbud, vilket fortfarande är vårt mål, men från i somras är det i alla fall ett förbud mot att sälja dessa leksaker med magneter utan kraftiga och korrekta varningstexter.

Miljömärkning är ett viktigt verktyg för hållbar konsumtion. Märkningen bidrar till att minska miljöpåverkan och gör konsumenter mer medvetna om livscykelperspektivet från råvara till avfall. Det finns en spärr mot höga telefonräkningar numera, och det finns pristak på mobilabonnemang vid samtal över gränserna. Likaså finns nu betydligt bättre konsumentskydd för resenärer, som snart blir verklighet inom alla reseslag.

Herr talman! Det händer mycket inom konsumentområdet, och jag och hela alliansen är stolta över det som vi hittills har åstadkommit. Äntligen har Konsumentverket fått sin ekonomi i balans efter det stora underskott som flytten till Karlstad var upphov till för ett antal år sedan – något som den förra regeringen beslutade om.

2010 års budget på konsumentområdet har ökat från 171 till 182 miljoner, och det visar att alliansen tar konsumentpolitiken på stort allvar.

Jag vill passa på att önska samtliga en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

14 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Propositioner

2009/10:69 Kompletteringar av socialförsäkringsbalken

2009/10:80 En reformerad grundlag

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för dessa propositioner skulle förlängas till *fredagen den 22 januari 2010*.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 december

2009/10:345 Europeiska rådets decembermöte

av *Christina Axelsson* (s)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

2009/10:346 Hbt-personers situation i Rwanda

av *Hans Linde* (v)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:347 Barnbilaga i statsbudgeten

av *Eva Olofsson* (v)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:348 Kulturjobb

av *Nikos Papadopoulos* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2009/10:349 Schweiz och Liechtensteins hemliga bankkonton

av *Hans Olsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:350 Demokratiskt bakslag i Turkiet

av *Yilmaz Kerimo* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:351 Åtgärder mot narkotikahantering inom alla EU:s medlemsstater

av *Ameer Sachet* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:352 Tortyr i Egypten

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:353 Könnsselektiva aborter

av *Ameer Sachet* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:354 Klustervapen

av *Eva Selin Lindgren* (c)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:355 Turkiets förbud mot landets främsta kurdiska parti, DTP

av *Bodil Ceballos* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:356 Demokratiskt bakslag i Turkiet

av *Anne Ludvigsson* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:357 Illegala spelautomater

av *Hans Hoff* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:358 Läkardistansens effekter på vårdkvaliteten

av *Peter Hultqvist* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:359 Skatten för pensionärer

av *Jörgen Hellman* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:360 Gävles behov av kraftsamling efter beskedet om Ericssons nedläggning

av *Ulla Andersson* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:361 Utvecklingsarbete i Gävle efter besked om Ericssons nedläggning

av *Ulla Andersson* (v)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:362 Bilden av arbetslösheten

av *Raimo Pärssinen* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:363 Uganda och dödshot mot homosexuella

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:364 Myndighetskompetens när det gäller frågan om religionsbyte

av *Lennart Sacrédeus* (kd)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2009/10:365 Åtgärder mot läckande vrak

av *Jan-Olof Larsson* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:366 Åtgärdsprogrammen för hotade arter

av *Tina Ehn* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:367 Förbifartens laglighet i förhållande till EU:s miljökvalitetsnormer

av *Karin Svensson Smith* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:368 Närvaro vid skatteutredning i annat land

av *Hans Olsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:369 Spontana kontrolluppgifter

av *Hans Olsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:370 Utvecklat arbete med utländska kontrolluppgifter

av *Hans Olsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 december.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 december

2009/10:262 Demokrati vid världsutställningen i Shanghai

av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet Ewa Björling (m)

2009/10:279 Stöd till de drabbade av Bolidens verksamhet i Chile

av *Hans Linde* (v)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2009/10:280 Bolidens ansvar för verksamhet i Chile

av *Hans Linde* (v)
till statsrådet Ewa Björling (m)

2009/10:299 Cancersjuka och sjukförsäkringen

av *Siw Wittgren-Ahl* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2009/10:300 Kurdernas situation

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:301 Situationen i Bosnien och Hercegovina

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:302 Kvinnor och barn som brottsoffer

av *Thomas Bodström* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:303 Förebyggande insatser mot våld

av *Thomas Bodström* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:304 Antalet platser för intagna inom Kriminalvården

av *Thomas Bodström* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:305 Samhalls arbetsmiljöansvar

av *Torbjörn Björlund* (v)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:307 Nationell kampanj för användning av brandvarnare

av *Torbjörn Lövendahl* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:308 Uppåkra Arkeologiska Center

av *Torbjörn Lövendahl* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2009/10:309 Massarresteringar av studenter i Iran

av *Amineh Kakabaveh* (v)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:310 Åtgärder för att underlätta ID-kortsanskaffning

av *Ameer Sachet* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:311 Körkort för ID-kortslösa

av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2009/10:312 Styrkande av identitet för att få ut mediciner

av *Ameer Sachet* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:313 Ersättning från a-kassan efter utskrivning från sjukförsäkringen

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:314 Arbetsgivarintyg från företag som upphört

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:315 Pension är uppskjuten lön

av *Sonia Karlsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:316 Strömsholms kanal

av *Carin Runeson* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

Prot. 2009/10:51
16 december

- 2009/10:317 Sexualiserat våld mot kvinnor i Sydafrika**
av *Hans Linde* (v)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2009/10:318 Den ekonomiska situationen för kommuner i glesbygd**
av *Anneli Särnblad* (s)
till finansminister Anders Borg (m)
- 2009/10:319 Lån till skattesänkningar**
av *Tommy Ternemar* (s)
till finansminister Anders Borg (m)
- 2009/10:321 Den inre marknadens förutsägbarhet**
av *Christina Axelsson* (s)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)
- 2009/10:322 Skattesänkningar och utanförskapet**
av *Monica Green* (s)
till finansminister Anders Borg (m)
- 2009/10:323 Vräkning av barn**
av *Carina Hägg* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)
- 2009/10:324 Förändring av semesterlagen**
av *Christina Oskarsson* (s)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)
- 2009/10:325 Nordenkuskaper i grundskolan**
av *Lars Wegedal* (s)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)
- 2009/10:326 Sjukförsäkringen i förändring**
av *Kurt Kvarnström* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)
- 2009/10:327 Rullstolar på tåg**
av *Karin Svensson Smith* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)
- 2009/10:329 Internetsäkerhet i skolan**
av *Désirée Liljevall* (s)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)
- 2009/10:330 Förseningar av utbetalningarna från a-kassorna**
av *Désirée Liljevall* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)
- 2009/10:331 Sveriges Kommuner och Landsting om ID-korts-problemen**
av *Lars Johansson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)
- 2009/10:332 Kommunernas ökade kostnader för försörjningsstöd**
av *Carin Runeson* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 december.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 28 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 61 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 92 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 111 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 143 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december	1
KrU5 Tid för kultur	1
NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv	3
NU3 Utgiftsområde 21 Energi	4
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	5
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	5
5 § Anmälan om inkomna faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	6
6 § Förnyad bordläggning	6
7 § Utnämningspolitiken	6
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU13	6
Anf. 1 BERIT ANDNOR (s)	6
Anf. 2 ANDREAS NORLÉN (m)	9
Anf. 3 BERIT ANDNOR (s) replik	12
Anf. 4 ANDREAS NORLÉN (m) replik	12
Anf. 5 BERIT ANDNOR (s) replik	13
Anf. 6 ANDREAS NORLÉN (m) replik	14
Anf. 7 ANNIE JOHANSSON (c)	14
Anf. 8 BERIT ANDNOR (s) replik	16
Anf. 9 ANNIE JOHANSSON (c) replik	16
Anf. 10 BERIT ANDNOR (s) replik	16
Anf. 11 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	16
Anf. 12 INGVAR SVENSSON (kd)	18
Anf. 13 MIKAEL JOHANSSON (mp)	19
Anf. 14 ANDREAS NORLÉN (m) replik	19
Anf. 15 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	20
Anf. 16 ANDREAS NORLÉN (m) replik	21
Anf. 17 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	21
(Beslut fattades under 11 §.)	21
8 § Tryck- och yttrandefrihetsfrågor	22
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU14	22
Anf. 18 PHIA ANDERSSON (s)	22
Anf. 19 MARIANNE BERG (v)	23
Anf. 20 MARGARETA CEDERFELT (m)	24
Anf. 21 PHIA ANDERSSON (s) replik	26
Anf. 22 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	26
Anf. 23 PHIA ANDERSSON (s) replik	26
Anf. 24 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	27
Anf. 25 STEFAN TORNBERG (c)	27
Anf. 26 HELENA BARGHOLTZ (fp)	28
Anf. 27 INGVAR SVENSSON (kd)	30
Anf. 28 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s)	31
Anf. 29 STEFAN TORNBERG (c) replik	32
Anf. 30 HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	33

Anf. 31	STEFAN TORNBERG (c) replik.....	33	Prot. 2009/10:51
Anf. 32	HELENE PETERSSON i Stockaryd (s) replik	33	16 december
Anf. 33	KARL SIGFRID (m).....	33	
Anf. 34	INGVAR SVENSSON (kd)	34	
	(Beslut fattades under 11 §.).....	34	
9 §	Arbetsmarknad och arbetsliv	35	
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU2.....	35	
Anf. 35	BERIT HÖGMAN (s)	35	
Anf. 36	TORBJÖRN BJÖRLUND (v).....	38	
Anf. 37	ULF HOLM (mp).....	41	
Anf. 38	TOMAS TOBÉ (m).....	45	
Anf. 39	ULF HOLM (mp) replik.....	48	
Anf. 40	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	48	
Anf. 41	ULF HOLM (mp) replik.....	49	
Anf. 42	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	49	
Anf. 43	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	50	
Anf. 44	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	50	
Anf. 45	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	51	
Anf. 46	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	52	
Anf. 47	BERIT HÖGMAN (s) replik	52	
Anf. 48	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	53	
Anf. 49	BERIT HÖGMAN (s) replik	53	
Anf. 50	TOMAS TOBÉ (m) replik.....	53	
Anf. 51	ANNIKA QARLSSON (c).....	54	
Anf. 52	BERIT HÖGMAN (s) replik	58	
Anf. 53	ANNIKA QARLSSON (c) replik	58	
Anf. 54	BERIT HÖGMAN (s) replik	59	
Anf. 55	ANNIKA QARLSSON (c) replik	59	
Anf. 56	ULF HOLM (mp) replik.....	60	
Anf. 57	ANNIKA QARLSSON (c) replik	60	
Anf. 58	ULF HOLM (mp) replik.....	61	
Anf. 59	ANNIKA QARLSSON (c) replik	61	
Anf. 60	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	62	
Anf. 61	ANNIKA QARLSSON (c) replik	62	
Anf. 62	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	63	
Anf. 63	ANNIKA QARLSSON (c) replik	64	
Anf. 64	EVA FLYBORG (fp)	64	
Anf. 65	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	70	
Anf. 66	EVA FLYBORG (fp) replik.....	70	
Anf. 67	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik.....	71	
Anf. 68	EVA FLYBORG (fp) replik.....	71	
Anf. 69	BERIT HÖGMAN (s) replik	72	
Anf. 70	EVA FLYBORG (fp) replik.....	73	
Anf. 71	BERIT HÖGMAN (s) replik	73	
Anf. 72	EVA FLYBORG (fp) replik.....	74	
Anf. 73	ULF HOLM (mp) replik.....	74	
Anf. 74	EVA FLYBORG (fp) replik.....	75	
Anf. 75	ULF HOLM (mp) replik.....	75	
Anf. 76	EVA FLYBORG (fp) replik.....	76	

Anf. 77	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	77
Anf. 78	ULF HOLM (mp) replik	82
Anf. 79	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	82
Anf. 80	ULF HOLM (mp) replik	83
Anf. 81	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	84
Anf. 82	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	84
Anf. 83	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	85
Anf. 84	TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	85
Anf. 85	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	86
Anf. 86	MARIA STENBERG (s)	86
Anf. 87	TOMAS TOBÉ (m) replik	88
Anf. 88	MARIA STENBERG (s) replik	89
Anf. 89	TOMAS TOBÉ (m) replik	89
Anf. 90	MARIA STENBERG (s) replik	90
Anf. 91	JAN ERICSON (m)	90
Anf. 92	MICHAEL ANEFUR (kd)	93
Anf. 93	JENNIE NILSSON (s)	96
Anf. 94	TOMAS TOBÉ (m) replik	98
Anf. 95	JENNIE NILSSON (s) replik	99
Anf. 96	TOMAS TOBÉ (m) replik	99
Anf. 97	JENNIE NILSSON (s) replik	100
Anf. 98	JAN ERICSON (m) replik	100
Anf. 99	JENNIE NILSSON (s) replik	101
Anf. 100	JAN ERICSON (m) replik	101
Anf. 101	JENNIE NILSSON (s) replik	101
Anf. 102	GÖRAN THINGWALL (m)	102
	(Beslut fattades under 11 §.)	103
10 §	Rättsväsendet	103
	Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU1	103
Anf. 103	THOMAS BODSTRÖM (s)	103
	(forts. 12 §)	106
	Ajournering	106
	Återupptagna förhandlingar	107
11 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	107
	KU13 Utnämningspolitiken	107
	KU14 Tryck- och yttrandefrihetsfrågor	107
	AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	108
12 §	(forts. från 10 §) Rättsväsendet (forts. JuU1)	110
Anf. 104	LENA OLSSON (v)	110
Anf. 105	MEHMET KAPLAN (mp)	112
Anf. 106	INGER DAVIDSON (kd)	116
Anf. 107	MEHMET KAPLAN (mp) replik	120
Anf. 108	INGER DAVIDSON (kd) replik	120
Anf. 109	MEHMET KAPLAN (mp) replik	121
Anf. 110	INGER DAVIDSON (kd) replik	121
Anf. 111	HENRIK VON SYDOW (m)	121
Anf. 112	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	125

Anf. 113	HENRIK VON SYDOW (m) replik.....	126	Prot. 2009/10:51
Anf. 114	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	126	16 december
Anf. 115	HENRIK VON SYDOW (m) replik.....	127	
Anf. 116	JOHAN LINANDER (c)	128	
Anf. 117	LENA OLSSON (v) replik.....	130	
Anf. 118	JOHAN LINANDER (c) replik.....	130	
Anf. 119	LENA OLSSON (v) replik.....	130	
Anf. 120	JOHAN LINANDER (c) replik.....	131	
Anf. 121	JOHAN PEHRSON (fp).....	131	
Anf. 122	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	134	
Anf. 123	JOHAN PEHRSON (fp) replik	135	
Anf. 124	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	135	
Anf. 125	JOHAN PEHRSON (fp) replik	136	
Anf. 126	Justitieminister BEATRICE ASK (m)	137	
Anf. 127	LENA OLSSON (v) replik.....	141	
Anf. 128	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	142	
Anf. 129	LENA OLSSON (v) replik.....	142	
Anf. 130	Justitieminister BEATRICE ASK (m) replik	142	
Anf. 131	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	143	
Anf. 132	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	145	
Anf. 133	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	145	
Anf. 134	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	145	
Anf. 135	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	146	
Anf. 136	OTTO VON ARNOLD (kd)	146	
Anf. 137	LENA OLSSON (v) replik.....	148	
Anf. 138	OTTO VON ARNOLD (kd) replik	148	
Anf. 139	LENA OLSSON (v) replik.....	148	
Anf. 140	OTTO VON ARNOLD (kd) replik	148	
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	148	
13 §	(forts. från prot. 49) Samhällsplanering,		
	bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik		
	(forts. CU1).....	148	
Anf. 141	LENNART PETTERSSON (c)	148	
Anf. 142	LARS TYSKLIND (fp).....	150	
Anf. 143	YVONNE ANDERSSON (kd).....	152	
Anf. 144	EVA SONIDSSON (s)	154	
Anf. 145	KATARINA BRÄNNSTRÖM (m).....	156	
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	158	
14 §	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	158	
15 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	158	
16 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	160	
17 §	Kammaren åtskildes kl. 19.22.....	163	

Tryck: Elanders, Vällingby 2010